

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
โครงการ “นวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนา
รูปแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล”

โดย

นายโกวิท บุญเจดียวิทย์ และคณะ

มีนาคม 2553

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “นวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนารูปแบบการบูรณาการ การจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล”

คณะผู้วิจัย

1. นายโกวิท บุญเจือ	โรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนนุเคราะห์)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 4
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษขั้นพื้นฐาน
2. นายอาคม อ่อนพุทธา	โรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 4
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษขั้นพื้นฐาน
3. นายฉัฐวัฒน์ สมโภชน์พงศ์	โรงเรียนบ้านนาจาน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 4
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษขั้นพื้นฐาน
4. นายบพิตร บุญเจือ	โรงเรียนบ้านหนองหวาย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษเขต 1
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษขั้นพื้นฐาน
5. นายไพฑูรย์ สุขสะเกษ	โรงเรียนบ้านผึ้ง(มรุสิทธิ์ประชาสรรค์)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษเขต 1
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษขั้นพื้นฐาน

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

คำนำ

ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เน้นการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ทั้งด้านการบริหาร การจัดการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยมีจุดเน้นที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนมากที่สุด ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้เรียนตามความถนัดตามความสนใจ และได้รับการบริการด้านการศึกษารัฐอย่างมีคุณภาพ มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการ ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัด ของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา พัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ผ่านมา ผลที่ปรากฏยังไม่เป็นที่พอใจของสังคม การปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน การปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนของครู ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการปฏิรูป มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ครูยังขาดความตระหนักและไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนตามแนวทางการปฏิรูป ผลที่เกิดกับผู้เรียนจึงน่าเป็นห่วงมาก เช่นสภาพการอ่านไม่ออก คิดไม่เป็น ของเด็กทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษายังมีปรากฏทั่วไป คะแนนทดสอบระดับชาติ มีคะแนนเฉลี่ยในระดับต่ำมาก ถ้าการจัดการศึกษายังไม่เปลี่ยนแปลง คุณภาพการศึกษาของคนในชาติ ในอนาคตยิ่งน่าเป็นห่วงมาก

มีผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มหนึ่งที่ตระหนักในสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน จึงได้รวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายความร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ เพื่อแสวงหาแนวร่วมในแก้ไขปัญหาในการจัดการศึกษา มี 5 โรงเรียนคือ 1.โรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนอนุเคราะห์) 2. โรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง 3. โรงเรียนบ้านนาจาน 4. โรงเรียนบ้านหนองหวาย และ 5. โรงเรียนบ้านผึ้ง(มรุสิทธิ์ประชาสรรค์) ผู้บริหารโรงเรียนได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาในปัจจุบัน ได้ข้อสรุปร่วมกันที่จะเลือกวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีวัตถุประสงค์หลักในการวิจัยคือการค้นหารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ

โครงการวิจัย “นวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนารูปแบบการบูรณาการ การจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของของบุคคล” เป็นโครงการวิจัยที่กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนร่วมกับคณะ

นักวิชาการ จากเครือข่ายนักวิชาการ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มูลนิธิประชาสังคม จังหวัดอุบลราชธานี(มปอ.) มี ดร.ชญาดา ดานูงษ์ เป็นหัวหน้าทีมที่ปรึกษาของโครงการวิจัยนี้ ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) มีระยะเวลาในการวิจัย 18 เดือน

รายงานการวิจัยเล่มนี้ เป็นการสะท้อนการทำงาน การคิดค้นและการแสวงหาทางออกของการปฏิรูปการเรียนการสอนของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียน 5 พื้นที่ ตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 10 จะเป็นการรายงานตั้งแต่จุดเริ่มต้นที่เป็นสภาพปัจจุบันปัญหาของการจัดการศึกษา แนวความคิดทางการศึกษา ความเชื่อและความมุ่งมั่นของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 5 คน ตลอดทั้งทีมงานวิจัยในพื้นที่ทุกคน ที่ต้องการแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีเป้าหมายหลักคือการหารูปแบบการสอนที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ

งานวิจัยนี้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกพื้นที่ โดยเฉพาะการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนของครูตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ปรากฏผลอย่างชัดเจนที่สุด รายงานวิจัยเล่มนี้ น่าจะเกิดประโยชน์แก่วงการศึกษามหาศาล ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและผู้บริหารการศึกษาทุกระดับควรนำไปศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้หรือใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนจัดการศึกษาต่อไป

ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ที่ให้การสนับสนุนทุนในการทำวิจัย ขอขอบคุณ ดร.ชญาดา ดานูงษ์ และคณะนักวิชาการที่ปรึกษาโครงการ ที่ให้การช่วยเหลือโรงเรียนทั้ง 5 พื้นที่อย่างยิ่ง จนงานวิจัยสามารถขับเคลื่อนไปได้ด้วยดีจนเสร็จสิ้นโครงการ ขอขอบคุณเพื่อนผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูผู้ร่วมวิจัย ทั้ง 5 โรงเรียน ที่ร่วมมือร่วมใจกันคิดค้น แสวงหาแนวทางในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่สังคมคาดหวัง เพื่อเป็นพลังในการพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไป

(นายโกวิท บุญเจือ)

หัวหน้าโครงการวิจัยฯ

18 พฤศจิกายน 2553

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	7
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย	42
บทที่ 4 กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนอนุเคราะห์)	53
บทที่ 5 กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง	63
บทที่ 6 กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านนาจาน	74
บทที่ 7 กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหนองหวาย	82
บทที่ 8 กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านฝาง(มรุสิทธิ์ประชาสรรค์)	96
บทที่ 9 วิเคราะห์ผลการวิจัย	107
บทที่ 10 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	117
บรรณานุกรม	125
ภาคผนวก	128
ผลการดำเนินงานของโครงการตามแผนงานโดยสรุป	129
ตารางเปรียบเทียบผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียนของ สมศ.	137
บทความทางวิชาการ	140
ภาพกิจกรรมการขยายผลโครงการวิจัย	146

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง	โครงการวิจัย “นวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนารูปแบบ บูรณาการ การจัดการ เรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล”
ผู้วิจัย	นายโกวิท บุญเฉลียวและคณะ
หน่วยงานผู้ให้ทุน	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
ปีที่วิจัย	ปี 2551 - 2553

การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ และปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอน 2) เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการบูรณาการการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล 4) เพื่อศึกษาการใช้ทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนในเครือข่าย ฯ

กลุ่มตัวอย่างประชากร ได้แก่ นักวิจัยหลัก คือผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่ จำนวน 5 คน ผู้ช่วยนักวิจัยได้แก่ครูผู้สอนช่วงชั้นที่ 1 ใน กลุ่มเครือข่ายทั้ง 5 โรงเรียน นักเรียนชั้น ป.1 – 3 ในโรงเรียนพื้นที่วิจัยทั้ง 5 โรงเรียน นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้นำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก แบบสัมภาษณ์ การร่วมปฏิบัติงานในพื้นที่ การสังเกต การประชุมกลุ่มและการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันของทีมนักวิจัยกับนักเรียน ชุมชนตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยพิจารณาจัดกลุ่มข้อมูลที่เป็นคำพูดของผู้ให้ข้อมูล กำหนดชื่อ/ประเด็น และเขียนรายงานแบบบรรยาย การดำเนินงานผ่านกิจกรรมทั้งหมด 27 กิจกรรม

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอนผ่านกิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรมพบว่าโรงเรียนเครือข่ายการวิจัยทั้ง 5 พื้นที่ มีปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการศึกษามากที่สุดมาจากผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 5 พื้นที่ ที่มีความมุ่งมั่นในการที่จะปฏิรูปการศึกษาในส่วนของการปฏิรูปการเรียนการสอนให้บรรลุผลครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้ช่วยนักวิจัย ในทุกพื้นที่ให้ความเชื่อถือ เชื่อมั่นว่าการทำวิจัยครั้งนี้ จะทำให้พบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนได้ ส่วนครูทั้ง 5 พื้นที่ มีทั้งจุดอ่อนและจุดแข็งคละกันไป จุดแข็งจะเป็นความตั้งใจ ความมุ่งมั่น ความรัก ความสามัคคีกันซึ่งเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาให้ก้าวไปสู่เป้าหมายที่กำหนดได้ ปัจจัยด้านผู้เรียน ส่วนใหญ่จะมีปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทย เป็นจุดอ่อนที่สำคัญในทุกพื้นที่ ซึ่งการทำวิจัยครั้งนี้จะแก้ปัญหาในจุดนี้ได้ ปัจจัยด้านอุปสรรค ความร่วมมือขององค์กรปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ของโรงเรียนมีน้อย แต่ไม่ใช่อุปสรรคขัดขวางการทำงาน ถ้าโรงเรียนปรับ

วิธีการทำงานใหม่ให้ประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ให้มากขึ้นปัจจัยด้านนี้น่าจะดีขึ้น ปัจจัยด้านโอกาส ทุกโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย ต่างได้รับโอกาสหรือการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดเป็นอย่างดี ซึ่งโอกาสนี้ทำให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ทุกโรงเรียนยังได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเป็นอย่างดี

2. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาพบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้มากขึ้น ทำให้เกิดความตระหนักในการที่จะทำการสอน รู้จักออกแบบการเรียนรู้ มีการวางแผนจัดการเรียนรู้ร่วมกันทั้งโรงเรียน ในส่วนของการพัฒนารูปแบบการสอนพบว่า มีการจัดการเรียนการสอนมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งการจัดกลุ่มตามศักยภาพ การสอนคละชั้น การสอนบูรณาการ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ครูมีความสุขในการสอน นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขได้เรียนตามศักยภาพ รู้จักแสวงหาความรู้มากขึ้น ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งด้านการสอนและการสนับสนุนทรัพยากรอื่น ๆ การประเมินผลการดำเนินงาน ของแต่ละพื้นที่อยู่ในระดับที่น่าพอใจมาก

3. การค้นหาและพัฒนารูปแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล

3.1 รูปแบบการสอนภาคเช้าทุกพื้นที่จัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มศักยภาพ ตามสภาพของโรงเรียน จัดได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่ มีโรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนนุเคราะห์) โรงเรียนบ้านนาจาน และโรงเรียนบ้านผึ้ง (มรุติห์ประชาสรรค์) จะแบ่งเด็กเป็น 6 – 7 กลุ่ม เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพการเรียนรู้ได้เร็ว ช้า ต่างกัน กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก มีโรงเรียนบ้านหนองหวายและโรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง จะจัดกลุ่มเด็กเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มเรียนเก่ง กลุ่มปานกลาง กลุ่มต้องพัฒนาพิเศษ ทุกพื้นที่จะสอนวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์เป็นหลัก มีวิชาอื่นเสริมบ้าง แล้วแต่โรงเรียน

3.2 รูปแบบการสอนภาคบ่าย จะจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นการบูรณาการระหว่างวิชา ซึ่งมีรูปแบบแตกต่างกันบ้าง หากจัดรูปแบบตามที่ พิมพ์ันต์ เดชะคุปต์ กล่าวถึง รูปแบบของการบูรณาการ(Model of integration) มี 4 รูปแบบ คือ

1) การบูรณาการแบบสอดแทรก เป็นการสอนในลักษณะที่ครูผู้สอนในวิชาหนึ่งสอดแทรกเนื้อหาวิชาอื่น ๆ ในการสอนของตน รูปแบบนี้ใช้ในโรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง

2) การสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน เป็นการสอนโดยครูตั้งแต่สองคนขึ้นไปวางแผนการสอน ร่วมกันโดยมุ่งสอนหัวข้อเรื่องหรือความคิดรวบยอดหรือปัญหาเดียวกันแต่สอนต่างวิชาและต่างคนต่างสอน รูปแบบนี้ไม่ปรากฏว่ามีพื้นที่ใดนำไปใช้

3) การสอนแบบบูรณาการแบบสหวิทยาการ เป็นการสอนลักษณะเดียวกับการสอนบูรณาการ แบบคู่ขนาน แต่มีการมอบหมายงานหรือโครงการร่วมกัน มีใช้ในทุกพื้นที่ ใช้สอนบางวิชาที่ให้เกิดการทำงานร่วมกัน

4) การสอนบูรณาการแบบข้ามวิชา หรือสอนเป็นคณะ เป็นการสอนที่ครูผู้สอนวิชาต่าง ๆ ร่วมกันสอนเป็นคณะ หรือเป็นทีม มีการวางแผน ปรึกษาหารือร่วมกัน โดยกำหนดหัวข้อเรื่อง ความคิดรวบยอด หรือปัญหาร่วมกัน แล้วร่วมกันสอนนักเรียนกลุ่มเดียวกัน รูปแบบนี้ใช้สอนกันทุก

โรงเรียน โรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนอนุเคราะห์) กับโรงเรียนบ้านผึ้ง (มรุสิทธิ์ประชาสรรค์)จะนำเด็ก ป.1- 3 มาละกัน จัดกลุ่มสอนกลุ่มละ 20 – 25 คน โรงเรียนบ้านนาจานสอนแบบบูรณาการแต่จัดสอนเป็นรายชั้น โรงเรียนบ้านหนองหวายสอนบูรณาการละชั้นแบบชั้นคู่ คือ ป. 1 คู่กับ ป. 2 ป. 3 คู่กับ ป. 4 และป. 5 คู่กับ ป.6

สรุปภาคบ่ายทุกพื้นที่จะสอนรูปแบบบูรณาการ 2 แบบ คือ รูปแบบการบูรณาการแบบสอดแทรก ใช้ในโรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง รูปแบบบูรณาการแบบข้ามวิชา หรือสอนเป็นคณะ ใช้ในอีก 4 พื้นที่ ส่วนรูปแบบบูรณาการแบบสหวิทยาการ จะใช้กันทุกพื้นที่แต่ทำในลักษณะการมอบหมายให้เด็กทำโครงการร่วมกัน

4. การใช้ทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนเครือข่าย วัตถุประสงค์ของการทำวิจัยครั้งนี้ ต้องการศึกษาการใช้ทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนเครือข่าย ถึงแม้จะมีแผนการใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ แต่ก็มีข้อจำกัดหลายด้าน โดยเฉพาะพื้นที่ของโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลกัน สิ่งที่ดำเนินการได้ผลดีที่สุด จะเป็นด้านวัสดุอุปกรณ์ ที่สามารถนำมาใช้สอนร่วมกัน เช่น สื่อการสอน ครุภัณฑ์งานช่าง เป็นต้น ส่วนทรัพยากรด้านอื่น ๆ เช่น ทรัพยากรบุคคล จะเป็นในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เทคนิควิธีการสอน การเป็นวิทยากรให้แก่โรงเรียนเครือข่าย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

Abstract

The Participatory Action Research (PAR) project on “Innovation of School Networking for Exploration and Development of Individual-potentiality-based-and-integration Learning-instruction Model aimed to 1) study contextual and conditional variables in learning-instruction practice; 2) explore the construction and application of the school curriculum 3) study and develop model of individual-potentiality-based-and-integration learning-instruction; and 4) investigate the resource sharing of the school network members.

Subjects, on a voluntarily basis, included researchers—5 school directors, and research assistants—teachers teaching grades 1-3, students in grades 1-3 in the target schools, the school board committees, leaders of the communities, and parents.

Natural phenomenon data, gaining from interviews, field-task experiences, observations, meetings, group discussions and records on sharing experiences between and among researchers, students, and stakeholders in the communities, were analysed by grouping the *In-vivo* data, labelling and reporting descriptively. Results from the 27 activities in 3 stages of preparation, application and conclusion and report were as follows.

Research

1. The study through 6 activities on contextual and conditional variables in learning-instruction practice revealed that the school network had the most significant variables, including the school directors’ strong intentions in escalating quality of learning-instruction practice and the teachers’ respect and belief that the research project could lead to effective and adequate learning-instruction model. Teacher variables in the 5 schools were different in their weaknesses and strengths—level of attention, intention, love and unity. These variables were powerful drives to strive the goals of education. In every school, student variables involved weakness in learning achievement, particularly in maths and Thai. Other obstacle variables were the relatively low level of cooperation between local administrative organisations and schools. Opportunity variables included good supports from local authorities and communities. Throughout the project such weakness and obstacle variables gradually decreased. On the contrary, strength variables of teachers increased. This results in positive changes in student variables and relationship between communities, parents and school accordingly.

2. For management of the school curriculum, it was evident that teachers improved their understanding about the construction and application of the curriculum. This led to the awareness of

learning-instruction practice. Working with colleagues, teachers were able to plan and create learning-instruction activities, to design a wide variety of learning activities, e.g., group work in response to different potentiality of students, to recognise and assign students from different ages into the same level of capability, to instruct integratively. Learning was active. Teachers were happy in their teaching. Students enjoyed learning on their own pace. They were willing to do further readings. The community took more parts in teaching and providing supports. Assessment of the curriculum application in each school showed very satisfactory results.

3. In studying and developing model of individual-potentiality-based-and-integration learning-instruction, results were divided into two sessions—morning and afternoon and two areas of students' potentiality group and model of leaning-instruction.

3.1 In the morning sessions, students were assigned into different potentiality groups for learning Thai and Maths. The target schools were classified into 2 groups of big sized—Ban Koo Muang (On Anukroh), Ban Na Jarn and Ban Phueng (Mathulee Prachasan), and small sized—Wat Ban Kor Wang and Ban Nong Wai. The big sized schools assigned students into 6-7 potentiality groups while the small sized schools assigned students in 3 groups of good, moderate and special-interest need.

3.2 In the afternoon sessions, 4 models of integrations as suggested by Pimpan Dachakupta were practised in the school network.

1) Infusion, one of the interdisciplinary integrations, allowed a teacher to include content or skills from different areas in her/his own subject. Teachers at Wat Ban Kor Wang school practised this model.

2) Pararell instruction was that two teachers or more who taught different subjects planned their lessons together and commonly used the same topic or concept or problem. No member of the school network used this model.

3) Multidisciplinary instruction was similar to pararell instruction. Two teachers or more who were handling different subjects shared a common theme or problem, a task or a project, assessment and evaluation policy. However, each specified his/her subject outcomes and topics. Every school network member applied this model in teaching some particular subjects.

4) Trandisciplinary instruction allowed teachers of different subjects to team-teach. In so doing, they planned, decided together on topic, concept or problem to teach and taught the same class. This model was practised in every school network member. Ban Koo Muang (On Anukroh) and Ban Phueng (Mathulee Prachasan) assigned grade 1-3 students into a group of 20-25, mixed capability and age. Ban Na Jan applied the model to teach to students in normal class. Ban Nong Wai applied the

model with mixed pair age (grade 1 and 2; grade 3 and 4; and grade 5 and 6) and mixed capability groups of students.

4. The study of resources sharing among members of the school network showed that even though a plan of sharing resources i.e., human, budget and instruments was made from the beginning of the project, many limitations, distance between school locations in particular, obstructed the practice. The best the school network could do was sharing such instruments as teaching aids, machanical instruments. The teachers had opportunities to share experiences, information, and teaching techniques and to be expert in different seminars.

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สามารถเกื้อกูลพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือพัฒนาคน และประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เป้าหมายของการพัฒนาในปัจจุบันอยู่ที่การพัฒนาให้คนมีคุณภาพ สำหรับสังคมในอนาคต ทิศทางการพัฒนาของทุกประเทศจึงมุ่งมาที่การพัฒนาคน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ โกวิท ประवालพฤกษ์ (2543 : 1) ที่กล่าวว่า มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุดในโลก ถ้ามนุษย์มีคุณภาพสูงแล้ว มนุษย์นี้เองจะเป็นผู้สร้างโลก รักษาโลก และทำให้โลกเจริญถาวรมั่นคง ในทางตรงกันข้ามถ้ามนุษย์ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพแล้ว มนุษย์นี้เองก็จะเป็นผู้ทำลายโลก ทำลายสิ่งแวดล้อม และท้ายที่สุดก็จะทำลายตนเอง ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สามารถเกื้อกูลพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในหมวด 4 ที่ผ่านมา มีสาระสำคัญคือ มีการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการจัดการเรียนรู้จากการยึดวิชาเป็นตัวตั้งมาเป็นยึดมนุษย์หรือผู้เรียนเป็นตัวตั้งหรือที่เรียกว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด คำกล่าวที่ว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุดไม่ได้แปลว่าครูลดบทบาทหรือความสำคัญลง ตรงกันข้ามครูกลับมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้นในการทำให้การศึกษามีพลังและศักดิ์ศรีในการแก้ปัญหาของมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 70) กล่าวว่าในกระบวนการการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูมิได้มีความสำคัญลดลงเลย แต่ยังพบว่ามีค่าอย่างมาก หรืออาจกล่าวได้ว่าสำคัญมากกว่าเดิมเสียด้วยซ้ำ เพราะเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้บนพื้นฐานของผลประโยชน์สูงสุด ที่ผู้เรียนพึงจะได้รับตามสิทธิพื้นฐานของตน ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครองจำเป็นจะต้องรู้จักคิดค้นสร้างสรรค์และจัดสถานการณ์ที่เอื้ออำนวย รวมทั้งเปิดทางใหม่ ๆ แก่ผู้เรียนให้เขาได้คิดค้นและรู้จักตนเอง ดังนั้นผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกฝน การใช้ปัญญาขั้นสูงกว่าการท่องจำ กล่าวคือ การใช้สติปัญญาด้านความรู้ ความคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาและการสังเคราะห์ความรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง รวมทั้งเกิดทักษะการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี เช่น การค้นคว้า อภิปราย ได้เถียง สะท้อนความคิด

ลงมือปฏิบัติจริง ทั้งที่ทำงานคนเดียวและทำงานกลุ่ม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การร่วมมือช่วยเหลือกันและกัน ตลอดจนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

พรเทพ เมืองแมน (2535: 25) ได้กล่าวถึงแนวคิด ปรัชญาการเรียนรู้ไว้ว่า เดิมแนวคิดการจัดการเรียนการสอน มีการจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่มใหญ่ ใช้วิธีการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง ทำให้การเรียนการสอนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ในปัจจุบันนักการศึกษาได้ให้ความสนใจกับการจัดให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น มีการจัดการศึกษาที่เรียกว่าการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (Individual Study) โดยมีความเชื่อตามแนวทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) ซึ่งเป็น ทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นว่าผู้รับสารแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันในทางจิตวิทยาเช่น ทักษะ ค่านิยมและความเชื่อ ทำให้คนสนใจในการเปิดรับข่าวสารหรือตีความหมายข่าวสารจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีความแตกต่างระหว่างปัจเจกบุคคลมีดังนี้

1. มนุษย์เรามีความแตกต่างกันมากในองค์ประกอบทางจิตวิทยาส่วนบุคคล
2. ความแตกต่างนี้มีบางส่วนมาจากลักษณะแตกต่างทางชีวภาพหรือทางร่างกายของแต่ละบุคคล แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมาจากความแตกต่างที่เกิดจากการเรียนรู้
3. มนุษย์ซึ่งถูกหุบเลี้ยงภายใต้สถานการณ์ต่างๆจะเปิดรับความคิดเห็นแตกต่างกันไป
4. สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ทำให้เกิดทัศนคติค่านิยมและความเชื่อที่รวมเป็นลักษณะทางจิตวิทยาส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไป ความแตกต่างดังกล่าวนี้ได้กลายเป็นสภาวะเงื่อนไข (Conditioning) ที่กำหนด การรับรู้ข้อมูล

นอกจากนี้นักการศึกษายังให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และการศึกษาเพื่อพัฒนาสติปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีสมองซึ่งเผยให้เห็นอิทธิพลของอารมณ์ ความรู้สึกเป็นสุข และทัศนคติที่ดี (Emotional Quotient) ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการด้านคุณธรรม (Moral Quotient) และด้านสติปัญญา (Intelligence Quotient) ของผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีรูปแบบและวิวัฒนาการมากมายเช่น การสอนแบบโครงงาน (Project Method) การสอนแบบทดลอง (Experimenter Method) การสอนแบบใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation Method) การสอนแบบใช้บทบาทสมมติ (Role – play Method) การสอนแบบแก้ปัญหา (Problem-Solving Method) ครูผู้สอนสามารถนำรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้มาปรับปรุงประยุกต์และปรับเปลี่ยนไปตามสภาพปัญหา และบริบททั่วไปของคนเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ตัวแปรสำคัญอันหนึ่งสำหรับประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการปฏิรูปการศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา อุษณีย์ โพธิสุข (2543 : 42) กล่าวว่า ผู้ที่ทำหน้าที่พัฒนาและรักษาคุณภาพของครูให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพคือ “ผู้บริหารสถานศึกษา” ซึ่งจะต้องมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งผลให้ครูเข้าใจถึงหัวใจของการเรียนรู้ของเด็ก และ

ผู้บริหารจะต้องวางแผนในการปฏิบัติ หรือนโยบายที่ชัดเจนให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูป สอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่น สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับบทบาทใหม่ ของสถานศึกษา ต้องสร้างกลไกในการจัดการเรียนรู้แบบครบวงจร ทั้งวิธีการเรียนรู้ของเด็กและวิธีการสอน ของครู หลักสูตร การวัด และประเมินผล การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างทักษะพื้นฐานที่เกิดขึ้นแก่ ผู้เรียน ตามมาตรฐานที่กำหนด มีระบบการตรวจสอบคุณภาพต้องชัดเจนเป็นที่ยอมรับได้

ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในประเทศไทยที่ผ่านมาพบว่า ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจใน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนต่าง ๆ ยังขาดรูปแบบการจัดการเรียนการ สอนที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ผู้เรียนยังขาดรูปแบบการพัฒนาที่ชัดเจน ที่สามารถเรียนรู้ได้เต็ม ตามศักยภาพ ส่งผลให้คุณภาพของผู้เรียนไม่เป็นไปตามที่มาตรฐาน ส่วนผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียน ขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ ขาดนิสัยรักการอ่าน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) : ก-ง)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ประกอบกับข้อเสนอแนะจากผู้ประเมินภายนอกว่า ผู้บริหารควร ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาความสามารถในการสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิด มีกิจกรรมฝึกการคิดที่ หลากหลายวิธีทุกระดับชั้น ส่วนครูผู้สอนควรวางแผนการจัดการเรียนรู้ โดยทำแผนการสอนอย่างเป็น ระบบ และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกกลุ่มสาระ ในการจัดการเรียนรู้ควรมี การวัดผลประเมินผลตามผลตามสภาพจริงที่ครบถ้วนทั้งด้านความรู้ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ และนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบกลุ่มสาระ การเรียนรู้ ผู้บริหารและ คณะครู 5 โรงเรียน ได้ร่วมมือกันตั้งกลุ่มเครือข่ายอย่าง ไม่เป็นทางการ ประกอบด้วยโรงเรียนบ้านคูเมือง (อ่อนนุเคราะห์) อำเภวารินชำราบ โรงเรียนวัดบ้าน ค้อหวาง อำเภวารินชำราบ โรงเรียนบ้านนาจาน อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี โรงเรียนบ้านหนองหวาย และโรงเรียนบ้านผึ้ง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีพื้นที่การให้บริการการศึกษาที่อยู่ใกล้กัน ผู้บริหารมีสัมพันธภาพที่ ดีต่อกัน มีแนวความคิด ความมุ่งหวังที่จะพัฒนา การเรียนการสอนที่สามารถจะตอบสนองและส่งเสริม ศักยภาพของผู้เรียนและคุณครู ตลอดจนการใช้ทรัพยากรทั้งวัสดุ อุปกรณ์ บุคลากรในแนวเดียวกัน ดังนี้

1. การเรียนรู้และพัฒนาการเรียนรู้ของมนุษย์ ควรเป็นไปตามศักยภาพ กระบวนการจัดการเรียน การสอนในโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเต็มที่ไม่ควรใช้เกณฑ์อายุ เป็นตัวกำหนดชั้นเรียนของผู้เรียน ถ้าเด็กสามารถเรียนรู้มากกว่าเด็กในวัยเดียวกันก็ควรจะให้โอกาสเขาให้ ก้าวไปเรียนในชั้นที่สูงขึ้น

2. สาระการเรียนรู้ในวิชาต่างๆ ระดับประถมศึกษา ไม่ควรถูกแยกส่วนเป็นรายวิชาต่าง ๆ เพราะ สภาพจริงของชีวิตที่ดำรงอยู่คือการผสมผสานและบูรณาการ การเรียนรู้ที่ดีควรสอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง

3. ครูถึงแม้จะมีความรู้และประสบการณ์มาหลายปี แต่ก็ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ทุกวิชาอย่างมีประสิทธิภาพ การรวมอายุผู้เรียนทำให้เกิดการรวมครูโดยอัตโนมัติ การสอนโดยครูหลายคนรวมทีมกันสอน ครูสามารถใช้ศักยภาพที่ตนเองถนัดการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในทีมงาน อาจจะค้นพบนวัตกรรมใหม่ ๆ ทางการศึกษา ทั้ง 5 โรงเรียนจึงร่วมมือกันทำการวิจัย เพื่อค้นหารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความสามารถที่แตกต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ชีวิตในสังคมในอนาคตได้อย่างมีความสุข

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ และปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอน
2. เพื่อศึกษาการบริหารและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาและพัฒนาแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล
4. เพื่อศึกษาการใช้ทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนในเครือข่าย ฯ

3. คำถามของการวิจัย

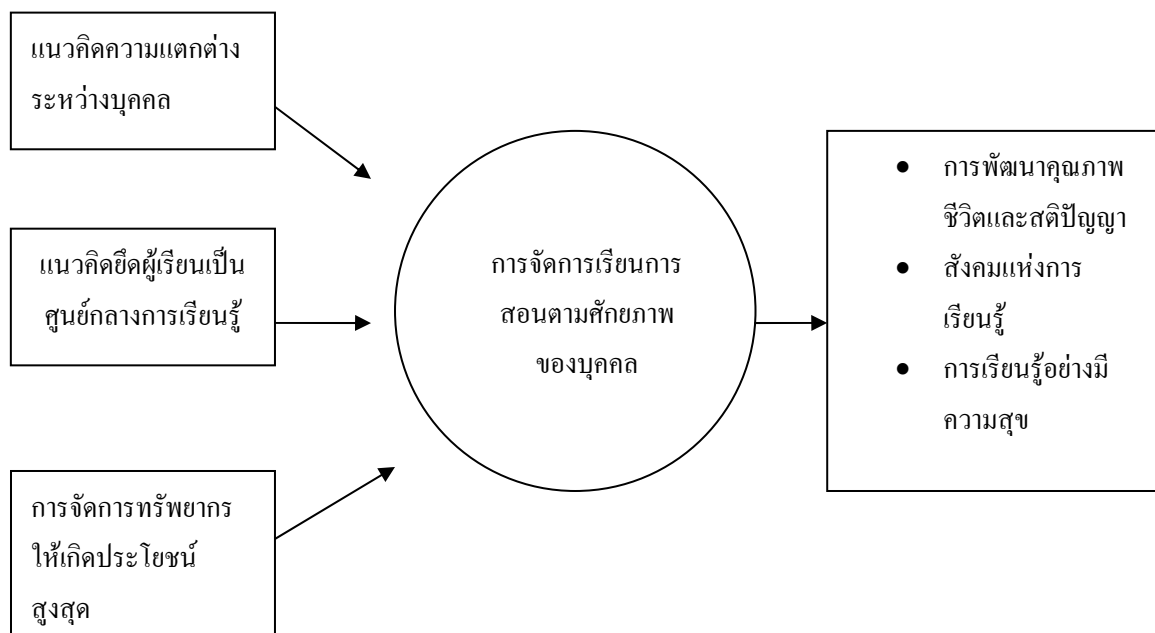
3.1 คำถามหลัก

รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนและการบูรณาการ การจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของของบุคคลเพื่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขในสังคมแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสติปัญญาเป็นอย่างไร

3.2 คำถามย่อย

1. สภาพการณ์ และปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างไร
2. การบริหารและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพบุคคลมีประสิทธิภาพได้อย่างไร
3. รูปแบบการบูรณาการการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคลเป็นอย่างไร และจะพัฒนาได้อย่างไร
4. การบริหารทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนเครือข่ายเป็นอย่างไร

4. กรอบแนวคิด

5. ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อศึกษารูปแบบการบูรณาการสาระการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพโดยไม่มีข้อกำหนดเรื่องชั้นเรียน นักเรียนอายุ 6 – 8 ปี (ป.1-3 เดิม)

5.1 พื้นที่ศึกษา

1. โรงเรียนบ้านคูเมือง (อ่อนนุเคราะห์) อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
2. โรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
3. โรงเรียนบ้านนาจาน อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี
4. โรงเรียนบ้านหนองหวาย อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ
5. โรงเรียนบ้านผึ้ง (มรุสิทธิ์ประชาสรรค์) อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

5.2 กลุ่มเป้าหมาย

1. นักเรียนชั้น ป. 1-3 ของทั้ง 5 โรงเรียนในเครือข่าย
2. คณะครูและผู้บริหารของทั้ง 5 โรงเรียนในเครือข่าย
3. ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ที่โรงเรียนเครือข่ายตั้งอยู่

6. ระยะเวลาดำเนินโครงการ

9 ตุลาคม 2551 – 31 มีนาคม 2553

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียน และครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถเรียนรู้ที่แตกต่างกัน
2. ได้รูปแบบกระบวนการบริหารการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ได้แนวทางในการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ ในโรงเรียน เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพ
4. ได้แนวทางในการสนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนและตอบสนองความต้องการของสังคมในอนาคต
5. ได้แหล่งเรียนรู้สำหรับผู้สนใจจะพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาต่อไป

8. นิยามศัพท์

8.1 **กลุ่มโรงเรียนเครือข่าย** หมายถึง การรวมตัวของโรงเรียนเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกัน โดยไม่ได้ยึดเขตพื้นที่ เขตการปกครอง แต่เป็นการยึดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวมีอิสระทางวิชาการ และบริหารอื่น ๆ เพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง กลุ่มความร่วมมือของโรงเรียนที่ทำวิจัยร่วมกัน มี 5 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนอนุเคราะห์) โรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โรงเรียนบ้านนาจาน อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี โรงเรียนบ้านหนองหวายและ โรงเรียนบ้านผึ้ง (มรุลีห์ประชาสรรค์) อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

8.2 **การบริหารและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา** หมายถึงการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ การวางแผนการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ และกิจกรรมของหลักสูตร การจัดหาเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร การประเมินผลการใช้หลักสูตร

8.3 **รูปแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล** หมายถึงการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระในกลุ่มสาระต่าง ๆ เป็นหน่วยการเรียนรู้ใหม่ ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการและกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจตามศักยภาพ และความแตกต่างระหว่างบุคคล มุ่งเน้นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนร่วมกันแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดพัฒนาการ ด้านร่างกาย สติปัญญาอารมณ์ สังคม ความรู้ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่ดีงาม

8.4 **การบริหารทรัพยากรร่วมกัน** หมายถึง การใช้ทรัพยากรทางการบริหารร่วมกันของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาวิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัย เพื่อเป็นกรอบดำเนินการ ดังนี้

1. นวัตกรรมการศึกษา
2. เครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network)
3. การบริหารและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
4. การสอนบูรณาการ
5. การสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. การจัดชั้นเรียน
7. การพัฒนาตามศักยภาพของบุคคล
8. ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.1 นวัตกรรม

ก. ความหมายของนวัตกรรม

“นวัตกรรม” (Innovation) มีรากศัพท์มาจาก innovare ในภาษาละติน แปลว่า ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา ความหมายของนวัตกรรมในเชิงเศรษฐศาสตร์คือ การนำแนวความคิดใหม่หรือการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบใหม่ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือก็คือ “การทำในสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่น โดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (Change) ที่เกิดขึ้นรอบตัวเราให้กลายมาเป็นโอกาส (Opportunity) และถ่ายทอดไปสู่แนวความคิดใหม่ที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม” แนวความคิดนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 โดยจะเห็นได้จากแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ เช่น ผลงานของ Joseph Schumpeter ใน The Theory of Economic Development, 1934 โดยจะเน้นไปที่การสร้างสรรค์ การวิจัยและพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อันจะนำไปสู่การได้มาซึ่ง นวัตกรรมทางเทคโนโลยี (Technological Innovation) เพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เป็นหลัก นวัตกรรมยังหมายถึงความสามารถในการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้จริงอีกด้วย (พันธุ์อาจ ชัยรัตน์ , Xaap.com)

ทอมัส ฮิวส์ (Thomas Hughes) ได้ให้ความหมายของ “นวัตกรรม” ว่า เป็นการนำวิธีการใหม่ ๆ มาปฏิบัติหลังจากได้ผ่านการทดลองหรือได้รับการพัฒนามาเป็นขั้น ๆ แล้ว เริ่มตั้งแต่การคิดค้น (Invention) การพัฒนา (Development) ซึ่งอาจจะเป็นไปในรูปของ โครงการทดลองปฏิบัติก่อน (Pilot Project) แล้วจึงนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งมีความแตกต่างไปจากการปฏิบัติเดิมที่เคยปฏิบัติมา (boonpan edt01.htm)

มอร์ตัน (Morton, J.A.) ให้ความหมาย “นวัตกรรม” ว่าเป็นการทำให้ใหม่ขึ้นอีกครั้ง (Renewal) ซึ่งหมายถึง การปรับปรุงสิ่งเก่าและพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ตลอดจนหน่วยงาน หรือองค์กรนั้น ๆ นวัตกรรม ไม่ใช่การจัดหรือล้มล้างสิ่งเก่าให้หมดไป แต่เป็นการ ปรับปรุงเสริมแต่งและพัฒนา (boonpan edt01.htm)

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2521 : 14) ได้ให้ความหมาย “นวัตกรรม” ไว้ว่าหมายถึง วิธีการปฏิบัติใหม่ๆ ที่แปลกไปจากเดิมโดยอาจจะได้มาจากการคิดค้นพบวิธีการใหม่ๆ ขึ้นมาหรือมีการปรับปรุงของเก่าให้เหมาะสมและสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ได้รับการทดลอง พัฒนาจนเป็นที่เชื่อถือได้แล้วว่าได้ผลดีในทางปฏิบัติ ทำให้ระบบก้าวไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น

จรูญ วงศ์สายัณห์ (2520 : 37) ได้กล่าวถึงความหมายของ “นวัตกรรม” ไว้ว่า “แม้ในภาษาอังกฤษเอง ความหมายก็ต่างกันเป็น 2 ระดับ โดยทั่วไป นวัตกรรม หมายถึง ความพยายามใด ๆ จะเป็นผลสำเร็จหรือไม่ มากน้อยเพียงใดก็ตามที่เป็นไปเพื่อจะนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิธีการที่ทำอยู่เดิมแล้ว กับอีกระดับหนึ่งซึ่งวงการวิทยาศาสตร์แห่งพฤติกรรม ได้พยายามศึกษาถึงที่มา ลักษณะ กรรมวิธี และผลกระทบที่มีอยู่ต่อกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง คำว่า นวัตกรรม มักจะหมายถึง สิ่งที่ได้้นำความเปลี่ยนแปลงใหม่เข้ามาใช้ได้ผลสำเร็จและแผ่กว้างออกไปจนกลายเป็นการปฏิบัติอย่างธรรมดาสามัญ (บุญเกื้อ ควรหาเวช , 2543)

นวัตกรรม แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 มีการประดิษฐ์คิดค้น (Innovation) หรือเป็นการปรุงแต่งของเก่าให้เหมาะสมกับกาลสมัย

ระยะที่ 2 พัฒนาการ (Development) มีการทดลองในแหล่งทดลอง จัดทำอยู่ในลักษณะของโครงการทดลองปฏิบัติก่อน (Pilot Project)

ระยะที่ 3 การนำเอาไปปฏิบัติในสถานการณ์ทั่วไป ซึ่งจัดว่าเป็นนวัตกรรมขั้นสมบูรณ์

“นวัตกรรมการศึกษา” (Educational Innovation) หมายถึง การนำเอาสิ่งใหม่ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของแนวคิด เครื่องมือ สื่อ วิธีการ กระบวนการ รวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ หรือปรับปรุงของเก่าให้เหมาะสม โดยมีการทดลองหรือพัฒนาจนเป็นที่น่าเชื่อถือได้ มาใช้แก้ปัญหาเพื่อพัฒนาการเรียน ช่วยเหลือการศึกษา และการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม เกิดแรงจูงใจในการเรียนด้วยนวัตกรรมการศึกษา และช่วยประหยัดเวลาในการเรียน เช่น การสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การใช้วีดิทัศน์เชิงโต้ตอบ (Interactive Video) สื่อหลายมิติ (Hypermedia) และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น (สมเดช สีแสง และคณะ, 2543)

ข. ความจำเป็นและแนวคิดที่ทำให้เกิดนวัตกรรมทางการศึกษา

นวัตกรรมทางการศึกษาเกิดจากสภาพความเจริญก้าวหน้าของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งแนวคิดพื้นฐานหลาย ๆ ทางที่ต้องการปรับเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของ

สังคมปัจจุบันนั้น ๆ ทำให้วิธีการศึกษาเปลี่ยนไปด้วย แนวคิดสำคัญ ๆ ที่ก่อให้เกิดนวัตกรรมทางการศึกษาสรุปได้ 5 ประการ (ประพันธ์ ค้วงอินทร์. 2543)

1) แนวความคิดในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) คนเรานั้นมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ เช่น ร่างกาย ความสนใจ ความต้องการ สติปัญญา ฯลฯ การจัดการศึกษาของไทยได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้อย่างชัดเจน ซึ่งจะเห็นได้จากแผนการศึกษาของชาติ ให้มุ่งจัดการศึกษาตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถของแต่ละคนเป็นเกณฑ์ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนได้แก่ การจัดระบบห้องเรียนโดยใช้อายุเป็นเกณฑ์บ้าง ใช้ความสามารถเป็นเกณฑ์บ้าง

2) แนวความคิดในเรื่องความพร้อมในการเรียน (Readiness to Learn) เดิมทีเคยเชื่อกันว่าเด็กจะเริ่มเรียนได้ก็ต้องมีความพร้อมซึ่งเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันการวิจัยทางจิตวิทยาการเรียนรู้ชี้ให้เห็นว่าความพร้อมในการเรียนเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นได้ ถ้าหากสามารถจัดบทเรียนให้พอเหมาะกับระดับความสามารถของเด็กแต่ละคน วิชาที่เคยเชื่อกันว่ายาก และไม่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็กก็สามารถนำมาให้ศึกษาได้

3) แนวความคิดในเรื่องการใช้เวลาเพื่อการศึกษาเดิมการเรียนการสอนเกิดขึ้นในโรงเรียน การจัดเวลาหรือตารางสอน มักจะจัดโดยอาศัยความสะดวกเป็นเกณฑ์ เช่น ถูหน่วยเวลาเป็นชั่วโมงเท่ากัน ทุกวิชา ทุกวัน นอกจากนั้นก็ยังจัดเวลาเรียนเอาไว้แน่นอน เป็นภาคเรียน เป็นปี ในปัจจุบันได้มีแนวความคิดที่จะให้ผู้เรียนมีโอกาใช้เวลาเรียนอย่างอิสระและยืดหยุ่นมากขึ้นการจัดเวลาสอนให้สัมพันธ์กับลักษณะของแต่ละวิชาซึ่งจะใช้เวลาไม่เท่ากันบางวิชาอาจใช้ช่วงสั้นๆแต่สอนบ่อยครั้ง รวมทั้งการเรียนไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะในโรงเรียน หรือในห้องเรียนเท่านั้น

4) แนวความคิดในเรื่องประสิทธิภาพในการเรียน การขยายตัวทางวิชาการ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้มีสิ่งต่าง ๆ ที่คนจะต้องเรียนรู้เพิ่มขึ้นมากแต่การจัดระบบการศึกษาในปัจจุบัน ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งในด้านปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เรียน และปัจจัยภายนอก

5) แนวความคิดในเรื่องการให้การเสริมแรง (Reinforcement) การเสริมแรงเป็นการให้รางวัล คำชมเชย หรือการรู้คำตอบผลการกระทำของตนทันที ซึ่งจะช่วยให้เปลี่ยนพฤติกรรมการตอบสนองได้ และการเรียนรู้จะเกิดผลได้ดีขึ้น ผู้เรียนอยากเรียนต่อไป ไม่เกิดความเบื่อหน่าย

ค. ความสำคัญของนวัตกรรมทางการศึกษา

ในองค์กรหรือหน่วยงานใดก็ตาม หากสามารถที่จะจัดบริการต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงานได้ ผู้ปฏิบัติก็จะเกิดความพอใจในการทำงาน รักงาน และปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าไม่สามารถสนองความต้องการได้ ผลงานย่อมตกต่ำ ผู้ปฏิบัติงานจะเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ทำให้ผลของงานไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ ในการจัดการศึกษาก็เช่นกัน จำเป็นต้องมีการนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ เพื่อจุดประสงค์ดังนี้ (พงษ์ศักดิ์ ทองพินิจ. 2553)

1. เพื่อนำนวัตกรรมมาใช้แก้ปัญหาในเรื่องการเรียนการสอน เช่น

1.1 ปัญหาเรื่องวิธีการสอน ปัญหาที่มักพบอยู่เสมอ คือ ครูส่วนใหญ่ยังคงยึดรูปแบบการสอนแบบบรรยาย โดยมีครูเป็นศูนย์กลางมากกว่าการสอนในรูปแบบอื่น ซึ่งเป็นการสอนที่ขาดประสิทธิภาพ เพราะนอกจากจะทำให้ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ขาดความสนใจแล้ว ยังเป็นการปิดกั้นความคิด และสติปัญญาของผู้เรียนให้อยู่ในขอบเขตจำกัดอีกด้วย

1.2 ปัญหาด้านเนื้อหาวิชา บางวิชาเนื้อหาหนัก และบางวิชามีเนื้อหาเป็นนามธรรมยากแก่การเข้าใจ จึงจำเป็นต้องนำเทคนิคการสอนและสื่อมาช่วย

1.3 ปัญหาเรื่องอุปกรณ์การสอน บางเนื้อหาสื่อการสอน จำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาได้ง่ายขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาค้นหาเทคนิค วิธีการสอน และผลิตสื่อการสอนใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้ เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายได้ดีขึ้น

2. เพื่อนำนวัตกรรมไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา โดยการนำสิ่งประดิษฐ์หรือแนวความคิดใหม่ ๆ ในการเรียนการสอนนั้นเผยแพร่ไปสู่ครู- อาจารย์ท่านอื่น ๆ หรือเพื่อเป็นตัวอย่างอีกรูปแบบหนึ่งให้กับครู- อาจารย์ที่สอนในวิชาเดียวกัน ได้นำแนวความคิดไปปรับปรุงใช้หรือผลิตสื่อการสอนใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

ในงานวิจัยนี้ นวัตกรรมหมายถึงการนำเอาวิธีการใหม่ ๆ มาปฏิบัติ หรือหลังจากที่พบวิธีการเดิมที่ผ่านการยึดถือปฏิบัติมายาวนานยังขาดประสิทธิภาพ จึงมาประยุกต์ปรับปรุงใหม่ ให้ทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์ เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ตลอดจนประสิทธิภาพของหน่วยงาน หรือองค์กรนั้น ๆ เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

2.2 เครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network)

ก. ความหมาย

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ (2551:45) ได้ให้ความหมายเครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network) หมายถึง การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ และการเรียนรู้ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร และแหล่งความรู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จนเป็นระบบที่เชื่อมโยงกัน ส่งผลให้เกิดการเผยแพร่และการประยุกต์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาชีพหรือทางสังคม

ข. หลักสำคัญของเครือข่ายการเรียนรู้

การเรียนรู้ตลอดชีวิตควรเริ่มจากการมีส่วนร่วมของบุคคล องค์กรและชุมชนในการตระหนักถึงปัญหา และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสร้างเสริมประสบการณ์การถ่ายทอดข้อมูล

ข่าวสารซึ่งกันและกัน จนทำให้เกิดการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (www, 2553) ได้สรุปหลักการสำคัญของเครือข่ายการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. การกระตุ้นความคิด ความใฝ่แสวงหาความรู้ จิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
2. การถ่ายทอด แลกเปลี่ยน การกระจายความรู้ทั้งในส่วนของวิทยากรสากลและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ
3. การแลกเปลี่ยนข่าวสารกับหน่วยงานต่าง ๆ ของทั้งในภาครัฐและเอกชน
4. การระดมและประสานการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อการพัฒนาและลดความซ้ำซ้อน

ค. รูปแบบของเครือข่าย

เครือข่าย คือ การรวบรวมความหลากหลาย เข้ามาเป็นหนึ่งเดียวกัน ให้เกิดมีความเป็นเอกภาพ คำว่า เอกภาพ ความหมายเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจ ในกระบวนการดำเนินงานเครือข่ายเป็นเบื้องต้นนี้ว่า เป็นการมีเป้าหมายร่วมกัน เป้าหมายที่ตรงกัน ที่นำไปสู่ความหลากหลายมาบรรจบ เชื่อมโยงกันได้ ผลจากการรวบรวมกันนี้ ย่อมก่อให้เกิดพลังในการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้โดยเร็ว เมื่อนำระบบเครือข่ายการเรียนรู้เข้ามาใช้กับระบบการศึกษา ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างมากมายในวงการศึกษ

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการรูปแบบเครือข่าย ประกอบด้วย

1. ต้องใช้เวลากับการทำความเข้าใจมากกว่างานทั่วไป
2. ต้องการบุคลากรที่มีจิตอาสา เก่งวิชาการงานเชิงรุก ซึ่งมีน้อย
3. เป็นที่เคลือบแคลงสงสัยของผู้คนที่ไม่ยอมเข้าใจ
4. อำนาจ การสั่งการ เงินตราที่หลังความไว้วางใจ
5. ต้องคอยระวังการฉวยโอกาสเพื่อหวังประโยชน์

ง. การจัดตั้งเครือข่าย

การสร้างเครือข่ายในการทำงานเชิงพัฒนา มีแนวโน้มที่จะเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรที่ทำงานพึงพิงซึ่งกันและกัน มากกว่าที่จะแข่งขันกัน ทฤษฎีและแนวคิดที่อธิบายการสร้างเครือข่ายการทำงาน ได้แก่

1. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory)
2. แนวคิดการรวมพลัง (Synergy)

จ. ขั้นตอนในการสร้างเครือข่าย

ศรีพ้อง จิตกรณกิจศิลป์ (2553) ได้ศึกษาการสร้างเครือข่ายการได้ศึกษาการทำงานของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มีขั้นตอนดังนี้

1. สำรวจภาวะทุนทางสังคม (social capital) โดยการทำงานของผู้เริ่มตั้งเครือข่าย ควรเริ่มจากจุดที่ตนเองรู้จัก เช่น เป็นเพื่อนที่เรียนสาขาเดียวกัน เป็นเพื่อนที่เคยไปอบรมรุ่นเดียวกัน เป็นอาจารย์/ลูกศิษย์ เป็นรุ่นพี่รุ่นน้อง เพื่อให้ง่ายในการจัดตั้งเครือข่าย และมีแนวคิดที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันให้มากที่สุด

2. ขยายแนวคิดเกี่ยวกับ “การสร้างเครือข่าย” เมื่อกลุ่มคนของแต่ละโรงเรียน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่าย และประโยชน์ที่จะได้รับจากการสร้างเครือข่ายนั้นจะต้องมีการร่วมกันกำหนดกรอบแนวคิดของการสร้างเครือข่ายให้ชัดเจน แต่ควรกำหนดเป็นประเด็นที่กว้าง ๆ ไว้ก่อน เพื่อให้ได้รวบรวมผู้เกี่ยวข้องของแต่ละโรงเรียนที่อยู่ในเครือข่ายได้กว้างขวางและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

3. หลักการในการกำหนดกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของเครือข่าย มีดังนี้

3.1 ศึกษาบทวนบริบทของการสร้างเครือข่าย เช่น

- มีผู้ดำเนินการในประเด็นที่จะนำมาสร้างเครือข่ายนี้อยู่บ้างหรือไม่
- มีผู้ดำเนินการเครือข่ายแล้วหรือไม่ หรือถ้ามีเครือข่ายที่มีอยู่อาจจะไม่สมบูรณ์ เช่น ไม่

มีระบบในการประสานงาน ไม่ครอบคลุมหรือไม่มีเป้าหมายชัดเจน

- จะต้องสร้างเครือข่ายใหม่ หรือพัฒนาเครือข่ายเดิมให้ดีขึ้น แบบใดจึงเหมาะสม
- ใครควรเป็นสมาชิก
- สิ่งจูงใจหรือความต้องการอะไรที่จะช่วยชักนำ หรือผลักดันให้เข้าร่วมเป็นเครือข่าย

และสิ่งที่อยากให้เครือข่ายดำเนินการร่วมกัน

3.2 กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการสร้างเครือข่าย ถ้ามีหลายข้อให้มีการจัดลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์และเป้าหมายนั้น

4. รวบรวมรายชื่อที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาชื่อหน่วยงาน บทบาท ภารกิจหรือหน้าที่ ซึ่งหน่วยงานที่จะมาร่วมเป็นเครือข่าย อาจจะมาจากหลาย ๆ ส่วนงาน ที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกันก็ได้

5. จัดตั้งเครือข่าย และกำหนดกรอบการบริหารจัดการ รวมทั้งการติดต่อประสานงานเพื่อเชื่อมโยงเครือข่าย การบริหารจัดการควรจะมีที่ยึดหยุ่นและไม่ควรติดกรอบการบริหารตามสายงาน การบังคับบัญชาขององค์กร ควรจะมีการพิจารณาถึงประเด็นการจัดหางบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะมาใช้ในการดำเนินการของเครือข่ายในระยะยาวด้วย

6. ทำการรวบรวมที่อยู่ของสมาชิกในเครือข่าย หลังจากที่ได้รวบรวมผู้ที่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมในเครือข่ายแล้ว ควรจะมีการจัดทำเอกสารเพื่อรวบรวมรายชื่อและที่อยู่ของสมาชิกเพื่อความสะดวกในการติดต่อประสานงานในครั้งต่อไป รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในเครือข่ายสามารถติดต่อประสานงานกันเองต่อไปด้วย

7. ในการประชุมเครือข่ายในครั้งแรกเมื่อเริ่มก่อตั้งนั้น ควรจะมีการจัดแถลงการณ์ให้สมาชิกในเครือข่ายได้ทราบถึงกรอบแนวคิดของการจัดตั้งเครือข่ายหลังจากนั้นควรเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ร่วมแสดงความคิดเห็น หรือซักถามถึงประเด็นต่าง ๆ

8. การแนะนำสมาชิกเครือข่ายครั้งแรก ควรมีการเลือกผู้ที่รับผิดชอบที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดการดำเนินการแบบต่อเนื่อง อาจจะเป็นคนเดียวกับผู้ที่ดำเนินการจัดตั้งเครือข่ายหรือเลือกมาจากสมาชิกในที่ประชุมก็ได้

9. การดำเนินการและบริหารจัดการเครือข่ายนั้น ควรมีการดำเนินกิจกรรมตามเป้าหมายของเครือข่าย หรือค้นหาประเด็นที่สนใจร่วมกันมาจัดกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมอาจจะเป็นการจัดเวทีประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือจัดกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกัน ซึ่งผู้รับผิดชอบเครือข่ายจะต้องเข้าร่วมในการบริหารจัดการเครือข่ายให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

10. การติดต่อสื่อสารและการเผยแพร่ข้อมูลของเครือข่าย ซึ่งกิจกรรมหลักอย่างหนึ่งที่จะต้องมีการดำเนินการเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายไว้ คือ มีการติดต่อสื่อสารและประชาสัมพันธ์กิจกรรมของเครือข่ายให้แก่สมาชิก รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ที่อยู่นอกเครือข่าย ได้รับทราบ อย่างต่อเนื่อง

11. ถ้าเครือข่ายเห็นว่าสมาชิกบางส่วนในเครือข่ายมีลักษณะคล้ายคลึงกันเช่น มีวิชาชีพเดียวกัน ควรสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายย่อย ๆ และในอนาคตสามารถผลักดันให้เป็นเครือข่ายใหม่ต่อไปได้ หรือเกิดการเติบโตแตกหน่อออกไปได้อีก

ฉ. คุณลักษณะพิเศษของเครือข่ายการเรียนรู้

1.สามารถเข้าถึงได้กว้างขวาง ง่ายสะดวกนักเรียนสามารถเรียกข้อมูลมาใช้ได้ง่ายและเชื่อมโยงเข้าหานักเรียนคนอื่น ได้ง่ายรวดเร็ว และสามารถเรียกใช้ข้อมูลได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ที่มีเครือข่าย

2. เป็นการเรียนแบบร่วมกันและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม คุณลักษณะพื้นฐานของเครือข่ายการเรียนรู้ คือการเรียนแบบ ร่วมมือกัน ดังนั้นระบบเครือข่ายจึงควรเป็นกลุ่มของการเรียนรู้โดยผ่านระบบการสื่อสารที่สังคมยอมรับ เครือข่ายการเรียนรู้จึงมี รูปแบบของการร่วมกันบนพื้นฐานของการแบ่งปันความน่าสนใจ ของข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน

3. สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำมากกว่าเป็นผู้ถูกกระทำ
4. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน และเน้นบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไป
5. จัดให้เครือข่ายการเรียนรู้เป็นเสมือนชุมชนของการเรียนรู้แบบออนไลน์

เครือข่ายที่มีพลัง คนที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงจะต้องเป็นคนที่มีความกระตือรือร้น เป็นนักประสาน มองการณ์ไกล มีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อจะทำให้สายสัมพันธ์ในเครือข่ายทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องมีการเติมเต็มให้กันและกัน ไม่ผูกขาดความรู้หรือความชัดเจนอยู่คนเดียวคนอื่น ต้องคอยตาม ซึ่งจะกลายเป็นระบบลากจูง

เครือข่ายที่ดี จะต้องช่วยการทำงานเนวราบ มีการประสานหรือการทำงานที่ไม่ใช้ระบบการสั่งการมากเกินไปใช้เครือข่ายที่ไม่เป็นทางการเข้ามาช่วย มีความสามารถดึงคนเข้ามา สมาชิกมีจิตอาสา สมัครใจเข้ามาทำงาน ไม่ถูกบังคับให้เข้ามา มีเอกภาพ เป็นหนึ่งเดียว มุ่งเป้าหมายเดียวกัน มีค่านิยมหรืออุดมการณ์ร่วม สามารถสร้างวัฒนธรรมร่วม เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทร เสียสละ มีการตัดสินใจร่วมกันตามหลักประชาธิปไตย ในรูปแบบความเห็นพ้องร่วมกัน ต้องยึดหลักเสียงส่วนใหญ่ แต่คำนึงถึงเสียงส่วนน้อยไม่ทอดทิ้ง แต่อาจจะมีการดำเนินงานตามเสียงส่วนน้อยในภายหลังเมื่อมีโอกาสที่เหมาะสม และแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกัน ลดความผูกขาด ผู้บริหารจะเข้ามาแทรกในการสั่งการน้อย แต่จะคอยกระตุ้นให้เครือข่าย ได้แลกเปลี่ยน จัดสถานที่ ให้เครือข่ายได้เข้ามาประชุมแลกเปลี่ยน มีจุดศูนย์กลาง (Hub) มีระบบอินเตอร์เน็ตเอื้ออำนวยความสะดวกให้สมาชิกได้เข้ามาพูดคุยส่งข้อมูลข่าวสารกัน ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่ดีจะต้องกระตุ้นให้เครือข่ายมีชีวิต ไม่ละเลยแม้การทำงานเครือข่ายจะทำให้ตัวเองมีความสำคัญหรือมีคุณค่าน้อยลงเพราะสุดท้ายผลงานก็จะเกิดเป็นของส่วนรวม

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นนวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนที่ใช้ในการวิจัยนี้หมายถึงการรวมตัวของโรงเรียนเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันโดยไม่ได้ยึดเขตพื้นที่ เขตการปกครอง แต่เป็นการยึดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวมีอิสระทางวิชาการ และบริหารอื่น ๆ เพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง ขั้นตอนการสร้างและการบริหารหลักสูตร ดำเนินตามคำแนะนำของ ศรียอง จิตกรณกิจศิลป์ 11 ข้อ ดังที่รวบรวมไว้ในข้อ จ และยึดหลักการมีส่วนร่วมทางการบริหารจากภายในสถานศึกษา คือครูและบุคลากรทางการศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมจากภายนอกสถานศึกษา คือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษา ในท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน

2.3 การบริหารและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ก. ความหมายและจุดมุ่งหมาย

วิชัย วงษ์ใหญ่ (www., 2553) ได้ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาดังนี้

คำว่า "บริ" หมายถึง รอบๆ ในเรื่องการบริหารหลักสูตรนั้น ผู้เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงตลอดเวลาว่า สภาพแวดล้อมของหลักสูตรและการเรียนการสอนนั้น ไม่ใช่แค่เรื่องเอกสารหรือตำราเรียนเท่านั้น แต่หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับโรงเรียน ครู ผู้เรียน ล้วนเป็นสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น หากเข้าใจและนำมาสู่กระบวนการเรียนรู้

ส่วนคำว่า "หาร" หมายถึง การแบ่ง ในมิติของการบริหารหลักสูตรจึงหมายถึงการกระจายอำนาจ และความรับผิดชอบออกไปให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ ส่วนกลางได้กระจายอำนาจในการจัดทำหลักสูตรมายังสถานศึกษาแล้ว ย่อมเป็นความรับผิดชอบและบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะจัดทำและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้ดีที่สุด

การบริหารหลักสูตร มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และโดยที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เปิดศักราชใหม่ให้กับการบริหารหลักสูตร โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในทุกๆ ด้าน จึงนับเป็นการเปิดศักราชแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริงให้กับเด็กและเยาวชนไทย ที่ตั้งอยู่บนหลักของการเรียนรู้ที่คำนึงถึงชีวิตและความเป็นจริงที่ผู้เรียนจะต้องเผชิญอยู่ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตลอดจนสภาพแวดล้อมในทุกมิติที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิตของผู้เรียน

ข. แนวคิด และหลักการบริหารหลักสูตร

การทำความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอย่างชัดเจนและถูกต้อง ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติ โดยมีหลักและแนวคิดที่สำคัญ 9 ประการ ดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2553)

1. การวางแผนงานหลักสูตร ในช่วงระยะเปลี่ยนผ่านของการปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกโรงเรียนจะมีทั้งหลักสูตรใหม่และหลักสูตรเก่า หลักสำคัญในการบริหารหลักสูตรคือจะต้องทำให้ผู้เรียนสูญเสียประโยชน์น้อยที่สุด เพราะฉะนั้นจะต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนหลักสูตรให้น้อยและสั้นที่สุด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนที่ดี ต้องจัดระบบให้ดี มีข้อมูลที่ชัดเจน และเตรียมทุกอย่างให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

2. การจัดระบบข้อมูลโรงเรียน นับเป็นพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งในการบริหารหลักสูตร ระบบข้อมูลโรงเรียนประกอบด้วยข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

- * หลักสูตร - ระบบการสร้างหลักสูตร การบริหารหลักสูตร และการประเมินผล
- * การบริหารจัดการ - มีข้อมูลด้านผู้เรียน ผู้สอน ว่ามีความพร้อมหรือไม่เพียงใด
- * ระบบข้อมูล - ครูอาจารย์ นักเรียน บุคลากร ผู้รู้ในชุมชน อาชีพในพื้นที่
- * การวางแผนกลยุทธ์ 3-5 ปี - แสดงถึงวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย และขั้นตอนการปฏิบัติงาน
- * ระบบงบประมาณ - การบริหารงบประมาณจะต้องมีความชัดเจนตรวจสอบได้ มุ่งผลงาน และเพื่อพัฒนาการศึกษาเป็นสำคัญ
- * การพัฒนาการเรียนรู้ - สื่อและข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล การศึกษาอบรมของครู
- * ระบบช่วยเหลือ - มีข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล จำแนกเด็กเก่ง เด็กปกติ และเด็กด้อยโอกาส เพื่อให้การสนับสนุนช่วยเหลืออย่างสอดคล้องกับความต้องการของเด็กแต่ละกลุ่ม
- * บริหารบุคคล - ข้อมูลเกี่ยวกับครูอาจารย์ ทั้งในด้านการศึกษา การอบรม การจัดหา บรรจุ และเลิกจ้าง เพื่อช่วยในการพัฒนาครูให้เหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตรใหม่
- * การประเมินภายใน - จัดเตรียมข้อมูลการพัฒนาหลักสูตร บุคลากร และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กและโรงเรียน

3. เอกสารหลักสูตร จะต้องชี้แนวการสอนอย่างถูกต้อง ชัดเจน และทันสมัย เอกสารประกอบหลักสูตรและรายวิชาที่ละเอียดประณีต จะช่วยให้การบริหารหลักสูตรเป็นไปโดยง่าย สามารถติดตามการทำงานได้อย่างใกล้ชิดและเป็นขั้นเป็นตอน

4. คณะครูมีคุณภาพ เข้าใจหลักสูตรอย่างดี เมื่อครูเป็นผู้เขียนหลักสูตรเองแล้ว ย่อมจะทำให้การศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรเป็นไปโดยง่าย สามารถปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงในห้องเรียนได้

5. ผู้เรียนมีความพร้อมด้านความรู้พื้นฐานและคุณธรรม ทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม สถานศึกษาจะต้องจัดเตรียมระบบข้อมูลรายบุคคลของผู้เรียน โดยครูผู้สอนทุกคนมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียนทุก ๆ ด้าน

6. มีทรัพยากรสนับสนุนที่ดีและเพียงพอ การบริหารการศึกษาในอนาคตอันใกล้เป็นการกระจายอำนาจในหลาย ๆ ด้าน ท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรในการเรียนการสอน ซึ่ง

ครอบคลุมทั้งเรื่องงบประมาณ ทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน การระดมทรัพยากรจะต้องกระทำอย่างหลากหลายและกว้างขวางขึ้น

7. ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาและมีประสิทธิภาพ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จุดเน้นอีกเรื่องหนึ่งคือ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะมีสอดแทรกอยู่เป็นระยะ ๆ ตลอดเวลา บทบาทในเรื่องนี้ไม่ใช่ภาระหน้าที่ของครูคนใดคนหนึ่ง แต่ครูทุกคนจะมีบทบาทเป็นครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนวได้ โดยเฉพาะครูที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก

8. มีบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการแสวงหาความรู้ ทุกจุดทุกมุมของโรงเรียนและชุมชนเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ ไม่ใช่จะต้องเรียนจากตำราอย่างเดียว หากครูเข้าใจก็จะสามารถดึงประสบการณ์ของผู้เรียนเข้ามาสู่กระบวนการเรียนรู้ได้ การสร้างบรรยากาศทางวิชาการเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ต้องอาศัยความเอาใจใส่อย่างสูงจากผู้เกี่ยวข้อง เช่น การจัดแสดงนิทรรศการหรือข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในโรงเรียน หากทำให้เป็นปัจจุบันและให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำ ก็จะเป็นกิจกรรมและแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ตัวเด็กได้อีกแห่งหนึ่ง เช่น นำผลงานของเด็กที่ดีเด่นมาแสดง ทั้งด้านศิลปะ หรือในโรงอาหาร คิดป๊ายให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับโภชนาการ เป็นต้น

9. มีระบบการติดตามและประเมินผล คณะกรรมการบริหารหลักสูตรรายวิชาจะต้องมาพูดคุยกันในแต่ละภาคการศึกษา และทุกสิ้นปีการศึกษา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาก็จะต้องจัดการประเมินผล คูภาพรวม และเขียนรายงานออกมา เป็นการประเมินภายในไปในตัว เป็นการทำงานที่ผลการปฏิรูปการเรียนการสอนจะไปสู่ตัวผู้เรียนโดยตรง และควรเน้นการประเมินตามสภาพจริง

ระบบบริหารจัดการหลักสูตรที่ดีจึงต้องเป็นระบบที่มีคุณธรรม อันเป็นคุณสมบัติที่ดีทางจิตใจมีความรับผิดชอบต่อการจัดการเรียนการสอนให้ดีที่สุด เมื่อนำไปประพฤติปฏิบัติจริง ถือได้ว่ามีจริยธรรม มีการควบคุมกายวาจา อันเป็นศีลธรรมของผู้สอน ทำให้เกิดความชอบธรรมในการจัดการเรียนการสอน และทุกคนทุกฝ่ายจะต้องมีความสมานฉันท์ ช่วยกันทำงานเพื่อพัฒนาผู้เรียน เติมเต็มผู้เรียนในทุกๆ ด้าน เมื่อประกอบกับโรงเรียนมีโครงสร้างและทำงานอย่างมีคุณภาพ ก็จะทำให้โรงเรียนเป็นระบบที่มีปัญญาเป็นพื้นฐานสามารถเรียนรู้ และปรับตัวได้ต่อเนื่อง

นอกจากนี้ อำภา บุญช่วย (2533 : 34 – 35) กล่าวถึงรายละเอียดของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ดังนี้

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน หมายถึงการตีความหมายและกำหนดรายละเอียดหลักสูตร สิ่งที่น่าไปใช้จะต้องตีความหมายก็คือ ความมุ่งหมายของหลักสูตร เพราะหลักสูตรแม่บทกล่าวไว้อย่างกลาง ๆ ผู้นำไปใช้จะต้องกำหนดรายละเอียดเอาเอง จะต้องพิจารณาว่ามีความมุ่งหมายอย่างไร จะสอนใคร

ระดับไหน อย่างไรและต้องการให้เกิดอะไรขึ้นในตัวผู้เรียน หลังจากทำความเข้าใจจุดมุ่งหมาย ตลอดจนหลักการและโครงสร้างแล้วจะต้องกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรว่าจะให้ผู้นำไปใช้กำหนดรายละเอียดให้ผู้เรียนได้เรียนเกี่ยวกับเรื่องอะไร โดยมีคณะกรรมการจัดทำประมวลการสอน โครงการสอน หรือแผนการสอน กำหนดการสอนและบันทึกการสอนประจำวัน ซึ่งจะออกมาในรูปของเอกสารหลักสูตร

2. การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสถานศึกษาการนำหลักสูตรไปปฏิบัติเกิดขึ้นที่สถานศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องสำรวจดูปัจจัย และสภาพต่าง ๆ ของสถานศึกษา ว่าเหมาะสมกับการนำหลักสูตรไปใช้หรือไม่ ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่ จำนวนนักเรียน ขนาดห้องเรียน ห้องสมุด วัสดุอุปกรณ์สื่อการสอนต่าง ๆ แผนการสอน กำหนดการสอน แบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ ตลอดจนการจัดครูเข้าสอน

3. การสอนของครู เป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดของการนำหลักสูตรไปใช้ ถึงแม้จะมีสิ่งต่างๆพร้อมมูล หลักสูตรก็ยังไม่บรรลุสัมฤทธิ์ได้หากครูยังไม่ได้ลงมือสอน ครูเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตร การเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม ฯลฯ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อความสัมฤทธิ์ หรือความล้มเหลวของหลักสูตร

ค. บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารต่องานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจะต้องรู้ว่าอะไรบ้างที่ควรจัดให้ผู้เรียน และมีความมุ่งหวังที่ให้ผู้เรียนรู้น้อยเพียงใด ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายด้าน เช่น ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสนใจและความถนัดของแต่ละคน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2526:174) ได้เสนอแนะแนวทางที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรให้เกิดผลดี ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความเข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องหลักการจุดมุ่งหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร ตลอดจนต้องเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรและสื่อการเรียนต่าง ๆ เป็นอย่างดี

2. ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ดำเนินการนำหลักสูตรไปใช้ โดยการให้ความสนใจเอาใจใส่ และติดตามผลการปฏิบัติของครูอย่างต่อเนื่อง ความเอาใจใส่ของผู้บริหาร สถานศึกษาจะช่วยให้การปฏิบัติของครูเกิดผลดียิ่งขึ้น

3. ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องติดตามนิเทศช่วยเหลือให้คำแนะนำให้ครูมีความเข้าใจในหลักสูตรไปใช้อยู่เสมอ แม้ว่าหลักสูตร พ.ศ. 2521 จะใช้กันมาหลายปีแล้วก็ตาม ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องระลึกอยู่เสมอว่า มีความจำเป็นที่จะต้องย้ำเตือนกันอยู่เสมอ

4. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเอาใจใส่สนับสนุนส่งเสริมให้ครูได้ผลิตและใช้สื่อการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนมีผลดีและเกิดประโยชน์แก่เด็กตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

5. ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบโดยทั่วกัน เช่น ผู้ปกครองนักเรียน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตร เพื่อจะได้รับความร่วมมือในการเรียนการสอนอย่างเต็มที่

6. ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการที่จะนำหลักสูตรไปใช้ เช่น เอกสารหลักสูตร วัสดุหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน

7. ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน เช่น บริเวณสถานศึกษา โต๊ะ เก้าอี้นักเรียน หอมน้ำห้องส้วมถูกสุขลักษณะและเพียงพอ มีมุมหนังสือหรือห้องสมุด แม้สิ่งเหล่านี้อาจจะจัดให้ได้อย่างสมบูรณ์ได้ยาก เพราะข้อจำกัดด้านงบประมาณสนับสนุน แต่หากผู้บริหารได้ตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญ มีความคิดในเรื่องเหล่านี้อยู่ตลอดเวลา ความฝันอาจจะเป็นความจริงขึ้นมาได้ แม้จะเป็นความฝันที่สูงเกินไป

ไพโรจน์ นาคสุวรรณ (2528:26) ได้อธิบายถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำหลักสูตรไปใช้ พอสรุปได้ดังนี้

1. ต้องมีความเข้าใจหลักสูตรอย่างแจ่มแจ้ง และต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับการเรียนการสอนและวัสดุประกอบอื่น ๆ

2. ต้องเป็นผู้นำในการนำหลักสูตรมาใช้

3. ต้องเป็นผู้เสริมขวัญและกำลังใจแก่ครูและผู้ปฏิบัติงาน

4. ต้องจัดการด้านบริการใช้หลักสูตรแก่บุคลากรในสถานศึกษา

5. ต้องจัดประชุมเพื่อวางแผน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดดำเนินการ

6. ต้องประสานงานการดำเนินการใช้หลักสูตร

7. ติดตามผลการปฏิบัติงานและนิเทศ

8. ประชาสัมพันธ์

9. ส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตร

อำภา บุญช่วย (2533:38-40) ได้อธิบายถึงแนวปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารหลักสูตรดังนี้

1. จัดให้มีปรัชญาและเป้าหมายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. จะต้องมีการกำหนดนโยบายทางด้านวิชาการของสถานศึกษาไว้ให้ชัดเจน และแจ้งให้ครูทุกคนทราบและเข้าใจ
3. ต้องทำความเข้าใจองค์ประกอบและโครงการศึกษาที่มีขึ้นภายในสถานศึกษาทั้งหมดและสื่อสารให้ครูทุกคนเข้าใจ
4. เข้าใจหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตรและมีการฝึกอบรมให้มีความรู้ในด้านนี้ให้ได้ทุกคน
5. จัดให้มีและทำเอกสารหลักสูตรที่ครูจะต้องใช้ในสถานศึกษา เช่น หลักสูตร โครงการสอน แผนการสอน หนังสือเรียน คู่มือหนังสือเรียน หนังสือส่งเสริมการอ่านประกอบ
6. การคัดเลือกและใช้ครูให้ถูกต้องตามความถนัด ความสามารถและวิชาการที่ได้ศึกษาและให้เหมาะสมกับระดับชั้นเรียน
7. จัดให้มีและอำนวยความสะดวกในด้านอาคารสถานที่และสื่อการสอน เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ สนามฝึกพลานามัยและกีฬา วัสดุอุปกรณ์และการใช้วัสดุท้องถิ่นในการผลิตอุปกรณ์การสอน ฯลฯ
8. ดำเนินการเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการพัฒนาครู ทางด้านการสอน เช่น ให้ครูสังเกตการสอน เชื่อมเขียนดูการสอน เข้ารับการอบรม ประชุมทางวิชาการ ศึกษาต่อ อ่านวารสาร เขียนบทความ ร่วมกับกลุ่ม ดำเนินงานด้านวิชาการและขอความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์
9. ก่อนเปิดภาคเรียนสัก 2 สัปดาห์ ควรมีการประชุมครูชี้แจงหลักสูตร แผนการสอน จัดประชุมปฏิบัติการ เกี่ยวกับการสอนและปัญหาการสอน จัดทำวัสดุอุปกรณ์และอาจมีการสาธิตการสอน แลกเปลี่ยนความรู้กัน
10. การจัดตารางสอน มีความสำคัญมากประการหนึ่ง หลักสูตรได้กำหนดคาบเวลาไว้แล้ว
11. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ให้กับนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญมากสำหรับวัยเด็กและเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาลักษณะนิสัย
12. จัดโครงการสอนซ่อมเสริมสำหรับเด็กที่เรียนอ่อนและการสอนซ่อมเสริมเด็กเรียนเร็ว
13. รู้จักการประเมินผลหลักสูตร โดยประเมินได้จาก
 - 13.1 ผลการศึกษาของนักเรียนที่ครูวัดผลได้เป็นประจำ
 - 13.2 การใช้แผนการสอนของครู
 - 13.3 ติดตามนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว
 - 13.4 ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

13.5 องค์ประกอบอื่นๆ ที่มีผลต่อการใช้หลักสูตร เช่น อาคารสถานที่ ครู เครื่องอำนวยความสะดวก สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528:17) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนี้

1. อบรมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรและวิธีการใช้หลักสูตรให้สัมฤทธิ์ผลรวมทั้งประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้ปกครองและนักเรียนได้ทราบ เพื่อจะช่วยเหลือส่งเสริมให้การใช้หลักสูตรเกิดผลดียิ่งขึ้น
2. จัดทำแผนการเรียนการสอนตารางสอน เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างราบรื่นจัดครูเข้าสอนตามความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และมอบหมายให้มีครูอีกจำนวนหนึ่งเป็นครูฝ่ายบริหารหลักสูตร เช่น ครูโสตทัศนศึกษา ครูบรรณารักษ์ ครูแนะแนว
3. จัดเตรียมสถานที่ที่จะใช้ประกอบการเรียนการสอน เช่น ห้องสมุด ห้องวิชาการต่าง ๆ สนามกีฬา แปลงเกษตร และอื่น ๆ
4. หาวิธีการส่งเสริมความรู้แก่ครูด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งครูไปดูงานสังเกตการสอนในสถานศึกษาอื่น จัดหนังสือและแนะนำหนังสือให้อ่าน รวบรวบสารวิชาการ แต่ก่อนอื่นผู้บริหารสถานศึกษาต้องแสดงตนให้ประจักษ์ว่า เป็น ผู้นำในการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ
5. ประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ภายใน เช่น ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งครูไปดูงานสังเกตการสอนในสถานศึกษาอื่น จัดหนังสือและแนะนำหนังสือในการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ
6. ประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอก รวมทั้งประชาสัมพันธ์ กิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้ผู้ปกครองทราบ เพื่อจะได้รับความช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริมการใช้หลักสูตรให้เกิดผลดี
7. พยายามสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครู เพื่อประสิทธิภาพของงาน เช่น มอบหมายงานให้รับผิดชอบตามความเหมาะสมและทั่วหน้ากัน วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้เกียรติแก่ครู แสดงตนเป็นผู้ปกป้องผลประโยชน์ของครู พิจารณาความดีความชอบด้วยความเป็นธรรม โดยดูคุณภาพของผลงานมิได้ดูแต่เพียงหน้า หรือใช้ความพอใจส่วนตัวเป็นที่ตั้ง
8. พยายามส่งเสริมสนับสนุนให้กิจกรรมหลักสูตรมีขึ้นอย่างเหมาะสม เช่น จัดตั้งชุมนุมวิชาการต่าง ๆ ชุมนุมกีฬา ชุมนุมยุวกลีกร ชุมนุมประเพณีท้องถิ่น

9. พยายามจัดหาวัสดุและส่งเสริมอำนวยความสะดวกให้ครูทำอุปกรณ์การสอนหรือใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์

ผลการวิจัย ของ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2545: 152) ที่ได้ปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับครูในสถานศึกษา โดยใช้เวลาในการพัฒนาครูและร่วมกันพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วม 8 เดือน พบว่า ครูมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการทำงานเป็นทีมหลังการทดลองและระยะติดตามผลอยู่ในระดับสูง มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาหลังการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนความสามารถในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาหลังการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง ข้อค้นพบนี้ ให้แง่คิดว่า แม้ว่าจะพัฒนาหลักสูตรร่วมกับครูอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาเกือบปี ครูยังมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรและสามารถปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพได้เพียงระดับปานกลาง แล้วกระบวนการอบรมครูที่ใช้ทั่วไปแบบ แม่ไก่ อบรมลูกไก่ โดยใช้เวลาเพียง 3 - 5 วัน ผลที่ได้จะเป็นอย่างไร ครูจะมีความรู้และสามารถปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของตนได้ได้มีคุณภาพระดับใด และผลที่ปรากฏก็ควรจะประจักษ์กันแล้วว่าหลักสูตรสถานศึกษา ในปัจจุบันโดยรวมมีคุณภาพไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้นต้องคำนึงถึง 3 ปัจจัยหลัก คือ การสร้างแรงจูงใจให้ผู้มีส่วนร่วม การเสนอแนวคิดที่น่าสนใจและการให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับผิชอบและมีความเป็นเจ้าของ ซึ่งจะมีปัจจัยสนับสนุนจากการใช้รูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ การสร้างบรรยากาศของโรงเรียนที่เอื้ออำนวยมีบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกโรงเรียนสนับสนุน มีทรัพยากร/ข้อมูลเพียงพอมีการจัดสรรเวลาที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานร่วมกัน รวมทั้งมีการวางแผนที่จะพัฒนาความรู้ ความสามารถของผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับ ทักษะการพัฒนาหลักสูตรและทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งปัจจัยทั้งหมดนี้จะส่งผลให้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาประสบผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพ

เมื่อมองย้อนกลับมาที่การปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่า เราขาดการนำเอาองค์ประกอบสำคัญหลายประการเข้ามาใช้ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยที่กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของเรามุ่งเน้นไปที่การให้ความรู้ครูเพียงเล็กน้อย แล้วให้ครูลงมือปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรทันที โดยมีเวลาอันจำกัด โดยไม่มีการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพตามที่เสนอไว้ข้างต้น ผลที่เกิดขึ้นจึงทำให้ครูและผู้เกี่ยวข้องขาดความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน รวมทั้งขาดความรู้และประสบการณ์ที่ชัดเจน ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ถูกต้อง ส่งผลให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพต่ำ

สรุปว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดของการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งในการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ จำเป็นต้องศึกษาเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ให้เข้าใจในหลักการ จุดหมาย และโครงสร้างอย่างแจ่มชัด สามารถแนะนำช่วยเหลือครูในการวางแผนการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ และกิจกรรมของหลักสูตร จัดหาเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้พร้อมและเพียงพอ ทั้งยังต้องประเมินผลการใช้หลักสูตร ตลอดจนให้ความคิดเห็นต่อผู้บริหารระดับสูงเพื่อการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรต่อไป ในงานวิจัยนี้ได้ดำเนินงานตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมานี้

2.4 การเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

ก. ความหมาย

สุกัญญา ปุสุรินทร์ (2551) อ้างถึง ฌีวูตตี กิจรุ่งเรือง (2545 : 10 -11) กล่าวว่า ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหมายถึงการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดสาระที่จะเรียนรู้ ทำกิจกรรม และปฏิบัติจริง จนค้นพบข้อความรู้ และวิธีการปฏิบัติด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องเลือกใช้รูปแบบการสอน วิธีการสอน และเทคนิคการสอนที่เหมาะสมหลากหลาย ประกอบกัน ไม่สามารถยึดถือเฉพาะรูปแบบ วิธีการ หรือเทคนิคเดียวได้

ข. ความสำคัญและความจำเป็น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 (วรรค 2, 2553) ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ในมาตรา 23(2) เน้นการจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ให้ความสำคัญของการบูรณาการความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสมของระดับการศึกษา

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยครูมีหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวยในการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

อาภรณ์ ใจเที่ยง (วรรค 2, 2553) กล่าวว่า “ต้องปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ใหม่จากการเอาวิชาเป็นตัวตั้งไปสู่การเอาคนและสถานการณ์จริงเป็นตัวตั้งเรียนจากประสบการณ์และกิจกรรม จากการฝึกหัด

จากการตั้งคำถามและการแสวงหาคำตอบซึ่งจะทำให้สนุก ฝึกปัญญาให้ กล้าแข็ง ทำงานเป็น ฝึกคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น ความอดทน ความรับผิดชอบ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การรวมกลุ่ม การจัดการ การรู้จักตน” จึงเห็นได้ว่า “การสอนโดยเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ จะช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ทั้งด้านความรู้ทักษะ และเจตคติ (ลักษณะนิสัย) และทั้งด้าน IQ (Intelligence Quotient) และด้าน EQ (Emotional Quotient) ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็น คนเก่ง คนดีและความสุข” ตามเป้าหมายการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

จากการศึกษาแนวคิดปรัชญา ซึ่งเป็นที่มาของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงพอจะสรุปประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้ดังนี้

- 1) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้
- 2) ผู้เรียนได้เรียนรู้ตรงกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง
- 3) ผู้เรียนมีโอกาสคิดอย่างสร้างสรรค์
- 4) ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระ
- 5) ผู้เรียนได้เป็นผู้ปฏิบัติได้ด้วยตนเอง
- 6) ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริง และได้รับประสบการณ์ตรง
- 7) ผู้เรียนได้ใช้สื่อต่างๆในการเรียนรู้
- 8) ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น หรือได้ทำงานเป็นกลุ่ม
- 9) ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโครงการนวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนารูปแบบการบูรณาการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคลหมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ไม่คำนึงถึงวัยและชั้นเรียน แต่จัดให้ผู้เรียนที่มีอายุเข้าเรียนในชั้น ป.1 – 3 เรียนด้วยกัน ด้วยวิธีการและกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล มุ่งเน้นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนร่วมกันแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ความรู้ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2.5 การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ก. ความหมาย

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (www, 2553) เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยการผสมผสานหลักสูตร – ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และ ผสมผสานกระบวนการสอน / กระบวนการเรียนรู้ / ปฏักฟังก์ชันกรรม ค่านิยมอันดีงาม โดยคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล และ ความสามารถทางสติปัญญา

การบูรณาการทางการสอนจะช่วยฝึกให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้ไปผสมผสานกัน ฝึกให้รู้จักใช้ เหตุผลและการนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

บูรณาการ (www, 2553) หมายถึง การนำศาสตร์หรือความรู้วิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันมาเข้าด้วยกันหรือผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืน เพื่อนำมาจัดเป็นการเรียนการสอนภายใต้หัวข้อเดียวกัน เชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีการเน้นองค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชา และเน้นการสร้างความรู้ของผู้เรียนที่มากกว่า การให้เนื้อหาโดยครูเป็นผู้กำหนด

ข. ความสำคัญและความจำเป็น

ด้านจิตวิทยา ผู้เรียนได้มีโอกาสได้รับความรู้ที่หลากหลาย เกิดการนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน
ด้านสังคมวิทยา ผู้เรียนต้องการทักษะจากหลายสาขาวิชาร่วมกัน จึงจะสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ด้านบริหาร ใช้แก้ปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากร ความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา ทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

ค. แนวคิด / ทฤษฎี

กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ

1. ปรัชญาการศึกษาแบบ **Progressivism** ของ **John Dewey** กล่าวคือ การศึกษาคือชีวิต : คนต้องศึกษาตลอดชีวิต (ความรู้มีมากมายนานาสาธ) เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดการเรียนการสอนโดยการแก้ปัญหา ส่งเสริมความร่วมมือ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจน สร้างเสริมการอยู่ร่วมกันในวิถีประชาธิปไตย

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ในด้าน Cognitive ที่ใช้ **Constructivism Approach** โดยหลักสำคัญของ Constructivism คือ ผู้เรียนต้องสร้างความรู้เอง ครูเป็นผู้ช่วยโดยจัดหาข้อมูลข่าวสารที่มีความหมายให้แก่ผู้เรียน หรือให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นพบด้วยตนเอง และเป็นผู้ลงมือกระทำ

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของ **Ausubel** ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Ausubel เน้นความสำคัญของการเรียนรู้ที่มีความเข้าใจและความหมาย การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิมที่อยู่ในสมองของผู้เรียน

4. การถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of Learning) ซึ่งหมายถึง การนำสิ่งที่เรียนรู้แล้วไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ การถ่ายโอนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญ เพราะวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การเตรียมผู้เรียนให้สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในอนาคต ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ และการแก้ปัญหาต่าง ๆ

ง. ลักษณะสำคัญของการบูรณาการ

การบูรณาการทำได้หลายระดับ เช่น เป็นการบูรณาการระหว่าง ความรู้ของวิชาต่าง ๆ (บูรณาการหลักสูตร) ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ (บูรณาการกระบวนการเรียนการสอน) โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการทางความรู้และการพัฒนาทางจิตใจ (จิตพิสัย) หรือนำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งความรู้และเจตคติ ค่านิยม ความสนใจ สุนทรียภาพ การบูรณาการในทุกะดับมีลักษณะที่สำคัญเหมือนกัน 3 ประการ คือ

- ความรู้และการกระทำ เน้นทั้งความรู้และทักษะพิสัย
- สิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่เป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน
- สิ่งที่เรียนในโรงเรียนต้องมีความหมายและมีคุณค่าต่อชีวิต สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น

การบูรณาการในระดับหลักสูตร สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2551) กล่าวว่า สามารถทำได้หลายรูปแบบ ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันไปเพื่อให้เหมาะสมกับระดับชั้นต่าง ๆ และอ้างถึง Fogarty ว่าได้เสนอรูปแบบการบูรณาการหลักสูตร ที่น่าสนใจไว้ 10 แบบ ดังนี้คือ

1. Cellular หรือ Fragmented เป็นรูปแบบการบูรณาการ เนื้อหาสาระภายในวิชาเดียวกัน โดยสัมพันธ์ต่อเนื่องกันในลักษณะ ของการเรียงลำดับหัวข้อตามความเหมาะสม เช่น เรียงจากเรื่องที่ง่าย ไปหายาก เรื่องที่มีความซับซ้อนน้อยไปหาเรื่องที่ซับซ้อนมากขึ้น หรือเรียงจากเรื่องที่เป็นพื้นฐานไปหาเรื่องที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกัน และกว้างขวางขึ้น ในการสอนจะสอนตามหัวข้อที่กำหนด เมื่อจบ หัวข้อหนึ่งก็ขึ้นหัวข้อใหม่ต่อไป

2. Connected เป็นรูปแบบการบูรณาการเนื้อหาสาระ ภายในเนื้อหาของแต่ละวิชาเช่นเดียวกัน แต่ในการสอนมีการเชื่อมโยง หัวข้อหรือ ความคิดรวบยอดถึงกัน เชื่อมโยงความคิดต่างๆ ให้ สัมพันธ์กัน ทำให้เห็นความต่อเนื่องหรือเกี่ยวข้องกันของเนื้อหาที่เรียน ในหัวข้อต่าง ๆ เช่น หัวข้อร่างกายของฉลาม และอาหารที่มีประโยชน์ ในการสอน 2 หัวข้อนี้สามารถเชื่อมโยงให้เห็นว่าร่างกายต้องการอาหาร เพราะอะไร และอาหารมีความจำเป็นต่อคนอย่างไร เป็นต้น

3. Nested เป็นรูปแบบการบูรณาการเนื้อหาสาระ ภายในวิชาเดียวกันอีกรูปแบบหนึ่งแต่เพิ่มความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมากขึ้น คือ การบูรณาการทักษะหลาย ๆ ทักษะเข้าด้วยกันในการ รวมเป็น

เป้าหมายหลักของหัวข้อ เช่น หัวข้ออาหารที่มีประโยชน์ กรุณาทักษะต่าง ๆ มาบูรณาการสอนหัวข้อนี้ได้หลายทักษะ ได้แก่ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคาดเดา ทักษะการตัดสินใจ ทักษะ การคิด ทักษะทางสังคม ทักษะการจัดข้อมูล โดยตั้งประเด็นปัญหา หรือคำถามขึ้นแล้วให้นักเรียนนำทักษะเหล่านี้ไปฝึกคิดอภิปราย และหาคำตอบ

4. Sequenced รูปแบบนี้เริ่มเป็นการบูรณาการ ระหว่าง 2 วิชา รูปแบบนี้สามารถทำได้ง่าย โดยการนำหน่วยการเรียนรู้ที่ใช้สอนกันอยู่มาพิจารณาความคิดรวบยอด ทักษะหรือ เจตคติของหน่วยใดคล้ายกันบ้างให้นำมาเชื่อมโยงบูรณาการกัน ซึ่งทั้ง 2 วิชาจะสอนแยกกันอยู่ แต่สอนในเวลาเดียวกัน ดังนั้น ต้องมีการจัดลำดับการสอนหัวข้อเรื่องหรือหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ ใหม่ เพื่อจะได้สอนในช่วงเวลาเดียวกันได้ อาจมีการปรับกิจกรรม การเรียนการสอนให้ชัดเจนขึ้นแล้ววางแผนว่าจะสอนในช่วงเวลาใด เพื่อสิ่งที่นำมาบูรณาการกันนั้นจะได้ประสานกันอย่างกลมกลืน

5. Shared เป็นการบูรณาการระหว่าง 2 วิชา โดยเนื้อหาสาระที่สอนนั้นมีสาระความรู้ หรือความคิดรวบยอด ที่คาบเกี่ยวกันอยู่ส่วนหนึ่ง ในการบูรณาการรูปแบบนี้ ต้องมี การวางแผนร่วมกัน สอนร่วมกัน ในส่วนที่คาบเกี่ยวกัน โดยอาจ จัดเป็นหัวข้อร่วมกัน หรือทำโครงงานร่วมกัน และอีกส่วนหนึ่ง ที่ไม่ได้คาบเกี่ยวกันนั้นครูก็สอนแยกกันไปตามปกติ

6. Webbed เป็นรูปแบบการบูรณาการระหว่าง วิชาหลายวิชา มีลักษณะเป็นการกำหนดหัวข้อเรื่อง (theme) ขึ้นมา แล้วเชื่อมโยงไปสู่วิชาต่างๆ ว่ามีประเด็นหรือเนื้อหาสาระใดที่เห็น ว่ามีความสัมพันธ์กัน คล้ายคลึงกัน หรือต่อเนื่องกัน ที่จะสามารถ นำมาจัดรวมเป็นหัวข้อเรื่องเดียวกัน เพื่อที่จะได้สอนรวมกันไป อย่างกลมกลืนได้ ในการบูรณาการรูปแบบนี้จะบูรณาการที่วิชา ก็ได้ ขึ้นอยู่กับประเด็นเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอด หรือทักษะ ส่วนเนื้อหาสาระใดของวิชาใดไม่สามารถนำมาบูรณาการกันได้ ก็ให้สอนตามปกติ

7. Threaded เป็นรูปแบบการบูรณาการที่ใช้ทักษะ ใดทักษะหนึ่งที่ต้องการฝึกเป็นหลัก เช่น ทักษะการคาดเดา ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการวิเคราะห์ แล้วกำหนดเนื้อหา ตลอดจนจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา ให้สัมพันธ์กับ ทักษะที่กำหนด ซึ่งจะเป็นที่วิชาก็ได้

8. Integrated เป็นการจัดหลักสูตรบูรณาการ แบบสหวิทยาการ ที่นำเอาความรู้ ความคิดรวบยอด หรือทักษะ ที่เหลื่อมล้ำกันอยู่ของวิชาต่าง ๆ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาไทย ศิลปศึกษา มาวางแผนจัดสอนร่วมกันเป็นทีม การบูรณาการแบบนี้เป็นการช่วยสร้างความเข้าใจ และความซาบซึ้งระหว่างวิชาต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน

9. Immersed เป็นรูปแบบบูรณาการที่นักเรียนได้ เรียนรู้เนื้อหาสาระในวิชาต่างๆ และมีความสนใจในเนื้อหาวิชา ด้านใดด้านหนึ่ง แล้วนักเรียนใช้ความรู้เนื้อหานั้นในการศึกษา ค้นคว้า ซึ่งเปรียบเหมือนการใช้แว่นขยายประสบการณ์ของตนเอง สร้างประสบการณ์ให้กับตนเอง โดยในการหาประสบการณ์ นั้นนักเรียนอาจจะต้องบูรณาการข้อมูลที่เรียนรู้ทั้งหมดมาใช้

10. Networked เป็นรูปแบบบูรณาการที่ กลั่นกรองความรู้ที่มีใช้จากการศึกษาค้นคว้าของนักเรียนเพียงอย่างเดียว แต่นักเรียนจะได้เรียนรู้จากครู ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งการใช้เครือข่ายการเรียนรู้เรียนรู้ทั้ง ภายในสาขาวิชาและนอกสาขาวิชา แล้วเชื่อมโยงความรู้ เข้ารวมด้วยกันทั้งหมดเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิด ขยายออกไปเป็นแนวทางใหม่ ลักษณะและรูปแบบของการบูรณาการหลักสูตรดังกล่าว จะเห็นได้ว่า มีวิธีการบูรณาการเนื้อหา วิชาต่างๆ เข้าด้วยกันได้หลายวิธี มีทั้งแบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน บูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ และบูรณาการจากความคิดของผู้เรียนเอง การเลือกใช้รูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอด เจตคติ และทักษะที่ต้องการเน้น ซึ่งผู้สร้างหลักสูตรบูรณาการจะต้องรู้เนื้อหาสาระของหลักสูตรแล้วพิจารณาเลือกรูปแบบใช้ให้เหมาะสม

การบูรณาการในระดับกระบวนการเรียนการสอน อาจจัดได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การบูรณาการภายในวิชา (Intradisciplinary) เป็นการบูรณาการที่เกิดขึ้นภายในขอบเขตของเนื้อหาเดียวกัน วิชาที่ใช้หลักการบูรณาการภายในวิชาเดียวกันมากที่สุด คือ วิชาภาษา หรือกระบวนการทางภาษา ซึ่งประกอบด้วยการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เนื่องจากมีความเกี่ยวพันกันหลายแบบ นอกจากวิชาภาษาแล้ว วิชาสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือคณิตศาสตร์ ก็ใช้หลักการเชื่อมโยงภายในวิชาได้

2. การบูรณาการระหว่างวิชา (Interdisciplinary) เป็นการเชื่อมโยงหรือรวมศาสตร์ต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 สาขาวิชาขึ้นไปภายในหัวเรื่อง (Theme) เดียวกัน เป็นการเรียนรู้โดยใช้ความรู้ความเข้าใจและทักษะในศาสตร์ หรือความรู้ในวิชาต่าง ๆ มากกว่า 1 วิชาขึ้นไป เพื่อแก้ปัญหา หรือการแสวงหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การเชื่อมโยงความรู้และทักษะระหว่างวิชาต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง ไม่ใช่เพียงผิวเผินและมีลักษณะใกล้เคียงกับชีวิตจริงมากขึ้น

จ. รูปแบบของการบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้ง 2 ลักษณะนั้น สามารถจัดเป็นรูปแบบของการบูรณาการ (Models of Integration) ได้ 4 รูปแบบ คือ

1. บูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion Instruction) ครูผู้สอนในวิชาหนึ่งสอดแทรกเนื้อหา
ของวิชาอื่น ๆ เข้าในการเรียนการสอนของตน เป็นการสอนตามแผนการสอนและประเมินผลโดยครู
คนเดียว วิธีนี้ถึงแม้ผู้เรียนจะเรียนจากครูคนเดียว แต่สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาได้

2. บูรณาการแบบขนาน (Parallel Instruction) ครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปสอนต่างวิชากันต่างคนต่าง
สอน แต่ต้องวางแผนเพื่อสอนร่วมกัน โดยมุ่งสอนหัวเรื่อง/ความคิดรวบยอด/ปัญหาเดียวกัน ระบุสิ่งที่ทำ
ร่วมกันและตัดสินใจร่วมกันว่าจะสอนหัวเรื่อง/ความคิดรวบยอดและปัญหานั้น ๆ อย่างไร ในวิชาของ
แต่ละคน ใครควรสอนก่อน-หลัง งานหรือการบ้านที่มอบหมายให้ผู้เรียนทำจะแตกต่างกันไปในแต่ละ
วิชา แต่ทั้งหมดจะต้องมีหัวเรื่อง/ความคิดรวบยอด/ปัญหาร่วมกัน การสอนแต่ละวิชาจะเสริมซึ่งกันและ
กัน ทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างวิชา

3. บูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Instruction) การจัดการเรียนการสอนตาม
รูปแบบนี้คล้ายกับบูรณาการแบบขนาน กล่าวคือ ครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปสอนต่างวิชากัน มาวางแผนเพื่อ
สอนร่วมกัน โดยกำหนดว่าจะสอนหัวเรื่อง/ความคิดรวบยอด/ปัญหาเดียวกัน ต่างคนต่างแยกกันสอน
ตามแผนการสอนของตน แต่มอบหมายให้ผู้เรียนทำงานหรือโครงการร่วมกัน ซึ่งจะช่วยเชื่อมโยงความรู้
สาขาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนสร้างชิ้นงานได้ ครูแต่ละวิชากำหนดเกณฑ์เพื่อประเมินผลชิ้นงานของ
ผู้เรียนในส่วนวิชาที่ตนสอน

4. บูรณาการแบบข้ามวิชา หรือสอนเป็นคณะ (Transdisciplinary Instruction) ครูที่สอนวิชาต่าง ๆ
ร่วมกันวางแผน ปรึกษาหารือ กำหนดหัวเรื่อง/ความคิดรวบยอด/ปัญหาเดียวกัน จัดทำแผนการสอน
ร่วมกัน แล้วร่วมกันสอนเป็นคณะ (Team) โดยดำเนินการสอนผู้เรียนกลุ่มเดียวกัน มอบหมายงาน/
โครงการให้นักเรียนทำร่วมกัน ครูทุกวิชาร่วมกันกำหนดเกณฑ์เพื่อประเมินผลชิ้นงานของผู้เรียนร่วมกัน

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ พย่าว์ ยินดีสุขและราชน มีศรี (2551) กล่าวถึง รูปแบบของการบูรณาการ
(Model of integration) ดังนี้

1. การบูรณาการภายในวิชา เป็นการเชื่อมโยงการสอนระหว่างเนื้อหาวิชาในกลุ่มประสบการณ์
หรือรายวิชาเดียวกันเข้าด้วยกัน

2. บูรณาการระหว่างวิชา มี 4 รูปแบบ คือ

2.1 การบูรณาการแบบสอดแทรก เป็นการสอนในลักษณะที่ครูผู้สอนในวิชาหนึ่งสอดแทรก
เนื้อหาวิชาอื่น ๆ ในการสอนของตน

2.2 การสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน เป็นการสอนโดยครูสองคนขึ้นไปวางแผนการสอน
ร่วมกันโดยมุ่งสอนหัวเรื่องหรือความคิดรวบยอดหรือปัญหาเดียวกัน แต่สอนต่างวิชาและต่างคนต่างสอน

2.3 การสอนแบบบูรณาการแบบสหวิทยาการ เป็นการสอนลักษณะเดียวกับการสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน แต่มีการมอบหมายงานหรือโครงการร่วมกัน

2.4 การสอนบูรณาการแบบข้ามวิชาหรือสอนเป็นคณะ เป็นการสอนที่ครูผู้สอนวิชาต่างๆ ร่วมกันสอนเป็นคณะ หรือเป็นทีม มีการวางแผนปรึกษาหารือร่วมกัน โดยกำหนดหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด หรือปัญหาร่วมกัน แล้วร่วมกันสอนนักเรียนกลุ่มเดียวกัน

จ. ขั้นตอนและวิธีการ

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ทั้งการบูรณาการภายในวิชาและบูรณาการระหว่างวิชา มีหลักการเช่นเดียวกัน โดยมีขั้นตอนและวิธีการดังต่อไปนี้

1. การวางแผนและการประเมินผลการสอนแบบบูรณาการ

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์หลักสูตรและเลือกหัวเรื่อง (Theme)

- ระดมพลังสมองของครู/ผู้เรียน
- กำหนดโครงการสอนให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต
- การศึกษาเอกสารต่าง ๆ
- กำหนดหัวข้อเรื่อง (Topic) ให้แคบลง (หาความสัมพันธ์ของความรู้ในวิชาต่าง ๆ

ขั้นที่ 2 การพัฒนาหัวเรื่อง

- กำหนดเวลาในการสอนให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงปฏิทินปฏิบัติงานของโรงเรียน
- กำหนดวัตถุประสงค์ โดยระบุความรู้ด้วยความสามารถที่ต้องการจะให้เกิดแก่ผู้เรียน
- สร้างวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความเชื่อมโยง
- ให้ผู้เรียนคาดการณ์ถึงความสำเร็จขั้นต้น

ขั้นที่ 3 แหล่งข้อมูล

- กำหนดแหล่งข้อมูลเพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้
- ตัวอย่างแหล่งข้อมูล
- สมาชิกในกลุ่ม
- ผู้ปกครอง
- การออกไปสำรวจ
- การบริการชุมชน
- การพัฒนาสื่อในเชิงพาณิชย์
- เทคโนโลยี

- ผู้สอนจากแหล่งอื่น ๆ
- ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ ผู้ให้คำปรึกษา
- แหล่งข้อมูลท้องถิ่น

ขั้นที่ 4 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

- สร้างกิจกรรมข้ามวิชาในหลักสูตร
- การติดต่อกับแหล่งข้อมูล
- ข้อเสนอในการพิจารณากิจกรรม
 - การกำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจน
 - การใช้ประโยค 2-3 ประโยค เพื่อให้เห็นภาพรวม
 - การกำหนดสื่อการเรียนการสอน
 - การตัดสินใจดำเนินการเรียนการสอน
 - เตรียมสื่อเพื่อจัดกิจกรรม
 - ออกแบบวิธีการวัดผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์
 - การตัดสินใจทำงานร่วมกันเป็นทีมของครูในการจัดกิจกรรม

ขั้นที่ 5 การสร้างกิจกรรม

- ให้ความต่อเนื่องกับการพัฒนากิจกรรม
- สามารถเปลี่ยนแปลงและแก้ไขให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
- ดำเนินการตามวัตถุประสงค์โดยตลอดบทเรียน (Unit)
- ผู้สอนต้องพบกันเป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้า และกำกับการดำเนิน

กิจกรรม

ขั้นที่ 6 การประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน

- ผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้
- ครูสามารถกำกับความก้าวหน้าของผู้เรียนโดยตลอด
- ครูสามารถนำการวัดผลแบบหลากหลายมาใช้ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน

ขั้นที่ 7 การประเมินผลกิจกรรม

ผู้เรียนสามารถประเมินผลกิจกรรมโดยรวม เช่น มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นก็สามารถให้คำแนะนำปรึกษาในการพัฒนากิจกรรม ครูสามารถบอกจุดอ่อนจุดเด่นของกิจกรรม และครูจะต้องจดบันทึกความเปลี่ยนแปลงกิจกรรม เพื่อที่ปรับปรุงและนำไปใช้ภายหลัง

ขั้นที่ 8 การเปลี่ยนแปลงข้อมูลกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ที่สัมพันธ์กันและต่อเนื่องกับประสบการณ์ตรง สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม เปิด

โอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ส่งเสริมให้นักเรียนมีทั้งระเบียบวินัยและมีความรับผิดชอบหน้าที่ด้วยตนเอง รวมทั้งช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรบูรณาการ โดยสร้างหัวข้อเรื่องขึ้นแทนการสอนเนื้อหาเป็นรายวิชา แบบเดิมได้รับความนิยมมาก นักเรียนจะมีความลึกซึ้งและเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนมีความเข้าใจในความหมายของเนื้อหาสาระโดยองค์รวม หลักสูตรบูรณาการจะเป็นสิ่งที่สามารถกระตุ้นนักเรียนให้เกิดความคิดและตระหนักถึงการเชื่อมโยงระหว่างความคิด

ลักษณะความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ: โครงการนวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียน เพื่อค้นหาและพัฒนา รูปแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคลมีลักษณะดังนี้ จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อสนองตอบตามศักยภาพและความแตกต่างของผู้เรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้เชื่อมโยงเนื้อหาสาระวิชาที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ตรง เรียนรู้อย่างมีจุดหมาย ส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบในหน้าที่ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

จากแนวคิด หลักการ วิธีการตามข้อเสนอของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น รูปแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล ในการวิจัยครั้งนี้หมายถึงการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระในกลุ่มสาระต่าง ๆ เป็นหน่วยการเรียนรู้ใหม่ ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการและกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจตามศักยภาพ และความแตกต่างระหว่างบุคคล มุ่งเน้นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนร่วมกันแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดพัฒนาการ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ความรู้ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่พึงงาม

2.6 การจัดชั้นเรียน

ความวิตกอย่างหนึ่งของคนที่เป็นครู คืออยากให้ลูกศิษย์ที่เรากำลังสอนนั้น เกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้ไม่ได้หมายถึงการที่เขตอบคำถามที่เราถามได้เท่านั้น แต่หมายถึงการที่เขารู้ว่าสิ่งที่เขากำลังเรียนคืออะไร สามารถใช้ความรู้ที่มีอยู่แล้วมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ที่เรากำลังสอนหรือไม่ และสามารถนำสิ่งที่เราสอนไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์อื่น ๆ ได้หรือไม่ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องทำเอง ครูไม่สามารถจะทำให้เขาได้ สิ่งที่ครูจะทำได้ คือ ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำสิ่งดังกล่าว โดยสร้างบรรยากาศการเรียนที่เอื้อกับสิ่งเหล่านี้การสร้างบรรยากาศในการเรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ คณะนักวิจัยได้รวบรวมแนวคิดและวิธีการในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน พอสังเขป ดังนี้

ก. แนวคิดหลักการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น

เพื่อให้เกิดบรรยากาศดังกล่าว พรนภิส คาราส่วง (www, 2553) เสนอเกี่ยวกับหลักการจัดชั้นเรียนไว้ว่า หลักการจัดชั้นเรียน คือ การจัดบรรยากาศทางด้านกายภาพ และการจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยาในชั้นเรียนให้อื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และเพื่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และเสนอให้จัดชั้นเรียนแบบคละชั้น การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีนักเรียนต่างชั้นต่างวัย ต่างความสามารถมาเรียนรู้พร้อมกันในเวลาเดียวกัน ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้จึงต้องอาศัยแนวคิดหลักที่สำคัญ ดังนี้ (www, 2553)

1. เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกัน การมีนักเรียนแต่ละชั้นจำนวนน้อยทำให้บรรยากาศในห้องเรียนดูเหงาๆ ไม่สนุกสนาน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มในบางโอกาสไม่สามารถทำได้
2. การจัดการเรียนรู้ที่เต็มตามศักยภาพ ห้องเรียนแบบคละชั้นเป็นห้องเรียนแบบธรรมชาติที่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตปกติ และเด็กทุกคนในโรงเรียนก็จะมีครูสอนดูแลได้ตลอดเวลา
3. จัดกลุ่มเด็กที่มีพัฒนาการและระดับความสามารถในการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน
4. จัดประสบการณ์ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้จากผู้อื่น

ข. การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ในสภาพของห้องเรียน กลุ่มแบบมีส่วนร่วมให้โอกาสนักเรียนที่จะเรียนรู้จากเพื่อนและสอนซึ่งกันและกันภายใต้สถานการณ์ของโลก “ที่เป็นจริง” “ตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา การทำงานเป็นทีม กลายเป็นความสามารถในการบริหารจัดการที่มีค่าสูงสุดในการศึกษา เรื่ององค์กรของทั่วทุกมุมโลก” (Goleman, 1998) เราสามารถเตรียมนักเรียนของเรา เพื่อก้าวเข้าสู่โลกแห่งการทำงานด้วยการให้โอกาสที่มีค่าแก่พวกเขาในการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์ผลงานและแก้ปัญหา ด้วยการจัดห้องเรียนในลักษณะที่มีการทำงานกลุ่มแบบมีส่วนร่วม เป้าหมายสูงสุดคือเพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการเรียนรู้ การจัดกลุ่มนักเรียนเป็นคู่หรือเป็นกลุ่มย่อย จะเพิ่มโอกาสของการมีส่วนร่วม นักเรียนจะรู้สึกกดดันน้อยลง เวลาที่ขอให้ทำงานกับเพื่อนให้สำเร็จจุล่งมากกว่าเวลาที่ให้ทำงานตามลำพัง การเรียนการสอนแบบคละชั้น ของโครงการนวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนารูปแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล หมายถึงการจัดการเรียนการสอนที่รวมกลุ่มผู้เรียน ที่มีอายุ 6 – 8 ปี (ป.1 – 3) มาจัดการเรียนร่วมกัน มีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. จัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้อื้อต่อการเรียนรู้ตามสภาพบริบทของโรงเรียน
2. จัดกลุ่มเด็กที่มีพัฒนาการและระดับความสามารถในการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน
3. เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกัน

4. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อในการเรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้
5. จัดห้องเรียนในลักษณะที่มีการทำงานกลุ่มแบบมีส่วนร่วม

2.7. การพัฒนาศักยภาพของบุคคล

ก. ความหมายของศักยภาพ

พจนานุกรมศัพท์การศึกษา (2540 : 195) กล่าวว่า ศักยภาพ (potentiality) หมายถึง ภาวะแฝงอำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนาหรือปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ พลังความสามารถที่มิดัดตัวอยู่ในบุคคลอาจเป็นความถนัด สติปัญญา หรือความสามารถพิเศษก็ได้

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2543 : 3) กล่าวว่า ศักยภาพ หมายถึง ผลการเรียนรู้ที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนผสมผสานกับคุณสมบัติ และคุณลักษณะที่ตกตะกอนติดตัว นอกจากความรู้ในเนื้อหาวิชาหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งทักษะ และคุณลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักรวมกัน 9 ด้าน ดังนี้

1. ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร
2. ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงาน ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ทักษะการจัดการ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ความขยัน อดทน ประหยัด และอดออม
3. ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันในสังคม ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ การควบคุมตนเองได้ ความรับผิดชอบ และความมีวินัยในตนเอง การช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละ มุ่งมั่น และพัฒนา

ศักยภาพ (Potentiality) เป็นพลังที่สร้างสมอยู่ในสมองของมนุษย์ เกิดขึ้นโดยการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อม สะสม พัฒนา เชื่อมโยงเส้นใยประสาทเป็นประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ ศักยภาพของมนุษย์จะแสดงออกในลักษณะความสามารถ ซึ่งจะมีมากขึ้นเรื่อยๆ ไร้ขึ้นอยู่กับการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ ได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนการสอน บทบาทของผู้สอนผู้ยุทธศาสตร์การสอนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ การกระตุ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง พัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนให้เต็มตามขีดความสามารถอย่างเป็นไปตามธรรมชาติการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามขีดความสามารถได้นั้น มีปัจจัยที่เกื้อหนุนหลายด้าน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมองของมนุษย์ซึ่งเป็นขุมพลังแห่งการเรียนรู้

ข. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการค้นหาและพัฒนาศักยภาพมนุษย์

ได้มีนักจิตวิทยาหลายท่านได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการมนุษย์อยู่หลายด้าน อาทิ ทฤษฎีพัฒนาการทางกาย ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (นรินทร์www, 2553)

1. ทฤษฎีพัฒนาการ

ทฤษฎีพัฒนาการของSigmund Freud กล่าวถึง ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theories) ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud, 1856 – 1938) ซึ่งเชื่อว่าพฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์ มีแรงจูงใจมาจากจิตไร้สำนึก นอกจากนี้ยังเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับแรงขับทางสัญชาตญาณ(Instinctualdrive)และแรงขับดังกล่าวเป็นพลังงานที่สามารถเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนที่ได้ สัญชาตญาณดังกล่าว ได้แก่สัญชาตญาณแห่งการมีชีวิต (Eros or Life) เป็นสัญชาตญาณที่คิดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด และเป็นสัญชาตญาณ ที่แสดงให้เห็นถึงความปรารถนาและความต้องการที่จะได้รับความพึงพอใจในรูปแบบต่างๆ สัญชาตญาณในการป้องกันตนเอง อันเป็นสัญชาตญาณที่ทำให้มนุษย์แสวงหาความพึงพอใจให้แก่ตนเองและสัญชาตญาณแห่งความตาย (Thanatos or Death instinct)ที่แสดงออกมาในรูปของสัญชาตญาณในการทำลายหรือความก้าวร้าว (Destructive instinct or aggressive instinct)

การทำงานของจิตแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. จิตไร้สำนึก (Unconscious Mind) เป็นส่วนที่มีบทบาทสำคัญในการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะพฤติกรรมบางอย่างที่บุคคลแสดงออกไปโดยไม่รู้ตัว
2. จิตสำนึก (Conscious Mind) ซึ่งเป็นสถานะที่บุคคลรับรู้ตามประสาทสัมผัสทั้งห้า ที่บุคคลจะมีการรู้ตัวตลอดเวลาว่ากำลังทำอะไรอยู่ คิดอะไรอยู่ คิดอย่างไร
3. จิตก่อนสำนึก (Preconscious Mind) เป็นส่วนของประสบการณ์ที่สะสมไว้แต่มีลักษณะเลื่อนๆ เมื่อถูกสถานะหรือสิ่งกระตุ้นที่เหมาะสม หรือเมื่อบุคคลต้องการนำกลับมาใช้ใหม่ก็สามารถระลึกได้และสามารถนำกลับมาใช้ในระดับจิตสำนึกได้

การทำงานของจิตทั้ง 3 ระดับจะมาจากทั้งส่วนของจิตไร้สำนึก มีพฤติกรรมส่วนใหญ่เป็นไปตามกระบวนการขั้นปฐมภูมิ (Primary Process) เป็นไปตามแรงขับสัญชาตญาณ (Instinctual Drives) และเมื่อมีการรับรู้กว้างไกลมากขึ้นจากตนเองไปยังบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม พลังในส่วนของจิตก่อนสำนึกและจิตสำนึก จะพัฒนาขึ้นเป็นกระบวนการขั้นทุติยภูมิ (Secondary)

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Intellectual Development Theory)

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ของ จอง เพียเจต์ (Jean Piaget) เป็นทฤษฎีที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญาซึ่งมี 2 กระบวนการ คือ การปรับเข้าสู่โครงสร้าง (Assimilation) และ

การปรับขยายโครงสร้าง (Accommodation) (Piaget, อ้างถึงใน พงษ์ศักดิ์, 2553) ในทฤษฎีนี้กล่าวว่า การพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์เป็นไปตามลำดับขั้น เปลี่ยนแปลงข้ามขั้นไม่ได้ โดยแบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้น

1. ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensory motor Stage) : แรกเกิด-2 ปี
2. ขั้นความคิดก่อนเกิดปฏิบัติการ (Pre-Operational Stage) : 2-6 ปี
3. ขั้นปฏิบัติการคิดแบบรูปธรรม (Concrete Operational Stage) : 7-11 ปี โดยเด็กวัยนี้สามารถที่จะสร้างกฎเกณฑ์และตั้งเกณฑ์ในการแบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็นหมวดหมู่ได้
4. ขั้นปฏิบัติการคิดแบบนามธรรม (Formal Operational Stage) : 12-15 ปี

4. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางปัญญาของบรูเนอร์

บรูเนอร์ (www,2553) กล่าวว่าไว้ว่าพัฒนาการทางปัญญาของเด็กมี 3 ขั้น และเด็กจะแสดงการพัฒนาทางสมอง หรือทางปัญญาด้วยการกระทำ และยังคงดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ตลอดชีวิต จากการสำรวจสิ่งแวดล้อม แนวคิดที่เป็นพื้นฐานของทฤษฎีนี้ มีดังนี้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง
2. ผู้เรียนแต่ละคนจะมีประสบการณ์และพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน การเรียนรู้จะเกิดจากการที่ผู้เรียนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบใหม่กับความรู้เดิมแล้วนำมาสร้างเป็นความหมายใหม่

นอกจากนี้ บรูเนอร์ ยังขยายความอีกว่า คนทุกคนมีพัฒนาการทางความรู้ความเข้าใจ หรือการรู้คิด โดยผ่านกระบวนการที่เรียกว่า Acting, Imagine และ Symbolizing ซึ่งอยู่ใน ขั้นตอนพัฒนาการทางปัญญา คือ Enactive, Iconic และ Symbolic representation ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต มิใช่เกิดขึ้นช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิตเท่านั้น

5. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

มีนักจิตวิทยา 2 ท่านที่นำเสนอทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม ไว้ คือ เพียเจต์ และโคลเบอร์ก

เพียเจต์ (Piaget,1932, อ้างใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจัญปัจจนึก, 2523, 39-40) ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมเป็น 3 ระยะ คือ

1. ระยะแรกเริ่มตั้งแต่เกิดถึงสองขวบ เกิดจากผู้ใหญ่เป็นผู้สนองความต้องการของเด็ก เด็กไม่สามารถรับรู้ต่อสภาพแวดล้อมอย่างสมบูรณ์ ระยะนี้ถือว่าเป็นขั้นก่อนจริยธรรม
2. ระยะที่สอง ระดับอายุตั้งแต่ 2-8 ปีเด็กเริ่มมีการรับรู้ต่อสภาพแวดล้อมอย่างละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น เด็กต้องการกระทำหรืองดการกระทำตามที่พ่อแม่หรือผู้ใหญ่กำหนด ทั้งนี้เพราะเด็กต้องการความรักความเอาใจใส่ คำชมเชย การยอมรับจากผู้ใหญ่ จึงต้องกระทำตามคำสั่ง ดังนั้นระยะนี้จึงเป็นขั้นยึดคำสั่งเป็นใหญ่

3. ระยะที่สาม ระดับอายุตั้งแต่ 8 ปีขึ้นไป ระดับนี้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาสูงรู้อะไรถูกอะไรควร ไม่ควร จากความสามารถของตนเอง และจากการได้ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับเพื่อน ๆ ทำให้เด็กยอมรับกฎเกณฑ์สากล สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นของตนเอง ดังนั้นระยะนี้จึงเป็นขั้นยึดหลักแห่งตน

ก. ประเภทของพัฒนาการ

เท็ดสคัลด์ (www, 2551) กล่าวถึง ประเภทของพัฒนาการมนุษย์โดยสรุปว่า นักจิตวิทยาได้แบ่งพัฒนาการของมนุษย์ออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. พัฒนาการด้านร่างกาย หมายถึง ความเจริญเติบโตและความเจริญงอกงาม ที่เกี่ยวกับโครงสร้างของร่างกายทั้งหมดที่มีการเพิ่มขนาด
2. พัฒนาการด้านอารมณ์ หมายถึง ความเจริญเติบโตที่เกี่ยวกับความสามารถ ในการควบคุมอารมณ์
3. พัฒนาการด้านสังคม หมายถึง ความเจริญเติบโตที่เกี่ยวกับความสามารถในการ ปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น
4. พัฒนาการด้านสติปัญญา หมายถึง ความเจริญเติบโตที่เกี่ยวกับความคิดของบุคคล ทั้งในด้านการคิดอย่างมีเหตุผล

พัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กวัย 6 – 9 ขวบ มีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. พัฒนาการด้านร่างกาย มีความคล่องแคล่วว่องไว ชอบเล่น ไม่ค่อยอยู่นิ่ง ชอบออกกำลังกาย เล่นกีฬา กลางแจ้ง การใช้สายตาสัมพันธ์กับมือมากขึ้น มีสมาธิในการทำงานมากขึ้น แต่ไม่ค่อยเรียบร้อย ชอบการต่อสู้และการแสดงที่โลดโผน โดยการเลียนแบบผู้ใหญ่ เด็กวัยนี้ทำงานรวดเร็ว ว่องไว รู้จักจัดเวลาอะไรควรทำก่อนหรือหลัง
2. พัฒนาการด้านอารมณ์ อ่อนไหวง่ายต่อการดีใจเสียใจ และการเยาะเย้ย ชอบการชมเชย ต้องการสร้างความพอใจให้ครู ชอบปรนนิบัติครู ทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ทำอะไรมักจะมีอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่มีความอดทน ขาดความสามารถในการทำตามความต้องการของผู้อื่น ถือตนเองเป็นศูนย์กลาง
3. พัฒนาการด้านสังคม มีอิสระและรับผิดชอบน้อยกว่าวัยรุ่นและวัยอื่นๆ ทำอะไรก็จะเลียนแบบวัยรุ่น เข้ากลุ่มเพื่อนและใช้เวลาอยู่กับกลุ่มเพื่อนมากที่สุด พยายามทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม ชื่นชอบต่อกลุ่ม เรียนรู้การเป็นผู้นำ การเป็นผู้ตามที่ดี เรียนรู้กฎของสังคมโดยไม่รู้ตัว นอกจากนี้ทำให้เด็กเรียนรู้วิถีชีวิต และมาตรฐานของสังคมด้วย ทำให้เด็กมีประสบการณ์ทางสังคมมากขึ้น ทำให้สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น เมื่ออยู่ในโรงเรียนเด็กยอมรับกฎเกณฑ์ของโรงเรียนได้มากขึ้น เด็กเริ่มเลียนแบบการแต่งกาย กิริยาท่าทางของครู เอาใจครู

4. พัฒนาการด้านสติปัญญา มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ชอบพูดมากกว่าเขียน กระบวนการคิดขึ้นอยู่กับการรับรู้ตามที่เห็นสามารถคิดได้อย่างมีเหตุผล รู้จักการแก้ปัญหาในสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้ เข้าใจในเรื่องความคงตัวการคิดย้อนกลับ รู้จักแบ่งหมวดหมู่อย่างมีกฎเกณฑ์ สามารถมองเห็นสิ่งต่างๆ ได้สองลักษณะในเวลาเดียวกัน เด็กวัยนี้มีความอยากรู้อยากเห็นมาก วัยนี้สามารถอ่านหนังสือได้เข้าใจ จะอ่านหนังสือเพื่อความสนุกสนาน

5. พัฒนาการด้านจริยธรรม ตามทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของ คอห์เลอร์ (Kohlberg's theory of moral development) เชื่อว่าเด็กวัยนี้ เริ่มเข้าใจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ว่า สามารถยืดหยุ่นได้ เด็กวัยนี้เริ่มมีเหตุผลว่า การกระทำบางอย่างอาจจะมาจากแรงจูงใจ กฎเกณฑ์บางอย่างจึงต้องมีข้อยกเว้น จะ หลบ หลีกการลงโทษ ขอมรับคำสั่งของผู้ใหญ่ ทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับผลตอบแทน การกระทำที่ถูกต้องคือการกระทำที่ตนพอใจเท่านั้น

2.8 ความแตกต่างระหว่างบุคคล

ก. แนวคิดทฤษฎี

เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย (<http://gotoknow.org/blog/ed-nuqakm/3652>) ได้นำเสนอทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนี้

ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference Theory)

เป็นทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นว่าผู้รับสารแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันในทางจิตวิทยาเช่น ทักษะ ค่านิยมและความเชื่อ และทำให้คนสนใจในการเปิดรับข่าวสารหรือตีความหมายข่าวสารจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีความแตกต่างระหว่างปัจเจกบุคคลมีดังนี้

1. มนุษย์เรามีความแตกต่างกันมากในองค์ประกอบทางจิตวิทยาส่วนบุคคล
2. ความแตกต่างนี้มีบางส่วนมาจากลักษณะแตกต่างทางชีวภาพหรือทางร่างกายของแต่ละบุคคล แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมาจากความแตกต่างที่เกิดจากการเรียนรู้
3. มนุษย์ซึ่งถูกชুবเลี้ยงภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ จะเปิดรับความคิดเห็นแตกต่างกันไป
4. การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมทำให้เกิดทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อที่รวมเป็นลักษณะทางจิตวิทยาส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไป ความแตกต่างดังกล่าวนี้ได้กลายเป็นสภาวะเงื่อนไข (Conditioning) ที่กำหนดการรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน

ข. ความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านต่าง ๆ

บุคคลแต่ละคนมีความแตกต่างกันมากบ้างน้อยบ้าง ทั้งนี้แล้วแต่อิทธิพลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมที่ได้รับ นอกจากนี้ยังมีแนวคิดที่เกี่ยวกับเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านร่างกาย เซาว์ ปัญญา อารมณ์และสังคมโดยจะอธิบายพอสังเขป คือ

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคลทางด้านร่างกาย

ความสูง ความต่ำของร่างกาย ผิวเนื้อหยาบ ผิวเนื้อละเอียด ผมหด ผมนาง ผมหยัด ผมหยิก ผมหยักสก จมูกโด่ง จมูกแบน ปากเล็กปากแบน ปากหนา ตาชั้นเดียว ตาสองชั้น รวมทั้งบุคลิกภาพ

นักจิตวิทยาบางคน พยายามที่จะหาความสัมพันธ์ของลักษณะต่าง ๆ ของร่างกายกับลักษณะของจิต กิริยา และสรุปเป็นกฎเกณฑ์ขึ้นมาว่า คนที่รูปร่างหน้าตาลักษณะอย่างนี้ ก็จะมีแบบแผนของพฤติกรรม มีลักษณะของอารมณ์ การติดต่อในสังคมเป็นเช่นนั้น จิตวิทยาประเภทนี้เรียกชื่อว่า Constitutional

Psychology เดโซ สวานานนท์. (2529 : 81)

นอกจากตัวอย่างความแตกต่างระหว่างบุคคลทางด้านร่างกายใน ทฤษฎีบุคลิกภาพของเครทส์ เมอร์ ดังกล่าวไว้ ข้างต้น แล้วยังมี ทฤษฎีบุคลิกภาพตามแนวความคิดของเชลตัน (Sheldon's Theory) ดังนี้

เชลตัน (http://www.novabizz.com/NovaAce/Personality/Theory_Sheldon.htm) เป็นนักจิตวิทยา และแพทย์ชาวอเมริกัน ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องลักษณะความสัมพันธ์ของโครงสร้างของมนุษย์กับการแสดงออกในลักษณะต่างๆของมนุษย์ Sheldon ได้ถ่ายรูปภาพของคนไข้ที่เข้ามาในคลินิก เชลตันเก็บข้อมูลโดยการนำภาพของคนไข้ เป็นจำนวนมากมาทำการพิจารณาลักษณะโครงสร้าง และแบ่งประเภทของโครงสร้างออกเป็นกลุ่มๆ และสรุปเป็นทฤษฎีว่า มนุษย์มีลักษณะทางรูปร่างแตกต่างกัน และเขาแบ่งโครงสร้างของร่างกายออกเป็น 3 กลุ่ม รวมทั้งศึกษาลักษณะทางอารมณ์ของคนเหล่านั้นว่าคนแต่ละประเภทมีลักษณะเป็นอย่างไร หลักการแบ่งและชื่อของกลุ่มใช้ตามการแบ่งชั้นของเชลล์และเนื้อเยื่อ ทฤษฎีของ Sheldon มุ่งเน้นในเรื่องบุคลิกภาพของบุคคล ทฤษฎีบุคลิกภาพตามแนวความคิดของเชลตัน (Sheldon's Theory) แบ่งบุคลิกภาพเป็น 3 พวกมีดังนี้

1. พวกที่มีโครงสร้างแบบ Ectomorphic หรือ Ectomorphy ประเภทนี้มักเป็นคนผอมสูง เอาจาง ร้างน้อย กล้ามเนื้อน้อย ไหล่ห่อ นิ้วมือเรียวยาว แขนขายาว ทำทางบอบบาง ผิวและเส้นผมละเอียด หน้าอกแบนแฟบ ทรวงทรวงจะสูง ประสาทไวต่อความรู้สึกมาก ชอบหลบหนีสังคม กลัวการอยู่ในกลุ่ม ไม่ค่อยกล้า ทำทางอ่อนแอ ไม่กระตือรือร้น ใจน้อย ชอบสันโดษ ชอบอยู่ตามลำพัง อารมณ์อ่อนไหว วิตกกังวลง่าย ข่างคิด มันเป็นโรคจิตประเภท Heboid คือชอบหลบหนีสังคม

หุ่นแบบเอนโดมอร์ฟิ เชลตันว่าจะเป็นผู้มีแนวโน้มที่จะมีบุคลิกภาพที่เรียกว่า เซเรโบรโทเนีย (Cerebrotonia) คือเป็นคนไม่ชอบสังคม มีความเครียดทางอารมณ์อยู่เป็นนิจ ตัดสินใจอะไรบางอย่างรวดเร็ว เด็ดขาด นอนน้อย และชอบการสันโดษ โดยเฉพาะเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ บุคคลที่มีลักษณะบุคลิกภาพประเภทนี้ จะไม่ทำอะไรที่เป็นการเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่นเลยไม่เหมือนกับพวกอื่นๆ

2. พวกที่มีโครงสร้างแบบ Endomorphic หรือ Endomorphy เป็นประเภทมีลักษณะอ้วนเตี้ย มีโครงสร้างอ้วนกลม หน้ากลม มีเนื้อและไขมันมาก ร่างกายเต็มไปด้วยไขมัน พุงยื่นหนา ชอบสนุกสนาน ร่าเริง ชอบอยู่สบายๆ เปิดเผย กินเก่งเพราะระบบย่อยอาหารทำงานดี จู้จี้จู้ป่น โกรธง่ายหายเร็ว มันเป็นโรคจิตชนิด Manic depressive คือ บางครั้งดีใจมาก บางครั้งเสียใจมาก ชอบแสดงอิทธิฤทธิ์ ปลดปล่อยชีวิตตามยถากรรม

หุ่นแบบเอนโดมอร์ฟิ จะมีบุคลิกภาพประเภทที่เขาเรียกว่าวิซโรโตเนีย (Viscerotonia) กล่าวคือเป็นผู้มีบุคลิกภาพประเภทรักความสะดวกสบาย ชอบการสังคม ชอบทำอะไรช้าๆ ปลดปล่อยอารมณ์ตามสบาย ชีวิตไม่มีรีบร้อน มีความอดทนอดกลั้นทางอารมณ์ดีมาก เป็นคนที่ยากแก่การคบค้าสมาคมด้วย รักการกินเป็นที่หนึ่ง

3. พวกที่มีโครงสร้างแบบ Mesomorphic หรือ Mesomorphy พวกนี้เป็นประเภทนักกีฬา นักผจญภัย มีร่างกายสมส่วน สง่างาม ไหล่กว้าง ตะโพกเล็ก ชอบกีฬารต่อสู้ ชอบผจญภัย กระฉับกระเฉง คล่องแคล่ว ว่องไว มีน้ำใจเป็นนักกีฬา คำย่ำลำสัน กล้ามเนื้อสมบูรณ์ ร่างกายเต็มไปด้วยกล้ามเนื้อ บึกบึน แข็งแรง ชอบใช้กำลัง หรือความก้าวร้าว ขยันขันแข็ง มีกระดูก และกล้ามเนื้อแข็งแรงได้สัดส่วน มีพลังงานมาก มักเป็นโรคจิตประสาท Paranoid คิดว่าตัวเองเป็นใหญ่ในโลก มุ่งทำลายชีวิตคน

หุ่นแบบเมโซมอร์ฟิ จะมีบุคลิกภาพประเภท โซมาโตโตเนีย (Somatotonia) คือเป็นพวกรักการต่อสู้ผจญภัย ชอบการเสี่ยง เป็นคนที่ค่อนข้างจะก้าวร้าว มักจะกระทำการใดๆ ที่เป็นการแสดงว่าตัวมีอำนาจและพลังกำลังมาก

มีเรื่องน่าสังเกตว่า ความอ้วน ผอม สูงเตี้ยของร่างกาย เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องโภชนาการอยู่มาก นักกีฬาเล่นกีฬาอาจกลายเป็นคนอ้วนลงพุง และการกำหนดลักษณะทางจิตใจว่ารูปร่างอย่างนั้นมีอารมณ์อย่างนั้นจะเป็นการเหมารวม (Stereotype) มากกว่าเมื่อเห็นคนอ้วนมักจะคาดหวังเอาว่าเป็นคนคลกสนุกสนานร่าเริง ไปเสียหมดทุกคน เพราะเคยมีประสบการณ์มาเช่นนั้น แต่ว่าแท้จริงแล้วอาจจะไม่ใช่เป็นกฎตายตัวว่าต้องเป็นอย่างนั้นทุกคน และบางครั้งคนอ้วนแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น อาจเป็นเพียงการ

สวมบทบาท (Role) ที่สังคมคิดว่าเขาควรจะเป็นได้ ซึ่งคนอ้วนบางคนอาจก้าวร้าวมากแต่เก็บกดไว้ และหาวิธีการทำร้ายคนอื่นด้วยวิธีที่แยบยลก็มี

2.2.2 ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านทางเชาว์ปัญญา

ความแตกต่างทางเชาว์ปัญญา คือ ความแตกต่างของบุคคลในความสามารถที่ เกี่ยวกับการคิด และความสามารถในที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในเชิงนามธรรม และรูปธรรม มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ มีความสามารถในการแยกแยะสิ่งต่างๆ ได้

2. ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านทางอารมณ์

ความแตกต่างทางอารมณ์ คือ ความแตกต่างของบุคคลในความสามารถที่จะควบคุมพฤติกรรม ต่าง ๆ ขณะเกิดอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง การมีอารมณ์ของมนุษย์เริ่มตั้งแต่อารมณ์กลัว อารมณ์โกรธ อารมณ์รัก พอใจ ยินดี ตื่นเต้น การแสดงอารมณ์ต่างๆ ต้องแสดงออกอย่างเหมาะสมแต่ในความเป็นบุคคล พบว่ามีการใช้อารมณ์ค่อนข้างมาก ดังนั้นการฝึกในเรื่องการควบคุมอารมณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคม ปัจจุบัน

3. ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านทางสังคม

ความแตกต่างทางด้านสังคม คือ ความแตกต่างของบุคคลในความสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับ บุคคลและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ และของสังคมอื่น ๆ ด้วยมนุษย์ตั้งแต่เกิด มาก็ต้องอยู่ในระบบของสังคม ตั้งแต่สังคมครอบครัว สังคมเพื่อนบ้าน โตขึ้นก็เป็นสังคมโรงเรียนตั้งแต่ อนุบาลจนถึงอุดมศึกษา บุคคลต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมทั้งสิ้น

4. ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านความถนัดตามธรรมชาติ

ความแตกต่างระหว่างบุคคลที่กล่าวมาข้างต้นยังมีความแตกต่างระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ด้านความถนัดตามธรรมชาติซึ่งเป็นเรื่องของคนที่มีความพรสวรรค์ในเรื่องของศิลปะ บางคนก็มีความถนัด ทางด้านดนตรี บางคนก็ถนัดทางด้านเครื่องดนตรีกลไกต่าง ๆ การวาดรูป เหล่านี้เป็นความถนัดตาม ธรรมชาติ แต่ก็มีนักจิตวิทยาอีกหลายกลุ่มที่เชื่อว่า ความถนัดตามธรรมชาติอาจมีผลจากพันธุกรรมหรือ อาจเป็นปัจจัยของสิ่งแวดล้อมที่เรียกว่าพรแสวง คือทำเองไม่ใช่พรสวรรค์ คือการฝึกหัดบ่อยๆ นั่นเอง อย่างไรก็ตาม ความถนัดทางธรรมชาติก็อาจจะทำให้คนแตกต่างกันได้

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

บทนำ

โครงการนวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนา รูปแบบการบูรณาการ การจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการณ์ และปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอน เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อศึกษาและพัฒนา รูปแบบการบูรณาการการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล และ เพื่อศึกษาการใช้ทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนในเครือข่าย ฯ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวคณะวิจัยเลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในบทนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดของระเบียบวิธีการดำเนินงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะตัวแปร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูทุกคน และนักเรียนในโรงเรียนพื้นที่วิจัย 5 แห่ง ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 – 3) ผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งเป็นนักวิจัยหลัก และครูผู้สอนในช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 – 3) ซึ่งเป็นผู้ช่วยนักวิจัย มีจำนวนดังนี้

1. โรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนอนุเคราะห์) มีนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย 8 คน นักเรียน 137 คน
2. โรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง มีนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย 7 คน นักเรียน 55 คน
3. โรงเรียนบ้านนาจาน มีนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย 8 คน นักเรียน 144 คน
4. โรงเรียนบ้านหนองหวาย มีนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย 8 คน นักเรียน 88 คน
5. โรงเรียนวัดบ้านฝาง(มรุสิทธิ์ประชาสรรค์) มีนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย 8 คน นักเรียน 122 คน

รวมประชากรทั้งหมด นักวิจัย 5 คน ผู้ช่วยนักวิจัย 34 คน นักเรียน 507 คน

3.2 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเพื่อค้นหารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง ซึ่งในพื้นที่วิจัยทั้ง 5 โรงเรียนมีสภาพปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการศึกษาและการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ตลอดจนทรัพยากรที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาที่อาจจะแตกต่างกัน คณะผู้วิจัยทั้ง 5 พื้นที่จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการเป็นขั้นตอนกิจกรรมที่จะดำเนินการตลอดระยะเวลา 18 เดือนในการทำวิจัยครั้งนี้ 27 กิจกรรม แบ่งเป็น 3 ระยะ คือระยะที่ 1 ขั้นเตรียมการระยะที่ 2 ขั้นดำเนินการและระยะที่ 3 ขั้นสรุปผลและรายงาน

3.3 กลุ่มผู้วิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ของโครงการนวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนารูปแบบการบูรณาการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล กลุ่มวิจัยมี 5 พื้นที่ และมีกลุ่มทึมนักวิชาการที่ปรึกษาโครงการ รายละเอียดดังนี้

3.3.1 โรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนนุเคราะห์) จำนวน 10 คน

(1) นายโกวิท	บุญเหลือ	นักวิจัยหลัก
(2) นางสาวศุภนธ์ทิพย์	สิงห์คำ	ผู้ช่วยนักวิจัย
(3) นางมาลัย	พินอินทร์	ผู้ช่วยนักวิจัย
(4) นางอรุณ	ไผ่แก้ว	ผู้ช่วยนักวิจัย
(5) ว่าที่ร้อยตรีหญิงเกวณีน	คริสตกุลวงศ์	ผู้ช่วยนักวิจัย
(6) นางสาวอรพิน	แสงคำ	ผู้ช่วยนักวิจัย
(7) นางสาวณัฐลัดดา	คำทะ	ผู้ช่วยนักวิจัย
(8) นางนวลกนก	บุญเหลือ	ผู้ช่วยนักวิจัย
(9) นางนัยรัตน์	สิงห์คง	ผู้ช่วยนักวิจัย
(10) นางสาวนัสดา	วิเศษกิจโกศล	ผู้ช่วยนักวิจัย

3.3.2 โรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง จำนวน 7 คน

(1) นายอาคม	อ่อนพุทธา	นักวิจัยหลัก
(2) นางสาวหวัง	มุกมณี	ผู้ช่วยนักวิจัย
(3) นางสาวจิต	บุญเหลือ	ผู้ช่วยนักวิจัย
(4) นางเกษร	แก้วบัวขาว	ผู้ช่วยนักวิจัย
(5) นางสาวลียดา	ขันอาสา	ผู้ช่วยนักวิจัย
(6) นางสาวศรี	ลาธุลี	ผู้ช่วยนักวิจัย
(7) นางปริญญานุช	น้อมสูงเนิน	ผู้ช่วยนักวิจัย

3.3.3 โรงเรียนบ้านนาจาน จำนวน 7 คน

(1) นายณัฐวัฒน์	สมโภชน์พงศ์	นักวิจัยหลัก
(2) นางวัชรวิ	บุญปรุง	ผู้ช่วยนักวิจัย
(3) นายประสิทธิ์	พลโสภา	ผู้ช่วยนักวิจัย
(4) นางนภาลัย	ศิรินัย	ผู้ช่วยนักวิจัย
(5) นางทิตยาภรณ์	สาธรรายฤทธิ์	ผู้ช่วยนักวิจัย
(6) นางสาวฝน	หงส์อินทร์	ผู้ช่วยนักวิจัย
(7) นางญาตินันท์	สุกนิกร	ผู้ช่วยนักวิจัย

3.3.4 โรงเรียนบ้านหนองหวาย จำนวน 8 คน

(1) นายบพิตร	บุญเจเลียว	นักวิจัยหลัก
(2) นางชัชวาลย์	สว่างสุรีย์	ผู้ช่วยนักวิจัย
(3) นางสาวนีย์	ศรีธัญรัตน์	ผู้ช่วยนักวิจัย
(4) นางสาวปอง	แสงเดช	ผู้ช่วยนักวิจัย
(5) นางสาวจิต	สายราช	ผู้ช่วยนักวิจัย
(6) นางทัศนีย์	ก้อนคำ	ผู้ช่วยนักวิจัย
(7) นายอดิสร	กรายทอง	ผู้ช่วยนักวิจัย
(8) นายประสงค์	สมอินทร์	ผู้ช่วยนักวิจัย

3.3.5 โรงเรียนบ้านผึ่ง(มรุสิทธิ์ประชาสรรค์) จำนวน 7 คน

(1) นายไพฑูรย์	สุขสะเกษ	นักวิจัยหลัก
(2) นางสาวจิตร	เชื้อทอง	ผู้ช่วยนักวิจัย
(3) นางวันนา	ทองแสน	ผู้ช่วยนักวิจัย
(4) นายวิรุฬ	เจียวอ่อน	ผู้ช่วยนักวิจัย
(5) นายไกรสร	ปักโคทะกัง	ผู้ช่วยนักวิจัย
(6) นายประยงค์	เงาศรี	ผู้ช่วยนักวิจัย
(7) นางจันมา	มนัส	ผู้ช่วยนักวิจัย

3.3.6 กลุ่มนักวิชาการที่ปรึกษาโครงการ จากเครือข่ายนักวิชาการ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น มูลนิธิประชาสังคม จังหวัดอุบลราชธานี(มปอ.) จำนวน 7 คน

(1) ดร.ชญาดา	दानวงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
(2) ดร.เพ็ญศรี	แซ่เดียว	วิทยาลัยโปลีเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
(3) ผศ.ดร.ชมพูนุช	โมราชาคี	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
(4) ผศ.ภิญญาจันทร์	ชินชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
(5) ดร.สุรินทร์	หลวงนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
(6) อาจารย์ราชนทร์	ดวงศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
(7) อาจารย์ กาญจนา	ทองทั่ว	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น(มปอ.)

3.4 แหล่งข้อมูลและวิธีศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกลุ่มวิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัด Focus Group การสัมภาษณ์เชิงลึก การศึกษาดูงาน และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.4.1 การเก็บข้อมูลจากเอกสาร

กลุ่มวิจัยได้การศึกษาและวิจัยเอกสาร โดยค้นคว้าข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยมีแหล่งที่มาคือ หนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เป็นต้น

3.4.2 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

กลุ่มวิจัยได้จัดเวทีชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น การประชุม การเตรียมงาน การสรุปงาน การเรียนรู้การวิจัย การจัดการเรียนการสอน การสัมภาษณ์ครู สัมภาษณ์นักเรียน ตลอดจนการค้นหารูปแบบการบูรณาการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล โดยทีมวิจัยจะเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องพร้อมทีมงานทุกคนเข้าร่วมประชุม โดยเตรียมแผนปฏิบัติการลงพื้นที่และประเด็นที่จะพูดคุยไว้ล่วงหน้า พูดคุยที่ละประเด็นโดยการบันทึกบนกระดานคลิปชาร์ตให้ทุกคนเห็นด้วยกัน และมีการจดบันทึกของกลุ่มวิจัยลงบนสมุดบันทึก รวมทั้งการบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์และถ่ายภาพบนจอภาพ และมีการระดมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมเวทีด้วย

3.4.3 การจัด Focus Group

การเก็บรวบรวมข้อมูลครู ข้อมูลนักเรียน ข้อมูลชุมชน ทีมวิจัยใช้วิธีการ Focus Group โดยใช้คำถามที่ทีมวิจัยร่วมกันคิด และเลือกการเก็บข้อมูลเป็นกลุ่มพื้นที่โรงเรียนทั้งหมด 5 พื้นที่ คือ (1) พื้นที่โรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนนุเคราะห์) (2) พื้นที่โรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง (3) พื้นที่โรงเรียนบ้านนาจาน (4) พื้นที่โรงเรียนบ้านหนองหวาย (5) พื้นที่โรงเรียนบ้านผึ้ง(มธุลีหิ์ประชาสรรค์) ทั้งนี้การทำ Focus Group แต่ละพื้นที่จะมีคณะทำงานซึ่งเป็นทีมวิจัยในแต่ละพื้นที่เป็นหลัก และมีครู นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน เป็นผู้ให้ข้อมูล โดยกำหนดให้มีผู้ถามและสรุปประเด็น โดยมีทีมวิจัยอีกส่วนหนึ่งทำการบันทึกข้อมูลลงในสมุดบันทึก และเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการก็มีการสรุปข้อมูลให้ผู้เข้าร่วมเวทีฟัง จากนั้นนำมาสรุปเป็นข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มผู้ร่วมเวที

3.4.4 การสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึก ทีมวิจัยได้สร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์คือ แบบสอบถาม โดยแยกเป็น 2 ชุด เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน และ กลุ่มครูผู้สอน พื้นที่วิจัยทั้ง 5 โรงเรียน โดยประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ ได้แก่ สภาพปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา การใช้ทรัพยากรในแต่ละพื้นที่ การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน จะให้ทีมที่ปรึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีเป็นผู้ดำเนินการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงที่สุด ส่วนการสัมภาษณ์ครูผู้สอน จะให้ผู้บริหารโรงเรียนแต่ละพื้นที่เป็นผู้สัมภาษณ์ หลังจากการสัมภาษณ์ กลุ่มวิจัยจะนำข้อมูลมาเรียบเรียง ตรวจสอบข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล และสรุปเป็นข้อมูลเบื้องต้น ทั้งนี้จะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลการสัมภาษณ์ของแต่ละ

บุคคลและหน่วยงาน แต่ทีมวิจัยจะนำมาสรุปเป็นข้อมูลโดยแยกตามประเด็นคำถาม และแยกเป็นกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำเสนอข้อมูลให้ทีมวิจัยทุกคนรับทราบ เพื่อไม่ให้เกิดอคติต่อข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล

3.4.5 การศึกษาดูงานการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

ในระยะเวลาของการทำวิจัย 18 เดือน กลุ่มวิจัยไปศึกษาดูงาน 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 เมื่อเริ่มโครงการวิจัย ไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นโรงเรียนเอกชนที่มีรูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคลที่น่าสนใจมาก คณะผู้วิจัยทุกคนทุกพื้นที่และนักวิชาการที่ปรึกษาโครงการบางส่วนไปดูงาน 1 วัน เพื่อศึกษาเรียนรู้แนวคิดในการจัดการศึกษาแบบบูรณาการในรูปแบบหนึ่ง หลังจากนั้นกลุ่มวิจัยได้คัดเลือกตัวแทนจากแต่ละพื้นที่ รวม 16 คน เพื่อศึกษาเรียนรู้รูปแบบการสอนแบบบูรณาการของโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในการจัดการเรียนการสอน เป็นเวลา 5 วัน ซึ่งเป็นประโยชน์ในการคิดค้นหารูปแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล หลังจากนั้นได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มวิจัย ทำให้แต่ละพื้นที่ได้รู้รูปแบบการสอนบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ได้ตามศักยภาพของบุคคล การศึกษาดูงานครั้งที่ 3 ไปศึกษาดูงานที่ภาคเหนือที่โรงเรียนบ้านสันจำปา อ.แม่สรวย และโรงเรียนอนุบาลเชียงราย จ.เชียงราย เพื่อศึกษารูปแบบการสอนบูรณาการที่ยึดหลักพัฒนาการทางสมองของผู้เรียน การศึกษาดูงานในครั้งนี้ทุกพื้นที่ได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาพัฒนารูปแบบการสอนเป็นรูปแบบที่โรงเรียนนำไปใช้หลังเสร็จโครงการวิจัย

3.4.6 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

ในการดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรม กลุ่มวิจัยจะมีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการตั้งข้อสังเกตในการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้ง โดยมีการจดบันทึกและถ่ายภาพทุกกิจกรรม

3.5 แผนปฏิบัติการวิจัย

3.5.1 ระยะเตรียมการ

(1) ประชุมชี้แจงโครงการและประชาสัมพันธ์โครงการ ที่โรงเรียนลือคำหาญ อำเภอดอนจาน จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อพัฒนาจิตวิทยวิจัย และชี้แจงทำความเข้าใจกับทีมงานคณะผู้วิจัยทุกพื้นที่

(2) ประชุมชี้แจงโครงการและหาผู้ช่วยวิจัยพื้นที่ศึกษา 5 โรงเรียน เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจในการดำเนินการวิจัยในโครงการของแต่ละพื้นที่

(3) ศึกษาและดูงานเพื่อศึกษาเรียนรู้เทคนิควิธีบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล ณ โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ เพื่อปรับแนวคิดและประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

(4) การศึกษาเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ แบบเจาะลึกเป็นเวลา 5 วัน เพื่อเรียนรู้รูปแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล

(5) จัดอบรมเกี่ยวกับการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแก่ทีมวิจัยทุกคน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์และสร้างความมั่นใจในการดำเนินงาน

(6) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการแก่ทีมวิจัยทุกคน เพื่อให้ทีมวิจัยมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

(7) จัดทีมวิจัยร่วมกันออกแบบสัมภาษณ์ 2 ชุด สำหรับสัมภาษณ์ครูและผู้บริหาร และจัดทำแบบสำรวจข้อมูลการจัดกลุ่มศักยภาพนักเรียนและแบบสำรวจทรัพยากรในแต่ละพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาสภาพปัจจัยเงื่อนไขการจัดการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

3.5.2 ระเบียบปฏิบัติการ

(1) ทีมวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูล สำรวจและจัดทำบัญชีศักยภาพนักเรียน ครู ชุมชนและผู้บริหาร โดยให้แต่ละทีมที่แบ่งบทบาทไว้แล้วรับผิดชอบในแต่ละกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกันกำหนดไว้

(2) คณะทำงานศึกษาเอกสารและข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนและชุมชน เพื่อจัดระบบสารสนเทศที่มีคุณภาพ นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษา

(3) คณะทำงานตรวจสอบเอกสารและข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนและชุมชน เพื่อจัดระบบเอกสารให้สะดวกในการนำไปใช้

(4) คณะทำงานร่วมกันวิเคราะห์สถานภาพของสถานศึกษา สังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการเก็บข้อมูล และจัดเวทีชุมชนในแต่ละพื้นที่

(5) จัดวิเคราะห์สถานภาพของสถานศึกษาพื้นที่โรงเรียนเครือข่ายอบรมให้ความรู้แก่ทีมงานผู้ช่วยนักวิจัย

(6) การจัดทำหลักสูตรการบูรณาการ และออกแบบการเรียนรู้แบบคละชั้น ทีมวิจัยจัดประชุมปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล ที่ห้องประชุมเขื่อนสิรินธร อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบล เป็นเวลา 3 วัน

(7) ทีมวิจัยเดินทางไปศึกษาดูงาน เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่ยึดพัฒนาการทางสมองของผู้เรียน ของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จเป็นโรงเรียนต้นแบบ ที่โรงเรียนชุมชนสันจำปา อำเภอแม่สรวย และโรงเรียนอนุบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

(8) จัดเวทีคืนข้อมูลชุมชน ตรวจสอบและวิพากษ์หลักสูตร เพื่อให้ชุมชนได้ตรวจสอบหลักสูตรบูรณาการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล ที่คณะผู้วิจัยได้ร่วมกันจัดทำ

(9) ทดลองใช้หลักสูตร แต่ละพื้นที่นำหลักสูตรที่จัดทำขึ้นร่วมกัน ที่ผ่านเวทีการตรวจสอบของชุมชนมาทดลองใช้

(10) กำกับติดตามการทดลองใช้หลักสูตร นักวิจัยหลักและทีมนักวิชาการหนุนเสริมจัดทำแผนนิเทศติดตามผลการทดลองใช้หลักสูตร

(11) เสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร แต่ละพื้นที่จัดทำหลักสูตรที่ผ่านการทดลองใช้นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อขอความเห็นชอบ อนุมัติให้ประกาศใช้เป็นหลักสูตรสถานศึกษา

(12) ลงมือปฏิบัติตามหลักสูตรแผนการจัดการเรียนการสอนและแผนการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อค้นหารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

(13) นิเทศติดตามผลการปฏิบัติงาน คณะนักวิจัยหลักและทีมนักวิชาการที่ปรึกษาโครงการ จัดทำแผนการนิเทศและออกนิเทศโรงเรียนทุกพื้นที่ เพื่อติดตามผลการดำเนินงานความก้าวหน้าของโครงการ

3.5.3 ระยะสรุปผลการปฏิบัติงานและประเมินผล

(1) ประเมินผลการปฏิบัติระยะที่ 1 และปรับปรุงแก้ไข เมื่อการดำเนินงานผ่านไปจะมีการรายงานผลรอบ 6 เดือนและรอบ 12 เดือน ในรอบ 6 เดือน เป็นการศึกษาสภาพปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์ การจัดเวทีประชุมทีมวิจัย เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการเก็บข้อมูล การจัดเวทีชุมชน การดูงาน ตลอดจนการทำงานร่วมกันระหว่างทีมวิจัยในพื้นที่และทีมวิจัยระหว่างพื้นที่ในกลุ่มเครือข่าย

(2) จัดเวทีชุมชนเพื่อนำเสนอผลการดำเนินการวิจัย หลังจากดำเนินงานครบรอบ 1 ปี ทุกพื้นที่ได้จัดเวทีสาธารณะรายงานผลการวิจัยสู่ชุมชนและให้สาธารณชนรับรู้ และเป็นการเปิดกว้างรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้อง

(3) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรอบ 6 เดือนสุดท้าย ทุกพื้นที่ที่วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล โดยนำรูปแบบที่ศึกษาทดลองใช้และปฏิบัติไประยะหนึ่งมาพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ให้มากที่สุด จนสามารถขยายผลให้โรงเรียนที่สนใจนำไปทดลองใช้ได้

(4) ประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการในกิจกรรมที่ผ่านมา

(5) เขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.6 กระบวนการในการดำเนินงาน

3.6.1 การพัฒนาโจทย์วิจัย

การพัฒนาโจทย์วิจัย เริ่มจากโรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนอนุเคราะห์) ได้จัดการเรียนการสอน ส่งเสริมเด็กที่มีศักยภาพพิเศษ(โครงการเด็กหัวแหลม) และได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียน จึงต้องการต่อยอดงานวิจัยโดยการค้นหารูปแบบการสอนบูรณาการที่ส่งเสริมผู้เรียนให้ได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ จึงได้นำเสนอแนวคิดให้ผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง และเป็นกลุ่มที่สนใจงานวิชาการ การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ได้ผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มหนึ่งที่สนิทสนมกันเป็นการส่วนตัวกับผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนอนุเคราะห์) จึงได้นำแนวคิดในการจัดการศึกษาไปปรึกษาหารือกับนักวิชาการสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มูลนิธิ ประชาสังคม(มปอ.) มีอาจารย์กาญจนา ทองทั่วและ ดร.ชญาดา ดานวงษ์ เป็นผู้ประสานงาน ประชุมเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาของโรงเรียน หน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ ที่ไม่สามารถขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จได้ มีผลมาจากปัจจัยสาเหตุใดบ้าง และมีแนวทางในการแก้ไขอย่างไร ข้อมูลและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่ทุกฝ่ายได้หยิบยกมาวิเคราะห์ร่วมกัน จนสังเคราะห์เป็นโจทย์วิจัยร่วมกันคือ โครงการนวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนารูปแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล

3.6.2 การค้นหาทีมงานผู้ช่วยนักวิจัย

การเสนอโครงการวิจัยนี้ ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 5 แห่ง มีความพร้อมและมุ่งมั่นที่จะทำการวิจัยอย่างจริงจัง เพื่อหาทางแก้ปัญหาในการจัดการศึกษาให้ได้ จึงรับหน้าที่เป็นนักวิจัยหลักในแต่ละพื้นที่ การค้นหาทีมงานผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่ เริ่มจากผู้บริหารโรงเรียนแต่ละพื้นที่ไปประชุมครูในโรงเรียนร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียนที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน เด็กอ่านไม่ออก คิดไม่เป็นมีเป็นจำนวนมากในทุกพื้นที่ หากยังใช้รูปแบบการสอนแบบเดิมๆ อย่างที่เคยปฏิบัติกันมา คงไม่สามารถแก้ปัญหาคุณภาพของนักเรียนได้ จำเป็นที่จะต้องค้นหารูปแบบการสอนใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จึงสมควรนำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการค้นหารูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับแต่ละโรงเรียน เพื่อแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษา ให้พัฒนาขึ้น หลังจากได้ข้อสรุปทุกพื้นที่ได้ทีมงานครูผู้สอนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยนักวิจัยครบ กลุ่มเครือข่ายได้จัดประชุมร่วมกันทุกพื้นที่ เพื่อรับฟังคำชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย แนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนการรับฟังข้อเสนอแนะจากนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

3.6.3 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

การทำงานวิจัย มีรูปแบบการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 2 รูปแบบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยให้ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่กลุ่มสนใจจะศึกษาเรียนรู้มานำเสนอเรื่องนั้น ๆ และเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมเวทีได้สนทนาซักถามในประเด็นที่ยังไม่เข้าใจชัดเจน หรือผู้ร่วมเวทีจะนำเสนอข้อมูล หรือความคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อให้เกิด

ความรู้ หรือเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในสิ่งที่ได้ศึกษา ได้ทดลองปฏิบัติ หรือมีข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัย ก็นำมาเสนอต่อเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

รูปแบบที่ 2 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยใช้การ Focus Group โดยทีมวิจัยกำหนดวัตถุประสงค์การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมเวที จากนั้นทำการเตรียมคำถามที่จะพูดคุยในกลุ่ม โดยในการจัด Focus Group จะเริ่มจากคำถามที่เป็นเรื่องง่ายต่อการเข้าใจ และสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองระหว่างผู้ดำเนินการสนทนาและผู้เข้าร่วมเวที และเริ่มดึงเข้าสู่ประเด็นคำถามสำคัญ โดยในการสนทนาจะมีผู้จัดบันทึกการสนทนาเพื่อสรุปประเด็นการสนทนา เมื่อการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเสร็จสิ้นแล้ว ผู้ดำเนินการสนทนาจะสรุปข้อมูลการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้ผู้เข้าร่วมเวทีฟัง

3.6.4 การประสานงาน

การประสานงานในการทำงาน ทีมวิจัยในพื้นที่ซึ่งมีผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นนักวิจัยหลัก จะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับโรงเรียนเครือข่าย และหัวหน้าโครงการคือนายโกวิท บุญเจื้อย ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนนุเคราะห์) การประสานงานกับทีมนักวิชาการที่ปรึกษาโครงการ ผู้บริหารโรงเรียนจะประสานกันโดยตรง ในรูปแบบของโทรศัพท์ และEmail ซึ่งสะดวกรวดเร็ว โดยเฉพาะการส่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ส่วนการใช้หนังสือแบบเป็นทางการ จะใช้ในกรณีที่เป็นการจัดงานสำคัญ จัดเวทีสาธารณะอย่างเป็นทางการหรือการเชิญบุคคลมาร่วมในงานต่าง ๆ เป็นต้น

3.6.5 การเตรียมทีมวิจัย

การเตรียมทีมวิจัย ทีมวิจัยทุกพื้นที่ที่ผู้บริหารโรงเรียนที่ทำหน้าที่นักวิจัยจะเป็นบุคคลสำคัญที่จะรู้ข้อมูล สภาพความเป็นไปต่าง ๆ ในโรงเรียน จุดอ่อน จุดแข็งของทีมงาน อุปสรรคหรือโอกาสที่จะนำมาใช้ในการวางแผน ปรับกลยุทธ์ต่าง ๆ ให้สามารถขับเคลื่อนงานวิจัยไปได้ ซึ่งต้องใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ มากมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ของแต่ละพื้นที่ และทีมนักวิชาการที่ปรึกษาโครงการ ได้ลงพื้นที่หาข้อมูล และดำเนินการแก้ไขอย่างสม่ำเสมอ ในขณะเดียวกันผู้บริหารแต่ละพื้นที่ก็ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานซึ่งกันและกัน ทำให้ประยุกต์ใช้เทคนิควิธีการนำมาใช้เตรียมทีมวิจัยให้สามารถดำเนินงานไปตามขั้นตอนการวิจัยที่กำหนดได้

3.6.6 วิธีการออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูล

การออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูล ทีมวิจัยได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อจัดทำแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการตรวจสอบข้อมูล การจัดการข้อมูลให้เป็นสารสนเทศที่นำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผน การดำเนินงานได้ นอกจากนี้แต่ละพื้นที่จะมีผู้รับผิดชอบงานด้านการบันทึกข้อมูล ผลการประชุม ผลสรุปจากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เจ้าหน้าที่บันทึกภาพ บันทึกเสียง เป็นต้น

3.6.7 วิธีการเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 แบบสำรวจ ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์สถานภาพสถานศึกษา เพื่อศึกษาสภาพการณ์ ปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการศึกษา ข้อมูลครู ข้อมูลนักเรียน ตลอดจนข้อมูลด้านวัสดุ ครุภัณฑ์ของแต่ละโรงเรียน เพื่อนำมาใช้วางแผนในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

รูปแบบที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก ทีมวิจัยได้สร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์คือ แบบสอบถาม โดยแยกเป็น 2 ชุด คือสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน และสัมภาษณ์กลุ่มครูผู้สอน เพื่อเป็นข้อมูลนำมาวิเคราะห์สภาพปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการศึกษา การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

รูปแบบที่ 3 การประชุมสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกัน รูปแบบนี้จะใช้เก็บข้อมูลในการจัดการเรียนการสอนเป็นหลัก เมื่อทีมวิจัยได้ประชุมตกลงร่วมกันที่จะใช้รูปแบบการสอน หรือเทคนิคการสอนอย่างไร และนำไปปฏิบัติ เมื่อพบปัญหาหรืออุปสรรค หรือมีข้อค้นพบใด ๆ จะนำมาประชุมร่วมกัน สรุปผลการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งทุกครั้งจะมีการบันทึกการประชุมในสมุดบันทึก บันทึกเสียง บันทึกภาพ เป็นข้อมูลสำหรับการนำมาทบทวนเพื่อพัฒนางานให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น

3.6.8 การศึกษาดูงาน

ทีมวิจัยกลุ่มเครือข่ายเลือกสถานที่ศึกษาดูงาน โดยศึกษาข้อมูลจากหนังสือ อินเทอร์เน็ต และสอบถามข้อมูลจากศึกษานิเทศก์ ในเขตพื้นที่การศึกษาที่เราสนใจ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ว่ามีโรงเรียนใดที่จัดการศึกษามีรูปแบบแปลกใหม่ที่ที่น่าสนใจ สอดคล้องกับแนวคิด หลักการที่คณะวิจัยทำการศึกษา พบว่าโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา เป็นโรงเรียนเอกชนก่อตั้งโดยคุณมีชัย วีระไวทยะ ดำเนินงานด้วยกองทุนมูลนิธิเพื่อการกุศล เมื่อเข้าไปดูในเว็บไซต์ของโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา ได้ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ยิ่งน่าสนใจ มีสถิติคนมาขอศึกษาดูงานทั่วประเทศไทย เป็นจำนวนมาก จึงประสานงานไปยัง โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา เพื่อขอไปศึกษาดูงาน หลังจากศึกษาดูงานผ่านมา ทีมงานวิจัยทุกพื้นที่ตื่นตัวมาก มีความกระตือรือร้นที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอน แต่ยังขาดความรู้รายละเอียดในการดำเนินงาน อยากจะศึกษาแบบเจาะลึก ทีมงานนักวิจัยทั้งห้าโรงเรียนปรึกษารื้อกันแล้ว จึงส่งตัวแทนไปศึกษาเรียนรู้รูปแบบการสอนของโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนาแบบเจาะลึก โรงเรียนละ 3 คน และมีตัวแทนผู้บริหารโรงเรียนอีก 2 คน รวมเป็น 16 คนไปศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน เรียกว่า “ทีมแม่ไก่” เมื่อทีมนี้กลับโรงเรียนก็นำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในแต่ละพื้นที่ เกิดเป็นรูปแบบการสอนที่มีทั้งเหมือนกันและต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทและสภาพการณ์ของแต่ละพื้นที่ ว่าจะเอื้ออำนวยให้ดำเนินการได้มากน้อยเพียงใด

3.7 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

จากการดำเนินกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้ กลุ่มวิจัยจึงได้ข้อมูลจากแต่ละกิจกรรม และนำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดระเบียบ โดยการจำแนกประเภทข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์

การศึกษาและกิจกรรม จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ควบคู่บริบท รวมทั้งการเปิดเวทีสรุปผลการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ซึ่งกลุ่มวิจัย วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน

บทที่ ๔

กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคูเมือง (อ่อนนุเคราะห์)

1. สภาพทั่วไป

โรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนนุเคราะห์) เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 ตำบลคูเมือง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุบลราชธานีเขต 4 อยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านคูเมือง มีเนื้อที่ 7 ไร่ 2 งาน

ปีการศึกษา 2551 มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 38 คน จัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับ ก่อนประถมศึกษา ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนจำนวน 657 คน รวมทั้งหมด 25 ห้องเรียน มีเขต บริการ 4 หมู่บ้าน

ด้านการศึกษา ผู้ปกครองส่วนใหญ่ มีความเข้าใจในการพัฒนาและส่งเสริมบุตรหลานเฉพาะ ด้านความเก่งมากกว่าความดีและความสุข จึงเป็นอุปสรรคในการพัฒนาผู้เรียน ทำให้ต้องใช้เวลาในการ สร้างความเข้าใจ ยังมีผู้ปกครองบางส่วนที่ไม่เข้าใจบทบาทของสถานศึกษาเท่าที่ควร แต่ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการศึกษา โดยให้ความร่วมมือในรูปแบบคณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการชั้นเรียน เครือข่ายผู้ปกครอง เป็นวิทยากรด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้การสนับสนุนทรัพยากร และแรงงานในการพัฒนาหรือปรับปรุงด้านอาคารสถานที่ตามความจำเป็นที่โรงเรียนได้ประสานขอ ความร่วมมือเป็นครั้งคราว

ด้านเศรษฐกิจ ผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรแบบยังชีพ ผลผลิตทางการเกษตรใช้เพื่อ การบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายในตลาดชุมชนเพื่อเป็นรายได้เสริมในครอบครัว รายได้ส่วนใหญ่มา จากงานรับจ้าง เช่น งานก่อสร้าง ช่างปูน ช่างไม้ และลูกจ้างทั่วไป ผู้ปกครองจึงมีฐานะค่อนข้างยากจน นอกจากนี้ผู้ปกครองบางส่วนในชุมชน ยังเกี่ยวข้องกับอบายมุข ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ไม่เหมาะสมแก่เด็ก และเยาวชน นักเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ที่พ่อแม่ไม่อยู่ร่วมกัน จึงเป็นสาเหตุทำให้นักเรียนมีพฤติกรรม เบี่ยงเบนค่อนข้างสูง และร้อยละ 50 มีที่อยู่อาศัยห่างจากโรงเรียนเกิน 3 กิโลเมตร โรงเรียนจึงจัดรถ บริการรับส่งนักเรียนเพิ่มขึ้น

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ผู้ปกครองส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีวัฒนธรรม และความเชื่อที่มีลักษณะแบบเดียวกับชาวอีสานทั่วไป เช่น เชื่อถือผีฟ้าพญาแถน นับ ถือผีปู่ตา มี ธรรมเนียมปฏิบัติใน ฮีตสิบสองคองสิบสี่ เป็นหลักในการดำเนินชีวิต จึงเป็นสังคมแบบ พึ่งพากัน

ด้านการเมืองการปกครอง มีองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองเป็นองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น และ เป็นหน่วยงานของรัฐที่พอพึ่งพิงได้ แต่ได้รับการสนับสนุนปัจจัยด้านงบประมาณค่อนข้าง น้อย การเปลี่ยนแปลงทางด้านผู้นำในท้องถิ่นบ่อย ๆ ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม มีการแบ่งพรรคแบ่ง

พวกและสนับสนุนให้ตัวแทนมีอำนาจในองค์กรปกครองท้องถิ่น ความรักความสามัคคีของคนในชุมชนลดน้อยลง เกิดเป็นกลุ่มการเมืองที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและพรรคพวก

2. การศึกษาสภาพการณ์และปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการศึกษา

การศึกษาสภาพปัจจัยการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านคูเมือง (อ่อนอนุเคราะห์) โรงเรียนจัดการเรียนทุกชั้นเรียนครูประจำชั้นจะเป็นคนจัดการทั้งหมด ดำเนินการในลักษณะครูผู้สอนคนเดียวสอนทุกวิชา ครูมีภาระงานมาก ทั้งงานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายพิเศษอื่น ๆ ทำให้ครูเอาใจใส่การเรียนการสอนของนักเรียนได้ไม่เต็มเวลา และสอนไม่ครบทุกสาระฯ ครูเกิดความเครียด นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว จึงได้ประชุมคณะครูเพื่อหาทางออก โดยนางงานวิชัยเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเป็นกรณีศึกษาเฉพาะชั้น ป. 1- 3

จากการสัมภาษณ์ คณะครูโรงเรียนบ้านคูเมือง (อ่อนอนุเคราะห์)ชั้น ป. 1- 3 จำนวน 6 คนพบว่า ครูเกือบทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรสถานศึกษาดิพสมควร แต่ขาดการนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนในห้องเรียนอย่างถูกต้อง ครบถ้วน มีการวิเคราะห์หลักสูตรและวิเคราะห์ผู้เรียนน้อยมาก ส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนตามที่ครูถนัด ไม่ได้สอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูขาดการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ เพราะความจำกัดในเรื่องเวลา การใช้สื่อการสอนหรือการใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียนมีน้อยมาก มีข้อคิดเห็นของครู ดังนี้

นางสุคนธ์ทิพย์ สิงห์คำ

“วิธีการจัดกิจกรรมการสอนไม่หลากหลาย สอนไม่ครบตามหลักสูตร สอนโดยยึดหนังสือจากสำนักพิมพ์ต่างๆ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยไม่ได้ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ให้ละเอียด การวัดและประเมินผลไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัด ต่างคนต่างสอน ขาดการวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกัน”

ว่าที่ ร.ต.หญิงเกวณีน คริสตกุลวงศ์

“ส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนโดยใช้เนื้อหาในหนังสือเรียนเป็นหลัก จัดกิจกรรมตามบทเรียนที่กำหนด สอนตามความต้องการของครู ขาดการศึกษาหลักสูตรและวิเคราะห์ผู้เรียน ต่างคนต่างสอน รับผิดชอบในกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามระดับชั้นที่ได้รับมอบหมาย ไม่ได้ตระหนักถึงเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนด”

นางมาลัย พันอินทร์

“ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ครบ 8 กลุ่มสาระ ส่วนใหญ่ครูสอนโดยยึดกลุ่มสาระคณิตศาสตร์และภาษาไทยเป็นหลัก ครูขาดการวางแผนร่วมกันในการนำหลักสูตรไปใช้”

นางอรุณ ฝั่แก้ว

“การจัดการเรียนการสอน ไม่ได้คัดกรองและศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล ใช้วิธีการสอนแบบเดียวกันสำหรับเด็กทุกคน ทำให้เด็กในชั้นบางคนถูกละเลยและไม่ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพของตนเอง”

นางสาวณัฐดา คำทะ

“การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเดิม มีผลการเรียนรู้ที่คาดหวังมากเกินไป ทำให้การวัดผลและประเมินผลไม่ครอบคลุม”

นางสาวอรพิน แสงคำ

“ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยขาดการศึกษาหลักสูตร สอนตามเนื้อหาที่ส่วนกลางจัดให้ ครูไม่ได้วางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน ”

จากรายงานผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2549 มีผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับดีมากทุกมาตรฐาน และจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โรงเรียนบ้านคูเมือง (อ่อนอนุเคราะห์) ได้ตั้งคณะทำงานศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์และปัจจัยเงื่อนไขโดยใช้เทคนิค SWOT เพื่อให้มีทิศทางในการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

4.1 จุดแข็ง โรงเรียนมีการบริหารจัดการอาคารสถานที่ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ครูมีความกระตือรือร้น สามัคคี ขยันขันแข็ง แสวงหาความรู้สม่ำเสมอ มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และ การสื่อสารที่ดีต่อกัน โรงเรียนมีวัสดุครุภัณฑ์ที่พอเหมาะต่อการจัดการศึกษา ชุมชนสนใจและให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาที่ดี เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาให้เกิดคุณภาพได้อย่างดี

4.2 จุดอ่อน โรงเรียนมีอาคารเรียนที่เก่าและชำรุดทรุดโทรมมาก 2 หลัง เป็นภาระในการซ่อมบำรุง ไม่มีบุคลากรในพื้นที่ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในตัวเมือง เสียเวลาในการเดินทาง และบุคลากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยสร้างครอบครัว มีภาระในการดูแลครอบครัว จึงต้องเสียสละเวลาในการทำงานค่อนข้างมากจึงจะทำให้ได้งานที่มีคุณภาพ ด้านผู้เรียน โรงเรียนไม่มีการคัดเลือกผู้เรียน รับนักเรียนที่มาจากหลากหลายสถานะไม่ว่าจะเป็นเด็กด้อยโอกาส เด็กมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เด็กที่มีพัฒนาการการเรียนรู้ต่ำ จึงเป็นภาระหน้าที่ที่จะต้องหาวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพการณ์

4.3 ด้านโอกาส โรงเรียนได้เข้าสู่โครงการหลายโครงการ เช่น โรงเรียนดีใกล้บ้าน โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โครงการพยุภศาสตร์โรงเรียน และโรงเรียนได้ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง บุคลากรส่วนใหญ่มีความมุ่งมั่นเสียสละและเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ชุมชนให้ความร่วมมือในการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาดีมาก

4.4 ด้านอุปสรรค ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ชุมชนเป็นสังคมชนบท มีเศรษฐกิจแบบยังชีพ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินมาก สภาพแวดล้อมของชุมชนแออัด พฤติกรรมการดำรงชีวิตของชุมชนส่วนใหญ่ยังเป็นกระแสนิยมและนิยมเล่นการพนัน ไม่ได้อาศัยองค์ความรู้ใน

การดำรงชีวิตจึงเป็นอุปสรรคในการยกระดับคุณภาพการศึกษา องค์กรปกครองท้องถิ่นและองค์กรเอกชนในท้องถิ่น ยังให้ความสำคัญกับการศึกษาในระดับต่ำมาก มองการศึกษาเป็นเรื่องของโรงเรียน

โดยสรุป การวิเคราะห์สถานภาพของสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคูเมือง (อ่อนอนุเคราะห์) ถือว่าเป็นโรงเรียนที่มีโอกาสในการพัฒนาสูง โดยเฉพาะทีมงานครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้นำชุมชน มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวสู่การเป็นสถานศึกษาต้นแบบในหลาย ๆ เรื่อง และปัจจุบันมีลักษณะเด่นเฉพาะของตนเองอย่างชัดเจน จนสามารถเป็นแบบอย่างแก่สถานศึกษาอื่นได้

3. สภาพการณ์ก่อนการทำวิจัย

เมื่อโรงเรียนได้นำรูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม มาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอน ปัญหาสำคัญคือความวิตกกังวลของครูทีมวิจัย จากการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของครูที่เป็นคณะผู้ร่วมวิจัย ได้สะท้อนความคิดเห็น ดังนี้

นางสุคนธ์ทิพย์ สิงห์คำ

“ การทำวิจัยเป็นเรื่องที่ยากมากและฝืดโงะมาตั้งแต่เป็นนักศึกษา เพราะเคยทำวิจัยเชิงปริมาณ ถ้าได้ทำวิจัยเชิงคุณภาพ อาจจะเปลี่ยนความคิดว่าวิจัยไม่ใช่เรื่องยากเพราะเราไม่ได้ทำคนเดียว ถ้าทำเป็นทีมงาน น่าจะทำได้”

นางอรุณ ใฝ่แก้ว

“การทำวิจัยเป็นเรื่องท้าทาย น่าค้นหาคำตอบ แต่มีความกังวล เกี่ยวกับการวัดผล/ประเมินผลในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากไม่เคยสอนนักเรียนคณะชั้นมาก่อน และมีเสียงสะท้อนจากผู้ปกครองกลัวว่าลูกหลานจะอ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ ”

ว่าที่ ร.ต. หญิงเกวณีน คริสตกุลวงศ์

“ คำว่าวิจัย เป็นคำที่ไกลตัวมาก และคิดว่าเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจมากพอควร แต่ก็เป็นเรื่องที่ท้าทาย และคิดว่าคงไม่ยากเกินที่เราจะทำได้ ”

นางสาวอรพิน แสงคำ

“จากการบอกเล่าของครูหลายคน ทราบว่างานวิจัยเป็นเรื่องยาก เกรงว่า ความรู้และประสบการณ์ที่เรามี จะไม่สามารถทำงานวิจัยได้สำเร็จ แต่ก็เป็นเรื่องท้าทาย”

นางมาลัย พันอินทร์

“การทำงานวิจัยเป็นเรื่องที่ไกลตัว ยุ่งยาก วุ่นวาย เกิดความรู้สึกไม่ดี และวิตกกังวล เกรงว่า จะทำไม่ได้ แต่ก็น่าจะลองดู เพราะทำเป็นทีม ไม่ใช่ทำคนเดียว”

นางสาวณัฐดา คำทะ

“มีความกังวลใจ ในการทำวิจัยโดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนแบบคณะชั้นว่าจะทำอย่างไรจะสอนอย่างไร เพราะเด็กมีความพร้อมวุฒิภาวะต่างกัน เนื้อหาที่ใช้สอนมีความยากง่ายต่างกันแต่คิดว่าการทำวิจัยในครั้งนี้จะค้นพบแนวทางในแก้ปัญหา ซึ่งจะส่งผลดีต่อผู้เรียนและเป็นการพัฒนาตัวครูด้วย”

สรุป

ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การทำวิจัยโดยการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น เป็นเรื่องที่ย่งยาก ่วนวายต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ เกิดความรู้สึกไม่ดี วิตกกังวลในการจัดการเรียนการสอน การวัดผล/ประเมินผล เพราะเด็กแต่ละระดับชั้นมีความพร้อม วุฒิภาวะแตกต่างกัน และเนื้อหาสาระการเรียนแต่ละระดับชั้นมีความยากง่ายต่างกัน เก่งว่าจะไม่สามารถทำงานวิจัยได้สำเร็จ อีกทั้งผู้ปกครองบางส่วน กลัวว่าลูกหลานจะอ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ แต่ครูทุกคนต่างมีความพร้อมและมองว่าการทำวิจัยเป็นเรื่องท้าทาย น่าค้นหาคำตอบ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาอีกทั้งทำงานเป็นทีม คงไม่ยากเกินที่จะทำได้และน่าจะส่งผลดีต่อผู้เรียนนอกจากนั้นยังเป็นการพัฒนาตัวครูด้วย

4. การเตรียมคนเตรียมพื้นที่

จากการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านคูเมือง (อ่อนอนุเคราะห์) ที่ผ่านมาพบว่า ครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการทำวิจัย และการนำหลักสูตรไปใช้ จึงได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1.ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อเตรียมความพร้อม สร้างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัย ครูและผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเข้าใจในขั้นตอนของการดำเนินงานวิจัย แต่มีครูบางส่วน ยังมีความวิตกกังวลในการทำงาน

4.2 ทีมนักวิชาการหนุนเสริมจัดอบรมการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม ทำให้ครูส่วนใหญ่คลายความวิตกกังวลใจ และมีความพร้อมที่จะดำเนินงานร่วมกัน

4.3 จัดทัศนศึกษาดูงาน เพื่อสร้างประสบการณ์เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนวิธีสอน จัดให้ครูไปทัศนศึกษาดูงานที่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ครูได้ศึกษารูปแบบการสอนแบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความพึงพอใจในรูปแบบการสอนของโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา และต้องการศึกษาเรียนรู้แบบเจาะลึก ผู้บริหารโรงเรียนจึงจัดตัวแทนครูจำนวน 2 คน ไปศึกษาแบบเจาะลึก เป็นเวลา 5 วัน

4.4 การศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้

ครูได้ศึกษาเรียนรู้ทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่นทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ทฤษฎีสมองรูปแบบการสอน การสอนแบบพหุปัญญา และนำเสนอสาระสำคัญในที่ประชุมกลุ่มย่อยทุกวันศุกร์เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ครูมีความเข้าใจทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ มีความพร้อมในการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน ครูคลายความวิตกกังวล และรู้สึกว่าการวิจัยไม่ยาก

4.5 การศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา

ครูได้ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาแบบเจาะลึก โดยมอบหมายให้ครูแต่ละคนไปศึกษาสาระสำคัญของหลักสูตรแต่ละกลุ่มสาระที่ตนเองรับผิดชอบ และนำเสนอในที่ประชุมกลุ่มย่อยทุกวันจันทร์และวันพุธ ดำเนินการเป็นระยะเวลา 1 เดือน ทำให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในโครงสร้างของ

หลักสูตรชัดเจนขึ้น นอกจากนั้น กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนโครงการวิจัยฯ ยังได้จัดประชุมปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์หลักสูตรและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ครูนำมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดมาวิเคราะห์เชื่อมโยงจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระ และออกแบบการเรียนรู้ไปสู่การจัดทำแผนการสอน ทำให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรการสอนแบบบูรณาการ มีความมั่นใจที่จะคิดค้นและพัฒนารูปแบบการสอน และนำไปใช้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การทำวิจัยมากขึ้น

4.6 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

หลังจากมีการศึกษา และเข้ารับการอบรม เรื่องหลักสูตรการสอน การไปศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์การสอน การส่งตัวแทนไปศึกษาแบบเจาะลึกที่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา ครูได้ทดลองปรับเปลี่ยนวิธีการสอน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียน ได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคณะครูในโรงเรียนเครือข่ายที่ทำวิจัยร่วมกัน ผลการประชุมพบว่า ครูได้ศึกษารูปแบบการสอนแบบบูรณาการ ครูมีความรู้เรื่องทฤษฎีการสอน มีความเข้าใจในหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้มากขึ้น จึงเริ่มมองเห็นทิศทางการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอน เกิดความมั่นใจ และมีความกระตือรือร้นที่จะทำวิจัยต่อไป

5. การค้นหารูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนได้ทดลองนำโครงการนวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามศักยภาพของบุคคลมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับ ป.1-3 โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษารูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

- ภาคเช้า ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 และ 1/2 นำนักเรียนทั้งสองห้องมารวมกัน และจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการกลุ่มสาระ ฯ ภาษาไทยกับสาระ ฯ คณิตศาสตร์เข้าด้วยกัน
- ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/1 และ 2/2 นำนักเรียนทั้งสองห้องมารวมกันและจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการกลุ่มสาระ ฯ ภาษาไทยกับสาระ ฯ คณิตศาสตร์เข้าด้วยกัน
- ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 และ 3/2 นำนักเรียนทั้งสองห้องมารวมกันและจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการกลุ่มสาระ ฯ ภาษาไทยกับสาระ ฯ คณิตศาสตร์เข้าด้วยกัน
- ภาคบ่าย จัดกลุ่มนักเรียนแบบอิสระชั้น ตามความสามารถในการเรียนรู้ กล่าวคือ จัดนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ออกเป็นกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่ม ๆ ละประมาณ 60 คน และจัดตามความสามารถของผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม จะมีทั้งนักเรียนที่เรียนเก่งมาก เก่ง ปานกลาง และ เรียนรู้ช้า ให้นักเรียนตั้งชื่อกลุ่มของตนตามชนิดสัตว์ที่ชอบ โดยครูจัดกิจกรรมการ เรียนรู้แบบบูรณาการ แบ่งเป็น 2 ฐานการเรียนรู้ดังนี้

ฐานที่ 1 สาระฯ สังคมศึกษาฯ เป็นแกน บูรณาการกับสาระฯ การงานอาชีพ ฯ และ ภาษาอังกฤษ) โดยมีนางมาลัย พันอินทร์ นายสมร นัยเนตร และนางปราณี เวฬุวนารักษ์ เป็นผู้รับผิดชอบ

ฐานที่ 2 สาระวิชาศาสตร์เป็นแกน บูรณาการกับสาระฯ สุขศึกษาและพลศึกษา และสาระฯ ศิลปะ โดย โดยมีนางสุนทรทิพย์ สิงห์คำ นางสาวณัฐดา คำทะ และว่าที่ ร.ต.หญิงเกวณีน กริสกุลวงศ์ เป็นผู้รับผิดชอบ

ระยะที่ 2 การศึกษาและทดลองรูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

ภาคเช้า ครูประจำชั้นเป็นผู้รับผิดชอบจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ 2 สาระ ได้แก่ กลุ่มสาระ ภาษาไทย และสาระคณิตศาสตร์

ภาคบ่าย จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเช่นเดียวกับระยะที่ 1

จากการกำกับติดตามการจัดการเรียนการสอน โดยทีมนักวิจัยและทีมผู้ช่วยนักวิจัย ได้ออกเยี่ยม และ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเขตพื้นที่โรงเรียนที่ทำการวิจัยทั้ง 5 แห่ง ปัญหาที่พบจากการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านคูเมือง (อ่อนอนุเคราะห์) คือ การจัดนักเรียนกลุ่ม ใหญ่เกินไป ทำให้นักเรียนส่วนหนึ่งไม่ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและครูไม่สามารถดูแลนักเรียน ได้ทั่วถึง ส่งผลให้การวัดผล ประเมินผลนักเรียนมีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ทีมที่ปรึกษา แนะนำให้ทดลองแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มเล็กลง ซึ่งมีจำนวนครูเพียงพออยู่แล้ว ทำให้มีการปรับเปลี่ยน รูปแบบการสอนดังนี้

ระยะที่ 3 ศึกษารูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

ภาคเช้า ครูประจำชั้นเป็นผู้รับผิดชอบจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ 2 สาระ ได้แก่ กลุ่มสาระ ภาษาไทย สาระคณิตศาสตร์ และสาระฯ ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)

ภาคบ่าย จัดกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ทุกระดับ (เก่ง มาก เก่ง ปานกลาง และเรียนรู้ช้า) โดยให้นักเรียนตั้งชื่อกลุ่มของตนตามสัตว์ที่ชอบ จำนวน 5 กลุ่ม ๆ ละ ประมาณ 26 คน จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างสาระฯ วิทยาศาสตร์ สาระฯ สุขศึกษา และพลศึกษา สาระฯ ศิลปะ สาระฯ การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยใช้สาระฯ สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม เป็นแกน มีการจัดการเรียนรู้เป็น 5 ฐาน ฐานละ 10 ชั่วโมง ในจำนวนนี้มีนักเรียนกลุ่ม พิเศษที่ไม่สามารถเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มใหญ่ได้อยู่ 7 คน เนื่องจากมีปัญหาด้านการเรียนรู้และพฤติกรรม และมอบหมายให้มีครูรับผิดชอบดูแลกลุ่มนี้โดยตรง

จากการจัดการเรียนการสอนในระยะที่ 3 พบว่ารูปแบบการสอนในภาคเช้า ยังไม่สนองต่อการ จัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพของบุคคล และการสอนในภาคบ่ายยังจัดการเรียนการสอนไม่ตรงตาม วัตถุประสงค์ในรูปแบบการบูรณาการ จึงได้ปรับรูปแบบใหม่ ดังนี้

ระยะที่ 4 การพัฒนารูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน

ภาคเช้า จัดกลุ่มผู้เรียนตามศักยภาพโดยการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล โดยใช้วิธีการเยี่ยมบ้าน สันทนาการกับผู้ปกครอง ข้อมูลจากครูประจำชั้นเดิมที่สอนปีที่ผ่านมา จากการทดสอบก่อนเรียน การ สังเกตพฤติกรรม การสนทนาและนำข้อมูลไปจัดกลุ่มผู้เรียนได้ 6 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มสีม่วง เป็นกลุ่มผู้เรียนรู้ได้เร็วมาก มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 17 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 คน

กลุ่มสีคราม เป็นกลุ่มผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็ว มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 15 คน

กลุ่มสีน้ำเงิน เป็นกลุ่มผู้เรียนเรียนรู้ได้ปานกลาง มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 17 คน

กลุ่มสีเขียว เป็นกลุ่มผู้เรียนเรียนรู้ได้ช้า มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 11 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 12 คน

กลุ่มสีเหลือง เป็นกลุ่มผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็ว มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 26 คน

กลุ่มสีแดง เป็นกลุ่มผู้เรียนเรียนรู้ได้ช้า มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 23 คน

สาระการเรียนรู้ในภาคเช้า ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระเดียวกัน

ภาคบ่าย จัดกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ทุกระดับ (เก่งมาก เก่ง ปานกลาง เรียนรู้ช้า) โดยให้นักเรียนตั้งชื่อกลุ่มของตนตามสัตว์ที่ชอบ จำนวน 5 กลุ่มๆ ละประมาณ 26 คน จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสาระการเรียนรู้) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา และพลศึกษา ศิลปะ และการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี จัดการเรียนรู้ เป็น 5 ฐาน ฐานละ 10 ชั่วโมง มี 5 หน่วย การเรียนรู้ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 รอบรู้รอบตัวเรา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ชุมชนคุณเมือง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เศรษฐกิจพอเพียง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เด็กดีชีวิตมีสุข

การประชุมสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกันของผู้บริหารและครูเมื่อได้ผ่านการศึกษาและพัฒนา รูปแบบการสอนจนเป็นที่พอใจของทุกฝ่าย ได้ข้อคิดเห็นจากคณะผู้ร่วมวิจัย ดังนี้

นางสุนันท์ทิพย์ สิงห์คำ

“เมื่อเราได้นำกระบวนการวิจัยเข้ามาพัฒนาในการจัดการเรียนการสอนทำให้เข้าใจคำว่า ปฏิรูป การศึกษามากขึ้น ครูไม่ได้เป็นผู้สอนเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผู้ที่ต้องพาผู้เรียนได้เรียนรู้และครูได้เรียนรู้ ร่วมกับผู้เรียนไปพร้อม ๆ กัน ได้ตระหนักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนองตอบตามศักยภาพของผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงและตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน ทำให้ครูมีความสุข และผู้เรียนก็สนุกในการเรียน ”

นางสาวอรพิน แสงคำ

“เมื่อได้มีส่วนร่วมในงานวิจัย ทำให้ได้เปลี่ยนความคิดในการจัดการเรียนการสอนจากการที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ปรับเปลี่ยนเป็นยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ กระตือรือร้นที่จะค้นหาวิธีการการสอน และการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อผู้เรียนให้ตรงตามศักยภาพมากขึ้น ”

นางสาวณัฐธิดา คำทะ

“ได้รู้วิธีการสอน และนวัตกรรมใหม่ ๆ มากขึ้น ได้รู้ว่ายังมีวิธีสอนอีกหลายวิธีที่เราสามารถนำมาสอนผู้เรียนให้เกิดทักษะใหม่ ๆ ที่หลากหลาย ผู้ปกครองเกิดความมั่นใจในการเรียนการสอนของครูและโรงเรียน มากขึ้น ให้ความร่วมมือและสนับสนุนช่วยเหลือในการทำงานวิจัยเป็นอย่างดี”

นางมาลัย พันอินทร์

“ได้เรียนรู้ สามารถวิเคราะห์ และมั่นใจในการนำหลักสูตรไปใช้มากขึ้น การสอนตามศักยภาพ ทำให้ครูเบาใจ ลดภาระในการเตรียมการสอนได้มาก ได้ทำงานเป็นทีม ได้ช่วยเหลือกันและกัน โรงเรียนมีคนมาศึกษาดูงานมากขึ้น มีความภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการเรียนการสอน”

นางอรุณ ไข่แก้ว

“การสอนตามศักยภาพของผู้เรียน ทำให้รู้ว่าเด็กมีความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทำให้ง่ายในการจัดการเรียนการสอน ทำให้เด็กมีความสุข และสนุกในการเรียน ผู้ปกครองเข้าใจในการจัดกลุ่มผู้เรียนและ เกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนของครูมากขึ้น ”

ว่าที่ ร.ต.หญิงเกวณีน คริสตกุลวงศ์

“ ได้เรียนรู้ว่าวิจัยไม่ใช่เรื่องยากและไม่ใช่ว่าเรื่องที่ไม่ใกล้ตัว ไม่ใช่ภาระงาน แต่เป็นงานที่เราได้ทำ และเรียนรู้อยู่แล้วในการทำหน้าที่ของความเป็นครู ทำให้เข้าใจและตระหนักในความเป็นครู เข้าใจผู้เรียนว่ามีความแตกต่างกัน จะคาดหวังให้ทุกคนเป็นไปตามที่ต้องการไม่ได้ แต่ค้นหาวางจะทำอย่างไรที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพจริง ๆ ”

7. ผลที่เกิดจากการทำวิจัย

7.1 ด้านผู้บริหาร

ได้เรียนรู้การทำวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(PAR)มีความตระหนักในการนำวิจัยมาเป็นเครื่องมือในการบริหารและแก้ปัญหาในการจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในเชิงลึก ทำให้มองเห็นภาพการจัดการศึกษาและทิศทางการพัฒนาโรงเรียนได้อย่างชัดเจน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการบริหารกับผู้บริหารในโรงเรียนเครือข่าย ได้เพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ และเข้าใจแนวคิดทฤษฎีใหม่ๆ ในการจัดการศึกษา การวิจัยเชิงคุณภาพจึงเป็นการหาคำตอบของปัญหาและพัฒนาคุณภาพของงานแบบยั่งยืน

7.2 ด้านครูผู้สอน

ครูมีความรู้ความเข้าใจการทำวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(PAR) รู้สึว่าการทำวิจัยไม่ใช่เรื่องยาก เป็นการทำงานปกติที่มีขั้นตอนและสามารถตรวจสอบผลสำเร็จได้ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้ ในเรื่องหลัก แนวคิดทางการศึกษา รูปแบบจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียน และ มีความมั่นใจ มีความสุขในการสอนมากขึ้น สนใจงานวิชาการมากขึ้น มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ใฝ่รู้ใฝ่เรียน สามารถนำเสนอผลการจัดการเรียนการสอนต่อสาธารณะ มีมิตรภาพอันดีในหมู่คณะผู้วิจัยทั้งในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน

7.3 ด้านนักเรียน

นักเรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพ มีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น มีพฤติกรรมทางสังคมที่ดี ได้เรียนรู้อย่างมีความสุขสนองตอบต่อศักยภาพได้อย่างเต็มที่ นักเรียนที่มีปัญหาเรื่องการเรียนรู้ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ทำให้มีพัฒนาการ การเรียนรู้ดีขึ้น

7.3 ด้านชุมชน

ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และมีความพอใจในพฤติกรรมการณ์เรียนของนักเรียน เกิดความร่วมมือร่วมใจระหว่างครูกับผู้ปกครอง ชุมชนเต็มใจเข้ามามีส่วนร่วม และสนับสนุนการจัดการศึกษา เกิดความรักและความภูมิใจในสถานศึกษา

7.4 ด้านโรงเรียน

พัฒนาระบบทีมงาน บริหารแบบมีส่วนร่วม เกิดบรรยากาศแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำงาน เป็นที่สนใจของโรงเรียนอื่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเป็นสถานที่ศึกษาดูงานของโรงเรียนต่างๆทั้งต่างจังหวัดและจังหวัดเดียวกัน

8. ปัญหาและข้อเสนอแนะ

8.1 แม้ผู้เรียนจะมีความรู้ความสามารถ และพฤติกรรมที่ดี แต่ก็ยังไม่สามารถจะเข้าไปเรียนชั้นที่สูงขึ้นได้เนื่องจากข้อจำกัด เงื่อนไขการวัดประเมินผลที่ยังอาศัยกฎระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการที่คงใช้เป็นกรอบโดยเฉพาะนักเรียนต้องมีเวลาเรียนได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 จึงจะเลื่อนชั้นได้

8.2 หลักสูตรระดับช่วงชั้นที่ 1 มีเนื้อหาที่ซ้ำซ้อนกันในหลายสาระ หากนำมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนจะลดเวลาลงได้มากและนำเวลามาจัดกิจกรรมทักษะชีวิตแทน

8.2 การวัดและประเมินผล จากงานวิจัยนี้พบว่า การวัดพฤติกรรมของผู้เรียนควรวัดอย่างต่อเนื่อง และใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ไม่ควรตัดสินผู้เรียนด้วยตัวเลขเพื่อประเมินค่าครั้งเดียว

บทที่ 5

กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง

1. สภาพปัญหาและความต้องการพัฒนา

โรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ตั้งอยู่บ้านหวาง ตำบลคูเมือง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 4 ปีการศึกษา 2551 มีนักเรียน 164 คน มีครู 9 คน ผู้บริหารโรงเรียน 1 คน เปิดทำการสอน ตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน มีเขตบริการ 3 หมู่บ้าน มีประชากร 352 ครอบครัว 1,534 คน โรงเรียนมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการบริหารจัดการ บนภาวะความขาดแคลน พบปัญหาที่ต้องการพัฒนาให้บรรลุตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กล่าวคือ

1.1 ปัญหานักเรียนมีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจากการประเมินผลระดับสถานศึกษาทุกชั้นเรียน และระดับชาติ ในชั้นป. 3 และ ป. 6 ต่ำกว่าเกณฑ์ของโรงเรียน

1.2 คณะกรรมการประเมินภายนอกรอบแรก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อโรงเรียนควรพัฒนาทักษะกระบวนการคิด และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสาร เพื่อการเรียนรู้และแสวงหาความรู้

1.3 ครูขาดทักษะในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และการศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม

2. ความคาดหวังที่เข้าร่วมโครงการวิจัย

2.1 ต้องการสร้างเครือข่ายทางวิชาการ เพื่อศึกษาวิเคราะห์วิจัย แนวทางการจัดการศึกษาทั้งระบบให้สนองต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา

2.2 เพิ่มศักยภาพครูและผู้เรียนด้านการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และให้บรรลุตามเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษา

3. การนำโครงการวิจัย “นวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนารูปแบบการบูรณาการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล” เข้าสู่ระบบบริหารจัดการในโรงเรียน ได้กำหนดกระบวนการในการดำเนินการ 3 ระยะ คือ

3.1 ระยะเตรียมการ 3 ขั้นตอน

3.1.1 การประชุมชี้แจงโครงการวิจัยและหาทีมวิจัย กลุ่มเป้าหมายที่เชิญประชุม ประกอบด้วยข้าราชการครู บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน องค์กรในชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ป.1 – 3 ที่ประชุม โดยส่วนใหญ่มีความตระหนักและเห็นความพยายามของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีความมุ่งมั่นพัฒนาการศึกษา แต่ก็ยังไม่มั่นใจในกระบวนการดำเนินงานวิจัย

เพราะเป็นเรื่องใหม่ โดยเฉพาะครูและบุคลากรไม่มั่นใจว่าจะทำงานวิจัยได้ เห็นว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก อีกประการคือ การเรียนแบบคละชั้นเรียนจะเป็นอุปสรรคต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือไม่ จะเรียนเนื้อหาอย่างไร จะวัดผลแบบไหน มติที่ประชุมโดยส่วนใหญ่เห็นด้วยที่นำวิธีคิดแบบนอกรอบมาใช้ และได้ทีมวิจัยจากภายใน คือ ครูประจำชั้น ป.1 – 3 เป็นแกนหลัก ครูและบุคลากรในระดับชั้นอนุบาล และชั้น ป.4 – 6 สมัครเข้าร่วมทีมอีก 3 คน รวมผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 7 คน ส่วนอาสาสมัครผู้ช่วยวิจัยจากภายนอก ประกอบด้วยตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา 3 คน ผู้นำชุมชน และองค์กรในชุมชน 2 คน ผู้ปกครองนักเรียน ป.1 -3 จำนวน 10 คน รวมจำนวน 15 คน

3.1.2 การประชุมเครือข่าย 5 พื้นที่ เพื่อทบทวนเจตนารมณ์ของโครงการวิจัย และทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างทีมวิจัยทั้ง 5 พื้นที่ รวมทั้งได้เชิญนักวิชาการหนุนเสริมให้ความรู้ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เครือข่ายได้ดำเนินการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 โรงเรียนเครือข่ายทั้ง 5 พื้นที่ ได้จัดเวทีทบทวนแนวทาง กระบวนการเคลื่อนไหวงานวิจัยได้อย่างไร โดยได้เชิญนักวิชาการและวิทยากรให้ข้อคิด และข้อเสนอแนะในการทำงาน ส่วนครั้งที่ 2 ได้จัดเวทีวิพากษ์โครงการ โดยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ จาก สกว. ให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิได้ตั้งข้อสังเกตไว้หลายเรื่อง เช่น กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร มาตรฐานตัวชี้วัด การวัดและประเมินผล จะต้องยึดตามหลักสูตร ซึ่งส่งผลต่อทีมวิจัย ซึ่งมีความกังวลงานวิจัยอยู่เป็นทุนเดิม ประกอบกับเกรงว่าจะมีภาระงานเพิ่มขึ้น หลายคนอยากจะถอนตัวออกจาก โครงการ ครูที่ใกล้จะเกษียณอายุราชการอยากจะขอเข้าโครงการเกษียณก่อนกำหนด ส่วนครูที่อายุราชการเหลืออีกมากก็อยากจะขอย้าย สภาพปัญหานี้ผู้บริหารทั้ง 5 โรงเรียนไม่ย่อท้อได้ร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก เพื่อพัฒนาครู บุคลากรทีมวิจัยให้มีความตระหนักและผ่อนคลายความกังวล

3.1.3 การศึกษาและดูงาน ผู้บริหารทั้ง 5 โรงเรียนเห็นตรงกันว่า ควรนำพาทีมวิจัยศึกษาดูงาน โรงเรียนที่มีแนวคิดในการจัดการศึกษาที่คล้ายกัน ได้แก่ โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นโรงเรียนเอกชนที่มีสภาพบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่เด่นชัดมากและการจัดการเรียนรู้บูรณาการทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นและผ่านเกณฑ์มาตรฐาน สมศ. ระดับดีมากทุกมาตรฐาน ข้อค้นพบจากการสรุปบทเรียนการศึกษาดูงาน พบว่า ทีมวิจัยมีความสนใจเป็นพิเศษ โดยเฉพาะรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพ ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข สังคมอาสาสมัครเข้ามาช่วยจัดการเรียนการสอน

ผลจากการศึกษาดูงานครั้งนี้ ทำให้ผู้บริหารทั้ง 5 โรงเรียน มีความมั่นใจยิ่งขึ้นที่จะก้าวผ่านความยุ่งยากนี้ โดยอาศัยพลังของเครือข่ายได้อย่างแน่นอน โรงเรียนได้ส่งครู 4 คนร่วมกับโรงเรียนเครือข่ายเข้าร่วมศึกษาดูงานในเชิงลึกเป็นเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนการสอนทั้งระบบที่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนาอีกครั้ง โดยกำหนดให้เป็นทีมหลักในการแสวงหาความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาดูงานของทีมหลัก ทำให้ทีมวิจัยทุกคนมีความกล้าที่จะทำวิจัย คลายความกังวลลงได้

3.2 ระยะดำเนินการวิจัย 9 ขั้นตอน

3.2.1 การศึกษาบริบทของโรงเรียนและชุมชน โรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง วางแผนศึกษาวิเคราะห์บริบทของโรงเรียนและชุมชนอย่างละเอียด โดยแต่งตั้งคณะทำงาน ศึกษาข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนด้านต่างๆ การศึกษาชุมชนทำให้เข้าใจวิถีการดำเนินชีวิต รากเหง้าทางวัฒนธรรมเก็บข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นทุก ๆ เรื่องราว

3.2.2 การตรวจสอบข้อมูล ในการตรวจสอบข้อมูลได้ดำเนินการตรวจสอบ 2 ระดับ คือ ระดับพื้นที่ได้ร่วมกันตรวจสอบ โดยคณะกรรมการรวบรวมข้อมูลและทีมวิจัยภายในและภายนอกได้ร่วมกันตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อส่งต่อข้อมูลไปศึกษาวิเคราะห์ ในระดับเครือข่ายต่อไป

3.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค SWOT นักวิจัยทั้ง 5 พื้นที่ ได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลบริบทของโรงเรียนแต่ละพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ พื้นที่โรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง มีผลจากการวิเคราะห์ SWOT ดังนี้

1) **จุดแข็ง** โรงเรียนมีสัดส่วน จำนวน ครู : นักเรียนเพียงพอ ครูมีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี อาคารสถานที่เพียงพอเอื้อต่อการจัดการศึกษา มีสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่จำเป็นสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นแบบอย่างได้ มีวัฒนธรรมในการทำงานที่ดี

2) **จุดอ่อน** โรงเรียนมีเนื้อที่ 3 ไร่ 2 งาน พื้นที่น้อย อาจคับแคบไปบ้างจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่หลากหลาย มีอาคารเก่าที่ชำรุดทรุดโทรม เป็นภาระในการซ่อมบำรุง ครูและบุคลากรทางการศึกษา แม้ว่าจะมีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนที่ดี ก็มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำการสอน แต่ส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการสอนโดยอิงตำราเรียน เนื้อหาในการจัดการเรียนการสอน ถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบของตำรา มุ่งเน้นการจำความรู้มากกว่าการเรียนรู้ โรงเรียนจัดการเรียนการสอนโดยใช้ห้องเรียนเป็นหลัก ขาดโอกาสเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

3) **ด้านโอกาส** ชุมชนบ้านค้อหวาง เป็นชุมชนทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดอุบลราชธานี ที่ก่อตั้งหมู่บ้านและวัด โดยปราชญ์ชาวอุบลราชธานี (ท่านเจ้าคุณอุบลาลิ สิริจันโท) มีรูปหล่อหุ่นขี้ผึ้ง มีโบสถ์ทรงสถาปัตยกรรมพม่า มีอยู่ 2 แห่ง ในจังหวัดอุบลราชธานีคือวัดสุปฏิหาราม(วัดหลวง) และวัดสุภรัตนาราม (วัดบ้านค้อหวาง) พื้นที่ชุมชนรอบโรงเรียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ มีวิถีชีวิตแบบชุมชนเกษตรกรรม มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ผลิตภัณฑ์ OTOP ที่ขึ้นชื่อคือ ปลาแร่ เป็นแหล่งผลิตที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนี้ชุมชนยังให้ความสนใจการศึกษา มีส่วนร่วมในการระดมทุนเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากปี 2549 – 2551 ได้ระดมทุนในการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน ซื่อที่ดินขยายเขตโรงเรียน จัดหาสื่อ ICT มูลค่า 1,700,000 บาท (หนึ่งล้านเจ็ดแสนบาท) โดยไม่ใช้งบประมาณจากราชการ

4) **ด้านอุปสรรค** องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังให้ความสำคัญกับการศึกษาในระดับต่ำมาก ยังมองการศึกษาเป็นเรื่องโรงเรียนและกระทรวงศึกษาธิการ ไม่ใช่หน้าที่ที่ต้องให้การสนับสนุน เป็นการทำงานแบบแยกส่วนขาดการบูรณาการ รวมทั้งยังมีทัศนคติที่ไม่ดีเกี่ยวกับนโยบายการถ่ายโอนอำนาจการจัดการศึกษาแก่ท้องถิ่น

3.2.4 จัดเวทีวิเคราะห์และสร้างหลักสูตรสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 1 ทีมวิจัยทั้ง 5 พื้นที่ได้ร่วมกันจัดเวทีวิเคราะห์หลักสูตรและสร้างหลักสูตรสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 1 เพื่อให้การสนับสนุนโครงการวิจัย โดยยึดหลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช 2551 เป็นหลักและมีการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแบบคณะชั้นเรียน จุดเน้นคือจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด ตามธรรมชาติของรายวิชาและการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการบูรณาการการเรียนรู้ วางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนด้านวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งทีมวิจัยได้ประชุมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำหลักสูตรอย่างเป็นระบบ จนสามารถได้หลักสูตรบูรณาการที่สอดคล้องกับโครงการวิจัย

3.2.5 จัดเวทีถื่นข้อมูลผู้ชุมชน ภายหลังจากการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาและการจัดเวทีสร้างหลักสูตรโรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง ได้ประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับข้าราชการครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน องค์กรในชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ป.1-3 เพื่อตรวจสอบและทำความเข้าใจข้อมูลร่วมกัน รวมทั้งประชาสัมพันธ์หลักสูตรบูรณาการให้ทราบโดยทั่วกัน เติมเต็มตัดทอนข้อมูลที่ยังไม่ถูกต้องสมบูรณ์

3.2.6 การฝึกอบรมพัฒนาความรู้ความสามารถ เครือข่ายได้จัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถให้แก่ทีมวิจัยในประเด็นที่สำคัญคือ การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรสู่การวางแผนจัดการเรียนรู้สู่แบบคณะชั้น หลักสูตรและวิธีการวัดและประเมินผลการเรียน แนวทางการศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อการวางแผนจัดการเรียนรู้ให้เต็มตามศักยภาพ การเรียนรู้หลักการแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนางานวิจัย

3.2.7 ทดลองหลักสูตรและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน จากกระบวนการพัฒนางานวิจัยที่ผ่านมาทำให้โรงเรียนในเครือข่ายทุกโรงเรียนมีหลักสูตรสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 1 ฉบับสมบูรณ์ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูมีความเชื่อมั่นในการศึกษาวิเคราะห์และวางแผนการใช้หลักสูตรมีความรู้และความเข้าใจเด็กจากการศึกษาวิเคราะห์และมีข้อมูลทรัพยากรของเครือข่าย แต่ละพื้นที่ โรงเรียนวัดบ้านค้อหวางได้ดำเนินการประชุมทีมวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันวางแผนการใช้หลักสูตรทั้งระบบ และกำหนดรูปแบบบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคลได้ดำเนินการ ดังนี้

1) **การบูรณาการผู้เรียน** ในระยะเริ่มแรกได้คณะชั้นเรียน ชั้น ป.1-3 จัดเป็น 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 30 คน แต่ละห้องจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อน

2) **การบูรณาการครู** ทีมวิจัยที่ทำการสอนและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน 6 คน รับผิดชอบห้องเรียนละ 3 คน

3) การบูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนรู้ แต่ละห้องเรียนผลการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ ตั้งแต่ชั้น ป.1-3

4) กำหนดการนิเทศแบบมีส่วนร่วม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อสรุปบทเรียนร่วมกัน ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา

5) ประสานภูมิปัญญาและอาสาสมัคร ผู้ช่วยวิจัยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อศึกษาและพัฒนา

3.2.8 ติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข ปัญหา จากการนิเทศติดตามของเครือข่ายที่ลงพื้นที่ ทุกพื้นที่ เพื่อทราบความก้าวหน้าและสภาพปัญหาที่พบในแต่ละพื้นที่ที่กรณีโรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง ได้พบแนวทางในการดำเนินงานวิจัย ทั้งด้านบวกและด้านลบ ตลอดจนแนวทางในการแก้ปัญหา ดังนี้

1) ด้านบวก

- วัฒนธรรมการสอนของครูเริ่มปรับเปลี่ยนสู่แนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ มีการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรและศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และการมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการเรียนรู้ การคิดค้นสื่อวัตกรรมการสอน การออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผล ที่เน้นเป้าหมายไปที่มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ส่วนการจัดการเรียนรู้ครูได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ปรับเปลี่ยนจากเดิมที่ไม่คำนึงถึงหลักสูตรสถานศึกษา อาศัยคู่มือครูและตำราเรียนที่มีจำหน่ายในท้องตลาด เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน

- การบูรณาการการจัดการเรียนการสอน จากการที่ได้รับประสบการณ์การพัฒนาที่เครือข่ายสนับสนุน ทำให้ครูมีความรู้และเข้าใจการบูรณาการการเรียนการสอนมากขึ้น และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ รวมทั้งการประสานเครือข่ายการเรียนรู้ในพื้นที่มากขึ้น เช่น การใช้เครือข่ายชุมชน มหาวิทยาลัย และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ที่สำคัญในท้องถิ่น ด้วยวิธีการใช้บริการ การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน การศึกษาและดูงาน

- การบูรณาการการเรียนการสอน จะใช้หน่วยการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้เป็นตัวตั้ง ตัวอย่าง เช่น หน่วยการเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม “ครอบครัวอบอุ่น” ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้ว ครอบครัวอบอุ่น หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจสมาชิกในครอบครัว ตัวเราตลอดจนความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในเชิงของการบูรณาการด้วยเนื้อหาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกันหลายกลุ่มสาระ ประเด็นที่สำคัญ คือ ครูร่วมกันจัดการเรียนรู้จากห้องเรียนสู่วิถีการดำเนินชีวิตในครอบครัวที่เป็นจริง และการเรียนรู้กิจกรรมตามประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการเรียนรู้หลายด้าน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความสุข เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง เรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เรียนรู้แบบองค์รวม และเรียนรู้วิธีแสวงหาความรู้ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ที่สำคัญครูได้ดูแลการเรียนรู้กับเด็กทุกกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นเด็กพิการเรียนร่วม หรือเด็กในกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง กลุ่มอ่อน

- ผลกระทบต่อครูที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการวิจัย มีความสนใจการสอนแบบคณะชั้นเรียนมากขึ้น มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในและภายนอกโดยเฉพาะครูภายในโรงเรียน จำนวน 10 คน

มีความรู้ความสามารถ 7 สาขาวิชาเอก สามารถบูรณาการครูเพื่อแก้ปัญหาภายในได้ การสอนแต่ละชั้นเรียน ทำให้ลดเวลาในการจัดการเรียนการสอนทั้งระบบได้

2) ด้านลบ

- การแต่ละชั้นเรียน เรียนรู้จากทุกกลุ่มสาระและหน่วยการเรียนรู้ที่ครูกำหนด ในกลุ่มเป้าหมายนักเรียนชั้น ป.1-3 มีความยุ่งยากลำบากในการจัดการเรียนการสอน ครูต้องทำงานหนักขึ้นแม้จะมีการบูรณาการครูให้มีส่วนร่วม ปัญหาที่พบบ่อย คือ การเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่ถูกต้องกำหนดไว้ในหลักสูตรแตกต่างกัน นักเรียนชั้น ป.1 -2 เรียนรูปแบบก้าวกระโดดตามกรอบเนื้อหาสาระในหลักสูตร ไม่สามารถเรียนรู้ร่วมกับพี่ ป.3 ได้ อีกกลุ่มคือการจัดกลุ่มผู้เรียนที่แต่ละชั้น กลุ่มอ่อนทั้งระดับ ป.1-3 มีปัญหาเรื่องทักษะการอ่าน – การเขียนสื่อความ ซึ่งเป็นปัญหาต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพได้ ครูเริ่มเหนื่อยและท้อถอยในวิธีการแต่ละชั้นเรียน

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขของโรงเรียน

โรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง ได้ประชุมทีมวิจัย เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาาร่วมกัน และการเทียบเคียงประสิทธิภาพการสอนจากเวทีทางวิชาการ เห็นชอบให้มีการปรับรูปแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาศักยภาพการอ่าน – เขียน สื่อความ และทักษะการคิดให้กับผู้เรียนชั้น ป.1 และกลุ่มอ่อนของชั้น ป.1 -3 ดังนี้

1. การปรับรูปแบบการบูรณาการ

- ภาคเช้า ให้ครูสอนประจำชั้นในกลุ่มสาระภาษาไทย คณิตศาสตร์ภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาศักยภาพการอ่านการเขียนสื่อความและทักษะการคิด

- ภาคบ่าย จัดการเรียนการสอนแบบแต่ละชั้นเรียน ในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา พลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการแต่ละครูและแต่ละผู้เรียน เป็น 2 ห้องเรียนใหญ่

2. การพัฒนาศักยภาพการอ่าน- เขียนภาษาไทย และการสื่อความและทักษะกระบวนการคิด โรงเรียนได้ดำเนินการพัฒนานวัตกรรมในการเสริมความรู้ ดังนี้

2.1 ภาษาไทย จุดเน้นเป็นพิเศษที่การแก้ปัญหานักเรียนในกลุ่มอ่อน ให้มีความสามารถอ่านออกเขียนได้ ด้วยนวัตกรรม 4 กลยุทธ์สร้าง 4 สัปดาห์ซ่อม 4 เดือนบรรลุผล โดยมีขั้นตอนและกระบวนการในการดำเนินการ คือ กำหนดกลยุทธ์ในการซ่อมเสริม 4 กลยุทธ์หลัก แต่ละกลยุทธ์ใช้เวลาซ่อมเสริม 4 สัปดาห์แล้วประเมินผลเพื่อพัฒนาปรับปรุง เวลาที่ใช้ในการสอนซ่อมเสริม ใช้เวลา 4 เดือน กลุ่มเป้าหมายที่ทำการซ่อมเสริม ได้แก่ นักเรียนที่มีปัญหา อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ อ่านไม่คล่อง เขียนไม่คล่อง จาก ป.1-6 ซึ่งมีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 31.45 ของนักเรียนชั้น ป. 1-6 (จำนวน 124 คน)

3. กระบวนการในการสอนซ่อมเสริม

กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์ผู้กรรสร้างสัมพันธ์ สระ/พยัญชนะไทย 4 สัปดาห์

- สัปดาห์ที่ 1 เรียนรู้รูปสระ/พยัญชนะ เน้นระดับเสียง สูง กลาง ต่ำ
- สัปดาห์ที่ 2 ฝึกประสมและสร้างคำด้วยสระ – พยัญชนะง่ายๆ
- สัปดาห์ที่ 3 ฝึกอ่าน – ฝึกเขียน สร้างประสบการณ์ทางภาษา
- สัปดาห์ที่ 4 ทบทวนประเมินผล

กลยุทธ์ที่ 2 การฝึกประสมสระเสียงสั้นในแม่ ก.กา

- สัปดาห์ที่ 1 เรียนรู้เสียงสระและทบทวนรูปสระ
- สัปดาห์ที่ 2 ฝึกประสมคำด้วยเสียงสั้นและฝึกอ่านเป็นคำ
- สัปดาห์ที่ 3 ฝึกอ่านและประสมคำที่ครูกำหนดให้ และการฝึกการอ่าน
- สัปดาห์ที่ 4 ทบทวนและประเมินผล

กลยุทธ์ที่ 3 การผสมคำด้วยสระเสียงยาวใน แม่ ก.กา

- สัปดาห์ที่ 1 เรียนรู้รูปสระและเสียงสระเสียงยาว
- สัปดาห์ที่ 2 ฝึกประสมคำด้วยสระเสียงยาวใน แม่ ก.กา ฝึกอ่านคำ
- สัปดาห์ที่ 3 ฝึกอ่านและประสมคำที่ครูกำหนดให้ การฝึกประสมคำด้วยการอ่าน

จากห้องสมุด เพื่อสระสมคำ

- สัปดาห์ที่ 4 ทบทวนและประเมินผล

กลยุทธ์ที่ 4 รู้จักคำควบกล้ำและจากคำที่มาจากภาษาอื่น

- สัปดาห์ที่ 1 เรียนรู้คำควบกล้ำ ด้วย ร ล ว
- สัปดาห์ที่ 2 ฝึกอ่านเขียนคำควบกล้ำ ด้วย ร ล ว
- สัปดาห์ที่ 3 ฝึกอ่านและเขียนคำที่มาจากภาษาอื่นและการใช้ห้องสมุด เพื่อสระ

สมประสบการณ์การอ่าน

- สัปดาห์ที่ 4 ทบทวนและประเมินผล

ผลการดำเนินงาน

1. จากการศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนกลุ่มที่ อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้และอ่านไม่คล่อง เขียนไม่คล่อง มาจากสาเหตุ ดังนี้

- ไม่รู้รูปสระและพยัญชนะครบทุกตัว และถูกปล่อยให้ขึ้นชั้นไปเรื่อยๆ
- ฝึกคำและแจกลูกไม่เป็น ไม่สามารถแยกระดับเสียงพยัญชนะและสระ โดยเฉพาะ อักษรกลาง อักษรสูง อักษรต่ำ
- นักเรียนมีปัญหาทางด้านสติปัญญาและความบกพร่องการเรียนรู้

การแก้ปัญหาและพัฒนา

จากการที่ได้นำนวัตกรรมดังกล่าวเข้ามาใช้ สามารถแก้ไขปัญหาคืออ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ และอ่านไม่คล่อง เขียนไม่คล่อง จากจำนวน 39 คน เหลือเพียง 7 คน เป็นเด็กที่ทางการแพทย์ วินิจฉัยว่ามีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สามารถแก้ปัญหาได้คิดเป็นร้อยละ 82.00

ข้อคิดและข้อเสนอแนะในการใช้นวัตกรรม

- นักเรียนระดับชั้น ป.1- 3 ใช้กลยุทธ์ที่ 1- 3 แก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนระดับ ป.4 - 6 สามารถอ่านคล่อง เขียนคล่อง ยกเว้น เด็กที่มีความบกพร่อง
- การซ่อมเสริมหากประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองได้ โดยทำแบบฝึก อ่าน - เขียน ให้ผู้ปกครองพาอ่าน พาเขียนที่บ้านอย่างต่อเนื่องจะเป็นประโยชน์มาก
- การฝึกทักษะทางคณิตศาสตร์ กำหนดให้ครูประจำชั้น ฝึกเรียนรู้จากรูปธรรมจากของจริง ส่วนนามธรรม คือ การแปลความหมายเป็นสัญลักษณ์ ฝึกความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนกับตัวเลข ฝึกการนับเพิ่มและนับลด ฝึกเลขคณิตคิดในใจ ใช้สื่อสนับสนุนการสอน

จากการปรับปรุงแบบบูรณาการ และการแก้ไขปัญหานักเรียนกลุ่มอ่อนให้สามารถพัฒนาเปลี่ยนกลุ่มได้ ทำให้โรงเรียนสามารถก้าวผ่านกลุ่มนักเรียนอ่อนได้และพัฒนากลุ่มปานกลาง ส่งเสริมกลุ่มเก่งให้สามารถเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ครูมีการผ่อนคลายความกังวลที่สามารถแก้ปัญหาความยุ่งยากลำบากในการจัดการเรียนการสอน และครูได้เรียนรู้และพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินผลที่สามารถวัดและประเมินผลผู้เรียนได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย

3.2.9 การขออนุมัติการใช้หลักสูตร

เมื่อโรงเรียนได้ผ่านกระบวนการทดลองใช้หลักสูตรและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ได้จัดประชุมกลุ่มเป้าหมายในชุมชน ประกอบด้วย ทีมวิจัยภายใน ทีมวิจัยภายนอก คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน และขออนุมัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับโครงการวิจัย ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบอนุมัติและได้นำหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติไปปฏิบัติ

3.3 สรุปและประเมินผลดำเนินการ 3 ขั้นตอน

3.3.1 การประชุมสรุปผลการดำเนินงาน โรงเรียนได้นำสรุปผลการดำเนินงานจากการประชุมอนุมัติโครงการไปร่วมประชุมกลุ่มเครือข่าย เพื่อสรุปผลการดำเนินงานการทดลองใช้หลักสูตร

3.3.2 เครือข่ายได้จัดเวทีประชุมสรุปผลงาน และแต่งตั้งคณะทำงานเขียนรายงาน ความก้าวหน้าต่อ สกว.

3.3.3 จัดเวทีแสดงผลงานวิจัยต่อสาธารณชน และเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจาก สกว. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมารวมรับฟังและให้ข้อเสนอแนะการทำวิจัย ซึ่งได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และนักวิชาการหนุนเสริมอนุเคราะห์ สถานที่ในการจัดกิจกรรมนำเสนอผลการดำเนินงาน และได้รับความสนใจจากโรงเรียนในสังกัด เข้าร่วมรับฟังและรับชม การแสดงผลงาน

ผลการดำเนินงานวิจัย

จากการเข้าร่วมโครงการวิจัย ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนและมีข้อค้นพบที่สำคัญ ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการศึกษา

1.1 โรงเรียนได้พัฒนากระบวนการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นข้อมูลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย สามารถนำมาวางแผนพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 โรงเรียนได้ค้นพบกระบวนการบริหารจัดการ แบบมีส่วนร่วมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งระบบได้เข้าถึงปัญหาและร่วมกันวางแผนแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดความตระหนักร่วม

1.3 โรงเรียนได้เรียนรู้แนวทางการบริหารจัดการภายใต้ข้อจำกัดทางทรัพยากร โดยอาศัยการมีส่วนร่วมให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

1.4 ได้เรียนรู้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล แม้ว่าผลสัมฤทธิ์ระดับสถานศึกษาและระดับชาติ จะยังไม่เพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัด แต่ตามความหวังในอนาคตสามารถแก้ปัญหาได้แน่นอน(ข้อมูลภาคผนวก)

1.5 โรงเรียนได้ใช้เครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาในการพัฒนาการโดยศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 ผลการประเมินภายนอกจาก สมศ. รอบ 2 มีผลการพัฒนาพัฒนาขึ้นแบบก้าวกระโดด เช่นมาตรฐานด้านผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารจัดการ ด้านครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ด้านผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรม และมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สถานศึกษาส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (ข้อมูลอ้างอิงภาคผนวก)

2. ด้านครูและบุคลากร

2.1 ครูได้เรียนรู้ หลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียน และปัจจัยเงื่อนไขที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ

2.2 ครูมีการปรับเปลี่ยนวิธีคิด กระบวนการจัดการเรียนรู้ จากเดิมที่ไม่ให้ความสนใจการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร มีพฤติกรรมการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง ยึดตำราเรียนเป็นหลักในการสอน เปลี่ยนเป็นมีการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ และเข้าใจแนวทางที่จะพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานตัวชี้วัด รวมทั้งการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงเด็กทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมายให้ได้เรียนรู้ เข้าใจ กระบวนการวัดและประเมินผล

2.3 ครูได้ใช้ความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนในวิชาที่ตนถนัดและการมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอน

3. ด้านผู้เรียน

- 3.1 นักเรียนมีพฤติกรรมแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น
- 3.2 นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันระหว่างพี่กับน้อง เปิดโอกาสให้ได้แสดงศักยภาพของตนเองเต็มที่เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข
- 3.3 พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันระหว่างพี่กับน้องต่างช่วงอายุ ต่างชั้นเรียน ก่อให้เกิดภาวะผู้นำและการสร้างกฎระเบียบในกลุ่ม รวมทั้งการเอื้อเฟื้อแบ่งปัน ลดปัญหาการทะเลาะวิวาทจากที่เคยมี
- 3.4 นักเรียนทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างทั่วถึงจากครู
- 3.5 นักเรียนได้เรียนรู้กับครูหลายคน และได้เรียนรู้ร่วมกับชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ได้ถูกจำกัดให้เรียนรู้เฉพาะในห้องเรียน ทำให้มีความสุข สนุกกับการเรียนรู้
- 3.6 นักเรียนกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าเข้าร่วมกิจกรรม ได้ตามความถนัดและความสนใจ จากเดิมมีแต่เด็กที่เรียนเก่งเท่านั้นที่แสดงบทบาทนี้
- 3.7 นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการอ่าน – การเขียน – การคิด วิเคราะห์อย่างเป็นระบบด้วยวิธีที่ครูช่วยซ่อมเสริม
- 3.8 ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ แม้ไม่เพิ่มขึ้นมาก แต่ก็อยู่ในเกณฑ์สูงกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ มีแนวโน้มที่จะพัฒนาได้ ซึ่งจะต้องพัฒนาปรับปรุงเรื่องของกระบวนการสร้างเครื่องมือทดสอบและประเมินผลของโรงเรียน ให้สอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัด

4. ด้านผู้ปกครองและชุมชน

- 4.1 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แสดงบทบาทของตนเองในการมีส่วนร่วมการบริหารงานของโรงเรียน มีความพึงพอใจ มีความตระหนักที่จะร่วมพัฒนาโรงเรียน แม้ว่าไม่มีค่าตอบแทน เห็นประโยชน์ที่ลูกหลานในชุมชนจะได้รับมากกว่า
- 4.2 ผู้ปกครองและชุมชน มีความรู้ความเข้าใจ แนวทางการจัดการเรียนรู้มากขึ้น และให้ความสนใจเข้าร่วมจัดการเรียนการสอนและการให้บริการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเต็มที่
- 4.3 ผู้ปกครองและชุมชนมีความศรัทธา เชื่อมั่น การจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ การแก้ปัญหาและพัฒนาจากการดำเนินงานวิจัย

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ โรงเรียนได้ข้อคิดและข้อเสนอแนะที่สำคัญ ที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดการศึกษาทั้งระบบ คือ

1. ข้อคิดที่ได้จากการวิจัย

1.1 โรงเรียนสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนครูได้ และเป็นแนวทางให้โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง แก้ปัญหาการขาดแคลนครู โดยวิธีการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการและการสอนแบบคละชั้นเรียน จะเป็นการใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 โรงเรียนสามารถพัฒนาครูและบุคลากร ให้เกิดความตระหนัก มีความรู้ความเข้าใจ แนวทางปฏิรูปการศึกษา ซึ่งจะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายได้ในอนาคต

1.3 การใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งด้านบุคคล ด้านวัสดุอุปกรณ์ได้ด้วย การสร้างเครือข่ายทางวิชาการที่มีอุดมการณ์และแนวคิดที่คล้ายคลึงกันทำให้การประสานงานเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 โรงเรียนจะพัฒนาการเรียนการสอนแบบคละชั้นเรียนทั้งระบบ โดยความพร้อมของครู คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 สถาบันผู้ผลิตและพัฒนาครู ควรพัฒนาหลักสูตรการผลิตครู ให้ตอบสนองต่อการเพิ่มจำนวนของโรงเรียนขนาดเล็ก

2.2 การกระจายอำนาจทางการศึกษา ต้องกระจายให้ถึงสถานศึกษาอย่างแท้จริง

2.3 การพัฒนาครูประจำการ ควรมีหลักสูตรการพัฒนาที่ชัดเจนและใช้ระยะเวลาที่เหมาะสม ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนไป

บทที่ 6

กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านนาจาน

1. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนบ้านนาจาน ตำบลนาเยียบ อำเภอโนนชัย จังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 4 เปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึง ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน มีเนื้อที่ 18 ไร่ 2 งาน 10 ตารางวา มีผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษา 38 คน ปีการศึกษา 2551 มีนักเรียน 664 คน มีเขตพื้นที่บริการ 6 หมู่บ้าน ประชากรประมาณ 3,000 คน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาพุทธ มีจารีตประเพณีวัฒนธรรมแบบชาวอีสานทั่วไป ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประชาชนโดยทั่วไปมีรายได้จากการทำนาเป็นหลัก แต่ละครอบครัวมีพื้นที่ทำนาเพียงเพื่อบริโภคในครัวเรือน มี เหลือขายเป็นรายได้เพียงเล็กน้อย ฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ

2. การศึกษาวิเคราะห์สถานศึกษา

โรงเรียนบ้านนาจาน ได้แต่งตั้งคณะทำงานรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาสภาพการณ์และปัจจัย เงื่อนไขในการจัดการศึกษา โดยใช้เทคนิค SWOT เพื่อเป็นทิศทางในการพัฒนาการศึกษา ดังนี้

ด้านจุดแข็ง

ผู้บริหารและครูผู้สอนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง บุคลากรทุกฝ่ายมีการทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วมใน การวางแผนพัฒนาการศึกษา ของโรงเรียนจนสามารถเห็นการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม และประสบผลสำเร็จได้ นักเรียนได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคม ตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด บุคลากรส่วนใหญ่ของ โรงเรียนมีความกระตือรือร้น สนใจ ใฝ่รู้ ที่จะปฏิรูปการเรียนรู้ ทำให้สามารถพัฒนาโรงเรียนให้มีการเปลี่ยนแปลง ไปในทิศทางที่ดีขึ้น ผู้บริหารมีภาวะความเป็นผู้นำสูง เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา สถานศึกษา

ด้านจุดอ่อน

โรงเรียนมีงบประมาณด้านการจัดซื้อ อุปกรณ์ และซ่อมแซมวัสดุ ครุภัณฑ์ ไม่เพียงพอ อุปกรณ์ที่ใช้ใน ห้องปฏิบัติการทางภาษาเสื่อมสภาพการใช้งาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนของวิชา ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ยังไม่บรรลุเป้าหมายของโรงเรียน นักเรียนยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ และการ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การรักการอ่าน บุคลากรไม่เพียงพอ ไม่ครบชั้นเรียน วิชาเอก ไม่ตรงกับกลุ่มสาระการ เรียนรู้ของนักเรียน

ด้านอุปสรรค

ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน สภาพแวดล้อมของชุมชนเป็นสังคมชนบท ที่เป็นชุมชนขนาดเล็ก อยู่กันอย่างแออัด มีเศรษฐกิจแบบยังชีพ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินมาก นิยมเล่นการพนัน

เป็นอุปสรรคในการยกระดับคุณภาพการศึกษา องค์กรปกครองท้องถิ่นและองค์กรเอกชนในท้องถิ่น ยังให้ความสำคัญกับการศึกษาในระดับต่ำมาก

ด้านโอกาส

โรงเรียนได้รับคัดเลือกในโครงการสำคัญ เช่น โรงเรียนในฝันรุ่นแรก โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น ชุมชนให้ความศรัทธาต่อโรงเรียน ให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาดี

3. การศึกษาสภาพการณ์และปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการศึกษา ก่อนการท้าวิจัย

3.1 สภาพการจัดการศึกษา

การศึกษาสภาพปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการศึกษา ของโรงเรียนบ้านนาจาน ก่อนทำการท้าวิจัย โรงเรียนรับผิดชอบจัดการศึกษา 3 ระดับ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จัดการเรียนการสอน มี 25 ชั้นเรียน นักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงช่วงชั้นที่ 1 จะสอนประจำชั้นโดยครูผู้สอนคนเดียวสอนทุกวิชา การเรียนการสอนครูประจำชั้นจะเป็นคนจัดการทั้งหมด การสอนโดยครูคนเดียวทำให้ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นและขาดการมีส่วนร่วม ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) จะสอนหมุนเวียนโดยครูผู้สอน 10 คน สอนหมุนเวียนในวิชาที่แต่ละคนถนัด สอนตามตารางสอนที่กำหนด ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 – 3) จะสอนหมุนเวียนโดยครูผู้สอน 11 คน สอนตามวิชาเอก ตามตารางสอนที่ฝ่ายวิชาการกำหนดให้ นักเรียนมีความกระตือรือร้นใฝ่รู้ใฝ่เรียนมากขึ้น ทำให้นักเรียนไม่เบื่อในการเรียน ครูผู้สอนได้สอนตามวิชาเอกที่ตนเองถนัด การมีส่วนร่วมจากคณะครู ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนมีมากขึ้น

โรงเรียนบ้านนาจาน เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 เป็นระยะทาง 50 กิโลเมตร ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 90 เทียวไป-กลับระหว่างตัวเมืองกับโรงเรียน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ในแต่ละภาคเรียนมีการโยกย้ายของครูเป็นประจำ ครูเก่าย้ายไป ครูใหม่ย้ายมาแทนที่ เป็นวัฏจักรเช่นนี้อยู่เสมอ สิ่งเหล่านี้ทำให้มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เมื่อปรับเปลี่ยนครูแต่ละครั้ง โรงเรียนต้องมีการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอน ต้องปรับกระบวนการทัศน์ในการทำงานใหม่ ครูเก่าที่โรงเรียนส่งไปอบรม ต้องย้ายไปโรงเรียนใหม่ ครูใหม่ที่ย้ายมาแทน โรงเรียนต้องส่งไปรับการอบรมใหม่ ปรากฏการณ์เช่นนี้ทำให้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

3.2 สภาพการณ์ความพร้อมของทีมงานวิจัย

โรงเรียนบ้านนาจาน ได้นำรูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วมมาทำการวิจัยในช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1 – 3)

แยกเป็นนักเรียนชั้นละ 2 ห้องเรียน รวมเป็น 6 ห้องเรียน เริ่มแรกมีนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยร่วมโครงการจำนวน 8 คน เมื่อโรงเรียนเลือกที่จะนำรูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม มาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 1 สภาพที่เกิดขึ้น ครูมีความรู้สึกวิตกกังวลต่องานวิจัย เพราะขึ้นชื่อว่า งานวิจัย เป็นเรื่องยาก ทำอย่างไรจะทำให้งานวิจัยเป็นเรื่องง่าย ๆ สำหรับครู ที่ประชุมคณะที่มวิจัยได้เสนอข้อคิดเห็นร่วมกันก่อนเริ่มโครงการ ดังนี้

นายณัฐวัฒน์ สมโภชน์พงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียน

“ได้เฝ้าติดตามการทำงานวิจัยของโรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนนุเคราะห์) ร่วมกับคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีความชื่นชมยินดีในผลสำเร็จของโรงเรียน นักเรียนกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำ พอผู้อำนวยการโกวิท บุญเฉลียว เชิญชวนให้มาร่วมทำงานวิจัย เห็นหัวข้องานวิจัย เป็นเรื่องที่ท้าทาย จึงตกลงรับคำ ยินดีร่วมทำงานวิจัยในครั้งนี้ และทีมผู้บริหารทั้ง 5 โรงเรียนล้วนแล้วแต่เป็นกัลยาณมิตร ”

นายก่าพล กิ่งชา รองผู้อำนวยการโรงเรียน

“ดีใจที่ท่านผู้อำนวยการ นำโครงการวิจัยเข้าสู่โรงเรียน โดยเฉพาะในช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งถือว่าเป็นระดับพื้นฐานของการจัดการเรียนการสอน เป็นการปูพื้นฐานนักเรียนแต่เริ่มแรก ถ้าฐานดี ต่อไปในระดับอื่น ๆ ก็จะดีตามไปด้วย ”

นางวัชรีย์ บุญปรุง

“ในฐานะที่รับผิดชอบงานวิชาการโรงเรียนและเป็นหัวหน้าช่วงชั้นที่ 1 คิดว่าประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำการวิจัยคงจะมีมาก โดยเฉพาะกับครู และนักเรียนที่จะต้องพัฒนาบูรณาการควบคู่กันไป ถามว่าวิตกกังวลไหม ตอบว่า เป็นเรื่องท้าทายดี น่าลองทำดู ”

นางจุรีภรณ์ น้อยวงศ์

“จริง ๆ แล้วงานประจำก็มากอยู่ ทำไมผู้อำนวยการจึงนำโครงการวิจัยเข้ามาอีก จะมาเพิ่มความยุ่งยากหรือเปล่าหนอ คิดวิตกกังวลไปต่าง ๆ นานา แต่เอาเถอะในเมื่อท่านบอกว่าจะพาทำและก็ร่วมกับ 5 โรงเรียน เราทำไม่ได้คนเดียวแน่ และที่สำคัญเรามีทีมหนุนเสริมจากคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีและจากมูลนิธิประชาสังคมจังหวัดอุบลราชธานีคอยเป็นที่เลี้ยง ”

นางพรรณทิพา สมบูรณ์

“ เพิ่งย้ายมาดำรงตำแหน่งที่นี่ ผู้อำนวยการจัดให้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แทนครูจุรีภรณ์ น้อยวงศ์ ที่ย้ายไปดำรงตำแหน่งโรงเรียนใหม่ รู้สึกตื่นเต้นที่ได้มาร่วมทำงานวิจัย จริง ๆ แล้วงานวิจัยไม่ใช่เรื่องยากและง่ายเกินไป ตอนเข้าสอนวิชาหลัก ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษแบบบูรณาการ เนื้อหาทุกกลุ่มสาระที่เหลือ นักเรียนสนุกสนานมาก ได้สับเปลี่ยนหมุนเวียนกับครูเป็นฐาน ๆ ไป ครูแต่ละฐานต้องเตรียมการบ้านมาเป็นอย่างดี นักเรียนจึงจะได้ประโยชน์ ”

เป็นเรื่องปกติธรรมดา เมื่อเชิญชวนให้ครูมาทำการวิจัย ครูส่วนใหญ่จะวิตกกังวล เพราะพื้นฐานเดิมของครูจบการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่ทุนเดิมของครู คือผ่านการศึกษาอบรม และเคยทำงานวิจัย

หน้าเดียวมาแล้ว ทางโรงเรียนจึงได้ประชุมครูในช่วงชั้นที่ 1 โดยเชิญทีมหนุนเสริมจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ให้ความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม(PAR) ประชุมครูทั้งโรงเรียนเพื่อชี้แจงให้เข้าใจในแนวทางที่โรงเรียนจะดำเนินการ ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาร่วมกัน

4. การเตรียมคนเตรียมพื้นที่

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของโรงเรียนบ้านนาจาน ที่ผ่านมามีพบว่า ครูส่วนใหญ่ ขาดความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัย และการนำหลักสูตรไปใช้ จึงได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 จัดอบรมครู

ทางโรงเรียนจึงได้จัดอบรมครูเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน 1 ครั้ง และทีมนักวิชาการหนุนเสริมจัดอบรมการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม 1 ครั้ง การประเมินผลหลังการอบรม ครูส่วนใหญ่ได้คลายความวิตกกังวลใจมาก มีความพร้อมและมีความมั่นใจยิ่งขึ้นที่จะทำงานวิจัย

4.2 การจัดทัศนศึกษาดูงาน

เนื่องจากคณะครูยังกังวลใจเรื่องการปรับเปลี่ยนวิธีสอน ผู้บริหารโรงเรียนเครือข่ายจึงได้จัดทัศนศึกษาไปดูงานที่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ คณะครูได้ศึกษารูปแบบการสอนแบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการประเมินผลความพึงพอใจของครูที่ได้ไปทัศนศึกษาครั้งนี้ ร้อยละ 96 มีความพึงพอใจรูปแบบการสอนของโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา ต้องการศึกษารเรียนรู้แบบเจาะลึก คณะผู้บริหารโรงเรียนจึงจัดตัวแทนครูไปศึกษา แบบเจาะลึก จำนวน 17 คน เวลา 5 วัน โรงเรียนบ้านนาจาน ได้ส่ง ครูจิรภรณ์ น้อยวงศ์ และครูวัชร บุญปรุง เข้าเรียนรู้แบบเจาะลึกในฐานะทีมแม่ไก่ เมื่อกลับมาจากการอบรมเรียนรู้แล้วได้นำมาขยายผลถ่ายทอดแก่ทีมลูกไก่ในช่วงชั้นที่ 1 ทุกคน ทุกคนมีความพึงพอใจมาก

4.3 การศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้

โรงเรียนได้จัดอบรมครูเพื่อศึกษาเรียนรู้ทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ทฤษฎีสมอง หรือพหุปัญญา รูปแบบการสอนหลากหลายรูปแบบ โดยดำเนินการมอบหมายให้ครูแต่ละคนไปศึกษาและนำเสนอสาระสำคัญในที่ประชุมครู จัดทุกวัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง ดำเนินการ 1 เดือน เห็นผลการเปลี่ยนแปลงของครูเปลี่ยนแปลงนำไปสู่สิ่งที่ดี ครูคลายความวิตกกังวลลงมาก รู้สึกว่าการวิจัยไม่ยาก มีความต้องการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนใหม่

4.4 การศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา

โรงเรียนได้จัดอบรมครูเรื่องหลักสูตรสถานศึกษาแบบเจาะลึก โดยการมอบหมายให้ครูแต่ละคนไปศึกษาและนำเสนอสาระสำคัญของหลักสูตรแต่ละกลุ่มสาระในที่ประชุมครู จัดทุกวัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง ดำเนินการ 1 เดือน และมีการสรุปองค์รวมของหลักสูตรอีกครั้ง ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรชัดเจนขึ้น นอกจากนี้กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนโครงการวิจัย ได้จัดประชุมปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา พัฒนาเป็นหลักสูตรบูรณาการ และออกแบบการเรียนรู้นำไปสู่การ

จัดทำแผนการสอน จัดทำ 2 ครั้ง ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรการสอนและการนำหลักสูตรไปใช้ดีขึ้น จนเลิกวิตกกังวลในการทำวิจัย มีความมั่นใจที่จะคิดค้นและพัฒนารูปแบบการสอนตามวัตถุประสงค์การทำวิจัย

4.5 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

หลังจากมีการศึกษาอบรมเรื่องหลักสูตรการสอน การไปศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์การสอน การส่งตัวแทนไปศึกษาแบบเจาะลึกที่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา และโรงเรียนได้ทดลองปรับเปลี่ยนวิธีการสอนไปบ้างแล้ว กลุ่มเครือข่ายโรงเรียน ได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคณะครูในโรงเรียนเครือข่ายที่ทำวิจัยร่วมกัน ผลการประจักษ์พบว่า ครูมีความรู้เรื่องทฤษฎีการสอนมากขึ้น มีความเข้าใจในหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ได้ศึกษารูปแบบการสอนแบบบูรณาการพอเป็นตัวอย่าง จึงเริ่มมองเห็นทิศทางในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอน จึงเกิดความมั่นใจ และมีความกระตือรือร้นที่จะทำวิจัยต่อไป

5. การค้นหารูปแบบการสอน

โรงเรียนได้ลงมือปฏิบัติตามหลักสูตรที่คณะวิจัย จากโรงเรียนเครือข่ายทั้ง 5 โรงเรียนร่วมกันจัดทำขึ้น และได้จัดการเรียนการสอนที่ยึดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับศักยภาพของบุคคล โดยได้จัดรูปแบบกิจกรรมดังนี้

5.1 ระยะที่ 1 การศึกษาและทดลองใช้รูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2551 ถึง เดือน มกราคม 2552 หลังจากที่ได้ประชุมใน 5 โรงเรียนเครือข่าย เมื่อกลับมาโรงเรียน นักวิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ประชุมคิดหารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับศักยภาพของบุคคล ได้สรุปว่า

ในภาคเช้า จะสอนประจำชั้น และวิชาที่สอนก็มี ภาษาไทย และคณิตศาสตร์

ในภาคบ่าย จะแบ่งเป็น 2 ฐานและคณะนักเรียน โดยที่ทั้ง 2 ฐานจะมีตั้งแต่ชั้นนักเรียนชั้น ป.1 ป.2 และ ป.3

ฐานที่ 1 จะสอนโดยใช้วิทยาศาสตร์เป็นฐานบูรณาการกับวิชา สุขศึกษาฯ และศิลปะ ครูผู้สอนกลุ่มนี้จะประกอบด้วย ครูวัชร คุรุณภักดิ์ ครูประสิทธิ์ สถานที่ที่จะใช้อาคาร 4

ฐานที่ 2 จะสอนโดยใช้การงานอาชีพเป็นฐาน บูรณาการกับวิชา สังคมศึกษาฯ และภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนกลุ่มนี้ ประกอบด้วย ครูจุริภรณ์ ครูอุทัย ครูณุดินันท์ สถานที่ ใช้ห้องประชุม

ปัญหาอุปสรรค/การแก้ไข

ปัญหาที่เกิดจากการจัดรูปแบบนี้

1. การแบ่งกลุ่มนักเรียน ในช่วงแรกต้องใช้เวลาสำหรับการแบ่งกลุ่มนักเรียนเพราะนักเรียนสับสนในเรื่องกลุ่มถึงแม้ว่าครูประจำชั้นจะแบ่งมาจากห้องแล้วก็ตาม

2. เนื้อหาของแต่ละฐาน ครูผู้สอนยังไม่แน่ใจว่าจะนำเอาเนื้อหาในชั้นใดมาสอนเพราะนักเรียนจะมีทั้ง ป.1 ป.2 และ ป.3

3. เวลาในแต่ละฐาน ช่วงแรกจะใช้เวลาเรียนในแต่ละฐาน 1 วัน แต่เนื่องจากต้องเสียเวลาในการแบ่งฐาน จึงปรับเป็นเรียนฐานละ 2 วัน ต่อมาก็เปลี่ยนเป็นเวลาเรียนในแต่ละฐานใช้เวลาเป็น 1 สัปดาห์ปัญหาจึงลดลงบ้าง

4. ตัวผู้เรียน ในกิจกรรมการเรียนการสอนมีทั้งส่วนดีและส่วนที่ต้องแก้ไข โดย นักเรียนที่มีปัญหาในการจัดกิจกรรมคือนักเรียน ชั้น ป.1 เพราะบางกิจกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในใบกิจกรรมที่ครูเตรียมให้นักเรียนชั้น ป. 1 ทำไม่ได้จึงได้แต่เฝ้าดูพวกพี่ทำกิจกรรมบางครั้งก็เล่นส่งเสียงดัง ครูจึงต้องคิดหากิจกรรมอื่นให้ทำ ส่วนที่ดีคือ พี่ช่วยน้อง พี่จะคอยบอกน้องว่าต้องทำอะไร คอยดูแลน้องในกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ

5.2 ระยะที่ 2 การศึกษารูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

ตั้งแต่เดือน มกราคม 2552 ถึง เดือน มิถุนายน 2552 เนื่องจากประสบปัญหาในช่วง 2 เดือนแรกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คณะวิจัยฯ จึงตกลงจัดการปรับการจัดการกลุ่มนักเรียน และการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนใหม่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาคเช้า สอนประจำชั้น ภาษาไทย คณิตศาสตร์

ภาคบ่าย แบ่งนักเรียนออกเป็น 6 ฐาน

ฐานที่ 1 วิทยาศาสตร์ ครูประสิทธิ์

ฐานที่ 2 สุขศึกษาฯ ครูวัชร

ฐานที่ 3 ศิลปะ ครูณภัลย์

ฐานที่ 4 การงานอาชีพฯ ครูจรีภรณ์ / ครูพรรณทิพา

ฐานที่ 5 สังคมฯ ครูณัตินันท์ / ครูสายฝน

ฐานที่ 6 ภาษาอังกฤษ ครูอุทัย/ครูณัตินันท์

นักเรียนแต่ละฐาน คละชั้น ป.1 ,ป.2 และ ป.3

ปัญหาอุปสรรค

1. มีการเปลี่ยนบุคลากร คือ ครูจรีภรณ์ น้อยวงศ์ ครูอุทัย สมานธิ ได้ย้ายไปโรงเรียนใหม่ โรงเรียนได้จัดให้ครูสายฝน หงษ์อินทร์ ครูพรรณทิพา สมบูรณ์ ครูทิศยาภรณ์ สารราษฎร์ มาสอนแทน ครูทั้ง 3 ต้องมาศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนใหม่ ต้องใช้เวลาในการศึกษารูปแบบในการจัดการเรียนการสอน ผู้อำนวยการโรงเรียน ต้องประชุมครูบ่อยครั้งขึ้น

2. การตอบโจทย์การวิจัยใน เรื่องการบูรณาการตามศักยภาพของบุคคลยังไม่ชัดเจน

5.3 ระยะที่ 3 การพัฒนารูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

เดือนมิถุนายน 2552 ถึง มีนาคม 2553

ภาคเช้า แบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่มตามศักยภาพของผู้เรียน โดยจัดแบ่งกลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักเรียนกลุ่มเก่ง ชั้น ป.2 – ป.3

ครูผู้รับผิดชอบ ครูณภลัย ศิริชัย

กลุ่มที่ 2 นักเรียนกลุ่มปานกลาง ชั้น ป.2 – ป.3

ครูผู้รับผิดชอบ ครูประสิทธิ์ พลโสภา

กลุ่มที่ 3 นักเรียนกลุ่มปานกลาง ชั้น ป.2 – ป.3

ครูผู้รับผิดชอบ ครูทิติยาภรณ์ สาธรรายฤทธิ์

กลุ่มที่ 4 นักเรียนกลุ่มเก่ง ชั้น ป.1 กลุ่มกลาง ชั้น ป.2

ครูผู้รับผิดชอบ ครูพรรณทิพา สมบูรณ์

กลุ่มที่ 5 นักเรียนกลุ่มปานกลาง ชั้น ป.1 - ป.2

ครูผู้รับผิดชอบ ครูสายฝน หงษ์อินทร์

กลุ่มที่ 6 นักเรียนกลุ่มอ่อน ชั้น ป.2 – ป.3

ครูผู้รับผิดชอบ ครูณุดิฉันท์ สุภนิกร

กลุ่มที่ 7 นักเรียนกลุ่มอ่อน ชั้น ป.1 – เด็กพิเศษ ชั้น ป.3

ครูผู้รับผิดชอบ ครูวัชร บุญปรุง

มีนักเรียนในแต่ละกลุ่ม ประมาณ 22 – 26 คน นักเรียนสามารถเดินทางไปเรียนร่วมกับกลุ่ม
เหมาะสมกับศักยภาพของตนเองได้หากพบว่ามีพัฒนาการเพิ่มขึ้น หรือลดลง

สาระการเรียนรู้ที่สอนในภาคเช้า

วันจันทร์	ภาษาไทย
วันอังคาร	คณิตศาสตร์
วันพุธ	ภาษาไทย
วันพฤหัสบดี	คณิตศาสตร์
วันศุกร์	ภาษาอังกฤษ

ภาคบ่าย สอนประจำชั้น สาระการเรียนรู้ที่สอนในภาคบ่ายสอนบูรณาการศิลปะ

ช่วงที่ 1	สังคมศึกษาเป็นแกน
ช่วงที่ 2	วิทยาศาสตร์เป็นแกน
ช่วงที่ 3	สุขศึกษาและพลศึกษาเป็นแกน
ช่วงที่ 4	การงานอาชีพและเทคโนโลยีเป็นแกน

6. ผลที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัย

6.1 ด้านผู้เรียน

นักเรียนมีพัฒนาการเร็วกว่าระบบการสอนแบบเดิมและเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างพี่กับน้อง ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน ทุกคนที่อยู่ในกลุ่มจะมีศักยภาพเท่า ๆ กัน นักเรียนมีความสุขในการเรียน อย่างเช่น กรณีเด็กชายไก่อโด่งที่ปกติจะเรียนชั้น ป.3 เป็นเด็กที่มีปัญหาเรื่องสติปัญญาและการเรียนรู้ตอน เรียนอยู่ชั้น ป.3 จะนั่งดูเพื่อนเขียนหนังสือเลข ๆ บางครั้งก็แกล้งเพื่อน แต่เมื่อแบ่งกลุ่มตามศักยภาพของผู้เรียน ไก่อโด่งก็มีเพื่อนที่มีปัญหาล้ายกันคุยกันอย่างมีความสุข วาดรูปและเล่าเรื่องราวที่ตนเองวาด อย่างสนุกสนาน เมื่อถึงเวลาแยกตามกลุ่มเขาจะมาเป็นคนแรกและจะคอยถามว่าเมื่อไรจะถึงเวลาเรียน

6.2 ด้านครูผู้สอน

ครูได้ทำงานเป็นทีม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมปรึกษาวางแผนจัดการเรียนรู้ และออกแบบการเรียนรู้ร่วมกันและแก้ปัญหาร่วมกันในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนเครือข่ายทั้ง 5 แห่ง ในเรื่องการเรียนรู้การสอน ทำให้รู้สึกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กง่ายขึ้น

6.3 ด้านผู้ปกครอง

ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจในคุณภาพนักเรียน

7. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ปัญหา

7.1 การจัดการเรียนการสอนยังเน้นที่ห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ภายในห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่

7.2 เนื้อหาในภาคเช้าในบางกลุ่มเช่น กลุ่มเก่งครูต้องหาความรู้เสริมให้กับผู้เรียน ทำให้ต้องใช้เวลามากขึ้นในการเตรียมการสอน

7.3 สารการเรียนรู้บูรณาการในภาคบ่ายยังไม่ครอบคลุมทุกเนื้อหา

7.4 คณะวิจัย ๆ มีความกังวลใจเกี่ยวกับการสอบวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ สอบระดับชาติ (NT)

บทที่ 7

กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหนองหวาย

1. สภาพทั่วไป

โรงเรียนบ้านหนองหวาย เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ตั้งอยู่บ้านหนองหวาย ตำบลโนนสัง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ปีการศึกษา 2551 มีนักเรียน 112 คน มีครู 6 คน ผู้บริหารโรงเรียน 1 คน เปิดทำการสอน ตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน มีเขตบริการ 3 หมู่บ้าน มีประชากร 187 ครอบครัว 997 คน มีสภาพบริบทของโรงเรียน ดังนี้

- ด้านการศึกษา ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษายังมีน้อย มีคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นองค์คณะบุคคลในการบริหารตามกฎหมายกำหนด ชุมชนจะให้การช่วยเหลือด้านแรงงานในการพัฒนาหรือปรับปรุงด้านอาคารสถานที่ ตามความจำเป็นที่โรงเรียนได้ประสานขอความร่วมมือเป็นครั้งคราว

- ด้านเศรษฐกิจ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการทำนาเป็นหลัก แต่เป็นการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ผลผลิตทางการเกษตรที่นำไปจำหน่ายเป็นรายได้มีบ้างเล็กน้อย รายได้เสริมในครอบครัวส่วนใหญ่มาจากการรับจ้างทั่วไป เป็นงานก่อสร้าง เช่น ช่างปูน ช่างไม้ เป็นต้น ประชากรจึงมีรายได้ไม่แน่นอนและอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ผู้ปกครองนักเรียนมากกว่าร้อยละ 50 จะไปทำงานรับจ้างต่างจังหวัด ฝากลูกไว้ให้ญาติดูแลเลี้ยงดู เด็กบางส่วนจะขาดความอบอุ่น และมีปัญหาด้านพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ก้าวร้าว เอาแต่ใจตัวเอง ขาดระเบียบวินัย

- ด้านสังคมและวัฒนธรรม ผู้ปกครองร้อยละ 99 นับถือศาสนาพุทธ มีวิถีชีวิตชุมชนที่ผูกพันกับหลักพระพุทธศาสนา อยู่กันอย่างเรียบง่าย ใกล้ชิดกับธรรมชาติ มีขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีและวัฒนธรรม แบบชาวพื้นเมืองอีสานยึดถือยึดสืบสอง คลองสิบสี่ เป็นหลักในการดำเนินชีวิต จึงเป็นสังคมที่อยู่กันฉันท์พี่น้องพึ่งพาอาศัยกันได้

- ด้านการเมืองการปกครอง มีองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสัง เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นบ่อย ๆ ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม มีการแบ่งกลุ่มแบ่งพวกสนับสนุนให้ตัวแทนมีอำนาจในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความรักความสามัคคีของคนในชุมชน จะลดลงมาก เกิดเป็นกลุ่มการเมืองแทน การให้การสนับสนุนทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบ้างตามขอบเขตของกฎหมายที่เอื้อให้ปฏิบัติได้

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นไปด้วยดี ผู้ปกครองนักเรียนส่งบุตรหลานเข้าเรียนร้อยละ 100 ไม่มีเด็กออกกลางคัน การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษายังมีน้อย แต่ก็ให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุนด้วยดี

2. การศึกษาสภาพการณ์และปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการศึกษา

การศึกษาสภาพการณ์และปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการศึกษา ของโรงเรียนบ้านหนองหวาย ก่อนทำการวิจัย โรงเรียนรับผิดชอบจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี 8 ชั้นเรียน ๑ ละ 1 ห้องเรียน นักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1-3) จะสอนประจำชั้นโดยครูผู้สอนคนเดียว สอนทุกวิชา การเรียนการสอนครูประจำชั้นจะเป็นคนจัดการทั้งหมด การมีส่วนร่วมจากคณะครูหรือจากนักเรียนและชุมชนจะมีน้อยมาก ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) จะสอนหมุนเวียนโดยครูผู้สอน 3 คน สอนหมุนเวียนในวิชาที่แต่ละคนถนัด สอนตามตารางสอนที่กำหนด การมีส่วนร่วมจากคณะครูจะมีมากขึ้น โดยกลุ่มครูที่สอนร่วมกัน แต่ก็ยังคงเป็นการสอนโดยครูประจำวิชาที่จะจัดการทุกเรื่องโดยอิสระ การร่วมคิดร่วมวางแผนจัดการเรียนรู้ร่วมกันยังไม่มี ต่างคนต่างสอนในวิชาที่รับผิดชอบ การบูรณาการหลักสูตรหรือรูปแบบการเรียนการสอนยังมีน้อยมาก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะครูโรงเรียนบ้านหนองหวาย 6 คน พบว่า ครูเกือบทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรสถานศึกษา และการนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนในระดับต่ำมาก การจัดการเรียนการสอน จัดตามที่ครูถนัด ขาดการวิเคราะห์ผู้เรียน และวิเคราะห์หลักสูตร เด็กเรียนตามที่ครูต้องการ การใช้สื่อการสอนหรือการใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียนยังมีน้อยมาก ขาดการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ เช่น ข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ครู ดังนี้

นางสาวณีย์ ศรีธัญรัตน์

“การสอนจะยึดเนื้อหาตามหนังสือเรียนเป็นหลัก สิ้นภาคเรียนหรือสิ้นปีการศึกษาแต่ละปีเด็กได้อะไรบ้าง ไม่มีการสรุปผลร่วมกัน มีปัญหาที่ส่งต่อกันไปเรื่อย ๆ”

นางสมจิต สายราช

“การสอนครูไม่ได้ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา แต่จะยึดตำราเรียนหรือหนังสือคู่มือการสอนของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ที่พิมพ์ออกจำหน่ายในท้องตลาดทั่วไป ครูไม่รู้ว่าจะนำหลักสูตรไปใช้อย่างไร คิดว่าหลักสูตรเป็นเรื่องของกระทรวงศึกษาธิการ หรือกรมวิชาการกำหนดไว้ เทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ ไม่ค่อยได้ศึกษาหรือนำมาใช้”

นางทัศนีย์ ก้อนคำ

“ในการสอนครูจะนำเนื้อหาจัดทำเป็นกำหนดการสอนตลอดปี แต่ไม่เคยดูว่าหลักสูตรต้องการให้ผู้เรียนเป็นอย่างไร ไม่ได้ศึกษามาตรฐานหรือตัวชี้วัดว่ามีอะไรบ้าง การประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงก็ไม่ได้คำนึงถึงว่าจะสอนอย่างไร รู้สึกเครียดกับการสอน เพราะอยากให้เด็กเก่งทุกคน”

นางชัชวาลย์ สว่างสุริย์

“ครูประจำชั้นสอนในแต่ละวัน ไม่เกิน 3 วิชา ภาคเช้าก็จะเน้นวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ส่วนภาคบ่ายก็สอนตามตารางเรียนบ้าง ตามสถานการณ์บ้าง สัปดาห์หนึ่งสอนไม่ครบ 8 กลุ่มสาระ เพราะบางวิชาไม่ถนัดเลยก็สอนบ้างเล็กน้อย เด็กไม่ได้เรียนเต็มตามหลักสูตรกำหนด”

จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูพบว่าครูเกือบทั้งหมดยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ตลอดทั้งการพัฒนารูปแบบการสอนก็ยังมีน้อย ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง จากการศึกษาเอกสารรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของโรงเรียน ปีการศึกษา 2550 - 2551 พบว่าสภาพการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน ในระดับชั้น ป. 1-6 มีนักเรียนที่อ่านหนังสือไม่คล่อง ถึงร้อยละ 52 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือผลการทดสอบระดับชาติ ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ จากรายงานผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) ครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2548 มีผลการประเมินที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาหลายด้าน(ภาคผนวก)

จากการศึกษาเอกสารรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โรงเรียนบ้านหนองหวาย ได้ตั้งคณะทำงานศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์และปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เทคนิค SWOT ได้ผลสรุปดังนี้

1) จุดแข็ง โรงเรียนมีพื้นที่จัดการศึกษาและอาคารสถานที่พอเพียงในการจัดการศึกษา มีสัดส่วนจำนวนครูต่อนักเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่ กคศ. กำหนด มีวัสดุครุภัณฑ์ที่จำเป็นในการจัดการศึกษาถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่พอเพียงในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ ที่สำคัญได้รับจัดสรรเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน จำนวน 20 เครื่อง ถือได้ว่าเป็นสัดส่วนที่พอเพียงกับจำนวนนักเรียน ครูและผู้บริหารมี ปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีบรรยากาศในการทำงานที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาให้เกิดคุณภาพได้

2) จุดอ่อน โรงเรียนมีอาคารเรียนที่เก่าและชำรุดทรุดโทรมมาก 2 หลัง เป็นภาระในการซ่อมบำรุง การวางแผนการใช้ประโยชน์ยังไม่เกิดผลอย่างเต็มที่ ครูและบุคลากรทางการศึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้หลักสูตร และการพัฒนารูปแบบการสอน ยังใช้รูปแบบการสอนแบบเดิม ๆ ไม่ปฏิรูปการเรียนการสอนใหม่ เป็นจุดอ่อนที่สำคัญที่สุด ส่วนคุณภาพผู้เรียนจะมีจุดอ่อนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะในการคิดแบบต่าง ๆ และนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน

3) ด้านโอกาส การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนมีความอิสระคล่องตัวในการบริหารมากขึ้น ชุมชนบ้านหนองหวายให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษามาก แต่การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทำได้ระดับดี โอกาสในการพัฒนาของสถานศึกษาจัดว่าอยู่ในระดับดี

4) ด้านอุปสรรค โรงเรียนมีภาระงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนมากมาย มีทั้งงานนโยบายเร่งด่วนจากหน่วยงานต้นสังกัด งานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งเวลาของครูต้องออกจากห้องเรียนมาจัดการกับภารกิจเหล่านี้ ทำให้การจัดการเรียนการสอนต้องสะดุดไปบางช่วง บางเวลา

โดยสรุป การวิเคราะห์สถานภาพของสถานศึกษาโรงเรียนบ้านหนองหวาย ถือว่าเป็นโรงเรียนที่มีโอกาสในการพัฒนาที่สูง โดยเฉพาะทีมงานครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง

เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความร่วมมือของชุมชน และผู้นำชุมชน มีความมุ่งมั่นที่จะร่วมมือกันพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวสู่การเป็นสถานศึกษาด้านแบบโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรูปแบบการสอนและการบริหารจัดการที่มีอัตลักษณ์ของตนเองอย่างเด่นชัดจนสามารถเป็นแบบอย่างแก่สถานศึกษาอื่นได้

3. สภาพการณ์ก่อนการทำวิจัย

เมื่อโรงเรียนเลือกที่จะนำรูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม มาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่จะวิตกกังวล โดยมีสาเหตุหลัก คือครูไม่เคยทำวิจัย ขาดความรู้และประสบการณ์ ในการทำวิจัย บางคนอดอัดใจที่จะต้องเปลี่ยนแปลงการสอนแนวใหม่ เพราะคิดว่แบบเดิมดีแล้ว แต่ก็มีบางกลุ่มที่ไม่วิตกกังวล เพราะต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ หรือมีพื้นฐานความรู้เดิมในการทำวิจัยมาบ้าง จึงพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเพื่อค้นหาสิ่งใหม่ ๆ ที่อาจจะดีกว่าเดิม มีข้อคิดเห็นจากการประชุมครู ดังนี้

นายอดิสร กรายทอง

“ก่อนเริ่มทำการวิจัย คิดว่าไม่มีปัญหา เพราะได้ยื่นว่าทำช่วงชั้นที่ ๑ ก็คิดสบายใจ คงจะทำงานเป็นตัวเสริมแทนเพราะนักวิจัยหลักก็คือช่วงชั้นที่ ๑ ก็อยากจะศึกษาวิจัยรูปแบบใหม่ แต่พอทำจริง ๆ ปรากฏว่าทำวิจัยทั้งโรงเรียน ก็จำเป็นต้องทำแต่ก็ไม่วิตกกังวลมากนัก”

นางทัศนีย์ ก้อนคำ

“เมื่อรู้ว่าต้องทำวิจัย รู้สึกกังวลใจมาก เพราะไม่มีความรู้เรื่องนี้ขาดประสบการณ์ในการทำวิจัยก็ไม่มี แต่ในใจก็คิดอยากทำ แต่ก็กังวลใจว่าตัวเองจะเป็นตัวถ่วงเพื่อนหรือไม่”

นางสาวนีย์ ศรีบุญรัตน์

“พอได้ยื่นการทำวิจัยก็อยากลาออก เพราะสอนธรรมดาที่หนักแล้ว ต้องมาทำวิจัยอีก ซึ่งไม่รู้เรื่องเลย ใจก็ไม่อยากทำวิจัย คิดว่าเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้น จึงยื่นเรื่องขอเออร์รี่ไทร์ คิดว่าไม่ไหว”

นางสมปอง แสงเดช

“การวิจัย ไม่เข้าใจเลย งานก็หนักอยู่แล้ว กลุ้มใจมากที่สุด ผู้อำนวยการบอกว่าจะพาทำ ก็จำใจทำตาม เครียดมาก”

นางสมจิต สายราช

“อยากทำวิจัย เพราะไม่รู้เรื่องวิจัย อบรมมาก็มากแต่ทำไม่เป็น คิดว่ามีคนพาทำแล้วไม่โดดเดี่ยว น่าจะทำได้ คิดว่าจะมีประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน จึงสนับสนุนเต็มที่”

นายประสงค์ สมอินทร์

“ทำวิจัย รู้สึกเฉย ๆ ก็ดีใจลึก ๆ จะๆได้ทบทวนความรู้เดิมที่เคยเรียนมา เรื่องการสอนไม่หนักใจ เพราะในการสอนประสบการณ์การสอนไม่มีอยู่แล้ว อยากลองวิธีสอนแบบใหม่ ที่หนักใจคือหลักสูตร เพราะไม่รู้เรื่องเลย”

ครูชวัลย์ สว่างสุริย์

“การวิจัยไม่ยากทำ คิดในใจว่าเราสอนมาอย่างนี้เด็กก็อ่านออกเขียนได้แล้ว การสอนแบบเดิมก็ได้อยู่แล้ว ไม่เข้าใจการสอนแบบบูรณาการ แต่ในเมื่อผู้อำนวยการจะพาทำก็ต้องทำ ทั้งที่ในใจไม่ยากทำ”

สรุปความคิดเห็นของครูส่วนใหญ่ก่อนการทำวิจัย จะมีความวิตกกังวลในเรื่องวิจัยเป็นหลัก เพราะขาดความรู้และประสบการณ์ในส่วนนี้ แต่จะเห็นด้วยในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อก้าวสู่ทางเลือกใหม่ที่จะดีกว่าเดิม จึงตกลงร่วมกันที่จะเดินหน้าฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จให้ได้

ในส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการประชุมชี้แจงโครงการวิจัยเพื่อทำความเข้าใจ 2 ครั้ง ปรากฏว่าได้รับการสนับสนุนอย่างมาก ทุกคนคาดหวังว่าจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาที่ดีขึ้น กรรมการสถานศึกษามีมติเป็นเอกฉันท์ สนับสนุนให้โรงเรียนดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และกรรมการทุกคนพร้อมให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ส่วนผู้ปกครองนักเรียนมีการประชุมชี้แจงโครงการ 2 ครั้ง ก็ได้รับการตอบรับอย่างดี ไม่ค่อยวิตกกังวลเหมือนครู อาจจะมาจากผู้ปกครองมีความต้องการเห็นคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสูงขึ้น จึงมีความคาดหวังที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นโดยโครงการวิจัยนี้

4. การเตรียมคนเตรียมพื้นที่

จากการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองหวายที่ผ่านมาพบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัย และการนำหลักสูตรไปใช้ จึงได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 จัดอบรมครู

ทางโรงเรียนจึงได้จัดอบรมครูเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน 1 ครั้ง และทีมนักวิชาการหนุนเสริมจัดอบรมการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม 1 ครั้ง การประเมินผลหลังการอบรม ครูส่วนใหญ่ได้คลายความวิตกกังวลใจมาก มีความพร้อมที่จะดำเนินงานร่วมกัน

4.2 การจัดทัศนศึกษาดูงาน

เนื่องจากคณะครูยังกังวลใจเรื่องการปรับเปลี่ยนวิธีสอน ผู้บริหารโรงเรียนเครือข่ายจึงได้จัดทัศนศึกษานำทีมวิจัยไปดูงานที่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ คณะครูได้ศึกษารูปแบบการสอนแบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนนี้ จากการประเมินผลความพึงพอใจของครูที่ได้ไปทัศนศึกษาครั้งนี้ ร้อยละ 96 มีความสนใจและพึงพอใจรูปแบบการสอนของโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา ต้องการศึกษาริเริ่มรู้แบบเจาะลึก คณะผู้บริหารโรงเรียนจึงจัดตัวแทนครูไปศึกษาแบบเจาะลึก จำนวน 17 คน เป็นเวลา 5 วัน โรงเรียนบ้านหนองหวายส่งครูไป 3 คน และผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำคณะไปด้วย ผลการไปศึกษาเรียนรู้แบบเจาะลึก ทำให้คณะครูที่ได้ไปได้เรียนรู้รูปแบบการสอนแบบบูรณาการที่ใช้การสอนแบบโครงงานเป็นหลัก บูรณาการการเรียนรู้หลายวิชา บนพื้นฐานการใช้ทฤษฎีสมอง และความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นหลักสำคัญในการจัดการเรียนการสอน

4.3 การศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้

โรงเรียนได้จัดอบรมครูเพื่อศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่นทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ทฤษฎีสมอง หรือพหุปัญญา รูปแบบการสอนและเทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการสอนแบบบูรณาการที่มีหลากหลายรูปแบบ โดยดำเนินการมอบหมายให้ครูแต่ละคนไปศึกษาและนำเสนอสาระสำคัญในที่ประชุมครู จัดทุกวัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง ดำเนินการ 1 เดือน เห็นผลการเปลี่ยนแปลงของครูเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดี ครูคลายความวิตกกังวลลงมาก รู้สึกว่าการวิจัยไม่ใช่เรื่องยาก การสอนแบบบูรณาการเป็นสิ่งที่น่าจะศึกษาเรียนรู้และทดลองเปลี่ยนวิธีการสอนใหม่

4.4 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

หลังจากมีการศึกษาอบรมเรื่องหลักสูตรการสอน การไปศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์การสอน การส่งตัวแทนไปศึกษาแบบเจาะลึกที่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา และโรงเรียนได้ทดลองปรับเปลี่ยนวิธีการสอนไปบ้างแล้ว กลุ่มเครือข่ายโรงเรียน ได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคณะครูในโรงเรียนเครือข่ายที่ทำวิจัยร่วมกัน ผลการประชุมพบว่า ครูมีความรู้เรื่องทฤษฎีการสอนมากขึ้น มีความเข้าใจในหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ได้ศึกษารูปแบบการสอนแบบบูรณาการพอเป็นตัวอย่าง จึงเริ่มมองเห็นทิศทางในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอน จึงเกิดความมั่นใจ และมีความกระตือรือร้นที่จะทำวิจัยต่อไป

5. ศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา พบว่าครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนจึงได้จัดอบรมครูเรื่องการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาแบบเจาะลึก โดยการมอบหมายให้ครูแต่ละคนไปศึกษาและนำเสนอสาระสำคัญของหลักสูตรแต่ละกลุ่มสาระในที่ประชุมครู จัดทุกวัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง ดำเนินการ 1 เดือน และมีการสรุปผลการเรียนรู้ในองค์รวมของหลักสูตรอีกครั้ง ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรชัดเจนขึ้น นอกจากนี้กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนโครงการวิจัยฯ ได้จัดประชุมปฏิบัติการเพื่อจัดทำและวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาพัฒนาเป็นหลักสูตรบูรณาการ โดยจัดที่ห้องประชุมคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีเป็นเวลา 4 วัน และได้จัดประชุมปฏิบัติการเพื่อจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ไปสู่การจัดทำแผนการสอน จัดที่ห้องประชุมเขื่อนสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นเวลา 3 วัน

จากการประชุมสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกัน พบว่าครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรการสอนและการนำหลักสูตรไปใช้ดีขึ้น จนเลิกวิตกกังวลในการทำวิจัย มีความมั่นใจที่จะคิดค้นและพัฒนาแบบการสอนตามวัตถุประสงค์การทำวิจัย โรงเรียนได้ออกสารหลักสูตร ไปทดลองใช้ในโรงเรียนเป็นเวลา 1 เดือน จึงได้นำหลักสูตรที่จะใช้สอนนำเสนอต่อเวทีสาธารณะของโรงเรียนให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นก็นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อขออนุมัติใช้ ตามที่กฎหมายกำหนด คณะครูได้แสดงความคิดเห็น ดังนี้

นายอดิศร กรายทอง

“เคยเป็นผู้นำคณะครูในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ปี 2546 แต่ก็ไม่ได้ใส่ใจมากนัก หลังจากกลับจากการประชุมปฏิบัติการที่เขื่อนสิรินธร ผมใส่ใจมาก และเข้าใจการบริหารหลักสูตรได้ชัดเจนมากขึ้น”

นางทัศนีย์ ก้อนคำ

“เป็นครูมา 30 ปี ไม่เข้าใจว่าจะเอาหลักสูตรไปใช้อย่างไร ก็สอนตามหนังสือเรียนมาตลอด ทำวิจัยครั้งรู้ค่อยรู้เรื่องว่าจะเอาไปใช้อย่างไร”

นางสาวนีย์ ศรีชัยรัตน์

“เคยเห็นหลักสูตรเล่มใหญ่ ๆ ในตู้ แต่ไม่เคยเปิดดู ไม่รู้ว่าเขาส่งมาให้ทำไม เพิ่งมารู้เรื่องก็เพราะการอบรมของเราเอง”

นางสมปอง แสงเดช

“เคยภูมิใจที่เด็กอ่านออกเขียนได้ หลักสูตรมีไว้ทำไมไม่เข้าใจ วิจัยครั้งนี้ทำให้รู้ว่า ยังมีสิ่งที่ครูเรายังไม่รู้ และยังสอนเด็กไม่ได้ตามที่หลักสูตรกำหนดอีกเยอะมาก ต้องพัฒนาตัวเองอีกมาก”

นางสมจิต สายราช

“ต้องยอมรับความจริงว่า วิจัยครั้งนี้ได้อะไรเยอะมาก ดีใจที่รู้ว่าจะเอาหลักสูตรไปใช้ได้อย่างไร”

ครูชัชวาลย์ สว่างสุริย์

“ไม่เคยคาดคิดมาก่อนว่าการวิจัย จะทำให้เข้าใจเรื่องหลักสูตรได้ สอนมานาน ก็ไม่เคยสนใจที่จะศึกษาอย่างจริงจัง อบรมมาก็มากแต่ก็ไม่รู้เรื่อง แต่พอมาทำวิจัย ได้เรียนรู้อะไรมากมาย”

นายประสงค์ สมอินทร์

“ทำวิจัย เหมือนได้เรียนปริญญาโท เพราะได้เรียนรู้การสอนอย่างลึกซึ้ง ผมเข้าใจเรื่องหลักสูตร ได้รู้จักวิธีเอาไปใช้ คุ่มค่ามาก”

6. การศึกษารูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

เนื่องจากคณะผู้วิจัยโรงเรียนบ้านหนองหวาย ได้ตกลงร่วมกันที่จะทำการวิจัยทั้งระบบ จึงได้ประชุมปรึกษาหารือกัน ศึกษาวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยให้ลึกซึ้ง เพื่อตอบโจทย์วิจัยให้ได้ ว่ารูปแบบการสอนอย่างไร ที่จะสนองต่อการพัฒนาผู้เรียน ให้เรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

6.1 ระยะที่ 1 ระยะทดลองหารูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

การจัดกลุ่มผู้เรียน นักเรียนตั้งแต่ชั้น ป.1 – ป. 6 แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ นักเรียนในช่วงชั้นที่ 1 มี ป. 1 ถึง ป. 3 มีนักเรียน 37 คน และกลุ่มที่ 2 มี ป. 4 ถึง ป. 6 มีนักเรียน 42 คน มีการสอนช่วงชั้นละ 3 คน ส่วนรูปแบบการสอน จากการวิเคราะห์ร่วมกันของคณะผู้วิจัย ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ศักยภาพของบุคคล” ในการวิจัยครั้งนี้ไว้ 2 ประการคือ 1.ความสามารถที่เป็นพื้นฐาน

ในการเรียนรู้ คือความสามารถด้านภาษาไทย ที่จะนำไปใช้ในการฟัง พูด อ่าน และเขียน เป็นทักษะที่จะนำไปศึกษาเรียนรู้ด้านอื่น ๆ และความสามารถด้านคณิตศาสตร์ เป็นพื้นฐานในการคิด การคำนวณต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน 2. ความสามารถที่เป็นพรสวรรค์หรือสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดี เช่น ความสามารถด้านศิลปะ ดนตรี หรือการกีฬา เป็นต้น

6.1.1 การจัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 1

ภาคเช้า คณะครูช่วงชั้นที่ 1 ได้ประชุมปรึกษาหารือกันวิเคราะห์ผู้เรียน จึงจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม โดยคัดกรองตามศักยภาพของนักเรียนในด้านภาษาไทยและคณิตศาสตร์เป็นสำคัญ เพื่อสอนทักษะพื้นฐานในภาคเช้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เด็กเริ่มเรียนรู้ใหม่ ยังอ่านไม่ออกเขียนไม่เป็น จึงจัดการเรียนการสอนแยกเฉพาะ สอนโดยครูประจำชั้น ส่วนชั้น ป. 2 และ ป. 3 จะจัดเด็กเป็น 2 กลุ่ม กลุ่ม 1 เป็นเด็กที่เรียนรู้ได้ดีและดีมีนักเรียน ป. 3 เป็นหลักและมี ป. 2 บางคนที่ย้ายมาเรียนร่วม กลุ่ม 2 เป็นกลุ่มที่เรียนรู้ได้ระดับปานกลางลงมา มี ป. 2 เป็นหลักและมี ป. 3 บางคนที่ย้ายมาเรียนร่วม มีครู 2 คนวางแผนการสอนร่วมกัน เรียนวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ในวันจันทร์ถึงวันพฤหัสบดี ส่วนวันศุกร์ เด็ก ป. 1 – 3 จัดเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คณะชั้นเรียนวิชาภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ สลับกัน

ภาคบ่าย สอนบูรณาการโดยไม่คำนึงถึงศักยภาพด้านภาษาไทยหรือคณิตศาสตร์เหมือนภาคเช้า แต่นำเด็กชั้น ป. 1 – 3 ทั้งหมดมาจัดกลุ่มใหม่ แต่ละกลุ่มจะมีเด็กจำนวน 5 – 7 คน การจัดการเรียนการสอนจะใช้รูปแบบกิจกรรมกลุ่มเป็นหลัก มอบหมายให้เด็กได้ศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เด็กที่มีศักยภาพด้านอื่นๆ ที่หลากหลาย ได้แสดงศักยภาพออกมา ช่วยกันปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มตามที่ครูมอบหมาย ใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและวิทยาศาสตร์ เป็นแกน ส่วนวิชาที่เหลือนำมาบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ใหม่ โดยเริ่มเรียนรู้จากเรื่องใกล้ตัว ใช้วิทยาการท้องถิ่นมาร่วมสอนในบางเรื่อง และใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมากขึ้น

6.1.2 การจัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4 – 6)

ภาคเช้า จะจัดการเรียนการสอนคล้ายกับช่วงชั้นที่ 1 โดยจัดเด็กเป็น 3 กลุ่ม กลุ่ม 1 เป็นเด็กที่เรียนรู้ได้ดีและดีมีนักเรียน ป. 6 เป็นหลักและมี ป. 5 บางคนที่ย้ายมาเรียนร่วม กลุ่ม 2 เป็นกลุ่มที่เรียนรู้ได้ระดับปานกลางลงมา มี ป. 5 เป็นหลักและมี ป. 4 บางคนที่ย้ายมาเรียนร่วม ส่วนกลุ่ม 3 เป็นกลุ่มเด็กที่เรียนรู้ได้ช้า อ่านยังไม่คล่อง ความสามารถในการคิดเชิงคณิตศาสตร์ ยังไม่เก่ง ต้องปรับพื้นฐานใหม่ มีเด็กจาก ป. 4 – 6 มีครู 3 คนสอนสลับกัน ในภาคเช้า เรียนวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ในวันจันทร์ถึงวันพฤหัสบดี วันศุกร์ เด็กทั้งหมดจะเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่เรียนวิชาภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ สลับกัน ภาคบ่าย สอนบูรณาการหลักการคล้ายกันกับช่วงชั้นที่ 1

ผลการวิจัย

ระยะทดลอง ใช้รูปแบบนี้จะดำเนินการประมาณ 2 เดือนเศษ เดือนมกราคม 2552 ถึง เดือนมีนาคม 2552 การจัดการเรียนการสอนระยะแรกจะสับสนวุ่นวายไปบ้าง ทั้งครูและนักเรียนเพราะเป็นเรื่องใหม่ แต่การดำเนินงานที่อาศัยวงจรพัฒนา ตามแนวคิดของเดมมิ่ง คือมีการวางแผนการดำเนินงาน

แล้วลงมือทำนำไปปฏิบัติ ทุกสัปดาห์สะท้อนผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งสรุปผลวิเคราะห์ปัญหา และหาวิธีการปรับปรุงแก้ไข นำมาเป็นแผนปฏิบัติการ เป็นการดำเนินงานที่ผู้บริหารร่วมกับคณะครูผู้วิจัยทำงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และพัฒนางานไปเรื่อย ๆ

การจัดการเรียนการสอน ในภาคเช้า จะสนองตอบความต้องการของครูและนักเรียนได้ดี นักเรียนมีพัฒนาการดีมาก ครูสอนง่ายขึ้น เพราะสอนเด็กตามกลุ่มศักยภาพเด็กจะสนใจและเรียนรู้ได้ดี เด็กที่มีปัญหาด้านการอ่าน เมื่อถูกลดชั้นจัดกลุ่มมาเรียนในระดับที่ต่ำลงเท่ากับศักยภาพจริง เด็กจะเรียนรู้ได้ดี มีพัฒนาการไปในทิศทางที่ดี แต่ข้อควรระวัง ต้องทำความเข้าใจกับเด็กและผู้ปกครองเด็กกลุ่มนี้ให้ดี อย่าให้รู้สึกเป็นปมด้อย ส่วนเด็กที่เรียนรู้ได้ดี ยังมีพัฒนาการที่เร็วมาก สามารถเรียนกับรุ่นพี่ได้เป็นอย่างดี แต่การสอนภาคบ่าย ยังไม่ประสบผลดีเท่าที่ควร เนื่องจากการรวมกลุ่มเด็กเป็นกลุ่มใหญ่มีจำนวนมากเกินไป จัดการเรียนรู้ได้ไม่ดี เด็กที่มีวัยแตกต่างกันมากเช่น ป.1 กับ ป.3 หรือ ป.4 กับ ป.6 เมื่อเรียนรู้ร่วมกันเด็กเล็กจะไม่ค่อยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เด็กโต ทำให้การเรียนรู้ไม่ค่อยราบรื่นคืนัก น่าจะปรับรูปแบบนี้ใหม่

6.2 ระยะที่ 2 ระยะศึกษารูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

เริ่มเปิดเรียนภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 คณะผู้วิจัยในโรงเรียนได้ประชุมสรุปผลการทดลอง และได้วางแผนจัดรูปแบบการสอนใหม่ ดังนี้

6.2.1 การสอนในภาคเช้ายังคงยึดรูปแบบเดิมตามที่ได้ทดลอง แต่ปรับเทคนิคการสอนที่เน้นการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มากขึ้น และนำสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้มากขึ้น เช่นการระบาดของไข้หวัด 2009 นำมาบูรณาการในการเรียนรู้กลุ่มสาระต่าง ๆ ช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 ใช้รูปแบบการสอนและหลักการจัดกลุ่มผู้เรียนเหมือนกัน ใช้หลักทฤษฎีสมองมาให้ครูได้ศึกษาเรียนรู้และปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มากยิ่งขึ้น

ภาคบ่าย สอนบูรณาการลดชั้นเหมือนเดิม แต่รูปแบบการสอนจะเปลี่ยนใหม่เป็นลักษณะบล็อกโครส ประยุกต์รูปแบบของโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา ที่คณะครูได้ไปศึกษาดูงาน จึงนำมาทดลองใช้ โดยจัดเวลาเรียน 1 ปีการศึกษา มี 200 วัน แบ่งเป็น สี่ส่วนเรียกว่าควอเตอร์ ใน 1 ควอเตอร์เรียน 50 วัน ควอเตอร์ที่ 1 เรียนวิชาสังคมศึกษา ควอเตอร์ที่ 2 เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ควอเตอร์ที่ 3 เรียนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา และควอเตอร์ที่ 4 เรียนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ในการเรียนแต่ละควอเตอร์จะใช้กลุ่มสาระศิลปะ (มีวิชา ศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์) นำมาบูรณาการด้วย จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ใหม่ การสอนจะใช้รูปแบบโครงงานเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มลดชั้น ลดศักยภาพ รูปแบบการจัดกลุ่มเหมือนเดิม มี 2 กลุ่มใหญ่ คือกลุ่มช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 – 3) และกลุ่มช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4 – 6) ทำให้เด็กที่ต่างศักยภาพหรือมีศักยภาพเด่นด้านอื่น ๆ ได้เรียนรู้ร่วมกัน และได้พัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ เป็นสังคมการเรียนรู้แบบพึ่งพากัน ใช้วิทยากรท้องถิ่นมาร่วมสอนในบางเรื่อง และใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน

ผลการวิจัย

ระยะศึกษารูปแบบการสอนแบบบูรณาการตามศักยภาพ นี้จะดำเนินการ 1 ภาคเรียน 100 วัน เดือนพฤษภาคม 2552 ถึง เดือนกันยายน 2552 พบว่าการจัดการเรียนการสอน ในภาคเช้า เป็นรูปแบบที่ สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนได้สอดคล้องกันทั้งครูและนักเรียน นักเรียนมีพัฒนาการดีมาก ครูสอน ง่ายขึ้น จากข้อมูลปีการศึกษา 2551 มีเด็กที่อ่านไม่ได้และอ่านไม่คล่อง ถึงร้อยละ 52 หลังจากทดลองใช้ รูปแบบการสอนใหม่ ประมาณ 2 ภาคเรียน ปรากฏว่าไม่มีเด็กที่อ่านไม่ได้ แต่ยังมีเด็กที่อ่านไม่คล่อง เล็กน้อย ซึ่งเป็นกลุ่มเด็กที่เรียนรู้ช้าหรือเด็กออทิสติก เด็กขาดเรียนไม่มี นอกจากเด็กที่เจ็บป่วยหรือมีกิจ จำเป็น ให้ผู้ปกครองมาขอลาหยุดเรียนตามแต่กรณี ส่วนการเรียนการสอนภาคบ่าย เด็กจะตื่นตื้นกับ รูปแบบการสอนใหม่ ไม่ต้องนำหนังสือหรือตำราเรียนมาจากบ้านเยอะเยอะ เรียนที่ละวิชาต่อเนื่อง ประมาณ 2 เดือนเศษ ก็จบ แล้วเรียนวิชาใหม่ ๆ ครูเตรียมการสอนเรื่องเดียวกันตั้งแต่ ป. 1 – 6 การไป ทักสนศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ก็จัดได้ทั้งโรงเรียน เป็นรูปแบบการสอนที่ครูก็ชอบนักเรียนก็สนุก ผู้ปกครองก็ชอบใจที่ถูกหลานอยากมาโรงเรียน แต่การจัดกลุ่มผู้เรียนภาคบ่ายจำนวนเด็กจะมากไปและ การคละกลุ่มเด็ก 3 ชั้นเรียนด้วยกัน วัยจะแตกต่างกันมาก ความสนใจและกิจกรรมการเรียนรู้ยังไม่ สอดคล้องกันดีเท่าไรนัก น่าจะปรับกลุ่มผู้เรียนใหม่

6.3 ระยะที่ 3 ระยะพัฒนารูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 การจัดการเรียนการสอนในภาคเช้า ยังคงให้ความสำคัญกับ การสอนตามศักยภาพผู้เรียนที่เน้นทักษะพื้นฐานด้านภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ที่เป็นทักษะพื้นฐานที่ จำเป็นในการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ จัดกลุ่มผู้เรียนตามศักยภาพ เป็น 6 กลุ่ม มีครูผู้สอน 6 คน เป็นรูปแบบการ สอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนที่สุด ปรับเปลี่ยนไปบ้างในรูปแบบการสอนวิชา ภาษาอังกฤษ ที่จัดในวันศุกร์ เพื่อให้เวลาเรียนสอดคล้องกับโครงสร้างการจัดเวลาเรียนตามหลักสูตร สถานศึกษากำหนด การบูรณาการเนื้อหาการสอนที่สอดคล้องกับคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึง ประสงค์ การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการสอนต่าง ๆ นำมาใช้ให้หลากหลาย เช่นทฤษฎีพุทปัญญา หลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

ภาคบ่าย สอนบูรณาการคละชั้นเหมือนภาคเรียนที่ผ่านมา แต่ปรับกลุ่มผู้เรียนใหม่ จากเดิม จัดเป็นกลุ่มช่วงชั้น 2 กลุ่ม มีปัญหาจำนวนเด็กมากไปและวัยแตกต่างกันมาก คณะครูประชุมสรุปผลการ เรียนรู้ร่วมกัน ได้ข้อสรุปว่า ควรจัดกลุ่มผู้เรียนใหม่เป็นลักษณะกลุ่มชั้นคู่ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 มี ป. 1 เรียนร่วมกับ ป. 2 กลุ่มที่ 2 มี ป. 3 เรียนร่วมกับ ป. 4 และกลุ่มที่ 3 มี ป. 5 เรียนร่วมกับ ป. 6 รูปแบบการ สอนเป็นลักษณะบล็อกรอสเหมือนภาคเรียนที่ 1 การสอนจะใช้รูปแบบโครงงานเป็นหลัก เพื่อให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มคละชั้น คละศักยภาพ แต่ละกลุ่มจะมีเด็กประมาณ 24 – 30 คน วัย ใกล้เคียงกัน เด็กจะเรียนรู้ร่วมกันได้ดีกว่าเดิม จำนวนคนก็พอเหมาะ ปัญหาอื่น ๆ มีน้อยมาก เป็น รูปแบบที่ชื่นชอบทั้งครูและนักเรียน

ผลการวิจัย

ระยะพัฒนารูปแบบการสอนแบบบูรณาการตามศักยภาพ นี้จะดำเนินการ 1 ภาคเรียน 100 วัน เดือนพฤศจิกายน 2552 ถึง เดือนมีนาคม 2553 พบว่าการจัดการเรียนการสอน ในภาคเช้า เป็นรูปแบบที่ สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน เป็นที่พอใจทั้งครูและนักเรียน ผลการทดสอบปลายปีการศึกษา 2552 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นทุกชั้น เด็ก ป. 1 – 6 ไม่มีเด็กที่อ่านไม่ได้ แต่มีอ่านไม่คล่องเฉพาะ เด็กพิเศษ ส่วนการเรียนการสอนภาคบ่าย การจัดกลุ่มเด็กเป็นชั้นคู่ จะพอดีกับสภาพของโรงเรียน ครู เตรียมการสอนเรื่องเดียวกันตั้งแต่ ป. 1 – 6 การไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ที่จัดทั้งโรงเรียน เป็นรูปแบบการสอนที่ครูก็ชอบนักเรียนก็สนุก ผู้ปกครองก็ชอบใจที่ลูกหลานอยากมาโรงเรียนและมีผล การเรียนดีขึ้นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดกลุ่มผู้เรียนภาคบ่าย เป็นกลุ่มชั้นคู่เหมาะสมและสอดคล้อง กับสภาพของโรงเรียน ทั้งจำนวนเด็กแต่ละห้อง จำนวนครูที่ไม่ครบชั้น ภาคบ่ายจะใช้ครูสอนเพียง 3 คน ครูที่เหลือจะมีเวลาว่างไปทำงานพิเศษอื่น ๆ หรือเตรียมการสอนสำหรับคราวต่อไป ทำให้ครูมีคุณภาพ ชีวิตที่ดีขึ้น การจัดการเรียนรู้เป็นไปตามศักยภาพของผู้เรียน และผู้เรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในสังคม การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สามารถตอบคำถามการวิจัยได้ตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้

7. การใช้ทรัพยากรร่วมกัน

7.1 การดำเนินงาน

การใช้ทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนและโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย การจัดกิจกรรมทั้งหมด 5 กิจกรรมคือ 1. สำรวจและทำบัญชีทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ร่วมกัน 2. จัดทำแผนการใช้ทรัพยากร ร่วมกัน 3. ลงมือปฏิบัติตามแผนการใช้ทรัพยากรร่วมกัน 4. จัดเวทีการเรียนรู้ร่วมกัน และ 5. ประเมินผล การปฏิบัติ และสรุปรายงาน

7.2 ผลการดำเนินงาน

7.2.1. ด้านทรัพยากรบุคคล

1) ในระดับโรงเรียนจะได้ผลดีมาก เพราะการจัดการเรียนการสอนร่วมกันเป็นทีม ทำให้ครูได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและพึ่งพากันในส่วนที่เป็นจุดแข็งหรือจุดอ่อนของแต่ละบุคคล ทำให้ เป็นการรวมพลัง รวมความสามารถ ทำให้งานส่วนรวมออกมาดี

2) ในระดับของกลุ่มเครือข่ายฯ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการเรียน การสอนจะได้ประโยชน์มาก เมื่อมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพราะ จะเกิดพลังร่วมในระดับกลุ่ม ทำให้มีเกิดเป็นพลังขับเคลื่อนงานวิจัยได้เป็นอย่างดี เช่นการจัดเวที สาธารณะเผยแพร่งานวิจัยของแต่ละพื้นที่

7.2.2 ด้านวัสดุอุปกรณ์

1) ในระดับโรงเรียน การสอนเป็นทีม ครูจะใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกันคุ้มค่าน่ามากกว่าเดิม

2) ในระดับของกลุ่มเครือข่ายฯ จากการจัดทำบัญชีวัสดุครุภัณฑ์ของโรงเรียนเครือข่าย ทำให้ทุกโรงเรียนสามารถขอยืมพัสดุ ครุภัณฑ์กันใช้ได้ ในโรงเรียนเครือข่าย ตามความจำเป็น ทำให้สามารถแก้ปัญหาความขาดแคลนได้เป็นอย่างดี เช่น โรงเรียนบ้านหนองหวาย พัสดุที่จะใช้ในการจัดการศึกษามีค่อนข้างจำกัด จึงได้อาศัยพึ่งพาจากโรงเรียนบ้านผึ้ง (มรลือห์ประชาสรรค์) เป็นประจำ

7.2.3. ด้านงบประมาณ

1) ในระดับโรงเรียนจะได้ผลดีมาก การจัดทำแผนปฏิบัติการบริหารงบประมาณ ครูทุกคนจะมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมวางแผนใช้จ่ายงบประมาณให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด

2) ในระดับของกลุ่มเครือข่ายฯ จะเป็นการช่วยเหลือกันในส่วนของการจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น การอบรมครู การประชุมปฏิบัติการ ค่าใช้จ่ายโรงเรียนใหญ่จะรับภาระมากกว่าโรงเรียนเล็ก ทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยดี

7.2.4 ด้านการบริหารจัดการ

1) ในระดับโรงเรียนจะเกิดระบบทีมงานและการบริหารแบบมีส่วนร่วม ทั้งในส่วน of ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้เกิดธรรมาภิบาล ในการบริหารจัดการโรงเรียน

2) ในระดับของกลุ่มเครือข่ายฯ ส่วนใหญ่จะเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ในการบริหารจัดการ การแลกเปลี่ยนข่าวสารทางการศึกษา และการวางแผนพัฒนางานร่วมกัน บางครั้งก็มีการขอครูในบางโรงเรียนไปช่วยเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ครูในโรงเรียนเครือข่าย

สรุปการใช้ทรัพยากรร่วมกันในระดับโรงเรียนจะได้ผลดีมาก ครูทุกคนเมื่อได้ร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมลงมือทำงานร่วมกัน ทรัพยากรที่มีทุกอย่างจะนำมาใช้ร่วมกันอย่างเต็มที่ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้ประโยชน์ สำหรับระดับโรงเรียนเครือข่าย จะเป็นการใช้ประโยชน์ร่วมกันด้านวัสดุ อุปกรณ์เป็นหลัก ส่วนด้านอื่น ๆ ส่วนมากจะเป็นแนวคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การจัดกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มเครือข่าย

8. ผลที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัย

8.1 ด้านผู้บริหารโรงเรียน

8.1.1 ผู้บริหารได้เรียนรู้การทำวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(PAR) สามารถนำการวิจัยมาใช้เป็นเครื่องมือทางการบริหาร และใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการจัดการศึกษา

8.1.2 ผู้บริหารได้เรียนรู้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างจริงจัง ทำให้มองภาพของการจัดการศึกษา และทิศทางการพัฒนาโรงเรียนได้อย่างชัดเจน

8.1.3 ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ทางการบริหาร กับผู้บริหารในโรงเรียนเครือข่าย

8.1.4 ได้เพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการอยู่เสมอ จากการจัดอบรมครู การประชุมปฏิบัติการ การศึกษาดูงานในโรงเรียนหรือหน่วยงานต่าง ๆ

8.1.5 ผู้บริหารได้รับเชิญเป็นวิทยากรให้การอบรมการสอนแบบละครชั้นในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 – 2553

8.2. ด้านครูผู้สอน

- 8.2.1 ครูตระหนักถึงความสำคัญของหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
- 8.2.2 การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 8.2.3 การออกแบบการเรียนรู้ที่สนองต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน
- 8.2.4 ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการทำวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 8.2.5 ครูรู้จักทำงานเป็นทีม การปรึกษาหารือ วางแผนร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกันในมิติต่าง ๆ
- 8.2.6 ได้เห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน ห่วงใยกัน รักใคร่กัน เสมือนครอบครัวเดียวกัน
- 8.2.7 ครูรักและภาคภูมิใจในวิชาชีพครู มีความสุขในการสอนและการทำงานร่วมกัน

8.3 ด้านนักเรียน

- 8.3.1 นักเรียนมีพฤติกรรมตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่โรงเรียนกำหนด
- 8.3.2 นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มากขึ้น
- 8.3.3 นักเรียนสามารถอ่านคล่องเขียนคล่องได้ตามวัยและระดับชั้น
- 8.3.4 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นทุกชั้นและทุกกลุ่มสาระ
- 8.3.5 นักเรียนมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์ดีขึ้น
- 8.3.6 นักเรียนรักครู รักโรงเรียน ไม่ขาดเรียน และเรียนรู้อย่างมีความสุข

8.4 ด้านผู้ปกครองและชุมชน

- 8.4.1 ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เช่นมาช่วยเล่านิทาน
- 8.4.2 ผู้ปกครองพอใจในพฤติกรรมการณ์เรียนของบุตรหลาน
- 8.4.3 ชุมชนรักและภาคภูมิใจในสถานศึกษา
- 8.4.4 ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษา จัดทำห้องสมุด มูลค่า 550,000 บาท

8.5 ด้านโรงเรียน

- 8.5.1 ส่งเสริมระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากครู นักเรียนและชุมชน
- 8.5.2 โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำงาน
- 8.5.3 ครูได้ฝึกฝนการทำงาน มีระบบทีมงานที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- 8.5.4 ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากการทำวิจัย ได้รับรางวัล ดังนี้

- 1) โรงเรียนเป็นศูนย์เครือข่ายโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ปี 2551 สพป. ศรีสะเกษเขต 1

- 2) รางวัลโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ระดับทอง จากสาธารณสุขจังหวัดศรีสะเกษ
- 3) รางวัลเหรียญทอง โรงเรียนพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอนบูรณาการแบบ
 คละชั้น จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
- 4) โรงเรียนต้นแบบการสอนบูรณาการคละชั้นในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงาน
 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
- 5) โรงเรียนศูนย์การเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กจาก
 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
- 6) โรงเรียนได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา จากสำนักงานรับรอง
 มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) ในการประเมินคุณภาพรอบ 2 (ภาคผนวก ข)

บทที่ 8

กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านผึ้ง(มฐลิห้ประชาสรรค์)

1. ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ข้อมูลโรงเรียน

โรงเรียนบ้านผึ้ง(มฐลิห้ประชาสรรค์)ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลทาม อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษเขต 1 เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีครูและบุคลากรทางการศึกษา 24 คน นักเรียน 441 คน แยกเป็นนักเรียนระดับอนุบาล 81 คน ระดับประถมศึกษา 236 คน ระดับมัธยมศึกษา 124 คน

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน

ชุมชนบ้านผึ้งเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีจำนวนครัวเรือน 887 ครอบครั้ว ประชากร 3,602 คน ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอกันทรารมย์ 16 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดศรีสะเกษ 42 กิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ มีวัดจำนวน 3 แห่ง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม เช่น ทำนา ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ สภาพทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง ชุมชนมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนเป็นอย่างดี

1.3 การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาก่อนดำเนินการวิจัย

โรงเรียนบ้านผึ้ง(มฐลิห้ประชาสรรค์) ประชุมครูเพื่อวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนและการสอน และคุณภาพนักเรียนที่ผ่านมา เพื่อสรุปผลการดำเนินงานร่วมกันได้ดังนี้

1. มีนักเรียนที่อ่านหนังสือไม่ออกและ เขียนไม่ได้ ทุกระดับชั้นถึงร้อยละ 37
2. นักเรียนส่วนใหญ่ขาดระเบียบวินัย และไม่สนใจในการเรียน บางส่วนหนีเรียน
3. นักเรียนบางกลุ่มมักจะมีเรื่องทะเลาะวิวาทและทำร้ายร่างกาย ชกต่อยกัน
4. ครูไม่พัฒนาการเรียนการสอนตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้
5. ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้หลักสูตรการสอน
6. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำกว่าเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนด
7. ผู้ปกครองขาดความเชื่อมั่นในการจัดการเรียนการสอนของครู

จากผลการวิเคราะห์สภาพการณ์ของโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนได้แสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาพร้อมกับคณะครูในโรงเรียน โดยการระดมความคิดจากทุกฝ่าย ในส่วนของผู้บริหารก็ได้ศึกษา

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับเพื่อนผู้บริหารต่างโรงเรียน โดยมีกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ กับเพื่อนผู้บริหาร เช่น นายโกวิท บุญเจือย ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนนุเคราะห์) นายอาคม อ่อนพุทธา ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง นายณัฐวัฒน์ สมโภชน์พงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาจาน และ นายบพิตร บุญเจือย ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองหวาย จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันแล้วตกลงที่จะร่วมกันเป็นเครือข่ายเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และทำการศึกษาวิจัยร่วมกัน ชื่อโครงการวิจัย “นวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนารูปแบบบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล” โดยใช้นักเรียนช่วงชั้นที่ 1 (ป.1- 3)เป็นกลุ่มเป้าหมาย

ผู้อำนวยการโรงเรียนเสนอแนวความคิดการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เสนอต่อที่ประชุมครู โดยทดลองทำในช่วงชั้นที่ 1 ให้ครูที่สอนช่วงชั้นที่ 1 ทุกคนเป็นทีมการวิจัยและให้ครูทุกคนแสดงความคิดเห็น ได้มีข้อคิดเห็นจากคณะครูพอสรุป ดังนี้

นายนิพนธ์ เกาศรี

“การที่ผู้อำนวยการโรงเรียนที่จะนำพวกเราดำเนินการวิจัยเป็นเรื่องที่ดี เพราะโรงเรียนของเรามีปัญหาหลายเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทั้งนักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำและครูของเรายังไม่เข้าใจในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางปฏิรูปดำเนินการอย่างไร”

นายสุข วันลิโก

“ครูเราไม่เคยทำการวิจัยเลย ตาม พรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้ครูทุกคนต้องใช้กระบวนการวิจัยมาพัฒนาการเรียนการสอนแต่พวกเราไม่เข้าใจ จะดำเนินการวิจัยอย่างไร ดีแล้วที่ผู้อำนวยการจะพาพวกเราทำวิจัย พวกเราจะได้เข้าใจและสามารถทำการวิจัยเป็น”

นางสุจิตร์ เชื้อทอง

“ยังไม่เข้าใจว่าผู้อำนวยการโรงเรียนจะดำเนินการวิจัยอย่างไร หากเกิดการเสียหาย หรือผลการวิจัยไม่ออกมาตามที่คาดหมาย ผู้ปกครองนักเรียนเขาจะต่อว่าคณะครู ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ การเรียนการสอนทุกวันนี้ก็ได้อยู่แล้วไม่เห็นว่าจะไปทำวิจัยอะไรอีก ที่ว่านักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้มันไม่จริง โรงเรียนของเรานั้นนักเรียนสามารถอ่านออกเขียนได้คืออยู่แล้วจะมีบ้างก็เฉพาะพวกนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเท่านั้น”

นางรำไพ อดนันทาง

“เห็นว่าการวิจัยครั้งนี้ ผู้อำนวยการโรงเรียนกำหนดเป้าหมายที่จะทำวิจัยในช่วงชั้นที่ 1 เท่านั้น ก็ควรที่จะถามความเห็นหรือความสมัครใจ ของครูที่สอนอยู่ในช่วงชั้นที่ 1 ว่าจะสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย

ครั้งนี้หรือไม่อย่างไร แต่ก็คิดว่าน่าจะลองทำการวิจัยดูก็เหมือนกัน ครูช่วงชั้นอื่นจะได้เรียนรู้ด้วย ถ้าผลการวิจัยออกมาประสบผลสำเร็จ ครูช่วงชั้นที่ 2 และช่วงชั้นที่ 3 ก็อาจจะร่วมการวิจัยในครั้งต่อไปก็ได้”

นางวิไลลักษณ์ เกศรี

“การที่เราจะเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนหรือดำเนินการวิจัยจะมีผลกระทบกับนักเรียนจะดีขึ้นหรือล้มเหลวพวกเรายังไม่ทราบ เราควรที่จะให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเรา และผู้ปกครองนักเรียนได้รับทราบและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยก็จะดีเพราะหากผลออกมาเป็นอย่างไรผู้ปกครองจะไม่มาต่อว่าพวกเราอย่างเดียว หรือไม่ถ้าพวกเขามีส่วนร่วมผู้ปกครองจะมีความเข้าใจและอาจจะช่วยพวกเราให้ดำเนินการวิจัยบรรลุผลได้ตามวัตถุประสงค์ก็ได้”

นายไกรสร ปักโคทะกัง

“ผมมีความกังวลใจจริงๆ ในการที่ผู้อำนวยการโรงเรียนจะพาพวกเราเข้าร่วมการทำวิจัยในครั้งนี้ เพราะพวกเรายังไม่มีข้อมูลรายละเอียดอะไรเลย มีแต่จะทำวิจัยเท่านั้น จะให้ครูตัดสินใจได้อย่างไร ผมในฐานะที่สอนอยู่ช่วงชั้นที่ 1 ยังไม่เห็นด้วย แต่ถ้าผู้อำนวยการโรงเรียนยืนยันที่จะพาพวกเราเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ พวกเราก็จะลองดูแต่ผมมีความกังวลใจมากเพราะว่าไม่เคยทำการวิจัยเลย เราจะเริ่มดำเนินการวิจัยเมื่อไรเพราะตอนนี้ก็เปิดเทอมแล้ว”

สรุปผลการประชุมทุกคนไม่มั่นใจและมีความวิตกกังวลใจเป็นอันมาก แต่ทุกคนก็เห็นว่าการวิจัยเป็นสิ่งที่ดี เพียงแต่ยังไม่เข้าใจกระบวนการวิจัยว่าเราจะทำอะไร และผลจะออกมาอย่างไร ผู้บริหารได้ทำความเข้าใจกับคณะครูถึงความจำเป็นที่ต้องแสวงหาทางออกในการจัดการเรียนการสอน เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ มากมายตามที่ประชุมได้สรุปไว้ และการวิจัยก็ไม่ได้ทำโดดเดี่ยว มีเพื่อนอีก 5 โรงเรียนเครือข่าย และมีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เป็นทีมหนุนเสริมคอยให้ความช่วยเหลือแนะนำ ในการดำเนินการวิจัย เรามีเวลาในการเตรียมความพร้อมอยู่ประมาณ 5 เดือน เราจะเริ่มนับการวิจัยตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2551 เป็นต้นไป

หลังจากทำความเข้าใจกับคณะครูในโรงเรียน ผู้บริหารได้ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนตลอดทั้งผู้นำทางศาสนา เพื่อทำความเข้าใจและหาอาสาสมัครจากผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามาเป็นทีมผู้ช่วยนักวิจัย ที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย เช่น

นายไสว เกศรี ประธาน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

“ผมไม่ทราบเกี่ยวกับการวิจัยเคยแต่ได้ยินว่าวิจัย เมื่อได้ฟังผู้อำนวยการชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย ผมเห็นว่าเป็นเรื่องดี เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีระบบ สอนตามความรู้

ความสามารถของผู้เรียน ครูใช้วิธีสอนแบบใหม่ สอนแบบบูรณาการ ผมก็ไม่เข้าใจคำว่าบูรณาการ แต่ผมเชื่อว่าคงต้องดีกว่าเก่าแน่นอน ผมจึงสนับสนุนให้โรงเรียนจัดให้มีการดำเนินวิจัยในครั้งนี้”

นายยินดี เกาตรี ศิษย์เก่า อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทาม

“ผมเห็นด้วย ที่ผู้อำนวยการโรงเรียนของเราจะนำคณะครูดำเนินการวิจัยการเรียนการสอน ครูสมัยนี้ควรเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนการสอนได้แล้ว กระทรวงศึกษาธิการได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่แล้ว ถ้าครูยังสอนเหมือนเดิมแล้ว จะมีความหมายอะไร ผมชื่นชมและให้กำลังใจแก่คณะครูทุกท่านที่จะเข้าร่วมดำเนินการวิจัย”

พระครูอุดมสราภิวัฒน์ เจ้าคณะอำเภอกันทรารมย์ กรรมการสถานศึกษา

“ทุกวันนี้ถ้ามาเห็นว่ามีนักเรียน เรียนหนังสืออ่อนลง อ่านไม่ออก คิดไม่เป็น ไม่รู้ว่าเป็นเพราะว่าเปลี่ยนหลักสูตรบ่อยหรือว่าครูสอนไม่ดีกันแน่ ดีแล้วที่พวกเราทุกคนคิดหาทางแก้ไข โดยผู้อำนวยการโรงเรียนได้มีแนวคิดที่จะนำการวิจัยมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การที่จะให้นักเรียนจะเรียนได้ดีและมีพฤติกรรมที่ดี อาตมาว่าผู้ปกครองนักเรียน และชุมชนจะต้องร่วมมือกับทางโรงเรียนเคยให้การสนับสนุน หากปล่อยให้เป็นที่ของโรงเรียนฝ่ายเดียวก็คงไม่ได้ผล พวกเราทุกคนต้องช่วยกัน อาตมาสนับสนุนให้โรงเรียนเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ ถ้ามีสิ่งใดที่จะให้อาตมาช่วยเหลืออาตมาก็ยินดีให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่”

นายโอภาส เกาตรี กรรมการสถานศึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ

“ผมเห็นด้วยแต่อยากให้ผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้วิจัยดูแลการดำเนินวิจัยอย่างใกล้ชิด เพราะว่า อนาคตของนักเรียนไม่ใช่ของที่จะนำมาทดลองแบบเล่นๆ ถ้าเกิดการผิดพลาดล้มเหลวหมายถึงนักเรียนจะต้องเสียอนาคตของเขาไปด้วยหากที่จะแก้ไข อยากให้โรงเรียนและคณะครูคำนึงถึงด้วย”

นางไพพรรณ แสงพันธ์ ผู้ปกครองนักเรียน

“ดิฉันขอพูดในฐานะผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดิฉันเชื่อว่า ผู้ปกครองของนักเรียนทุกคนคงมีความคิดไม่แตกต่างกันคืออยากให้ลูกของตนเรียนดี มีความประพฤติดีเป็นลูกที่ดีของคุณพ่อคุณแม่ เมื่อผู้อำนวยการมั่นใจว่าเมื่อโรงเรียนเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ แล้วจะทำให้นักเรียนเรียนดีขึ้น มีพฤติกรรมดีขึ้น พวกเราก็พร้อมที่จะให้การสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้”

ข้อสรุปจากผู้นำชุมชนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่างให้การสนับสนุนอย่างยิ่ง พร้อมที่จะให้การช่วยเหลือในส่วนที่ทางโรงเรียนต้องการ

3. การเตรียมคน เตรียมพื้นที่

3.1 การเตรียมอาคารสถานที่

โรงเรียนเตรียมความพร้อมด้านอาคารสถานที่ ผู้อำนวยการเห็นว่าห้องเรียนคับแคบ เมื่อนำนักเรียนมาเรียนเป็นกลุ่ม ไม่สะดวกที่จะจัดกิจกรรม จึงได้สั่งการให้นักการภารโรงรื้อฝาผนังกันห้องเรียนออก ให้เป็นห้องโล่งกว้างพร้อมทำกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ก็มีคุณครูบางท่านไม่เห็นด้วยกับการรื้อฝาผนังกันห้องเรียน แต่ก็ยินยอมเมื่อผู้อำนวยการโรงเรียนได้ชี้แจงเหตุผลจนเป็นที่พอใจ

3.2 การอบรมเพื่อพัฒนาทีมวิจัย

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนคละชั้น การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยจัดร่วมกันทั้ง 5 โรงเรียนเครือข่าย โดยเชิญวิทยากรและทีมหนุนเสริมให้ความรู้และเสนอแนะ เมื่อสิ้นสุดการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้ให้ครูแต่ละคนได้สรุปความรู้ความเข้าใจจากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปรากฏว่าครูมีความรู้ความเข้าใจและมีความมั่นใจในการดำเนินงานวิจัยมากยิ่งขึ้น แต่มีนายพิเชษฐ์ มุขพันธ์ ที่ยังยึดมั่นในวิธีการสอนแบบเดิมยังไม่ยอมเปลี่ยนวิธีสอนแบบใหม่จึงได้สับเปลี่ยนให้ไปสอนในชั้นอื่น และให้นางจันทร์มา มนัส มาสอนแทนในช่วงชั้นที่ 1

3.3 การศึกษาดูงาน

ผู้บริหาร โรงเรียน และครูร่วมกับโรงเรียนเครือข่าย 5 โรงเรียนและคณาจารย์ นักวิชาการทีมหนุนเสริม จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้ไปศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา เป็นโรงเรียนที่สอนชั้นอนุบาลถึง ป.6 มีการสอนแบบบูรณาการ และสอนโครงงาน เมื่อดูการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แล้วรู้สึกพอใจมาก อยากจะศึกษาให้มากกว่านี้ จะได้นำมาพัฒนาโรงเรียนของตนเอง ผู้บริหารโรงเรียน และคณาจารย์ และครูได้ปรึกษาหารือกันและลงความเห็นว่าจะส่งครูทั้ง 5 โรงเรียน ซึ่งเป็นครูแกนนำในการพัฒนาไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนาอีกครั้ง

3.4 การศึกษาเรียนรู้การสอนบูรณาการ

ในวันที่ 29 กันยายน – 3 ตุลาคม 2551 ครูโรงเรียนเครือข่ายทั้ง 5 โรงเรียน ร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนบ้านผึ้ง(มรุสิทธิ์ประชาสรรค์) และผู้บริหารโรงเรียนบ้านหนองหวาย รวม 16 คน ทั้ง 16 คนนี้เรียกว่า **ทีมแม่ไก่** เป็นทีมผู้นำแห่งการพัฒนา ได้เข้าร่วมสังเกตการณ์การจัดการเรียนการสอน ร่วมวางแผนการสอนและร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา ร่วมสอนกับครูและผู้บริหารโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา ได้สลับสับเปลี่ยนกัน เข้าห้องเรียนตั้งแต่ ป.1-ป.6 ภายใน 5 วัน

และใน เวลา 15.00-17.00 น. ของทุกวัน ให้ครูแม่ไก่ทุกคนได้ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นและทุกคนต้องเก็บส่วนที่จะนำไปพัฒนาโรงเรียนของตนเองเล่าสู่กันฟัง

3.5 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

การจัดประชุมสัมมนาเพื่อจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของทีมวิจัยทั้ง 5 โรงเรียนโดยมีนักวิชาการ จากทีมหนุนเสริมของ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี นำโดย ดร.ชญาดา ดานวงศ์ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละโรงเรียนร่วมกัน ครูยังต้องปรับอะไรบ้าง ต้องการอะไรบ้างที่จะต้องให้หนุนเสริมให้งานวิจัยเป็นไปด้วยดี มีครูหลายคนเสนอ ดังนี้

-จัดอบรมครูทุกคนให้รู้จักใช้คอมพิวเตอร์ ใช้อินเทอร์เน็ต ใช้ระบบและมัลติมีเดีย เข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน

-จัดอบรมสัมมนาครูให้รู้จักหลักสูตร นำหลักสูตรมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน รู้จักมาตรฐาน ตัวชี้วัด เกี่ยวกับการศึกษา

-จัดอบรมสัมมนาให้ครูเข้าใจขั้นตอนงานวิจัยให้มากขึ้นกว่านี้

-ขอนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีและ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่มีความสามารถช่วยทีมผู้ช่วยนักวิจัยในเรื่องการใช้คอมพิวเตอร์ การใช้อินเทอร์เน็ต

3.6 การประชุมปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรบูรณาการ

วันที่ 3-4 ก.ย. 2552 ได้จัดอบรมครูเครือข่ายทั้ง 5 โรงเรียน เรื่องการจัดทำหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร ที่เขื่อนลิรินคร จังหวัดอุบลราชธานีโดยการแบ่งครูออกเป็น 9 กลุ่ม รับผิดชอบจัดทำหลักสูตร 8 สาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ครูทุกคนได้วิเคราะห์มาตรฐานตัวชี้วัด ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน เมื่อแต่ละกลุ่มเสร็จก็เอาแลกเปลี่ยนกัน เพื่อทุกโรงเรียนจะได้หลักสูตรทั้ง 8 สาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย ในการจัดทำหลักสูตรครั้งนี้ มีผู้บริหาร โรงเรียนทั้ง 5 โรงเรียนและครู ร.ร.บ้านคูเมืองเป็นแกนนำในการจัดทำหลักสูตร เมื่อชี้แจงขั้นตอนการทำเรียบร้อยและเข้าใจดีทุกคนแล้วครูที่รับผิดชอบแต่ละสาระก็เข้ากลุ่มกันทำงานที่รับผิดชอบเนื่องจากเวลาในการจัดทำหลักสูตรมีน้อยทุกสาระจึงจัดทำไม่เสร็จ ผู้บริหารทั้ง 5 โรงเรียน ก็ได้ นัดหมายการส่งหลักสูตรที่แล้วเสร็จหลังจากการอบรม 1 อาทิตย์ แล้วทั้ง 8 กลุ่มสาระก็จะแลกเปลี่ยนกันไปใช้ หลังจากการอบรมหนึ่งเดือนทั้งห้าโรงเรียนเครือข่ายก็มีหลักสูตรใช้ทั้งแปดสาระรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในการจัดทำหลักสูตรครั้งนี้ก็เป็นการใช้ทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนเครือข่าย มีการลงพื้นที่ของ 5 โรงเรียนเครือข่าย นำโดย ดร.ชญาดา ดานวงศ์ ผู้บริหารและครูผู้ช่วยนักวิจัยทั้ง 5 โรงเรียน เครือข่ายได้ไปนิเทศติดตามผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนเครือข่าย

หลังจากการเยี่ยมชมชั้นเรียน จะมีการประชุมที่มียุทธศาสตร์ของแต่ละโรงเรียน รับฟังข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอน และเสนอสิ่งที่ดี สิ่งที่ต้องปรับปรุง สิ่งที่จะให้เครือข่ายและทีมหนุนเสริมช่วยเหลือ

4. การศึกษาและพัฒนา รูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

4.1 ระยะที่ 1 การศึกษารูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

ได้กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอน การจัดชั้นเรียนเริ่มตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2551 ดังนี้

ภาคเช้า เวลา 08.30น. - 12.00 น.

นักเรียน ชั้น ป.1 - ป.3 มีชั้นละ 2 ห้อง ให้นักเรียนแต่ละชั้นรวมกันใช้ครู 2 คน วางแผนการสอนร่วมกัน ช่วยเหลือกันในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอนสาระภาษาไทยและคณิตศาสตร์

ภาคบ่าย เวลา 13.00 น - 15.00น. จัดเป็น 2 ฐานการเรียนดังนี้

ฐานที่ 1 ฐานวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วยสาระวิทยาศาสตร์ สุขศึกษา และศิลปะ ครูที่สอนคือ นายประยงค์ เกาศรี นายไกรสร ปักโคทะกังและนางสุจิตร์ เชื้อทอง

ฐานที่ 2 ฐานสังคมศึกษา ประกอบด้วยสาระสังคมศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนคือ นางวันนา ทองแสน นายพิเชษฐ มุขจันทร์ และนายวิรุฬ เขียวอ่อน

ให้ครูรับผิดชอบฐานละสามคนให้อาสาของแต่ละฐานบูรณาการแล้วร่วมกันวางแผนจัดการเรียนการสอน ในฐานที่ตนรับผิดชอบ ในหนึ่งวันใช้เวลาสอนฐานละหนึ่งชั่วโมงแล้วให้นักเรียนเปลี่ยนฐานเพื่อที่นักเรียนจะได้เรียนทั้งฐานวิทย์และฐานสังคมเนื่องจากโรงเรียนเล็กเรียน เวลา 16.00น. เหลือเวลา หนึ่งชั่วโมง ให้พบครูประจำชั้นเพื่อทบทวนความรู้ในเรื่องที่เรียนมา ช่อมเสริมและให้การบ้าน

สิ่งที่ดีในการจัดฐานการเรียน

นักเรียนส่วนมากตื่นเต้นได้พบเพื่อนใหม่ทุกวันจันทร์ ที่ได้ช่วยเหลือน้อง นักเรียนได้รับความรู้จากครูหลายคน ครูได้สอนตรงความสามารถ ได้วางแผนและแก้ปัญหาการสอนร่วมกัน

ปัญหาและอุปสรรค

นักเรียนมากเกินไปการดูแลไม่ทั่วถึง เด็กเรียนอ่อนมีปัญหา เรียนแล้วไม่เข้าใจ ยุ่งยากในการจัดกิจกรรมโดยเฉพาะ นักเรียน ป. 1 มีปัญหามากที่สุดเพราะเรียนไม่ทัน

4.2 ระยะที่ 2 การศึกษาและทดลองรูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

เริ่มใช้รูปแบบการสอนนี้ตั้งแต่ เปิดภาคเรียนใหม่ปีการศึกษา 2552 เดือนมกราคม 2552 ถึง เดือนมีนาคม 2552

ภาคเช้า เวลา 08.30น. - 12.00 น. ปรับให้นักเรียนเข้าเรียนเป็นรายชั้น สอนโดยครูประจำชั้น
ในกลุ่มสาระภาษาไทย และคณิตศาสตร์

ภาคบ่าย เวลา 13.00น. - 15.00น. สอนเป็นฐาน 2 ฐานเหมือนการจัดชั้นเรียนในระยะที่ 1
ฐานที่ 1 ฐานวิทย์ ประกอบด้วยสาระวิทยาศาสตร์ สุขศึกษา และศิลปะ ครูที่สอนคือ
นายประยงค์ เกาศรี นายไกรสร ปักโคทะกังและนางสุจิตร์ เชื้อทอง

ฐานที่ 2 ฐานสังคม ประกอบด้วยสาระสังคมศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาอังกฤษ
ครูผู้สอนคือ นางวันนา ทองแสน นายพิเชษฐ มุขจันทร์ และนายวิรุฬ เขียวอ่อน

สิ่งที่ได้พบ

ภาคเช้าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีความคล่องตัว สามารถจัดกิจกรรมได้เหมาะสมกับ
ระดับชั้น สอนกลุ่มสาระภาษาไทยและคณิตศาสตร์เป็นหลัก บูรณาการเนื้อหาสาระของกลุ่มสาระอื่น ๆ
ได้ตามที่ครูผู้สอนพิจารณาเห็นเหมาะสม

ปัญหาที่พบ

การจัดการเรียนการสอนในภาคบ่าย จัดกลุ่มผู้เรียนเป็น 2 ฐานใหญ่ จำนวนนักเรียนเป็นกลุ่ม
ใหญ่เกินไป และนักเรียนมีความแตกต่างกันมาก ยุ่งยากต่อการจัดกิจกรรม นักเรียนไม่ได้เรียนรู้ตาม
ศักยภาพของตน

4.3 ระยะที่ 3 การค้นหารูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

เริ่มใช้รูปแบบการสอนนี้ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2552 ถึงเดือนมิถุนายน 2552

ภาคเช้า เวลา 08.30น. - 12.00 น. จัดการเรียนการสอนเหมือนระยะที่ 2

ภาคบ่าย เวลา 13.00น. - 15.00น. จัดการเรียนการสอนเป็นการเรียนรู้ 6 ฐานการเรียนรู้

ฐานการเรียนรู้ 1 ฐานวิทยาศาสตร์ ครูผู้สอนคือ นางสุจิตร์ เชื้อทอง

ฐานการเรียนรู้ 2. ฐานการงานอาชีพและเทคโนโลยี ครูผู้สอนคือ นางวันนา ทองแสน

ฐานการเรียนรู้ 3. ฐาน ศิลปะ ครูผู้สอนคือ นายประยงค์ เกาศรี

ฐานการเรียนรู้ 4. ฐานสุขศึกษาและพลศึกษา ครูผู้สอนคือ นายวิรุฬ เขียวอ่อน

ฐานการเรียนรู้ 5. ฐานสังคมศึกษา ครูผู้สอนคือ นายไกรสร ปักโคทะกัง

ฐานการเรียนรู้ 6. ฐานภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนคือ นางจันทร์มา มนต์

แต่ละฐานการเรียนรู้ใช้เวลาสอนอยู่หัววันคือวันจันทร์-วันศุกร์ ทุกวันจันทร์ครูจะพบนักเรียน
กลุ่มใหม่

ปัญหาที่เรพบ

1. เนื้อหาแต่ละวิชาไม่เท่ากัน โครงสร้างของหลักสูตรไม่เท่ากัน
2. ครูได้ช่วยเหลือกันน้อย มุ่งดูแลแต่สาระที่ตนรับผิดชอบ
3. นักเรียนที่เรียนอ่อนไม่ได้รับการแก้ไข
4. นักเรียนบางคนไม่ยอมเปลี่ยนฐาน
5. การเรียนการสอนไม่ต่อเนื่องใช้เวลานานกว่านักเรียนเข้ามฐานเดิม

มีการประชุมคณะวิจยหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยอาจารย์ทีมหนุนเสริมได้มาร่วมสังเกตการสอนและให้ข้อเสนอแนะถึงแนวทางการแก้ไขให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพความสามารถของแต่ละคนจึงได้ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนใหม่ดังต่อไปนี้

4.4 ระยะที่ 4 การค้นหาและพัฒนารูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

เริ่มใช้รูปแบบการสอนนี้ตั้งแต่ เดือนมิถุนายน 2552 ถึง เดือนมีนาคม 2553 มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนโดยแบ่งนักเรียนตามความสามารถในการเรียนรู้ เป็น 6 กลุ่มการเรียนรู้ ดังนี้

กลุ่มที่ 1. เป็นกลุ่มนักเรียน ป.3 ที่เก่งถึงปานกลาง จำนวน 20 คนและนักเรียน ป. 2 ที่เก่งเข้าเรียนร่วม 4 คน

กลุ่มที่ 2. เป็นกลุ่มนักเรียน ป 2 ปานกลาง และ ป.3 กลุ่มอ่อน เรียนร่วม จำนวนทั้งหมด 17 คน

กลุ่มที่ 3. กลุ่มนักเรียน ป 2 ที่เรียนเก่ง และป. 3 กลุ่มอ่อนไปหาปานกลาง จำนวน 24 คน

กลุ่มที่ 4. จัดกลุ่มนักเรียน ป 3 ที่เรียนอ่อนโดยมี ป. 2 กลุ่มอ่อนและ ป.1 กลุ่มอ่อน จำนวน 17 คน

กลุ่มที่ 5 จัดกลุ่มนักเรียน ป. 1 ที่เรียนเก่ง จำนวน 20 คน

กลุ่มที่ 6 จัดกลุ่มนักเรียน ป. 1 ที่เรียนปานกลาง จำนวน 20 คน

แต่ละกลุ่มการเรียนรู้มีครูรับผิดชอบ 1 คน สอนสาระเดียวกันทุกกลุ่มการเรียนรู้ในเวลา 10 สัปดาห์ติดต่อกันให้วัดผลประเมินผลตัดสินผลการเรียน

เกณฑ์ในการจัดกลุ่ม ใช้วิธีการสังเกต การทดสอบ การวิเคราะห์ผู้เรียนของครูประจำชั้น

ภาคเช้า เวลา 08.30น. - 12.00 น. ให้ครูสอนใน 6 กลุ่ม สอนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และคณิตศาสตร์ และให้บูรณาการสอดแทรก ภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ภาคเช้า

ภาคบ่าย เวลา 13.00 น - 15.00น. จัดการเรียนการสอนเป็นภาคการเรียนรู้ย่อย 4 ภาค ภาคการเรียนย่อยจะมีเวลาเรียน ติดต่อกัน 10 สัปดาห์ (คล้ายกับรูปแบบการสอนของโรงเรียนบ้านหนองหวาย)

ภาคเรียนย่อยที่ 1 กลุ่มสาระสังคมศึกษา เป็นแกนบูรณาการกับกลุ่มสาระศิลปะ

ภาคเรียนย่อยที่ 2 กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เป็นแกนบูรณาการกับกลุ่มสาระศิลปะ

ภาคเรียนย่อยที่ 3 กลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา เป็นแกนบูรณาการกับกลุ่มสาระศิลปะ

ภาคเรียนย่อยที่ 4 กลุ่มสาระการงานอาชีพ ฯ เป็นแกนบูรณาการกับกลุ่มสาระศิลปะ

การสอนแต่ละภาคการเรียนย่อย จะมีการให้นักเรียนมีการทำชิ้นงาน เป็นชิ้นงานกลุ่มหรือชิ้นงานรายบุคคล เช่น การสรุปองค์ความรู้โดยใช้ Mind mapping แผ่นพับ เผยแพร่ความรู้ การเขียนนิทาน เรื่องสั้น หนังสือเล่มเล็ก การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมุติ ฯลฯ

การจัดการเรียนการสอนแบบภาคการเรียนย่อย ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ทำให้เกิดผลดีหลายอย่างเช่น นักเรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพและความสามารถของตนเองจะเห็นได้ว่ามีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ไปเรียนร่วมกันชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 คน ส่วนนักเรียนกลุ่มเด็กพิเศษที่มีทั้งนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ที่เป็นนักเรียนที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ก็ได้รับการแก้ไข และจัดให้ครูรับผิดชอบในการแก้ปัญหา มีนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 คนหนึ่งที่เรียนเก่งอ่านได้คล่องคิดเลขเร็ว แต่เข้ากับเพื่อนไม่ได้ตอนเที่ยงชอบนั่งอยู่คนเดียวไม่ยอมกินข้าวกับเพื่อน และบางวันก็ไม่ยอมกินข้าวเที่ยง ครูหลายคนได้ช่วยกันแก้ปัญหาที่ไม่ได้ผล คณะครูช่วงชั้นที่ 1 ลงความเห็นว่าจะลองเอาไปเรียนร่วมกันพีชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เมื่อนักเรียนได้เรียนร่วมกับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนเข้ากับพีได้ดีตอนเที่ยงเริ่มเข้ากลุ่มกินข้าวเที่ยงกับพี เวลาว่างชอบคุยเล่นกับคุณครูประจำชั้นและตั้งใจเรียนดีมาก การวางแผนการจัดการเรียนการสอน ครูได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพราะทุกคนสอนในสาระเดียวกันและพร้อมกัน การสอนโครงการ (Project) จะสอนในช่วงบ่ายโดยการบูรณาการ 4 วิชา ได้แก่ สังคมฯ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา พลศึกษา และการงานอาชีพและเทคโนโลยี อย่างน้อยหนึ่งภาคการเรียนย่อย จะต้องมีส่วนหนึ่งโครงการ

5. ผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัย

5.1 ด้านครูผู้สอน

การเปลี่ยนแปลงในตัวครูผู้สอนที่ร่วมการวิจัย เดิมนั้นครูจะดำเนินการสอนตามหนังสือเรียน นักเรียนทุกคนจะได้เรียนเหมือนกันโดยวิธีเดียวกัน ทั้งวิธีการสอน เนื้อหาและการวัดผลประเมินผลเมื่อครูได้ร่วมการวิจัยแล้วครูทุกคนได้ศึกษาหลักสูตรวิเคราะห์หลักสูตรไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพ ครูมีความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพเช่น นายไกรสร ปักโคทะกัง ก่อนดำเนินการวิจัยมีความวิตกกังวล เมื่อสิ้นสุดโครงการแล้วยอมรับว่าเมื่อได้ดำเนินการวิจัยในครั้งนี้แล้วทำให้เข้าใจในการนำหลักสูตรมาวิเคราะห์ไปสู่การวางแผนการจัดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น นางสุจิตร์ เชื้อทอง ได้แสดงความคิดเห็นว่า เป็นการจัดการการสอนที่

ถูกต้อง ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตรงความรู้ความสามารถของผู้เรียน ผู้เรียนก็ได้เรียนอย่างมีความสุข ครูได้ช่วยเหลือกันในการจัดการเรียนการสอน ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.2 ด้านผู้เรียน

นักเรียนกล้าแสดงออกมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนดีขึ้น นักเรียนมีความรับผิดชอบ นักเรียนมีความสุขในการเรียนได้พัฒนาตนเองในด้านการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ

5.3 ด้านผู้ปกครอง

ผู้ปกครองมีความสนใจในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียน ให้ความร่วมมือและสนับสนุนในการเรียนการสอนของครูมากยิ่งขึ้นมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพ

บทที่ 9

ผลการวิจัย

โครงการ “นวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนา รูปแบบบูรณาการ การจัดการเรียน การสอนตามศักยภาพของบุคคล” ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ และปัจจัย เงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอน 2) เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาและ พัฒนารูปแบบการบูรณาการการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล และ 4) เพื่อศึกษาการใช้ ทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนในเครือข่าย ฯ การวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอผลการวิจัยในลักษณะการ ดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ 5 โรงเรียนที่ทำการวิจัย ผลที่เกิดขึ้นอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดทั้ง 4 ข้อ แต่ผลการวิจัยและผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจจะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะปัจจัยด้านตัวครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นสภาพแวดล้อมทาง การศึกษา ที่ส่งผลให้งานวิจัยโครงการนี้อาจจะมีผลแตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียด แต่โดยหลักการ สำคัญจะไม่ต่างกัน ซึ่งได้นำเสนอในบทที่ 4 – 8 เป็นรายกรณี

ในบทนี้เป็นการรายงานผลการสังเคราะห์โครงการวิจัยฯ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 4 ข้อและ ตอบคำถามวิจัยหลักที่ตั้งไว้ เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วเกิดผลอย่างไรบ้าง

9.1 การศึกษาสภาพการณ์ และปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอน

การศึกษสภาพการณ์และปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอน ผ่านกิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรม คือ 1. สำรวจและจัดทำบัญชีศักยภาพนักเรียน ครู ชุมชนและผู้บริหาร 2. ศึกษาเอกสารและข้อมูล สารสนเทศของโรงเรียนและชุมชน 3. การศึกษาสภาพการณ์และปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนเครือข่าย 4. สัมภาษณ์ สันทนากลุ่มครู นักเรียน ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา 5. การ ตรวจสอบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน 6. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค SWOT พบว่า โรงเรียน เครือข่ายการวิจัยทั้ง 5 พื้นที่ มีปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการศึกษามี 6 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้าน ครูผู้สอน ปัจจัยด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านชุมชนและปัจจัยด้านหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

9.1.1 ปัจจัยด้านผู้บริหาร

พบว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด กล่าวคือผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 5 พื้นที่ มีความมุ่งมั่นใน การที่จะปฏิรูปการศึกษา ในส่วนของการปฏิรูปการเรียนการสอนให้บรรลุผล จึงดำเนินการทุกรูปแบบ ผลักดันให้ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้ปกครองนักเรียนตลอดทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยผ่านกิจกรรมการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ การประชุมอบรม การประชุมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน ตลอดจนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

จนเกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวครู การปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนของครู การสนับสนุนจากชุมชนในทุกพื้นที่ และที่สำคัญคือคุณภาพนักเรียนในโครงการวิจัยนี้เปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างชัดเจนในหลาย ๆ ด้าน

9.1.2 ปัจจัยด้านครูผู้สอน

ครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้ช่วยนักวิจัยในทุกพื้นที่ที่นับว่ามีความสำคัญไม่ด้อยไปกว่ากัน การทำให้คณะครูผู้ช่วยนักวิจัยมีความเชื่อถือ เชื่อมั่นว่า การทำวิจัยครั้งนี้จะทำให้พบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนได้ ถือเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้การดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ในการวิจัยครั้งนี้คณะครูใน 5 พื้นที่ มีทั้งจุดอ่อนและจุดแข็ง ควบคู่กันไป จุดแข็งจะเป็นความตั้งใจ ความมุ่งมั่น ความรัก ความสามัคคีกันของครูในทุกพื้นที่ จึงเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาให้ก้าวไปสู่เป้าหมายที่กำหนดได้ แต่จุดอ่อนที่สำคัญของครูในพื้นที่ ครูส่วนใหญ่ถึงจะมีประสบการณ์การสอนยาวนาน แต่ประสบการณ์ด้านวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนแบบใหม่ ๆ กลับมีน้อย และจะคิดยึดรูปแบบการสอนเดิม ๆ ที่เคยสอนมา และครูบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน จึงไม่รู้ว่าจะปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนอย่างไร จะบูรณาการการสอนอย่างไรจึงจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีหน้าซ้ำครูส่วนใหญ่ขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย จึงวิตกกังวลใจมาก เพราะกลัวว่าจะทำงานไม่ประสบความสำเร็จ เป็นห่วงคุณภาพการศึกษา เก่งว่าจะส่งผลลบกับคุณภาพนักเรียน ส่วนใหญ่จึงไม่กล้าที่จะปรับเปลี่ยน ไม่กล้าคิดนอกกรอบ ความคิดที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจึงทำได้ยาก การที่มีครูสอนไม่ตรงวิชาเอกก็เป็นจุดอ่อน แต่ไม่เป็นอุปสรรคสำคัญมาก เพราะกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาวิจัย เป็นนักเรียนระดับประถมศึกษา จึงไม่จำเป็นต้องใช้ครูผู้สอนที่ตรงวิชาเอกมากนัก จากข้อมูลที่ผ่านมาการวิเคราะห์แล้วพบว่า ถึงแม้ครูผู้สอนจะมีจุดอ่อนหลายด้าน แต่เมื่อผ่านการเตรียมความพร้อมด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ในขั้นตอนการวิจัย ผ่านไประยะหนึ่งเมื่อครูมีความพร้อม ก็สามารถปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีเรียนสอนไปสู่ครูยุคใหม่ได้

9.1.3 ปัจจัยด้านนักเรียน

นักเรียน ส่วนใหญ่จะมีปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ และภาษาไทย เป็นจุดอ่อนที่สำคัญในทุกพื้นที่ นักเรียนอ่านไม่คล่องก็มีจำนวนไม่น้อย เช่นที่โรงเรียนบ้านหนองหวายและโรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง ปัญหาด้านพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ นักเรียนขาดระเบียบวินัย เช่นโรงเรียนบ้านผึ้ง(มรุสิทธิ์ประชาสรรค์) เป็นต้น ซึ่งการทำวิจัยครั้งนี้สามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ในระดับที่น่าพึงพอใจ

9.1.4 ปัจจัยด้านชุมชน

ทุกโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์กรคณะบุคคลที่มีบทบาทสำคัญตามกฎหมาย ในการบริหารสถานศึกษา ได้ให้การสนับสนุนโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา

เช่น โรงเรียนบ้านผึ้ง(มรุสิทธิ์ประชารักษ์) นอกจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ผู้นำชุมชน ทุกกลุ่ม ผู้นำทางศาสนา ต่างก็ให้ความร่วมมือ โรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง ชุมชนจัดหาทุนซื้อที่ดินมอบ ให้แก่โรงเรียน โรงเรียนบ้านหนองหวาย ชุมชนระดมทุนช่วยปรับปรุงห้องเรียน เป็นต้น แสดงให้เห็น ว่าทุกโรงเรียนมีความพร้อมที่จะสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นโรงเรียนต้นแบบในด้านใดด้านหนึ่งได้ และการทำวิจัยครั้งนี้มีปัจจัยด้านบวกมากกว่าด้านลบ และส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุผลตามที่มุ่งหวัง ได้

9.1.5 ปัจจัยด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) หน่วยงานต้นสังกัด ทุกโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทุกโรงเรียนในกลุ่ม เครือข่าย ต่างได้รับโอกาสหรือการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดเป็นอย่างดี เช่น โรงเรียนบ้านนาจาน และโรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนอนุเคราะห์) ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนในฝัน หรือโรงเรียนดีใกล้บ้าน โรงเรียนบ้านหนองหวาย ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบ โรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง ได้รับ คัดเลือกเป็นโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ฯลฯ ซึ่งโอกาสนี้ทำให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงาน ต้นสังกัดมากขึ้นด้วย แต่สิ่งที่เป็นอุปสรรคสำคัญจากหน่วยงานต้นสังกัดมักจะมาจากนโยบายของฝ่าย การเมือง ที่มีเรื่องเร่งด่วน หรืองานพิเศษอื่น ๆ ให้โรงเรียนปฏิบัติ ซึ่งไม่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน แต่ก็เป็นภาระงานเพิ่มไม่น้อย หลายงานต้องดึงครูและผู้บริหารออกจากโรงเรียน ส่งผลกระทบต่อการ จัดการเรียนการสอนมากพอสมควร

2) หน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ทุกโรงเรียนอยู่ในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.) การสนับสนุนงบประมาณที่โรงเรียนเครือข่ายแต่ละแห่งได้รับยังอยู่ในระดับที่ต่ำมาก ไม่เพียงพอ ต่อการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่ไม่ใช่อุปสรรคขัดขวางการทำงาน ใน กระบวนการวิจัยโรงเรียนค่อย ๆ ปรับวิธีการทำงานใหม่ให้ประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ให้มากขึ้นทำให้ความร่วมมือต่อกันเป็นไปในทิศทางที่ดี

สภาพปัจจัยเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีผลต่อการจัดการศึกษา มีปัจจัยมาจากตัวผู้บริหาร โรงเรียนและ ครูผู้สอนเป็นสำคัญ ถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำสูง สามารถชี้้นำให้ครูเกิดวิสัยทัศน์ร่วม มองภาพ อนาคตในการปฏิรูปการเรียนการสอนได้ชัดเจน จึงจะเกิดเป็นพลังสำคัญที่จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในตัวครู แล้วจึงส่งผลไปถึงพฤติกรรมการสอนและการทำงานของครู ผลการเรียนรู้ของ นักเรียนจึงเป็นผลลัพธ์สุดท้าย เพราะคุณภาพของนักเรียนเป็นผลสืบเนื่องมาจากการจัดการเรียนการ สอนของครู นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการ กล้าตัดสินใจในการ เปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำทางความคิดและการปฏิบัติ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู จึงจะเกิดความร่วมมือ ร่วมใจในการทำงาน ผู้บริหารต้องมีกลยุทธ์ที่ดีพอ ถ้าพัฒนาครูได้ การพัฒนางานก็ง่ายขึ้น งานวิจัยเป็น เรื่องยากมากสำหรับครูทั่ว ๆ ไป แต่เมื่อเสร็จสิ้นโครงการ ครูทุกคนไม่กลัวการวิจัย พร้อมทั้งจะเริ่ม โครงการใหม่ ๆ ในหลายพื้นที่ ด้านชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทุกแห่งต้องการคุณภาพ หาก โรงเรียนทำในสิ่งที่ดี มีประโยชน์ต่อส่วนรวม ทุกองค์กรย่อมให้การสนับสนุน

9.2 การศึกษาการบริหารและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การศึกษการบริหารและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามศักยภาพบุคคล ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมทั้งหมด 12 กิจกรรม ใน 3 ขั้นตอนของการดำเนินงาน ดังนี้

9.2.1 ขั้นเตรียมการหรือขั้นศึกษาทดลอง มี 6 กิจกรรม ประกอบด้วย 1 การจัดเวทีวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา 2 การจัดทำหลักสูตรบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล 3 การจัดทำที่ คั่นข้อมูลชุมชน ตรวจสอบและวิพากษ์หลักสูตร 4 การทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการ 5 การกำกับติดตามการทดลองใช้หลักสูตร และ 6 การเสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร

การดำเนินงานในกิจกรรมดังกล่าวพบว่า ครูส่วนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ในการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา ครูจะยึดหนังสือเรียนเป็นหลัก การนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่สนองต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เมื่อได้มาศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน ครูที่ร่วมวิจัยทุกพื้นที่ มีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องของหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับดีมาก ซึ่งประเมินได้จากการสังเกต การทดสอบความรู้ และการประชุมปฏิบัติการ ในการจัดทำเอกสารการวิเคราะห์หลักสูตร และการทำหลักสูตรบูรณาการช่วงชั้นที่ 1 (ป.1– 3) ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ได้สำเร็จ ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ได้ และนำหลักสูตรที่จัดทำร่วมกันประยุกต์ใช้ในแต่ละพื้นที่ได้

เมื่อนำหลักสูตรบูรณาการที่คณะผู้วิจัยใน 5 พื้นที่ทำร่วมกัน จัดเวทีวิพากษ์ในแต่ละพื้นที่ พบว่าได้รับความสนใจมาก ทุกพื้นที่ที่มีผู้เข้ารับฟังตามเป้าหมาย ผู้เข้าประชุมพร้อมให้การสนับสนุนอย่างยิ่ง เมื่อนำไปทดลองใช้ แต่ละพื้นที่จะมีรูปแบบที่แตกต่างกันทั้งในส่วนองรูปแบบการคละชั้นและลักษณะการบูรณาการ เมื่อมีการนิเทศติดตามผลพบว่า ครูและบุคลากร มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีสอน จากเดิมที่คิดวางแผนจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง มาเป็นการคิดแบบมีส่วนร่วม กำหนดแนวทางร่วมกัน ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง เรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างด้านศักยภาพและวัย เมื่อนำหลักสูตรที่ผ่านการทดลองใช้ ขออนุมัติต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกพื้นที่ได้ ได้ให้ความเห็นชอบ อนุมัติให้ประกาศใช้ได้

9.2.2 ขั้นลงมือปฏิบัติและรายงานผล มี 4 กิจกรรม ดังนี้ 1 การบริหารหลักสูตรสู่แผนการจัดการเรียนการสอน 2 การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร 3 การจัดทำที่การเรียนรู้ร่วมกัน 4 การประเมินผลการปฏิบัติระยะที่ 1 และปรับปรุงแก้ไข

การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ พบว่าในระยะแรกรูปแบบการสอนของแต่ละพื้นที่จะยึดรูปแบบของโรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนอนุเคราะห์) เป็นหลัก มีโรงเรียนบ้านหนองหวาย ที่จัดแตกต่างจากโรงเรียนอื่นคือสอนคละชั้น ป. 1 - 6 จัดการสอนคละชั้นทั้งเช้าและบ่าย หลังจากผ่านไปประมาณ 2 เดือน มีการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนการสอนพบว่าการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมายังไม่อาจตอบโจทย์วิจัยที่ตั้งไว้ในประเด็น “การจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล” ทุกโรงเรียนจึงปรับปรุงรูปแบบใหม่

จัดกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มตามศักยภาพ แทนรูปแบบชั้นเรียนที่ยึดตามอายุของผู้เรียน รูปแบบบูรณาการมีหลายรูปแบบและพัฒนาการที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ และผลจากการนิเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงลึกของแต่ละพื้นที่ เพราะจะมีการสรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการวิเคราะห์ผลและการรายงานอย่างสม่ำเสมอ ให้เกิดการเรียนรู้ของผู้บริหาร ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับโรงเรียนและระดับเครือข่าย ได้เกิดการเปรียบเทียบความเหมือนกันและความแตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ในสาระสำคัญของงานวิจัย ทำให้เกิดความตื่นตัวในคณะผู้วิจัยแต่ละพื้นที่ ที่จะค้นหา รูปแบบการสอนที่สนองตอบต่อการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ

สรุปผลการประเมินระยะที่ 1 พบว่า ครูมีความกระตือรือร้นมากขึ้นในทุกพื้นที่ มีความตระหนักในความสำคัญของหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้พัฒนาการเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ในส่วนของผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงในผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ หรือเด็กพิเศษชัดเจนมาก เด็กเก่งจะสามารถเรียนรู้ในระดับชั้นที่สูงขึ้นได้ ส่วนเด็กอ่อน หรือเด็กพิเศษที่เรียนรู้ได้ช้า ครูสามารถจัดกิจกรรมได้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน ทำให้ทั้งครูและนักเรียน จัดการเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข เรียนรู้ได้ตามศักยภาพของผู้เรียน ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษา ส่วนการปรับปรุง ในแต่ละพื้นที่คณะผู้วิจัยได้ปรับรูปแบบการสอนไปตามความเหมาะสม ซึ่งจะมีทั้งส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกันบ้าง ตามบริบทของแต่ละพื้นที่

9.2.3. **ขั้นปฏิบัติซ้ำและพัฒนา**รูปแบบการสอน มี 2 กิจกรรม 1) การพัฒนาการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับศักยภาพของนักเรียน 2) การประเมินผลการปฏิบัติระยะที่ 2 และสรุปรายงาน

ผลจากการทดลองและนำมาปฏิบัติซ้ำ พบว่าทุกพื้นที่ ครูจะมีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับที่น่าพอใจ รูปแบบการสอนตามศักยภาพในทุกพื้นที่จะเหมือนกัน ส่วนรูปแบบการสอนบูรณาการโดยหลักการจะเหมือนกัน จะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดวิธีการหรือเทคนิคการสอน ผลการดำเนินงานในส่วนของการศึกษาการบริหารและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการทำวิจัยในครั้งนี้ มีข้อค้นพบที่น่าพอใจมาก โดยเฉพาะความตระหนักและตื่นตัวของครูในการที่จะมาสนใจรับรู้อาสาสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา และการนำหลักสูตรไปใช้อย่างจริงจังตลอดทั้งการพัฒนาและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จากการประชุมสรุปผลการดำเนินงานของแต่ละพื้นที่ การถอดบทเรียนของครูที่เป็นคณะผู้วิจัยได้สะท้อนผลการเรียนรู้จากการทำวิจัยในครั้งนี้ ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในวิชาชีพครู ที่การปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาได้เกิดผลอย่างแท้จริงใน 5 พื้นที่ของการทำวิจัยในครั้งนี้

จากการศึกษาการบริหารและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูเกิดความตระหนักและตื่นตัว ที่จะศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างจริงจัง ศึกษาการนำหลักสูตรไปใช้ตลอดทั้งการพัฒนาและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จากการประชุมสรุปผลการดำเนินงานของแต่ละพื้นที่ การถอดบทเรียนของครูที่เป็นคณะผู้วิจัยได้สะท้อนผลการเรียนรู้จากการทำวิจัยในครั้งนี้

ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในวิชาชีพครู ที่การปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาได้เกิดผลใน 5 พื้นที่ของการทำวิจัยในครั้งนี้ทุกพื้นที่ ครูจะมีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับที่น่าพอใจ และมีการพัฒนารูปแบบการสอนตามศักยภาพที่เป็นรูปแบบเฉพาะของแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะมีทั้งความเหมือนกันและความแตกต่างกันไปบ้าง ส่วนรูปแบบการสอนบูรณาการโดยหลักการจะเหมือนกัน จะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดวิธีการหรือเทคนิคการสอน

9.3 การศึกษาและพัฒนารูปแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล

การศึกษาและพัฒนารูปแบบการบูรณาการ การจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล มีการดำเนินงาน ดังนี้

9.3.1 ระยะเวลาและทดลองรูปแบบบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล

ระยะแรกของการศึกษาและทดลองรูปแบบการสอนแบบบูรณาการ ทุกพื้นที่ที่จะเริ่มดำเนินการเดือนตุลาคม 2551 ถึงเดือนมีนาคม 2552 การปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนทุกพื้นที่ไม่กล้าเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนจากเดิมมากนัก ในภาคเช้าจะยังคงเหมือนเดิมที่เคยปฏิบัติมา ส่วนใหญ่จะสอนโดยครูประจำชั้น ในวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ เนื่องจากเกรงว่าผู้เรียนจะอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ตามวัยและระดับชั้น ส่วนภาคบ่ายจะเปลี่ยนไปบ้าง โดยการนำเด็กมาสอนรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ คละชั้น ป. 1 – 3 จัดกลุ่มเรียนตามฐาน โดยการนำกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เหลื่อมมาบูรณาการ จัดเป็นฐานการเรียนรู้ เช่น ฐานวิทยาศาสตร์ ฐานสังคมศึกษา ฐานการงานอาชีพ โดยแต่ละฐานจะมีการบูรณาการเนื้อหาวิชาจากชั้น ป. 1- 3 และบูรณาการข้ามวิชาในบางฐาน

รูปแบบการสอนโรงเรียนบ้านหนองหวาย จะแตกต่างจากโรงเรียนอื่น เพราะปรับเปลี่ยนมากจาก ป.1 – 6 จัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น ทั้งภาคเช้าและภาคบ่าย ทดลองสอนแบบบูรณาการแบบสหวิทยา หรือแบบข้ามวิชา และในภาคบ่ายนี้ โรงเรียนบ้านนาจานและโรงเรียนบ้านผึ่ง(มรุสิทธิ์ประชาสรรค์) มีการปรับรูปแบบการสอน 2 ครั้ง ในส่วนของการปรับกลุ่มผู้เรียน ที่เป็นฐานการเรียนรู้ เนื่องจากระยะแรก จำนวนเด็กในกลุ่มมากไป สอนไม่ค่อยได้ผลดี จึงปรับกลุ่มให้เล็กลง เพิ่มจำนวนฐานการเรียนรู้มากขึ้น

ผลการวิจัยในระยะทดลอง การจัดการเรียนการสอนระยะแรกจะสับสนวุ่นวายไปบ้าง ทั้งครูและนักเรียนเพราะเป็นเรื่องใหม่ แต่การดำเนินงานทุกพื้นที่ จะใช้วงจรการพัฒนา ตามแนวคิดของเดมมิง หรือที่เรียกว่า วงจร PDCA มีการวางแผน (Plan) ลงมือทำหรือการปฏิบัติ (Do) ตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Action) นำมาเป็นปรับเป็นแผนปฏิบัติการ เป็นวงจรการพัฒนาที่ผู้บริหารร่วมกับคณะครูผู้วิจัยทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และพัฒนางานไปเรื่อย ๆ โดยมีทีมนักวิชาการหนุนเสริม จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เป็นทีมสนับสนุน ลงพื้นที่นี้เทศติดตามและให้การเสนอแนะโดยตลอด ทำให้ทีมวิจัยในพื้นที่เกิดความเชื่อมั่น และมั่นใจว่าก้าวเดินถูกทาง แต่นักวิชาการจะไม่ชี้นำทีมนักวิจัยในพื้นที่ แต่จะเป็นผู้ให้ข้อมูล ข้อคิดเห็นในเชิงวิชาการเป็นสำคัญ

9.3.2 ระยะค้นหารูปแบบบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล

ระยะนี้ส่วนใหญ่จะเริ่มเมื่อเปิดเรียนใหม่ปีการศึกษา 2552 เดือนพฤษภาคม 2552 ถึงเดือนตุลาคม 2552 ทุกพื้นที่เริ่มวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “ศักยภาพ” จะจัดการเรียนการสอนอย่างไรจึงจะสนองตอบ ต่อศักยภาพของผู้เรียน ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่ศักยภาพหรือความสามารถที่เป็นทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คือความสามารถด้านภาษาไทย ที่จะนำไปใช้ในการฟัง พูด อ่าน เขียน การสื่อสารได้ เพื่อเป็นทักษะที่จะนำไปศึกษาเรียนรู้ด้านอื่น ๆ และความสามารถด้านคณิตศาสตร์ เป็นพื้นฐานในการคิด การคำนวณ ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน การจัดกลุ่มผู้เรียน ในภาคเช้าเริ่มจัดกลุ่มศักยภาพ โดยยึดหลักตามที่กล่าวมา มีการวิเคราะห์ให้ผู้เรียน จัดครองเด็ก จัดเป็นกลุ่มศักยภาพ แทนการจัดเป็นชั้นเรียน เหมือนที่จัดในโรงเรียนทั่วไป ซึ่งจัดกลุ่มละ 15 – 25 คน จำนวนมากน้อยขึ้นอยู่กับสภาพของแต่ละโรงเรียน ฉะนั้นในการจัดการเรียนการสอนภาคเช้า ทุกพื้นที่ที่จะทำการสอนวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ เป็นหลัก มีหลายโรงเรียนสอนวิชาภาษาอังกฤษด้วย

ส่วนภาคบ่าย จะจัดโดยคำนึงถึงคำว่า “ศักยภาพของบุคคล” ที่เป็น ความสามารถพิเศษหรือที่เรียกว่า “พรสวรรค์หรือสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดี” เช่นความสามารถด้านศิลปะ ดนตรี หรือการกีฬา เป็นต้น การจัดกลุ่มผู้เรียนไม่เหมือนภาคเช้า แต่นำเด็กชั้น ป. 1 – 3 ทั้งหมดมาจัดกลุ่มใหม่ แต่ละกลุ่มจะมีเด็กจำนวน 5 – 7 คน การจัดการเรียนการสอนจะใช้รูปแบบกิจกรรมกลุ่มเป็นหลัก มอบหมายให้เด็กได้ศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เด็กที่มีศักยภาพด้านอื่นๆ ที่หลากหลาย ได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ ช่วยกันปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มตามที่ครูมอบหมาย การบูรณาการหลักสูตรการสอนแต่ละพื้นที่ มีทั้งเหมือนกันและต่างกัน ทั้งนี้เป็นไปตามที่คณะผู้วิจัยแต่ละพื้นที่จะประชุมวางแผนการสอนร่วมกัน ตามสภาพบริบทของแต่ละโรงเรียน ซึ่งมีปัจจัยและเงื่อนไขที่แตกต่างกัน ทุกโรงเรียนจะมีวิทยากรท้องถิ่นมาร่วมสอนในบางเรื่อง และใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมากขึ้น นอกจากการจัดเป็นฐานการเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระ และให้กลุ่มผู้เรียนหมุนเวียนกันเรียนตามฐานต่าง ๆ เช่น โรงเรียนบ้านคูเมือง(อ้อนอนุเคราะห์) แต่ก็มีบางพื้นที่จัดการเรียนการสอนบูรณาการแบบโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา ในรูปแบบบลิทครอส(รายละเอียดในบทที่ 7) ซึ่งมีโรงเรียนบ้านหนองหวาย โรงเรียนบ้านผึ้ง(มรุสิทธิ์ประชาสรรค์)และโรงเรียนบ้านนาจาน ได้ศึกษารูปแบบการสอนนี้

ผลการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนในภาคเช้า คำนึงถึงศักยภาพผู้เรียนด้านภาษาไทยและคณิตศาสตร์เป็นสำคัญ รูปแบบการสอนจึงเป็นกลุ่มผู้เรียนตามศักยภาพ จะสนองตอบความต้องการของครูและนักเรียนได้ดี นักเรียนมีพัฒนาการดีขึ้น ครูสอนง่าย เด็กที่มีปัญหาด้านการอ่าน เมื่อถูกลดชั้นจัดกลุ่มมาเรียนในระดับที่ต่ำลงเท่ากับศักยภาพจริง เด็กจะเรียนรู้ได้ดี มีพัฒนาการเร็วขึ้น ไม่ขาดเรียน มีความสุขในการเรียน แต่ข้อควรระวัง ต้องทำความเข้าใจกับเด็กและผู้ปกครองเด็กกลุ่มนี้ให้ดี อย่าให้รู้สึกเป็นปมด้อย ส่วนเด็กที่เรียนรู้ได้ดี ยังมีพัฒนาการที่เร็วมาก สามารถเรียนกับรุ่นพี่ได้เป็นอย่างดี แต่การสอนภาคบ่ายจัด รูปแบบ คละชั้น คละศักยภาพ เน้นกระบวนการทางสังคม ให้เด็กต่างวัย ต่างศักยภาพ ได้เรียนรู้

ร่วมกัน ได้ผลดีในระดับหนึ่ง แต่ครูยังต้องปรับตัวอีกมาก การรวมกลุ่มเด็กเป็นกลุ่มใหญ่มีจำนวนมากเกินไป จัดการเรียนรู้ได้ไม่ดี เด็กที่มีวัยแตกต่างกันมากเช่น ป.1 กับ ป.3 หรือ ป.4 กับ ป.6 เมื่อเรียนรู้ร่วมกัน เด็กเล็กจะไม่ค่อยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เด็กโตไม่ยอมให้เด็กเล็กช่วยทำงาน เพราะกลัวผลงานออกมาไม่ดี ทำให้การจัดการเรียนรู้ไม่ค่อยราบรื่นดีนัก หลายพื้นที่เตรียมปรับรูปแบบนี้ใหม่

9.3.3 ระยะพัฒนารูปแบบบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล

ช่วงเวลาภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 เดือนพฤศจิกายน 2552 ถึง เดือนมีนาคม 2553 การจัดการเรียนการสอนในภาคเช้า ยังคงให้ความสำคัญกับการสอนตามศักยภาพผู้เรียนที่เน้นทักษะพื้นฐานด้านภาษาไทยและคณิตศาสตร์ จัดกลุ่มผู้เรียนตามศักยภาพ ตามสภาพจำนวนเด็กของแต่ละโรงเรียน มีตั้งแต่ 3 - 7 กลุ่ม มีครูผู้สอนตามจำนวนครูของแต่ละโรงเรียน เป็นรูปแบบการสอนที่ประสบความสำเร็จและสอดคล้องกับบริบทของทุกโรงเรียน การบูรณาการเนื้อหาการสอน จะเป็นการบูรณาการแบบสอดแทรก โดยการสอดแทรกเนื้อหาด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ การนำเสนอการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นข่าวทางสังคม มาประยุกต์ใช้ สอดแทรกในเนื้อหาการสอน หรือนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บูรณาการในการสอน เป็นต้น

ภาคบ่าย การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการคณะชั้นเหมือนภาคเรียนที่ผ่านมา แต่การจัดกลุ่มผู้เรียนทุกพื้นที่จะปรับกลุ่มผู้เรียนใหม่ ให้มีจำนวนพอเหมาะ ประมาณกลุ่มละ 20-25 คน โรงเรียนบ้านหนองหวาย จัดเป็นกลุ่มชั้นคู่ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 มี ป. 1 - ป. 2 กลุ่มที่ 2 มี ป. 3 - ป. 4 กลุ่มที่ 3 มี ป. 5 - ป. 6 รูปแบบการสอนเป็นลักษณะบล็อกโครส เหมือนภาคเรียนที่ 1 มี 3 โรงเรียน ที่เหลือจัดเป็นฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ การสอนจะใช้รูปแบบโครงงานเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มคณะชั้น เด็กมีวัยใกล้เคียงกัน เด็กจะเรียนรู้ร่วมกันได้ดีกว่าเดิม จำนวนคนก็พอเหมาะ ปัญหาอื่น ๆ มีน้อยมาก เป็นรูปแบบที่ชื่นชอบทั้งครูและนักเรียน

ผลการวิจัย

ระยะพัฒนารูปแบบการสอนแบบบูรณาการตามศักยภาพของบุคคลนี้ พบว่าการจัดการเรียนการสอน ในภาคเช้า จัดการเรียนการสอนโดยยึดกลุ่มศักยภาพด้านภาษาไทยและคณิตศาสตร์ เป็นสำคัญ เป็นรูปแบบที่ จัดเหมือนกันทุกโรงเรียน ส่วนภาคบ่ายจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการคณะชั้น คณะศักยภาพ มีลักษณะการเรียนแบบบล็อกโครส และการเรียนแบบฐานการเรียนรู้ แต่ปรับกลุ่มผู้เรียนให้มีจำนวนพอเหมาะในการจัดการเรียนการสอน และให้มีวัยใกล้เคียงกัน

บทสรุปของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล จึงมี 2 รูปแบบ คือ 1) ภาคเช้า จัดกลุ่มผู้เรียนตามศักยภาพ(ด้านภาษาไทยและคณิตศาสตร์) สอนบูรณาการในกลุ่มสาระ สอดแทรกเพิ่มเติมตามที่โรงเรียนต้องการได้ 2) ภาคบ่าย จัดกลุ่มผู้เรียนคณะชั้น คณะศักยภาพ แต่้วยไม่

ควรแตกต่างกันมาก จำนวนไม่ควรเกิน 25 คน จะเรียนรู้ได้ดี รูปแบบนี้เป็นที่พอใจทั้งครูและนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นทุกโรงเรียน ปัญหาเด็กอ่านไม่ได้หมดไป

9.4 การศึกษาการใช้ทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนในเครือข่าย

การศึกษการใช้ทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย มีการจัดกิจกรรม 5 กิจกรรม ดังนี้ 1) สำรวจและทำบัญชีทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ร่วมกัน 2) จัดทำแผนการใช้ทรัพยากรร่วมกัน 3) ลงมือปฏิบัติตามแผนการใช้ทรัพยากรร่วมกัน 4) จัดเวทีการเรียนรู้ร่วมกัน 5) ประเมินผลการปฏิบัติ และสรุปรายงาน การดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า

9.4.1 ด้านทรัพยากรบุคคล คณะผู้วิจัยในกลุ่มเครือข่ายทั้ง 5 โรงเรียน มีความรู้ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความชำนาญการในด้านต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ความรู้ความสามารถเหล่านี้ถ้านำมาแลกเปลี่ยนกันได้ระหว่างโรงเรียนในเครือข่าย จะเกิดประโยชน์มาก การจัดทำบัญชีสำรวจและการจัดทำแผนการใช้ทรัพยากรร่วมกันในส่วนของบุคลากร ในระดับโรงเรียนได้ผลดีทุกพื้นที่ ครูในทีมวิจัยรู้จักการทำงานเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ประสพผลสำเร็จในระดับดีมาก ในระดับกลุ่มเครือข่าย การใช้ทรัพยากรร่วมกันในส่วนของบุคลากร จะใช้ได้ผลดีในระยะแรกของโครงการ มีการประชุมปฏิบัติการบ่อย ๆ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามขั้นตอนการวิจัย ทำให้ครูที่มีความสามารถในด้านต่าง ๆ ได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ เป็นผู้นำเพื่อน ๆ ในการดำเนินงาน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างดี เช่น คณะผู้วิจัยหลายคนมีวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการพิเศษ มีผลงานทางวิชาการที่ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีประสบการณ์ในการวิเคราะห์หลักสูตรและออกแบบการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ จะนำความรู้และประสบการณ์เหล่านี้มาเป็นผู้ดำเนินการนำพาให้เพื่อนร่วมวิจัยได้จัดทำหลักสูตรบูรณาการ จัดทำหน่วยการเรียนรู้ และออกแบบการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมากมาย เป็นการพัฒนาบุคลากรได้อย่างดี

9.4.2 ด้านวัสดุอุปกรณ์ จากการจัดทำบัญชีวัสดุครุภัณฑ์ของโรงเรียนเครือข่าย ทำให้ทุกโรงเรียนสามารถขอยืมพัสดุ ครุภัณฑ์ใช้ร่วมกันในโรงเรียนเครือข่าย ตามความจำเป็น โรงเรียนใหญ่จะมีทรัพยากรมาก โรงเรียนเล็กจะมีค่อนข้างจำกัด ต้องอาศัยพึ่งพาโรงเรียนใหญ่ ทำให้สามารถแก้ปัญหาความขาดแคลนได้พอสมควร แต่จะได้ผลดีเฉพาะโรงเรียนที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกัน เช่น โรงเรียนบ้านผึ้ง (มรฐีห้ประชาสรรค์) กับโรงเรียนบ้านหนองหวาย หรือโรงเรียนวัดบ้านค้อหวางกับโรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนอนุเคราะห์) เป็นต้น

9.4.3 ด้านงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณของทางราชการสนับสนุนโรงเรียน จะจัดให้ตามรายหัวนักเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่จะได้รับงบประมาณสนับสนุนมาก ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กก็จะได้รับงบประมาณสนับสนุนน้อยลงตามจำนวนนักเรียนโรงเรียนเครือข่ายการวิจัยทั้ง 5 พื้นที่ ช่วยเหลือกันในส่วนของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่นการอบรมครู การประชุมปฏิบัติการ ค่าใช้จ่ายโรงเรียนใหญ่จะรับภาระมากกว่าโรงเรียนเล็ก ทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยดี

9.4.4 ด้านการบริหารจัดการ การใช้ทรัพยากรร่วมกันในด้านการบริหารจัดการ ในบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นนักวิจัย ส่วนใหญ่จะเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นในการบริหารจัดการตามวัตถุประสงค์โครงการวิจัยในด้านต่าง ๆ เช่น ปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอน การบริหารและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนในแต่ละพื้นที่ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนทรัพยากรร่วมกัน แต่ละพื้นที่จะมีทั้งความแตกต่างกัน และมีสิ่งเหมือนกัน ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันตลอดในคณะผู้บริหารโรงเรียน มีการสื่อสารทั้งด้านโทรศัพท์ และ email หรือเอกสารสิ่งพิมพ์ ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ได้รับการแก้ไขร่วมกัน บางครั้งก็มีการขอครูในบางโรงเรียนไปช่วยเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ครูในโรงเรียนเครือข่าย

สรุปการใช้ทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนเครือข่าย ช่วงแรกของการทำวิจัย กิจกรรมต่าง ๆ จะเน้นไปที่การพัฒนาครู ครูในกลุ่มเครือข่าย มีความรู้ความสามารถเก่งในด้านต่าง ๆ จะเป็นวิทยากร เป็นผู้นำเพื่อนครูในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ครูได้เรียนรู้ร่วมกัน และได้พัฒนาตนเองตามลำดับ จนช่วงท้าย ๆ ของการทำวิจัย กิจกรรมกลุ่มใหญ่จะลดลง กิจกรรมภายในโรงเรียนจะมากขึ้น การเรียนรู้จากภายใน การคิดค้นหาสิ่งใหม่ ๆ จากทีมงานในโรงเรียนจะมีมากขึ้น จะลดการพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกโรงเรียนหรือจากกลุ่มเครือข่ายลง ทั้งในด้านบุคลากรและด้านวัสดุอุปกรณ์ โรงเรียนเครือข่ายที่อยู่ใกล้กัน ความร่วมมือกันก็ยังคงอยู่ โรงเรียนที่อยู่ห่างกันมากจะเป็นอุปสรรคสำคัญในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ด้านการบริหารจัดการ คณะผู้บริหารได้เรียนรู้จากกันและกันมากขึ้น เช่นการแสวงหาความร่วมมือจากภายนอก การหางบประมาณจากองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และจากประชาชนทั่วไป ได้เรียนรู้เทคนิคใหม่ ๆ จากเพื่อนผู้บริหารด้วยกัน หลังจบโครงการ ทุกโรงเรียนต่างได้รับงบประมาณสนับสนุนทั้งจากภายในและจากภายนอก โรงเรียนสนับสนุนด้านบทบาท นับว่าเป็นความสำเร็จที่ เกิดจากการทำวิจัยในรูปแบบของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่น่าจะขยายผลต่อไป

บทที่ 10

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัย “นวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนารูปแบบบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล” มีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ และปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอน 2) เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการบูรณาการการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล และ 4) เพื่อศึกษาการใช้ทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนในเครือข่าย ฯ

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) การวิจัยใช้เวลา 18 เดือน ดำเนินการวิจัย ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2551 – 30 มีนาคม 2553 มีขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1. ขั้นเตรียมการ มีการประชุมชี้แจงโครงการและหาผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่ศึกษาทั้ง 5 โรงเรียน จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและนำคณะครูไปศึกษาดูงานเพื่อปรับทัศนคติ และเรียนรู้เทคนิควิธีการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน

ระยะที่ 2. ขั้นดำเนินการ เป็นการศึกษาสภาพของสถานศึกษา คุรุบุคลากรทางการศึกษาและทรัพยากรทางการศึกษาทั้งหมด มาจัดระบบข้อมูล เพื่อศึกษาสภาพการณ์ ปัจจัยเงื่อนไข ในการจัดการเรียนการสอน การบริหารและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการศึกษาและพัฒนารูปแบบบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล

ระยะที่ 3 การประเมินผลและสรุปรายงาน เป็นกิจกรรมรายงานความก้าวหน้าของโครงการ ทั้งระหว่างดำเนินการและเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

กลุ่มประชากร ได้แก่ นักวิจัยหลัก คือผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่ จำนวน 5 คน ผู้ช่วยนักวิจัยได้แก่ ครูผู้สอนช่วงชั้นที่ 1 ใน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายทั้ง 5 โรงเรียน และนักเรียนชั้น ป. 1 – 3 ในโรงเรียนพื้นที่วิจัยทั้ง 5 โรงเรียน นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน และผู้ปกครองนักเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะที่ 1. ได้จากบันทึกการประชุม แบบประเมินผล การไปทัศนศึกษาดูงาน แบบประเมินผลการอบรมครู แบบประเมินผลการประชุมปฏิบัติการ และสรุปผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะที่ 2. ศึกษาเอกสารข้อมูล และสารสนเทศทางการศึกษาของโรงเรียน หลักสูตรสถานศึกษา แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ประจำปี 2551 – 2552 ระยะที่ 3 การประเมินผลและสรุปรายงาน ศึกษาจากรายงานกิจกรรมตามขั้นตอนการวิจัยของโรงเรียนแต่ละพื้นที่ นำมาศึกษาวิเคราะห์และสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก แบบประเมิน แบบสัมภาษณ์ การสังเกต การร่วมปฏิบัติงานในพื้นที่ บันทึกการประชุมกลุ่มและการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันของทีมนักวิจัย นักเรียน ชุมชน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

1. สรุปผล

โครงการวิจัย “นวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนารูปแบบบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล” มีผลการวิจัย ดังนี้

1.1 การศึกษาสภาพการณ์ และปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอน

การศึกษาสภาพการณ์ และปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอน พบว่าสภาพปัจจัยเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีผลต่อการจัดการศึกษา มีปัจจัยมาจากตัวผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน เป็นสำคัญ ถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำสูง สามารถชักนำให้ครูเกิดวิสัยทัศน์ร่วม มองภาพอนาคตในการปฏิรูปการเรียนการสอนได้ชัดเจน จึงจะเกิดเป็นพลังสำคัญที่จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวครู แล้วจึงส่งผลไปถึงพฤติกรรมการสอนและการทำงานของครู ผลการเรียนรู้ของนักเรียนจึงเป็นผลลัพธ์สุดท้าย นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำทางความคิดและการปฏิบัติ ส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วมของครู จึงจะเกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน ผู้บริหารต้องมีกลยุทธ์ที่ดีพอ จึงจะสามารถฝ่าฟันอุปสรรคไปได้ งานวิจัยเป็นเรื่องยากมากสำหรับครูทั่ว ๆ ไป แต่เมื่อเสร็จสิ้นโครงการ ครูที่ผ่านการทำวิจัยครั้งนี้ไม่กลัวการวิจัย พร้อมทั้งจะเริ่มโครงการใหม่ ๆ ในหลายพื้นที่ เช่น โรงเรียนบ้านหนองหวาย ได้จัดทำโครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียน โรงเรียนบ้านผึ้ง(มูลนิธิประชาสรรค์) จัดทำโครงการวิจัยเพื่อสร้างเสริมวินัยนักเรียน เป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ที่ครูและบุคลากรทุกคนตลอดจนนักเรียนต่างมีส่วนร่วมในโครงการนี้

1.2 การศึกษาการบริหารและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การศึกษาการบริหารและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่เป็นผู้ช่วยนักวิจัย เกิดความตระหนักและตื่นตัว ในการศึกษาการบริหารและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างจริงจัง ศึกษาการนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนทั้งการพัฒนาและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในวิชาชีพครู ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับที่น่าพอใจ ครูวิเคราะห์หลักสูตรเป็น ออกแบบการเรียนรู้ได้ มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และบูรณาการเนื้อหาการสอนในกลุ่มสาระต่างๆ ให้เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพบริบทของสถานศึกษา และมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

1.3 การศึกษาและพัฒนารูปแบบบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล

การศึกษาและพัฒนารูปแบบบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล พบว่า ได้รูปแบบการจัดการเรียนการสอน มี 2 รูปแบบคือ

1) แบบยัดกลุ่มผู้เรียนตามศักยภาพของบุคคล เป็นรูปแบบการสอนที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เน้นทักษะพื้นฐาน(ภาษาไทยและคณิตศาสตร์) ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ เพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาศาสตร์ด้านอื่น ๆ หรือเป็นพื้นฐานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนจะถูกนำมาคัดกรอง จัดแยกกลุ่มตามศักยภาพ เช่น กลุ่ม 1 หมายถึงกลุ่มผู้เรียนที่มีศักยภาพการเรียนรู้เท่ากับมาตรฐานหรือตัวชี้วัดของชั้น ป. 1 ซึ่งอาจจะมียกเรียนชั้น ป. 2 หรือชั้นอื่น ๆ มาเรียนในกลุ่มนี้ก็ได้ กลุ่ม 2, 3 ก็จัดลักษณะเดียวกัน จัดการเรียนการสอนในภาคเช้าจนถึงพักเที่ยง ในวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ หรือจะเพิ่มเติมวิชาอื่น ๆ ตามโครงสร้างเวลาเรียนในหลักสูตรสถานศึกษา เช่นวิชาภาษาอังกฤษ หรือสาระเพิ่มเติม ก็ทำได้ตามสภาพของแต่ละโรงเรียน เป็นรูปแบบการสอนที่ประสบความสำเร็จและสอดคล้องกับบริบทของทุกโรงเรียนในโครงการวิจัยฯ สามารถแก้ปัญหาด้านการอ่านไม่ได้ เขียนไม่เป็น ของนักเรียนได้ดีมาก โดยไม่ต้องสอนซ่อมเสริมนอกเวลาเรียน โรงเรียนที่ประสบปัญหานี้ เสร็จโครงการวิจัย ปัญหานี้ลดลงมาก หลายโรงเรียนปัญหานี้หมดไปเลย การบูรณาการเนื้อหาการสอน จะเป็นการบูรณาการแบบสอดแทรกโดยการสอดแทรกเนื้อหาหรือกิจกรรม ด้านคุณธรรม จริยธรรมและ ค่านิยมที่พึงประสงค์ การนำสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นข่าวทางสังคม หรือการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เป็นต้น

2) แบบบูรณาการคณะชั้น คณะศักยภาพ เป็นรูปแบบการสอนที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ทางสังคม จัดการเรียนการสอนในภาคบ่าย จัดกลุ่มผู้เรียนจากต่างชั้นมาเรียนร่วมกัน แต่จำนวนห้องหนึ่งไม่ควรเกิน 25 คน และวัยของผู้เรียนไม่ควรแตกต่างกันมาก ถ้าเป็นชั้นที่ใกล้ ๆ กันจะเรียนรู้ร่วมกันได้ดีมาก เช่น ป. 1 กับ ป. 2 หรือ ป. 3 กับ ป. 4 เป็นต้น เน้นการเรียนรู้ระบบกลุ่ม มอบหมายงานให้ศึกษาค้นคว้าร่วมกัน เช่นการทำโครงการ การไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ การจัดกลุ่มศึกษาทดลอง ฯลฯ บูรณาการเนื้อหาวิชาที่เหลือจากภาคเช้า จัดเป็นหน่วยการเรียนรู้หรือเป็นฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระต่าง ๆ ก็ได้แล้วแต่สภาพของโรงเรียน รูปแบบนี้จะเหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น เช่นโรงเรียนบ้านหนองหวาย จัดชั้นเรียน ป. 1 – 6 มี 6 ห้องเรียน มีครู 5 คน ใช้รูปแบบการสอนนี้ในภาคบ่าย จะคณะชั้นเป็น 3 ห้องเรียนใช้ครูสอนเพียง 3 คน ครูที่เหลือก็ว่าง ตลอดช่วงเวลาบ่าย สามารถใช้เวลาในการเตรียมการสอนหรือทำงานพิเศษอื่น ๆ ของโรงเรียนได้ ทำให้ครูมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน พี่ และน้อง เป็นสังคมพึ่งพาอาศัยกัน เพราะแต่ละคนมีศักยภาพต่างกัน กิจกรรมการเรียนการสอน เน้นการศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

ผลของการจัดการเรียนในรูปแบบนี้ ครูได้ทำการสอนร่วมกันเป็นทีม เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การรวมกลุ่มนักเรียนทำให้ครูมีเวลาว่างมากขึ้น จากเดิมที่สอนตลอดวันและสอนหลายชั้นด้วย

นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข เพราะการเรียนรู้ในภาคเช้าเด็กได้เรียนรู้ในสภาพที่พอเหมาะพอดีกับสติปัญญาที่เขาจะเรียนรู้ได้ ครูสอนสบาย ไม่เครียด เพราะเด็กเรียนรู้ได้ดีทุกคน ภาคบ่ายนักเรียนได้เปลี่ยนกลุ่ม ได้เรียนรู้กับรุ่นพี่ เพื่อน และมีน้องด้วย กิจกรรมการสอนก็มีหลากหลาย ครูและนักเรียนต่างก็เรียนร่วมกันอย่างมีความสุขโดยทั่วหน้า คุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นทุกโรงเรียน ผลประเมินภายนอกจาก สมศ. ได้รับการรับรองทุกโรงเรียน

1.4 การศึกษาการใช้ทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนในเครือข่าย

การใช้ทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนเครือข่าย พบว่า ระยะแรกของการทำวิจัย กิจกรรมต่าง ๆ จะเน้นไปที่การพัฒนาครู และครูในกลุ่มเครือข่าย มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ สามารถ เป็นวิทยากร เป็นผู้นำเพื่อนครูในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ทำให้ครูได้เรียนรู้ร่วมกัน และได้พัฒนาตนเองตามลำดับ จนช่วงท้าย ๆ ของการทำวิจัย กิจกรรมกลุ่มใหญ่จะลดลง กิจกรรมภายในโรงเรียนจะมากขึ้น การเรียนรู้จากภายใน การคิดค้นหาสิ่งใหม่ ๆ จากทีมงานในโรงเรียนจะมีมากขึ้น จะลดการพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกโรงเรียนหรือจากกลุ่มเครือข่ายลง ทั้งในด้านบุคลากรและด้านวัสดุอุปกรณ์ โรงเรียนเครือข่ายที่อยู่ใกล้กัน ความร่วมมือกันก็ยังคงอยู่ โรงเรียนที่อยู่ห่างกันมากจะเป็นอุปสรรคสำคัญในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ด้านการบริหารจัดการ คณะผู้บริหารได้เรียนรู้จากกันและกันมากขึ้น เช่นการแสวงหาความร่วมมือจากภายนอก การหางบประมาณจากองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และจากประชาชนทั่วไป ได้เรียนรู้เทคนิคใหม่ ๆ จากเพื่อนผู้บริหารด้วยกัน หลังจบโครงการ ทุกโรงเรียนต่างได้รับงบประมาณสนับสนุนทั้งจากภายในและจากภายนอก โรงเรียนละนับล้านบาท นับว่าเป็นความสำเร็จที่เกิดจากการทำวิจัยในรูปแบบของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่น่าจะขยายผลต่อไป

2. อภิปรายผล

โครงการวิจัย “นวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนารูปแบบบูรณาการ การจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล” คณะนักวิจัยพบประเด็นที่สำคัญเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ระยะที่ 1. ขั้นเตรียมการ การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นเรื่องที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูส่วนใหญ่ จะขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการดำเนินงาน มีทีมนักวิชาการหนุนเสริม เป็นที่ปรึกษา ช่วยให้คำแนะนำ ช่วยเตรียมคน เตรียมพื้นที่ เนื่องจากทีมวิจัยทุกโรงเรียนเป็นทีมใหม่ ยกเว้น โรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนนุเคราะห์) ที่ผู้บริหารมีประสบการณ์ผ่านการทำวิจัยมาก่อนร่วมกับ ดร.ชญาดา ดานวงษ์ ในขั้นเตรียมการนี้ต้องใช้เวลาในการเตรียมคน เตรียมพื้นที่ ค่อนข้างนาน ใช้กิจกรรมหลายรูปแบบ ด้วยความมุ่งมั่นของผู้บริหารโรงเรียนทั้งหมดในกลุ่มเครือข่าย ที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดการเรียนการสอนของครู ให้สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์โครงการวิจัย ความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ของทีมวิจัยมีทุกพื้นที่ มากน้อยต่างกันไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยเงื่อนไขหลายด้านการเตรียมความพร้อมของแต่ละพื้นที่ จึงมีความยากง่ายต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนจะมีวิธีการอย่างไร ที่จะให้ครูที่ร่วมทีมวิจัยช่วยกันขับเคลื่อนงานวิจัยต่อไป

ระยะที่ 2. ขึ้นดำเนินการ การศึกษาสภาพปัจจัยเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีผลต่อการจัดการศึกษา มีปัจจัยมาจากตัวผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเป็นสำคัญ ถ้าผู้บริหารมีกลยุทธ์ที่ดีพอ พัฒนาครูได้ การพัฒนางานก็ง่ายขึ้น งานวิจัยก็ประสบผลสำเร็จด้วยดี แต่ถ้าผู้บริหารขาดการกำกับติดตามผล ไม่ทุ่มเทเวลาให้อย่างจริงจัง งานก็จะไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ การบริหารและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาประสบผลสำเร็จอย่างดี ผู้บริหารโรงเรียนและครูทุกพื้นที่ มีความตระหนักและสนใจศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา น่าจะมีผลมาจากการจัดประชุมปฏิบัติการ ในการจัดทำหลักสูตรบูรณาการของกลุ่มเครือข่าย หลายครั้ง และใช้เวลาในการศึกษาและนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง จึงเกิดการเรียนรู้แบบลึกซึ้ง เพราะเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติของทีมนักวิจัยทุกโรงเรียน การศึกษาและพัฒนารูปแบบบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล ได้รูปแบบการจัดการเรียนการสอน มี 2 รูปแบบคือ 1) แบบยึดกลุ่มผู้เรียนตามศักยภาพของบุคคล เป็นรูปแบบการสอนที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เน้นทักษะพื้นฐาน(ภาษาไทยและคณิตศาสตร์) ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ เพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาสาส์นด้านอื่น ๆ หรือเป็นพื้นฐานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน 2) แบบบูรณาการคณะชั้น คณะศักยภาพ เป็นรูปแบบการสอนที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ทางสังคม การจัดการเรียนในรูปแบบนี้ ครูได้ทำการสอนร่วมกันเป็นทีม มีเวลาว่างมากขึ้น ครูและนักเรียนต่างก็เรียนร่วมกันอย่างมีความสุขโดยทั่วหน้า เหมาะสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น การใช้ทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนเครือข่าย ได้ผลดีสำหรับโรงเรียนที่อยู่ใกล้กัน สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันได้ ทั้งด้านบุคลากรและด้านวัสดุอุปกรณ์ โรงเรียนที่อยู่ห่างกันจะเป็นอุปสรรค เพราะไม่สะดวกในการเดินทาง มีค่าใช้จ่ายเพิ่มอีกมาก

ระยะที่ 3 การประเมินผลและสรุปรายงาน เป็นกิจกรรมรายงานความก้าวหน้าของโครงการ ทั้งระหว่างดำเนินการและเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ การทำวิจัยร่วมกันหลายโรงเรียน มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือ กลุ่มเครือข่ายเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนให้โครงการวิจัยประสบความสำเร็จอย่างมาก ข้อเสียของการรวมกลุ่มเครือข่าย ถ้าเป็นงานในภาพรวมของกลุ่มที่จะต้องจัดร่วมกัน จะหาเวลาหรือจุดร่วมที่ตรงกันค่อนข้างยาก ทำให้งานล่าช้า เช่นการรายงานความก้าวหน้าโครงการ การรายงานเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ ซึ่งเป็นการรวบรวมผลการดำเนินงานจาก 5 พื้นที่ ที่มีทั้งความเหมือนกันและความแตกต่างกัน มาทำวิจัยเรื่องเดียวกัน วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล และสังเคราะห์เป็นภาพรวมของกลุ่ม เป็นงานที่ยากมาก ถือเป็นจุดอ่อนสำคัญของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียน

4. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการวิจัยนี้ มีข้อเสนอแนะดังนี้

4.1 สำหรับผู้วิจัย

4.1.1 การหาโรงเรียนที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่าย ควรให้ความสำคัญกับการค้นหาผู้บริหารที่มี “ใจ” กล่าวคือ ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งทำหน้าที่หัวหน้าคณะผู้วิจัยในแต่ละพื้นที่ ถ้าผู้นำพร้อม มีการเตรียมการที่ดี เตรียมคนเตรียมพื้นที่ให้พร้อม สร้างบรรยากาศการทำงานให้เป็นปกติ อย่าให้ครูมีความวิตกกังวล ถ้าการทำวิจัยเสมือนหนึ่งมีงานใหม่เพิ่มเข้ามา ครูทุกซ์ใจ งานจะสะดวก การสร้างทีมวิจัยให้ทำงานเป็นทีมคุณภาพให้ได้ งานจะก้าวหน้าไปตามขั้นตอนที่กำหนด การกำกับนิเทศติดตามของผู้บริหารจะทำให้ทีมงานเกิดขวัญ และกำลังใจ ถ้าคิดนอกกรอบ มั่นใจที่จะคิด สร้างนวัตกรรมใหม่ให้เกิดขึ้น การทำวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะเป็นเรื่องง่ายสำหรับครูและผู้บริหารทุกคน และจะเป็นทางออกสำหรับการปฏิรูปการศึกษารอบใหม่ คำตอบของการปฏิรูปการศึกษาอยู่ที่โรงเรียน เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ ไม่ไกลเกินฝัน

4.1.2 การสร้างแรงจูงใจในการทำวิจัย การวิจัยที่ริเริ่มโดยผู้บริหารโรงเรียน ที่ต้องการแก้ปัญหาคุณภาพนักเรียน โดยการพัฒนาการจัดเรียนการสอนของครู ทำให้ครูที่เป็นคณะผู้ร่วมวิจัย คุณครูในโรงเรียนต่าง ๆ ให้ความสนใจน้อยเพราะขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตวิทยวิจัย นักวิจัยในแต่ละพื้นที่ต้องจัดกิจกรรมเพิ่มอีกหลายกิจกรรมเช่นการพาครูไปศึกษาดูงาน การส่งคณะวิจัยในพื้นที่ไปศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ นอกจากนี้ยังได้จัดเวทีสำหรับนำเสนอผลการเรียนรู้ และการนิเทศตามโรงเรียน 5 แห่ง สำหรับทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการวิจัย และกิจกรรมสำหรับกระตุ้นความรู้สึกร่วมกัน และการดึงความร่วมมือจากผู้ร่วมวิจัยในพื้นที่ จึงทำให้งานวิจัยขับเคลื่อนไปได้ ดังนั้น ผู้ที่สนใจจะทำวิจัยในลักษณะเดียวกันนี้จึงควรให้ความสำคัญ และหากิจกรรมที่หลากหลาย และจัดอย่างต่อเนื่องเพื่อลดอุปสรรคในการดำเนินงานและเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการ

4.1.3 การเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน การทำงานวิจัยในพื้นที่โรงเรียน เนื่องจากครูผู้สอนที่เป็นผู้ร่วมวิจัยในโรงเรียนส่วนใหญ่จะขาดความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัย รู้สึกว่าการดำเนินงานเป็นภาระเพิ่มเติมจากงานประจำที่เขารับผิดชอบอยู่ ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความรู้และสร้างบรรยากาศการทำงานอย่าให้ครูเกิดความเครียดหรือกังวลใจ รอให้การดำเนินงานผ่านไปสักระยะหนึ่งทุกคนเริ่มเกิดการเรียนรู้และมีประสบการณ์มากขึ้น การดำเนินงานก็จะราบรื่น ข้อสำคัญผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นหลักให้แก่ทีมงาน จะได้เกิดความมั่นใจ เกิดขวัญและกำลังใจที่จะดำเนินงานตามกิจกรรมที่กำหนด

4.1.4. ภาระงานของผู้บริหาร ผู้บริหารโรงเรียนจะมีภารกิจมากมายต้องปฏิบัติในแต่ละวัน ทั้งงานภายในและงานภายนอกโรงเรียน ทั้งในส่วนงานของหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการประสานกับชุมชนหรือผู้ปกครองนักเรียน หากบริหารเวลาไม่ดี จะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินงานวิจัยอย่างมาก เพราะหากผู้บริหารโรงเรียนละเลยไม่เอาใจใส่ หรือไม่กำกับติดตามให้ดี ทีมงานวิจัยในพื้นที่ก็จะเกิดความไม่มั่นใจ ที่จะตัดสินใจปรับเปลี่ยนหรือพัฒนางานให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ฉะนั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องเอาใจใส่ กำกับติดตามงานอย่างต่อเนื่อง บริหารเวลาให้ดีก็จะสามารถแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้

4.1.5 กลุ่มเครือข่ายเป็นนวัตกรรมสำคัญที่ช่วยให้โครงการวิจัยนี้ประสบผลสำเร็จหลายด้าน กลุ่มเครือข่ายในโครงการวิจัยนี้เป็นกลุ่มความร่วมมือทางวิชาการที่จัดตั้งแบบไม่เป็นทางการ ไม่มีกฎหมายรองรับ ไม่สังกัดหน่วยงานใด แต่กลุ่มนี้จะยึดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลักในการดำเนินงาน ลักษณะเครือข่ายเปรียบเสมือนสวิง เครื่องมือดักช้อนปลา ตามห้วยหนองคลองบึง ผู้บริหารโรงเรียนจับมือกันเป็นวงกลมเปรียบเสมือนขอบสวิง เป็นพลังในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ครูผู้สอน ผู้ช่วยนักวิจัย เปรียบเสมือนตาข่ายของสวิงที่ถักทอกันเป็นตัวสวิง ใ้รองรับปลาปูต่าง ๆ ทั้งขอบสวิงและตัวสวิงต้องสัมพันธ์กันทุกส่วน ถ้ามีส่วนหนึ่งส่วนใดชำรุดบกพร่องไป พลังเครือข่ายก็จะลดลง ประสิทธิภาพของทีมวิจัยก็จะอ่อนลง การทำวิจัยในลักษณะรวมหลายโรงเรียนทำในเรื่องเดียวกัน มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนงานวิจัยให้ก้าวไปได้ จนประสบความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งคือที่ตั้งอยู่ห่างกัน การประชุมพบปะเพื่อปรึกษาหารือวางแผนงานร่วมกัน จัดเวลาที่ตรงกันได้ค่อนข้างยาก กิจกรรมของแต่ละโรงเรียนที่กำหนดเป็นปฏิทินการทำงาน จะหาเวลาว่างที่ตรงกันทั้ง 5 พื้นที่ยังเป็นเรื่องที่ยากมาก การดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ไม่ค่อยจะมีปัญหาอะไร แต่การดำเนินงานที่เป็นกิจกรรมของกลุ่มต้องนัดหมายล่วงหน้าเป็นเดือน แนวทาง การแก้ปัญหา ทั้ง 5 โรงเรียนได้นำปฏิทินการจัดกิจกรรมของแต่ละโรงเรียนและกิจกรรมของโครงการวิจัยมาปรับประยุกต์ใหม่ให้สอดคล้องกัน ทำให้การประสานงาน ประสานเวลาสะดวกยิ่งขึ้น กิจกรรมอื่นนอกเหนือจากที่กำหนด จะจัดทำในช่วงวันหยุดราชการ การประชุมคณะทำงานและคณะที่ปรึกษาโครงการ มักจะจัดนอกเวลาราชการหรือเวลากลางคืน ก็สามารถแก้ปัญหาได้

4.1.6 ผลกระทบจากชุมชน การทำวิจัยในโครงการนี้มีผลต่อนักเรียนโดยตรง สำหรับผู้ปกครองหรือชุมชน จะเป็นผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ การดำเนินงานที่ผ่านมามีพื้นที่ที่มีปัญหาตรงกันในเรื่องความสงสัยของผู้ปกครอง ในการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมามีข้อบกพร่องอย่างไรจึงปรับเปลี่ยนมาใช้รูปแบบใหม่ ผู้ปกครองจะกังวลใจว่าวิธีการสอนแบบใหม่จะได้ผลเหมือนเดิมหรือไม่ ถ้าไม่ได้ผล โรงเรียนจะทำอย่างไร คำถามเหล่านี้จะเกิดในทุกพื้นที่ ผู้บริหารและคณะครูจะต้องมีเหตุผลที่ดีพอ สามารถชี้แจงให้ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนเข้าใจ และพอใจในระหว่างที่กำลังทำวิจัยต้องรายงานผลที่เกิดขึ้นให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เช่นเป็นคณะกรรมการห้องเรียน เชิญเป็นวิทยากรมาช่วยจัดการสอน ช่วยพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา ฯลฯ จะทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ก็จะหมดไป

4.2 สำหรับองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

4.2.1 ผลกระทบจากหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานอื่น โรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย ทั้ง 5 โรงเรียนมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานบังคับบัญชา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ การบริหารงานย่อมต้องรับนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัดไปสู่การปฏิบัติ ผลกระทบด้านบวกทุกโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดด้านงบประมาณสนับสนุน และการเอาใจใส่ดูแลค่อนข้างดี ผลกระทบในด้านลบมีเล็กน้อยในส่วนของงานนโยบายเร่งด่วนที่หน่วยงานระดับกรมหรือระดับเขตพื้นที่การศึกษาสั่งการลงมา ทำให้โรงเรียนต้องรีบนำไปปฏิบัติ มีหลายกิจกรรมที่ระยะเวลาตรงกันกับกิจกรรมของโครงการวิจัย คณะนักวิจัยต้องปรับวันเวลาใหม่หลายครั้ง ทำให้เป็นอุปสรรคบ้าง เช่นในช่วงเวลาจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ ตรงกับช่วงเวลาที่รัฐบาลเร่งรัดการใช้จ่ายงบประมาณโครงการไทยเข้มแข็ง ทุกโรงเรียนต้องรีบดำเนินการตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ทำให้เกิดอุปสรรคในการประสานข้อมูลและประสานคณะทำงานมาดำเนินการ ทำให้การเขียนรายงานล่าช้าเกินกำหนด ต้องขอขยายเวลาต่ออีก ดังนั้นการจัดทำปฏิทินการดำเนินงานควรมีความยืดหยุ่น และหน่วยงานที่จะให้การสนับสนุนควรทำความเข้าใจร่วมกันตั้งแต่ต้น

4.2.2 การประสานงานกับนักวิชาการที่ปรึกษาโครงการ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย การดำเนินงานของนักวิจัยในพื้นที่กับนักวิชาการที่ปรึกษาโครงการ เป็นงานแรกที่ทำงานร่วมกัน การปรับตัว ปรับแนวความคิด วิธีการทำงานให้สอดคล้องประสานกัน จะมีปัญหาบ้างในระยะแรกของการดำเนินงาน เพราะทั้งคนและงานถือว่าใหม่ทั้งหมด ต้องอาศัยระยะเวลาในการเรียนรู้ปรับตัว และปรับระบบการทำงานที่สอดคล้องประสานกัน ซึ่งพยายามปรับรูปแบบตลอดมา ทั้งการประสานงานทางโทรศัพท์ หรือ email ตลอดทั้งการปรับเวลาประชุมวางแผนงาน ปรึกษาหารือกัน มักจะเป็นเวลากลางคืนหลังเลิกงาน ทำให้งานก้าวหน้าตามลำดับ ปัญหามีน้อยมาก ส่วนการประสานกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยจะเป็นหัวหน้าโครงการในพื้นที่ กับหัวหน้าที่ปรึกษาโครงการเป็นหลัก ประสานงานได้ผลอย่างไร คณะทำงานก็รีบไปปฏิบัติตามนั้น จึงไม่มีปัญหาอุปสรรคในส่วนนี้ ดังนั้นคณะนักวิชาการจากมหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานต้นสังกัดที่จะทำหน้าที่สนับสนุนโครงการวิจัยในลักษณะนี้ควรเป็นทีมที่พร้อมจะสละเวลาส่วนตัว และควรจัดเตรียมผู้ประสานงานไว้เพื่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (www.2553). การบริหารจัดการชั้นเรียนแบบคณะชั้น [ออนไลน์]. ได้จาก:
http://www.mdh.obec.go.th/web/news_file/p62954390746.doc
- กองวิจัยทางการศึกษา. (2553). กรมวิชาการ. ศักยภาพ [ออนไลน์]. ได้จาก:
<http://kmblog.rmutp.ac.th/chaiyaset.p>
- กันยา สุวรรณแสง.จิตวิทยาทั่วไป General psychology . กรุงเทพมหานคร : อักษรพิทยา, 244
 หน้า, 2538.
- เกียรติศักดิ์ พลภูมิชัย. (2553). เหตุต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของเด็ก[ออนไลน์]. ได้จาก:
 จรรยา เพื่อกัญและคณะ. (www.2553). พัฒนาการของเด็กวัยตอนกลาง (Middle Childhood: 6-12 ขวบ)
 [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://learners.in.th/file/manita>
- เดโช สวานานนท์. จิตวิทยาทั่วไป .กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,2529.
- ทิพย์ นาถสุภา. บทความประกอบหมวดวิชาการศึกษา วิชาจิตวิทยาการศึกษา. พระนคร :
 หน่วยศึกษานิเทศ กรมการฝึกหัดครู, 2513.
- เทิดศักดิ์ สุขคง (www.2553) จิตวิทยาเชิงธุรกิจ[ออนไลน์].ได้จาก: <http://thardsak1.multiply.com/>
- เทียมจันทร์ พานิชย์พลินไชย. (www.2553). ศักยภาพ [ออนไลน์]. ได้จาก
 : <http://gotoknow.org/blog/ed-nuqakm/3652>
- ธนา ประมุขกุล.(www.2553). ความหมายของเครือข่ายทฤษฎีและแนวคิดการสร้างเครือข่าย[ออนไลน์] :
 ได้จาก <http://advisor.anamai.moph.go.th/243/24313.html> 26 มี.ค. 53
- นิตยา เรืองแป้นและคณะ. (www.2552). ความแตกต่างระหว่างบุคคล [ออนไลน์]. ได้จาก:
<http://learners.in.th/blog/psycho-guidance11052022/321855>
- บุญเกื้อ กวรหาราช นวัตกรรมการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 5 ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะ
 ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2543 ,251 หน้า
- บุญกร โยธานัก. (www.2552). พัฒนาการของเด็กวัยเรียน 6-12 ปี[ออนไลน์]. ได้จาก:
<http://gotoknow.org/blog/maybtomorrow/305078>
- ประพันธ์ ดั่งอินทร์. (www. 2553). ปัญหาและความต้องการเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา
 [ออนไลน์] ได้จาก: <http://mooping.net46.net/image/work/webpage/lessontree.html>
- พงษ์ศักดิ์ ทองพั้ง. (www. 2553). ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ เพียเจท์ [ออนไลน์] ได้จาก:
<http://mooping.net46.net/image/work/webpage/lessontree.html>
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2553) พัฒนาการ [ออนไลน์] ได้จาก: <http://rir3.royin.go.th/new-search/word-search-all-x.asp>

พจนานุกรมไทย-อังกฤษ และ พุทธศาสนา ดิกชันนารี. (2553). ศักยภาพ [ออนไลน์]. ได้จาก:

<http://www.palungjit.com/dict/index.php?cat=1>

พรนภิส ดาราสว่าง.(2551) การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้.[ออนไลน์]. ได้จาก:

<http://www.moobankru.com/teacharticle1.html>)

พิชญ์สิริ โค้วตระกูล และ สุธีรา เฝ้าโกสสถิตย์. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : เทพรณ์พับลิชชิ่งกรุ๊ป ,200 หน้า , 2538.

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ. (2551). การสอนคิดด้วยโครงงานการเรียนการสอนแบบบูรณาการ.

โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .

มนต์ชัย กุณทิกนก. (www.2553). การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม Cooperative Learning [ออนไลน์]. ได้จาก:

<http://www97.intel.com/th/ProjectDesign/InstructionalStrategies/CooperativeLearning/>

โยธิน ศันสนยุทธ และคณะ. จิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 381 หน้า , 2533.

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.kr.ac.th/ebook2/keattisak/03.html>

โรเบิร์ต อี. ซิลเวอร์แมน. สุภาณี สมนิรันดร์ และคณะ แปลและเรียบเรียง. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 5 , กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์, 388 หน้า ,2537.

เลิศชาย ปานมุข.(2551). การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. [ออนไลน์] ได้จาก:

<http://www.banprak-nfe.com/webboard/index.php?topic=22.0>

วิชัย วงษ์ใหญ่.(www.2553) การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา [ออนไลน์]. ได้จาก:

<http://nawaporn.files.wordpress.com/>

ศรีพ้อง จิตกรณกิจศิลป์.(www. 2553). การสร้างเครือข่ายการทำงาน. [ออนไลน์] :

<http://www.labschools.net/cur/cur5/sripong.htm#properties>. 26 มีนาคม 2553

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2553). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

[ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.edu.buu.ac.th/journal/Journal%20Edu/Link>

สมเดช สีแสง และคณะ. (2543). ปฏิรูปการเรียนรู้สู่การพัฒนาวิชาชีพครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. นครสวรรค์ : ริมปิง

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. (2551).การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ [ออนไลน์] ได้จาก:

http://www.edu.ru.ac.th/aspfile/knowledge_research/

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. (2546). การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. กรุงเทพฯ. นึก พอยท์. 2

สุชา จันทน์เอม. จิตวิทยาทั่วไป ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,2531.

สุกนิภา ปุสุรินทร์ .(2551).การเรียนการสอน “เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” ดีที่สุดต่อผู้เรียนหรือไม่

[ออนไลน์]. ได้จาก: http://supanida-opal.blogspot.com/2007/05/blog-post_12.html

สุกวรรณ พันธุ์จันทร์ (www.2553). จิตวิทยา > การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน(11/04/2551) [ออนไลน์].

ได้ จาก:<http://socialscience.igetweb.com/index.php?mo=3&art=100359>

- สุภวรรณ พันธุ์จันทร์. (2553). พัฒนาการ [ออนไลน์] ได้จาก: <http://socialscience.igetweb.com>
- สุภวรรณ พันธุ์จันทร์. (www.2553). ธรรมชาติและพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วง [ออนไลน์] ได้จาก: <http://socialscience.igetweb.com/index.php?mo=3&art=8995>
- เสรี พงศ์พิศ. (2553). ศักยภาพ [ออนไลน์]. ได้จาก: http://www.nu.ac.th/nice/information_people.php
- อดิสร ก้อนคำ. (www.2553). ทฤษฎีจิตสังคมของอีริกสัน (Erikson) [ออนไลน์] ได้จาก: <http://www.kroobannok.com/105>
- อรรคเดช โสสองชั้น [ออนไลน์]. ได้จาก: http://school.obec.go.th/sup_br3/t_1.htm . 15 มีนาคม 2552
- อาภรณ์ ใจเที่ยง.(www.2553). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ[ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.sut.ac.th/tedu/news/Teach.html>
- เอียน สมิธและคณะ.(2553). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ[ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.edu.buu.ac.th/journal/Journal%20Edu/Link>
- Goleman, D. (1998). What makes a leader? Harvard Business Review. November-December, pp. 93-102. <http://www.kr.ac.th/ebook2/keattisak/03.html>
- Johnson, D. and Johnson, R. (1998). *Cooperative learning and social interdependence theory: Cooperative learning*. www.co-operation.org/pages/SIT.html
- Kagan, L., Kagan, M., Kagan., S. (1997). *Cooperative learning structures for teambuilding*. San. Clemente, CA: Kagan Cooperative Learning <http://www.kroobannok.com/105>
- Pawarisa chankhead. (2553). ธรรมชาติและพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วง [ออนไลน์]. ได้จาก <http://learners.in.th/file/pawarisa>
- Team KTT. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโต และพัฒนาการของมนุษย์ [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.thaigoodview.com>

ภาคผนวก

สัญญาเลขที่ RDG5240003
โครงการ “นวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบ
การบูรณาการการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล
รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

รายงานในช่วงตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2551 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2553

หัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน: นายโกวิท บุญเฉลียว

หน่วยงาน โรงเรียนบ้านคูเมือง (อ่อนอนุเคราะห์) อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี

นักวิจัยเครือข่ายโรงเรียน

1. นายอาคม อ่อนพุทธา โรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
2. นายณัฐวัฒน์ สัมโกชนพงศ์ โรงเรียนบ้านนาจาน อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี
3. นายบพิตร บุญเฉลียว โรงเรียนบ้านหนองหวาย อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ
4. นายไพฑูรย์ สุขสะเกษ โรงเรียนบ้านผึ้ง(มรุสิทธิ์ประชาสรรค์) อำเภอกันทรารมย์

จังหวัดศรีสะเกษ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ และปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอน
2. เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามศักยภาพของบุคคล
3. เพื่อศึกษาและพัฒนาแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพ

ของบุคคล

4. เพื่อศึกษาการใช้ทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนในเครือข่ายฯ

ผลการดำเนินงานของโครงการตามแผนงานโดยสรุป

กิจกรรมตามแผน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
1. ประชุมชี้แจงโครงการ และค้นหาผู้ช่วยนักวิจัย ทั้ง 5 โรงเรียน	- ให้ผู้ปกครอง คณะครู นักเรียนในโรงเรียน เข้าใจการดำเนินงาน โครงการวิจัย - ได้ผู้ช่วยนักวิจัยจาก ชุมชนและคณะครู	- ครูและผู้ปกครองนักเรียนมี ความเข้าใจและเห็น ความสำคัญในการปฏิรูป การศึกษา - ครูสนใจสมัครเป็นผู้ช่วย นักวิจัย	ตัวแทนครูตั้ง ข้อสังเกต ว่าการรวม ป.1-3 ที่มี ความสามารถต่างกัน จะมีประสิทธิภาพได้ อย่างไร?
2. ประชุมชี้แจงโครงการ และค้นหาผู้ช่วยนักวิจัย ในพื้นที่	- ได้ทีมวิจัยจากชุมชน คณะครูนักเรียน	- ผู้ปกครองนักเรียน ป.1-3 และครูประจำชั้น มีความ ตระหนักและเห็นความ สำคัญ ของโครงการวิจัย และให้การสนับสนุน	
3. ศึกษาและดูงาน เพื่อ ปรับทัศนคติ และเรียนรู้ เทคนิคการบูรณาการ จัดการเรียนการสอน โรงเรียนลำปลายมาศ พัฒนา อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์	- ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง มีความรู้ความเข้าใจ หลักการแนวคิด ทฤษฎี การเรียนการสอน	ครูผู้ได้รับมอบหมายผู้ช่วย นักวิจัย และนักวิจัยมีโลกทัศน์ ในการปฏิรูปการเรียนรู้มากขึ้น พร้อมทั้งจะปรับเปลี่ยน	เวลาศึกษาดูงานสั้น ไป ไม่สามารถ เจาะลึกในสิ่งที่ ต้องการศึกษาได้
4. กิจกรรมศึกษาดูงาน แบบเจาะลึก(ทีมแม่ไก่ แฝงตัว)ศึกษาเพิ่มเติมที่ โรงเรียนลำปลายมาศ พัฒนา	- ทีมวิจัยมีความรู้ความ เข้าใจหลักการ แนวคิด วิธีการจัดการเรียนการ สอนแบบบูรณาการ	- นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยได้ ส่งตัวแทนปฏิบัติงาน ภาคสนามในโรงเรียนลำปลาย มาศพัฒนา 5 วัน - ทีมวิจัยได้เรียนรู้วิธีการสอน แบบบูรณาการที่สัมพันธ์กับ ทฤษฎีการเรียนรู้ของสมอง และการเรียนรู้ที่มีความสุข	- ทีมวิจัยที่ไปศึกษาดู งาน น่าจะมีการ ประชุมสรุปผลการ เรียนรู้ เพื่อ สังเคราะห์เป็นองค์ ความรู้ - ถ้าจัดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ ทีมวิจัยทั้ง 5 พื้นที่ จะ ดีมาก

กิจกรรมตามแผน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
5. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม	- ทีมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจหลักการแนวคิด ทฤษฎีการเรียนการสอน และรูปแบบการสอนแบบบูรณาการ	นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย โรงเรียนได้รับประสบการณ์จากนักวิชาการหนุนเสริมและประสบการณ์จากทีมที่ไปศึกษาดูงานทำให้เห็นความพร้อมและการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ชัดเจนขึ้น	
6. สำรวจและจัดทำบัญชีศักยภาพครู ชุมชน นักเรียน	- มีระบบสารสนเทศของแต่ละโรงเรียนถูกต้องตามความเป็นจริง	โรงเรียนมีระบบข้อมูลสารสนเทศด้านครู ชุมชน นักเรียน ที่เป็นปัจจุบันสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ	
7. ศึกษาเอกสารและข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนและชุมชน	- รู้สภาพการณ์และทรัพยากรในแต่ละพื้นที่และโรงเรียน	โรงเรียนแต่ละพื้นที่ได้รวบรวมข้อมูลเอกสาร จัดเป็นระบบสารสนเทศที่สะดวกในการใช้จัดการศึกษา	
8. สังเกตสภาพการณ์ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเครือข่ายทั้ง 5 โรงเรียน	- รู้สภาพการณ์และปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละโรงเรียน	นักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัยได้ทราบข้อมูลการจัดการเรียนการสอนตามสภาพที่ยังไม่มีการศึกษาและพัฒนารูปแบบทั้ง 5 โรงเรียน	
9. สัมภาษณ์ สันทนา กลุ่มครู ผู้บริหาร ชุมชน นักเรียน	- รู้ทัศนคติ ความคิดเห็นและความต้องการบุคคลที่เกี่ยวข้อง	- ทำให้ทราบทัศนคติซึ่งเน้นผลรวมแห่งศักยภาพของครู ชุมชน ผู้บริหาร และนักเรียนเป็นองค์ประกอบของข้อมูลที่จะนำไปพัฒนางานวิจัย	- ทีมวิจัยบางส่วนยังวิตกกังวลใจ ในการทำวิจัย ผู้บริหารแต่ละพื้นที่ต้องเอาใจใส่ให้มากขึ้น

กิจกรรมตามแผน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
10. ตรวจสอบข้อมูล	- รู้สภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการเรียนการสอน - สร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดี ในหมู่คณะ	- ได้ร่วมตรวจสอบข้อมูลให้ครบถ้วนถูกต้องก่อนที่จะนำเสนอเข้าสู่วิธีการทำ SWOT	
11. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค SWOT	- รู้สภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการเรียนการสอน - สร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีในหมู่คณะ วิจัยระหว่างโรงเรียน	- โรงเรียนในเครือข่ายทั้ง 5 มีข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามกระบวนการและนำข้อมูลไปพัฒนางานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ	
12. จัดเวทีวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา	- เรียนรู้มาตรฐานตัวชี้วัดหลักสูตรช่วงชั้นที่ 1 และแนวทางการจัดการเรียนการสอน	- ทีมนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยมีความรู้ความเข้าใจ โครงสร้างเวลาเรียน มาตรฐานตัวชี้วัด กระบวนการจัดการเรียนรู้	
13. จัดทำหลักสูตรบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพบุคคล	- ได้หลักสูตรบูรณาการการเรียนการสอนตามศักยภาพบุคคลรูปแบบการสอนคณะชั้นเรียน - ได้แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่หลักสูตรกำหนด	- ทีมวิจัยได้หลักสูตรบูรณาการที่ผ่านการพัฒนาปรับปรุงและกำหนดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้	- ทุกพื้นที่ควรนำหลักสูตรที่ได้ไปทบทวน สร้างความเข้าใจร่วมกันในทีมวิจัย จะได้เกิดการเรียนรู้ยิ่งขึ้น เมื่อนำไปใช้ จะใช้อย่างมั่นใจ
14. จัดเวทีวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา	- ทีมวิจัยและชุมชนร่วมกันตรวจสอบหลักสูตรที่จะทดลองใช้ - ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น	- ทุกพื้นที่ได้จัดเวทีวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา - ชุมชนให้ความสำคัญเข้าร่วมกิจกรรม - มีข้อเสนอแนะจากทุกพื้นที่	- ชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรการสอน แต่สะท้อนความต้องการของชุมชนได้

กิจกรรมตามแผน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
15.ทดลองใช้หลักสูตร	- แต่ละพื้นที่นำหลักสูตรไปทดลองใช้จัดการเรียนการสอนในกลุ่มเป้าหมายเป็นเวลา 1 เดือน	- โรงเรียนได้ปรับปรุงการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบคณะชั้นเรียน โดยรวมครู รวมนักเรียน	- ระยะเวลา 1 เดือนในการทดลองสอนเป็นเวลาสั้นไป ครูและนักเรียนกำลังปรับตัว
16. กำกับติดตามทดลองใช้ และแก้ไขหลักสูตร	- ทีมนักวิจัยและทีมนักวิชาการหนุนเสริม ร่วมสังเกตการณ์สอน ติดตามผลการใช้หลักสูตร	- แต่ละพื้นที่ได้รูปแบบและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	- การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ พอเห็นรูปรอยที่เปลี่ยนไป แต่ยังขาดความชัดเจน
17. การขออนุมัติหลักสูตร	- ทุกพื้นที่นำหลักสูตรที่ผ่านการทดลองใช้นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเพื่อขออนุมัติประกาศใช้เป็นหลักสูตรสำหรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้	คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกพื้นที่ให้ความเห็นชอบในการอนุมัติให้ประกาศใช้หลักสูตรจัดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้	
18. ประชุมเขียนรายงานความก้าวหน้าโครงการ ระยะ 6 เดือน	- ได้เอกสารรายงานความก้าวหน้าโครงการ รายงาน สกว.	- ทีมวิจัยได้เรียนรู้การเขียนรายงานความก้าวหน้าโครงการ รายงานการเงิน และได้เรียนรู้ความก้าวหน้าของแต่ละพื้นที่	- ทีมวิจัย ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเขียนรายงานทำให้ส่งงานช้า
19. ลงมือปฏิบัติตามหลักสูตร แผนการจัดการเรียนการสอน และ แผนการใช้ทรัพยากรร่วมกัน	1. ได้ทราบปัญหาและอุปสรรคของการใช้หลักสูตรและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน 2. ได้รูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล	1. ทีมวิจัยแต่ละพื้นที่ได้นำหลักสูตรที่ผ่านการทดลองไปใช้ทำการสอน 2. แต่ละพื้นที่ได้ค้นพบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคลตามสภาพของแต่ละโรงเรียน	- ระยะแรกทีมงานวิจัยยังขาดทิศทางที่ชัดเจน แต่เมื่อผ่านการเรียนรู้สักระยะหนึ่ง ทีมวิจัยของแต่ละพื้นที่ได้เรียนรู้และมั่นใจในการทำวิจัยยิ่งขึ้น

กิจกรรมตามแผน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
20. นิเทศติดตามผลการปฏิบัติ	1. ได้ทราบแนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติจริงอย่างมีประสิทธิภาพ 2. ได้ติดตามผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนของแต่ละพื้นที่	1. ทีมวิจัยทุกพื้นที่ ได้นำหลักสูตรไปประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอนอย่างจริงจังและเกิดผลดี เห็นได้เชิงประจักษ์ทั้งในส่วนของครูและนักเรียน	โรงเรียนเครือข่ายที่ตั้งอยู่ห่างอยู่ไกลกันมาก การแลกเปลี่ยนทรัพยากรด้านตัวครูทำได้ยาก ส่วนด้านอื่น ๆ ได้แลกเปลี่ยนและขอใช้ร่วมกันตลอดมา
21. จัดเวทีการเรียนรู้ร่วมกัน	1. ทีมวิจัยในแต่ละพื้นที่ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งในส่วนการจัดการเรียนการสอน การพัฒนารูปแบบการสอน และเทคนิคการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย	1. ทีมวิจัยของแต่ละพื้นที่ ได้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทั้งภายในโรงเรียน และระหว่างโรงเรียนในกลุ่ม ทำให้ได้รับรู้ผลการดำเนินงานของแต่ละพื้นที่และเกิดการเทียบเคียงกับพื้นที่ที่ตนทำวิจัย ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน นำผลจากแต่ละพื้นที่ไปปรับใช้	1. การจัดเวทีการเรียนรู้ร่วมกัน ทีมวิจัยต้องเสียสละเวลาส่วนตัวค่อนข้างมาก เพราะส่วนใหญ่จะทำนอกเวลาทำการเรียนการสอน มีผลกระทบกับเวลาส่วนตัวของครูบางคนที่มีภาระทางครอบครัวที่ต้องดูแล
22. ประเมินผลการปฏิบัติระยะที่ 2 ระยะ 12 เดือน	1. ได้ทราบผลการใช้รูปแบบการสอนของแต่ละพื้นที่ เกิดผลดีผลเสียอย่างไร เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อเนื่อง	1. แต่ละพื้นที่ได้ค้นพบรูปแบบการสอนบูรณาการตามศักยภาพของบุคคลตามบริบทของแต่ละโรงเรียน	1. รูปแบบการสอนของแต่ละโรงเรียนยังไม่สมบูรณ์ ยังคงต้องปรับปรุงหลายส่วน จึงต้องปรับปรุงทดลองใช้ใน ระยะที่ 2
23. ปฏิบัติซ้ำ	1. แต่ละพื้นที่จะได้ชัดเจนและมั่นใจในรูปแบบการสอนที่ได้ค้นพบ ทดลองซ้ำ จนมีผลเป็นที่น่าพอใจ	1. แต่ละพื้นที่ค่อนข้างจะมั่นใจในรูปแบบการสอนที่ค้นพบและกำลังทดลองใช้เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ตอบสนองวัตถุประสงค์การวิจัยมากขึ้นน้อยเพียงใด	1. ทีมวิจัยแต่ละพื้นที่ แม้ว่าจะได้รูปแบบการสอนตามที่ได้ศึกษาค้นพบ แต่ยังต้องการความรู้เพิ่มในเชิงทฤษฎีการสอนตามหลัก BBL เพื่อตรวจสอบผลกับข้อค้นพบจากการวิจัย

กิจกรรมตามแผน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
24. สำรวจและจัดทำ บัญชีทรัพยากรที่ สามารถนำมาใช้ ร่วมกัน	- ได้บัญชีทรัพยากร ทางการบริหาร ทั้งด้าน บุคลากร วัสดุครุภัณฑ์ ต่าง ๆ	- ทุกพื้นที่มีบัญชีข้อมูลครู บุคลากรทางการศึกษาและ วัสดุครุภัณฑ์ ที่จะนำมาใช้ ประโยชน์ในการจัด การศึกษาร่วมกัน	
25. จัดทำแผนการใช้ ทรัพยากรร่วมกัน	- มีแผนการใช้ทรัพยากร ร่วมกันของโรงเรียน เครือข่าย	- การใช้ทรัพยากรร่วมกัน จะทำให้ได้โดยเฉพาะด้านวัสดุ อุปกรณ์ แต่ด้านอื่น ๆ มี ข้อจำกัดค่อนข้างมาก	โรงเรียนที่ตั้งอยู่ห่าง กันจะใช้ทรัพยากร ร่วมกันได้ยาก โรงเรียนที่อยู่ใกล้กัน จะใช้ทรัพยากรร่วมกัน ได้ดี
26. ศึกษาดูงานเพื่อ เทียบเคียงผลการวิจัย กับโรงเรียนต้นแบบ	- เพื่อศึกษาการจัดการ สอนของโรงเรียนที่มี รูปแบบการสอนคล้าย กับงานวิจัย จะได้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ กับโรงเรียนเหล่านั้น เทียบเคียงกับผลที่เกิด จากการวิจัยในแต่ละ พื้นที่ เพื่อนำไปพัฒนา รูปแบบการสอนที่ เหมาะสมที่สุด	ทีมวิจัยได้ศึกษาเรียนรู้การ จัดการเรียนการสอนของ โรงเรียนที่ไปศึกษาดูงาน ในภาคเหนือ แล้วนำมา วิเคราะห์ข้อแตกต่างและ จุดที่เหมือนกัน นำมา เปรียบเทียบและสังเคราะห์ เป็นรูปแบบการสอนของ แต่ละพื้นที่	
27. ประชุมเขียน รายงานความ ก้าวหน้าและรายงาน ฉบับสมบูรณ์	- ทีมวิจัยได้เรียนรู้ กระบวนการวิจัยทั้งหมด - ทีมวิจัยได้พัฒนาตนเอง พัฒนาทีมงาน พัฒนา รูปแบบการสอนและ นักเรียนมีคุณภาพดีขึ้น - ได้รายงานการวิจัยฉบับ สมบูรณ์รายงาน สกว.	- ทีมวิจัยทุกพื้นที่ได้เรียนรู้ และเข้าใจ สามารถทำการ ทำวิจัยในรูปแบบนี้ได้ - ทุกพื้นที่ได้รูปแบบการ สอนแบบบูรณาการตาม ศักยภาพของบุคคล - การปฏิรูปการเรียนรู้ได้ เกิดขึ้นแล้วทุกพื้นที่	- การเขียนรายงาน ฉบับสมบูรณ์ในช่วง ปิดภาคเรียนมีปัญหา อุปสรรคมาก - ทีมวิจัยต้องตระหนัก ในเรื่องนี้ให้มากเพื่อจะ ได้หาแนวทางแก้ไข

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อสกว.

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ที่กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายได้ร่วมกันทำชื่อโครงการวิจัย “นวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนา รูปแบบบูรณาการ การจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล” เป็นโครงการแรกของทีมงานวิจัยที่ ทำร่วมกันในลักษณะกลุ่มเครือข่ายที่รวมกันอย่างไม่เป็นทางการ พื้นที่ห่างไกลกันมาก แต่ผลที่เกิดขึ้นใน แต่ละพื้นที่ก็ไม่ได้แตกต่างกันนัก การทำวิจัยทางการศึกษากลุ่มเป้าหมายอาจจะแตกต่างจากการวิจัย ท้องถิ่นที่ทำร่วมกับชาวบ้าน รูปแบบ วิธีการ ผลสำเร็จ อาจจะแตกต่างกัน การเปลี่ยนแปลงทาง การศึกษา เป็นเรื่องละเอียดอ่อน ต้องใช้เวลา จำต้องเป็นรูปธรรมได้ยาก แต่สัมผัสได้เมื่อลงสู่พื้นที่วิจัย การทำวิจัยในโรงเรียน ความเป็นระบบราชการ วัฒนธรรมองค์กรที่ฝังรากลึก การจะแก้ไขเปลี่ยนแปลง ใด ๆ จึงทำได้ค่อนข้างยาก และช้า จึงทำให้โครงการนี้ดูเหมือนจะช้ามาก โดยเฉพาะการรายงาน ความก้าวหน้าของโครงการ

2. การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ผ่านมา ทำได้เป็นรูปธรรมเฉพาะการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง ของกระทรวงศึกษาธิการ และการแก้ไขกฎหมายระเบียบต่าง ๆ ส่วนการปฏิรูปในส่วนที่เป็นเนื้อหาจริง ๆ คือการปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนของครู ทั่วประเทศถือว่าล้มเหลว แต่การทำวิจัยใน 5 พื้นที่นี้ถือได้ว่า เข้าถึงแก่นของการปฏิรูปอย่างแท้จริง ครูทุกพื้นที่ที่มีความตระหนัก ตื่นตัว ปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน พัฒนาตนเอง พัฒนาทีมงาน พัฒนางานอย่างมาก เมื่อเทียบกับก่อนเริ่มโครงการ ซึ่งการเปลี่ยนแปลง ของครูก็มีมากน้อยแตกต่างกันไป ตามจริตและภูมิปัญญาของแต่ละคน

3. คุณภาพของนักเรียนจะเป็นเช่นไร ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูในการจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน ถ้าการบริหารและการจัดการเรียนการสอนดี ผู้เรียนซึ่งจะ เป็นผลผลิต(output) ออกมาสู่สังคมย่อมมีคุณภาพดีขึ้นอย่างแน่นอน โครงการวิจัยนี้สะท้อนสิ่งเหล่านี้ ออกมาได้ชัดเจนมาก

4. โครงการวิจัยลักษณะนี้ อยากให้ผู้บริหาร สกว.ให้การสนับสนุนให้มากยิ่งขึ้นด้วย เพราะเป็น การแก้ปัญหาการศึกษาที่ตรงจุดมาก ปัญหาอุปสรรคอาจจะมีบ้างเพราะเป็นเรื่องใหม่ มาก ๆ สำหรับครู แต่มั่นใจว่าเมื่อมีการเรียนรู้มาก ๆ ก็จะเกิดทักษะ โครงการต่อไป (ถ้ามี) ยิ่งจะเรียนรู้ได้เร็วและทำงาน ได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ปัญหาและอุปสรรคคงได้รับการแก้ไขต่อไป

ลงนาม.....

(นายโกวิท บุญเลี้ยว)

(หัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน)

วันที่ 18 พฤศจิกายน 2553

ตาราง 1 เปรียบเทียบผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
โรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 4
รอบที่ 1 (พ.ศ. 2544 – 2548) ประเมินวันที่ 8 – 10 มิถุนายน 2548
รอบที่ 2 (พ.ศ. 2549 – 2553) ประเมินวันที่ 18 – 20 มกราคม 2553
โดย สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.)

มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	รอบที่ 1	รอบที่ 2
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	ดี	ดีมาก
มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุนิสา สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี	ดี	ดี
มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา	ดี	ดี
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มี วิจารณญาณมีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์	พอใช้	ดี
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร	พอใช้	ดี
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	พอใช้	ดีมาก
มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมี เจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต	ดี	ดี
มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ / ความรู้ ความสามารถตรงกังานที่รับผิดชอบ และ มีครูเพียงพอ	ดี	ดี
มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	พอใช้	ดีมาก
มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ	ดี	ดีมาก
มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารและ พัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร	พอใช้	ดี
มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ	พอใช้	ดี
มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อ การเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้	พอใช้	ดี
มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา	ดี	ดีมาก

ที่มา: เอกสารการรายงาน ของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.)

ตาราง 2 เปรียบเทียบผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
โรงเรียนบ้านหนองหวาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษเขต 1
รอบที่ 1 (พ.ศ. 2544 – 2548) ประเมินวันที่ 8 – 10 มิถุนายน 2548
รอบที่ 2 (พ.ศ. 2549 – 2553) ประเมินวันที่ 1 – 3 ธันวาคม 2553
โดย สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.)

มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	รอบที่ 1	รอบที่ 2
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	พอใช้	ดี
มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุนิสา สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี	ดี	ดี
มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา	ดี	ดี
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มี วิจารณญาณมีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์	ปรับปรุง	พอใช้
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร	ปรับปรุง	ดี
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	พอใช้	ดี
มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมี เจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต	ดี	ดี
มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ / ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่ได้รับผิดชอบ และ มีครูเพียงพอ	ดี	ดี
มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	พอใช้	ดี
มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ	พอใช้	ดี
มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารและ พัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร	พอใช้	ดี
มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ	พอใช้	ดี
มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อ การเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้	พอใช้	ดี
มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา	ดี	ดี

ที่มา: เอกสารการรายงาน ของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.)

การวิจัยของกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายฯ ในจำนวน 5 โรงเรียน มี 3 โรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอก จากองค์การมหาชน คือสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) คือ โรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนอนุเคราะห์) โรงเรียนบ้านนาจาน และโรงเรียนบ้านฝิ่ง(มรุติห์ประชาสรรค์) ได้รับการประเมินคุณภาพรอบแรกในปี พ.ศ. 2546 และประเมินรอบที่ 2 ในปี พ.ศ. 2549 ซึ่งผลการประเมินของทั้ง 3 โรงเรียนเกิดขึ้นก่อนการทำวิจัย ทั้ง 2 ครั้ง คงไม่สามารถนำผลการประเมินมาอธิบายผลที่เกิดกับงานวิจัยได้ชัดเจนนัก จึงไม่นำผลการประเมินของทั้ง 3 โรงเรียนมาแสดงไว้ในภาคผนวกนี้

โรงเรียนวัดบ้านค้อหวางและโรงเรียนบ้านหนองหวาย ได้รับการประเมินรอบแรกในปี พ.ศ. 2548 เกิดขึ้นก่อนการทำวิจัย 1 ปี หลังจากการทำวิจัยใกล้จะเสร็จสิ้น ทั้งสองโรงเรียนก็ได้รับการประเมินมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาจาก สมศ. ในปี พ.ศ. 2553 ซึ่งผลการประเมินอาจจะนำมาอธิบายเป็นผลสืบเนื่องจากการทำวิจัยครั้งนี้ได้ จึงนำผลการประเมินโรงเรียนวัดบ้านค้อหวางมานำเสนอในตาราง 1 และโรงเรียนบ้านหนองหวาย ในตาราง 2

จาก ตาราง 1 เปรียบเทียบผลการประเมินคุณภาพของโรงเรียนวัดบ้านค้อหวาง พบว่า ในจำนวนมาตรฐานทั้ง 14 ข้อ โรงเรียนสามารถพัฒนาขึ้นกว่าเดิม ถึง 10 มาตรฐาน โดยเฉพาะมาตรฐานที่อยู่ในระดับพอใช้ 7 มาตรฐาน และมาตรฐานที่น่าสนใจที่เกี่ยวกับการทำวิจัยโดยตรงคือ มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณมีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และมาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตรฐานเหล่านี้มีหลักฐานเชิงประจักษ์ส่วนใหญ่ก็ได้มาจากผลงานที่ชิ้นงานที่เกิดจากการทำวิจัยเป็นหลัก ถือได้ว่าการทำวิจัยครั้งนี้ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง

จาก ตาราง 2 เปรียบเทียบผลการประเมินคุณภาพของโรงเรียนบ้านหนองหวาย พบว่า ในจำนวนมาตรฐานทั้ง 14 ข้อ โรงเรียนสามารถพัฒนาขึ้นกว่าเดิม ถึง 9 มาตรฐาน โดยเฉพาะมาตรฐานที่อยู่ในระดับปรับปรุง มี 2 มาตรฐาน คือมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ ฯ สามารถพัฒนาให้เป็นระดับพอใช้ และมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรพัฒนาให้เป็นระดับดี นอกจากนั้นทุกมาตรฐานได้รับการพัฒนาให้อยู่ในระดับคุณภาพ ดี เป็นมาตรฐานที่มีผลมาจากการทำวิจัยทั้งสิ้นเพราะหลักฐานเชิงประจักษ์ส่วนใหญ่ก็ได้มาจากผลงานที่ชิ้นงานที่เกิดจากการทำวิจัยเป็นหลัก ถือได้ว่าการทำวิจัยครั้งนี้ สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้จริง

การปฏิรูปการศึกษารอบใหม่

โดย บพิตร บุญเฉลียว

ความเจริญทางเทคโนโลยีการสื่อสารวิทยาการและข่าวสารต่าง ๆ ที่สามารถแพร่สะพัดไปตามส่วนต่าง ๆ ของโลกโดยปราศจากพรมแดนทางการเมือง ศาสนา วัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดการแข่งขันมากและเป็นการแข่งขันด้วยการสร้างนวัตกรรม (innovation) ซึ่งต้องอาศัยฐานความเข้มแข็งของทรัพยากรทางปัญญาเป็นสำคัญ ความรู้ของคนในชาติจึงเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดของคุณภาพชีวิต เป็นความรู้ ซึ่งจะทำให้มนุษย์ปรับตัวและเพิ่มขีดความสามารถในการทำงาน การสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาส่วนต่าง ๆ ของสังคม เพื่อการอยู่รอดและการแข่งขันได้อย่างมีศักดิ์ศรี ประเทศไทยจะต้องสร้างเสริมให้คนในชาติมีศักยภาพในการทำงานที่สูงขึ้น โดยใช้ความรู้เป็นพื้นฐาน นอกเหนือจากการมีทรัพยากรพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์และสังคมที่พอเพียงแล้ว การจัดการศึกษาแบบเดิมที่ถือปฏิบัติกันมานับศตวรรษนั้น ถึงเวลาที่ต้องปฏิรูป เพื่อสร้างคุณภาพให้กับคนไทยทุกคน

กระแสการปฏิรูปการศึกษาที่สังคมเรียกร้องให้ผู้บริหารการศึกษาตั้งแต่ระดับสถานศึกษาขึ้นไปจนถึงระดับกระทรวงศึกษาธิการรับหาทางแก้ไข ผ่านมา 1 รอบทศวรรษ สิ่งที่ได้ คือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ มีกฎหมายทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ครุมีวิริยะ ฐานะสูงขึ้น มีเงินค่าตอบแทนเพิ่ม แต่คุณภาพการศึกษายังไม่ดีขึ้น การปฏิรูปการศึกษาจึงทำได้เพียงรูปแบบ แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะคุณภาพของผู้เรียนคือตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการปฏิรูป

ผมได้มีโอกาสทำงานวิจัยร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มหนึ่ง มี 5 โรงเรียน พวกเรารับรู้และตระหนักในสภาพการณ์และปัญหาต่าง ๆ ในแวดวงการศึกษา จึงได้ร่วมกันตั้งกลุ่มเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการ แสวงหาแนวทางในการปฏิรูปการเรียนการสอน เพื่อแก้ปัญหาคุณภาพของนักเรียน โดยมี ดร.ชญาดา ดานวงษ์ อาจารย์สาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีความสนใจในปัญหาที่จะแก้ไขร่วมกับพวกเรา จึงได้ร่วมกันทำวิจัย ชื่อโครงการวิจัย “นวัตกรรมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อค้นหาและพัฒนารูปแบบการบูรณาการ การจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล” และได้เสนอของบประมาณเป็นทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) และได้รับการอนุมัติเงินทุนสนับสนุนตามที่เสนอ มีอาจารย์โกวิท บุญเฉลียว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนนุเคราะห์) เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย และ ดร.ชญาดา ดานวงษ์ เป็นหัวหน้าทีมที่ปรึกษาโครงการฯ พร้อมด้วยนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยในจังหวัดอุบลราชธานีอีกหลายท่านเป็นคณะที่ปรึกษา

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญคือการศึกษาสภาพการณ์ ปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการศึกษา การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ค้นหาและพัฒนารูปแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของบุคคล และศึกษาการใช้ทรัพยากรร่วมกันของโรงเรียนกลุ่มเครือข่าย เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งเป็นรูปแบบที่พวกเราไม่เคยทำมาก่อน ต้องมาศึกษาเรียนรู้ใหม่ทั้งหมด ระยะแรกผู้บริหารโรงเรียนก็ไม่ค่อยมั่นใจนักในการนำคณะทำงานของแต่ละ

พื้นที่ ขับเคลื่อนงานวิจัยไปตามกระบวนการวิจัยที่กำหนดไว้ แต่เมื่อผ่านไปสักระยะเริ่มเรียนรู้และเข้าใจ 1 ปี ผ่านไปเป็นเรื่องที่สนุก และน่าสนใจมาก เมื่อเสร็จสิ้นโครงการวิจัยแล้ว ทุกคนมีความคิดตรงกันว่า ต้องนำการวิจัยมาใช้เป็นเครื่องมือทางการบริหาร และการทำวิจัยสามารถการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

ผลการวิจัยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งในส่วนของผู้บริหารและครูผู้สอน พวกเราได้เรียนรู้การบริหารและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างจริงจัง สามารถนำหลักสูตรไปใช้และออกแบบการเรียนรู้ได้ จึงนำรูปแบบการสอนต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ทำให้ครูมีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีความรู้ความเข้าใจในการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รู้สึว่าการทำวิจัยไม่ใช่เรื่องยาก และไม่เป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้น ครูจึงมีความสุขในการสอนมากขึ้น

รูปแบบการสอนที่พวกเราค้นพบ เป็นรูปแบบที่คำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ มนุษย์เรามีความแตกต่างกันเป็นธรรมชาติ พระพุทธเจ้าจะสอนธรรม เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้จัดกลุ่มคนเปรียบเทียบเสมือนบัวสี่เหล่า กลุ่มที่ 1 พวกปัญญาดีมีบารมีมาก เรียนรู้ได้รวดเร็ว กลุ่มที่ 2,3 และ 4 ก็ลดหลั่นกันลงมา การจัดการเรียนรู้ก็ต้องคำนึงถึงศักยภาพหรือความสามารถของผู้เรียน บูรณาการการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และสภาพแวดล้อมตามบริบทของโรงเรียน

เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพ ทำให้อยากมาโรงเรียนเพราะสนุกสนานกับกิจกรรมที่ครูจัดให้ เด็กที่มีปัญหาเรียนช้าหรืออ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ จะได้รับการพัฒนาแตกต่างจากเด็กปกติ นักเรียนบางคนมีแววจริยะในบางด้าน สามารถเรียนรู้ได้รวดเร็ว สามารถสนองตอบต่อศักยภาพของเด็กได้อย่างเต็มที่ จึงทำให้เด็กขยัน ตั้งใจเรียน ไม่หละหล่อนเรียน การสอนละชั้นทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมทางสังคมที่ดี รู้จักมีน้ำใจเอื้อเฟื้อแบ่งปันกัน ช่วยเหลือกัน พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเปลี่ยนไป ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ห้องสมุดหรือ เรียนรู้จากเพื่อน พี่ น้อง เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

ผู้ปกครองพอใจในพฤติกรรมการเรียนของบุตรหลาน เพราะเด็กไม่ขาดเรียน และยังมีครูชาวบ้านหรือผู้ปกครองมาช่วยเล่านิทาน มาช่วยสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประเพณีสำคัญของชุมชน เป็นต้น เกิดความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างครูกับผู้ปกครอง ชุมชนรักและภาคภูมิใจในสถานศึกษา

โครงการวิจัยนี้ได้สะท้อนภาพการทำงานของผู้บริหาร ครูและชุมชน ที่รวมพลังกันตัวขึ้นมารับรู้ปัญหา คิดค้นหาทางออกในการแก้ปัญหาร่วมกัน เกิดการคิดค้นหาวัตถุกรรมใหม่ ๆ กันขึ้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้บริหารและครูที่เป็นคณะผู้วิจัย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นอย่างมากมาหลายด้านแล้วแต่เกิดประโยชน์แก่การศึกษาในอนาคต เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาคือการแก้ปัญหาคุณภาพของผู้เรียน จากการทำวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดความคิดว่า การปฏิรูปต้องเปลี่ยนจุดเน้นไปที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นสำคัญ ไม่ใช่ปฏิรูปกระทรวงศึกษาธิการ ต้องปฏิรูปครู และผู้บริหารสถานศึกษา ให้ตื่นตัวและตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเรา และสังคมโลก รีบเร่งหาแนวทางแก้ไข บ้านเมืองเราจึงจะไปรอด การปฏิรูปสถานศึกษาน่าจะเป็นทางออกของการปฏิรูปรอบสองนี้

เด็กอ่านหนังสือไม่ออก เป็นเพราะครู จริงหรือ ?

โดย บพิตร บุญเฉลียว

คุณภาพการศึกษาของไทยเราในขณะนี้ มีปัญหามากมายหลายด้าน ที่สำคัญมากปัญหาหนึ่งก็คือ เด็กไทยระดับประถมศึกษาอ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ เหมาะสมกับวัยหรือระดับชั้นเป็นจำนวนมาก หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงคือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) และหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการประเมินมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา ที่เป็นองค์กรมหาชน คือสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) ต่างก็ให้ข้อมูลต่อสาธารณะยืนยันตรงกัน

ผู้บริหารการศึกษาตั้งแต่ระดับกระทรวงศึกษาธิการ รับรู้ในปัญหานี้และถือเป็นนโยบายสำคัญต้องเร่งแก้ไข ผู้บริหารระดับกรม ที่เกษียณไปแล้วหลายท่าน และที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในปัจจุบัน ก็มีนโยบายหลายประการเพื่อแก้ปัญหานี้ ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา ต่างก็คิดกลยุทธ์ต่าง ๆ นานา เพื่อแก้ปัญหานี้ให้บรรลุผลสำเร็จ

ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนทั้งหลายในระดับประถมศึกษา ล้วนแล้วแต่ตกเป็นจำเลยของสังคม เพราะเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง จะหาข้ออ้างอะไรมาแก้ตัวสังคมคงไม่รับฟัง แต่ถ้าเราจะมองด้วยใจที่เป็นธรรม เราลองหันกลับมามองย้อนการศึกษาไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน วิเคราะห์เจาะลึกว่าปัญหาการอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้มีอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาหรือไม่ คงไม่มีใครปฏิเสธว่าในอดีตที่ผ่านมาปัญหานี้ก็มีอยู่ เพียงแต่ระดับปัญหาในอดีตกับปัจจุบัน อาจจะมีมากน้อยต่างกันบ้าง การเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองจากอดีตถึงปัจจุบัน มีอะไรเป็นปัจจัยด้านลบ และมีอะไรเป็นปัจจัยด้านบวก จึงมีผลให้การศึกษาามีผลดังเช่นปัจจุบันนี้

การจัดการเรียนการสอนในอดีต โรงเรียนประถมศึกษามีอยู่ทั่วไปทั้งในเมืองและชนบท ที่ไหนมีชุมชน ที่นั่นจะมีโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ก็จะอยู่ในชนบทมากกว่าในเมือง เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวก ครูผู้สอนส่วนมากก็จะพักอาศัยอยู่ในชุมชน ครูกับชาวบ้านก็จะใกล้ชิดสนิทสนมกัน ทำให้ครูรู้จักเด็กเป็นอย่างดี รู้ไปถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนที่อยู่รอบตัวเด็ก โดยไม่ต้องมาเสียเวลาวิเคราะห์ให้ผู้เรียน การจัดการเรียนรู้อาจสามารถสนองต่อศักยภาพผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เสมือนหนึ่งหมอที่รู้จักคนไข้ดี ก็สามารถวิเคราะห์อาการเจ็บไข้ได้ป่วยและหาวิธีการรักษาได้ถูกต้อง เหมาะสม อาการป่วยก็สามารถรักษาให้หายได้เร็ว

งานของครูในอดีตคือการเรียนการสอนเป็นหลัก งานอื่น ๆ จะมีน้อยมาก กิจกรรมพิเศษ ต่าง ๆ ที่มีมากมายในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันแข่งของนักเรียน มหกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานรับผิดชอบทางการศึกษาจัดเอง หรือหน่วยงานอื่นจัด แต่ขอความร่วมมือให้ครูนำนักเรียนมาร่วม หรือขอครูมาช่วย ในอดีตจะมีน้อยมาก ครูไม่ถูกดึงออกจากห้องเรียน ผู้บริหารโรงเรียนไม่มีกิจกรรมอะไรให้ออกจากโรงเรียน ก็จะอยู่โรงเรียนช่วยกันจัดการเรียนการสอน นักเรียนที่เรียนผ่านแต่ละชั้น ก็ประเมินผลการเรียนรู้อย่างจริงจัง ใครประเมินไม่ผ่านก็สอบตก เด็กบางคนสอบตกซ้ำชั้น แบบซ้ำซาก จน อายุ 15 ปี พ้น

เกณฑ์การศึกษาระดับบังคับ จึงได้ออกจากโรงเรียน จึงมีสำนวนพูดกระเซ้ากันเล่นว่า “เรียนจบเพราะเอาไก่ แลกออก”

ระบบสอบตกเรียนซ้ำชั้น ทำให้เด็กที่จบการศึกษาระดับบังคับในอดีตที่ผ่านมา เรียนจบอย่างมีคุณภาพ เพราะต้องเรียนซ้ำหลายปี ซึ่งต่างจากสมัยปัจจุบันที่ไม่มีการเรียนตกซ้ำชั้น การประเมินผลการเรียนเมื่อสิ้นปี ครูผู้สอนรู้ทั้งรู้ว่าเด็กบางคนความรู้ความสามารถยังไม่สมควรผ่านให้ไปเรียนในชั้นที่สูงขึ้น แต่ด้วยเหตุปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ในระบบการศึกษา ที่เป็นตัวผลักดันให้ต้องส่งเด็กดังกล่าว ให้เลื่อนไปเรียนในชั้นที่สูงขึ้น เมื่ออยู่ระดับชั้นที่ตัวเองยังไม่รู้ไม่ได้ แล้วถูกส่งให้ไปเรียนในชั้นที่สูงขึ้นกว่าเดิม เรียนรู้ในเรื่องที่ยากกว่าเดิม เด็กจึงเรียนรู้ไม่ได้ ตลอดทั้งปีเขาอาจจะไม่ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มมากนัก แล้วก็ถูกส่งขึ้นไปเรียนในชั้นที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนครบ 6 ปี เด็กก็เรียนจบหลักสูตรประถมศึกษา ด้วยสมองที่ว่างเปล่า เพราะเด็กไม่ได้เรียนรู้ในสิ่งที่สอดคล้องกับศักยภาพของเขา

เมื่อกฎหมายบังคับให้เด็กไทยทุกคนเรียน 9 ปี จนจบ ม. 3 จึงจะพ้นการศึกษาระดับบังคับ ปัญหาที่ตามมาคือเด็กกลุ่มนี้จะไม่อยากเรียน หนีเรียน และไม่สนใจการเรียน ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือเขาไม่มีพื้นฐานดีพอที่จะเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น เด็กกลุ่มนี้ถ้าเป็นเด็กที่ใฝ่ดี มักจะไปขลุกอยู่กับนักการภารโรง ช่วยรดน้ำต้นไม้ เก็บกวาดขยะ หรือทำงานอะไรก็ได้ที่ไม่ต้องเรียนหนังสือ ขอให้ให้มีพื้นที่ให้เขาได้ยืนอยู่ในโรงเรียน เพราะเข้าห้องเรียนไปเรียนคณิตศาสตร์ หรือภาษาอังกฤษ เขาเรียนไม่ได้ ครูก็จะพูดว่ากล่าวไปตามเรื่อง สุดแต่จะเจอครูแบบไหน เจอครูใจดี เข้าใจธรรมชาติความแตกต่างของมนุษย์ก็เป็นบุญของเด็ก แต่ถ้าเจอครูระเบียบรัตน์ หรือครูกระดากทราย เด็กกลุ่มนี้จะทุกข์มาก ถ้าโรงเรียนจัดการศึกษาให้สนองตอบต่อศักยภาพเด็กกลุ่มนี้ไม่ได้ เด็กบางคนอาจจะถูกผลักให้ไปรวมกลุ่มกับเด็กอีกกลุ่มที่มีพฤติกรรมด้านลบ เช่น เสพยาเสพติด ลักขโมย เล่นการพนัน ฯลฯ

การปฏิรูปการศึกษาในรอบที่ 2 นี้ ถึงเวลาหรือยังที่สังคมไทยเราต้องหันมาวิเคราะห์เจาะลึกการจัดการศึกษาของไทยเราอย่างจริงจัง ทบทวนอดีตสู่ปัจจุบัน คุณภาพการศึกษาเราเป็นเช่นนี้มีปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้าง ผู้เขียนเองก็ไม่สนับสนุนให้ใช้ระบบสอบตกซ้ำซากเหมือนอดีตที่ผ่านมา แต่ก็ไม่เห็นด้วยกับการประเมินผลในปัจจุบันที่ส่งเด็กเลื่อนชั้นไปเรื่อย ๆ ซึ่งระบบสอนซ่อมเสริม ก็ไม่มีส่วนช่วยอะไรมากนัก

การจัดการเรียนรู้โดยใช้วัยเป็นตัวกำหนด อายุ 4 ขวบเข้าเรียนอนุบาล อายุ 6 ปีเต็มให้เรียน ป. 1 เด็กจะมีระดับมันสมองเป็นอย่างไร มีความสามารถพิเศษด้านอะไร ก็ไม่คำนึงถึง ก็ให้เรียนได้แค่ปีละชั้นเรียน 6 ปี ก็จบป. 6 เรียนครบ 9 ปี ก็จบม. 3 จบการศึกษาระดับบังคับสมบูรณ์ แล้วคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างไร ธรรมชาติของมนุษย์ย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านร่างกาย และสติปัญญา เด็กอัจฉริยะหรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ตลอดทั้งเด็กพิการและเด็กที่เรียนรู้ได้ช้า น่าจะมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สนองตอบต่อเด็กกลุ่มนี้ ปัญหาเด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ในปัจจุบัน สาเหตุหนึ่งน่าจะมาจากการจัดการศึกษาที่ไม่สนองตอบต่อการเรียนรู้ตามศักยภาพของผู้เรียน รูปแบบการเรียนการสอนในปัจจุบัน เอื้อต่อการจัดการศึกษาเพื่อสนองตอบกับศักยภาพที่หลากหลายของผู้เรียนหรือยัง

สอนอย่างไร ให้เด็กอ่านออกเขียนได้ และทุกคนเรียนรู้อย่างมีความสุข

โดย บพิตร บุญเกลียว

ปัญหาคุณภาพการศึกษา ที่สำคัญและเป็นข่าวทั่วไปในสังคมไทยคือเด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ และคิดไม่เป็น เป็นที่กล่าวขวัญกันมากในสังคมปัจจุบัน ต่างก็โทษกันไปต่าง ๆ นานา ผมเองอยู่ในวงการศึกษามานาน คลุกคลีอยู่กับโรงเรียน ผ่านการทำงานเป็นทั้งครูผู้สอนและเป็นผู้บริหารโรงเรียนมาตลอด ได้พยายามศึกษาหารูปแบบการจัดการเรียนการสอนมาหลากหลายวิธีการ เพื่อแก้ปัญหานี้ ก็มีสำเร็จบ้าง ไม่สำเร็จบ้าง ขึ้นอยู่กับปัจจัยเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียน ซึ่งแตกต่างกันไป

สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนก็คือตัวครู ถ้าได้ครูดี ครูเก่ง รูปแบบการสอนอย่างไร ก็จะไม่สำคัญเท่าไรนัก แต่ในสภาพความเป็นจริงองค์กรทุกแห่งย่อมมีทั้งคนดีและคนไม่ดี ในโรงเรียนก็เช่นกัน โดยเฉพาะโรงเรียนของรัฐบาล ครูก็มีทั้งคุณภาพยอดเยี่ยมและคุณภาพยอแย่ รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนด้วย โรงเรียนจึงต้องจัดระบบหรือวางรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพครูที่มีอยู่ เอาจุดแข็งไปเสริมจุดอ่อนของครูที่มีความสามารถแตกต่างกัน ทำอย่างไร จึงจะทำให้การจัดการเรียนการสอนส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนได้

ผู้เรียนก็เป็นปัจจัยที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าตัวครู เพราะถ้าเด็กมีศักยภาพสูง มีไอคิวดี การสอนก็ง่าย แต่ถ้าเป็นเด็กพิเศษ ซึ่งมีหลายประเภท ทั้งเด็กเรียนรู้ช้า เด็กสมาธิสั้น เด็กพิการ ฯลฯ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้ ก็ต้องใช้รูปแบบที่พิเศษตามชื่อกลุ่มเขา แต่มีเด็กอีกกลุ่มที่ถูกสังคมทอดทิ้ง ระบบการศึกษาก็ไม่สนองตอบเด็กกลุ่มนี้ คือเด็กกลุ่มเรียนปานกลางลงมาใกล้เคียงกลุ่มเรียนรู้ช้า เช่นเด็กที่เวลาครูให้อ่านหนังสือจะอ่านได้ แต่ไม่คล่อง เจอศัพท์ที่ยากก็จะสะดุดที่ละตัว เด็กกลุ่มนี้จะมีค่อนข้างมากในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป ถ้าจัดการเรียนการสอนไม่ดี เด็กกลุ่มนี้จะถูกลดชั้นลงมารวมกลุ่มกับเด็กพิเศษที่เรียนรู้ได้ช้า แต่ถ้าจัดการเรียนการสอนได้ดี เด็กกลุ่มนี้จะไปอยู่ในกลุ่มปานกลาง และสามารถพัฒนาตนเองในศักยภาพบางด้านให้เป็นเด็กเก่งได้

ผมได้มีโอกาสทำวิจัยเพื่อค้นหารูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับศักยภาพของบุคคล ดำเนินการ 2 ปีการศึกษา และค้นพบรูปแบบการสอนที่สนองตอบต่อการพัฒนาตนเองของเด็กกลุ่มนี้ รูปแบบนี้ทดลองกับเด็กป. 1 – 6 จึงไม่มั่นใจว่าชั้นเรียนที่สูงกว่านี้จะเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะพื้นฐาน(ภาษาไทยและคณิตศาสตร์)ในภาคเช้า และเน้นการพัฒนาทักษะด้านสังคมในภาคบ่าย

ในภาคเช้าจัดกลุ่มนักเรียนโดยคัดกรองเด็กตามศักยภาพ เท่ากับจำนวนครู เพื่อง่ายในการสอน เช่น กลุ่มที่ 1 มีนักเรียน ป. 1 เป็นหลัก แต่อาจจะมียุโรป ป.2 หรือ ป.3 ที่มีศักยภาพเท่ากับ ป. 1 มาเรียนร่วมกัน เด็กกลุ่ม 2 มีนักเรียน ป. 2 เป็นหลัก แต่อาจจะมียุโรป ป.1 หรือ ป.3 ที่มีศักยภาพเท่ากับ ป. 2 มาเรียนร่วมกัน ทั้งนี้การจัดกลุ่มของแต่ละโรงเรียน มีจำนวนไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับจำนวนครู และจำนวนเด็ก ถ้ามีครู 7 คนก็อาจจะจัดเป็น 7 กลุ่ม เพื่อจะได้จัดกลุ่มเด็กที่มีระดับสติปัญญาใกล้เคียงกัน ได้ศึกษาเรียนรู้ร่วม โดยยกคำว่าชั้นออก ยึดศักยภาพเป็นหลัก วิชาที่เรียนคือภาษาไทยและคณิตศาสตร์ หรือ

อาจจะเพิ่มวิชาอื่นเข้ามาอีก ก็สุดแต่แต่สภาพของแต่ละโรงเรียน มีลักษณะคล้ายกับการเรียนการสอนสมัยก่อนที่ว่า “เลข คัด เลิก ”

ข้อดีของรูปแบบการสอนภาคเช้าคือเด็กจะได้เรียนรู้เหมาะสมกับศักยภาพที่มี ทำให้เด็กอยากเรียน เพราะเขาเรียนรู้ได้เข้าใจดี เด็กจะมีพัฒนาการไปตามศักยภาพของตนค่อนข้างจะเร็วกว่าการสอนแบบเดิมๆ ครูก็จะสอนง่ายขึ้น กลุ่มจะไม่ถาวรตายตัว เช่น ดช. ก. เรียนอยู่ชั้น ป. 3 แต่มีพัฒนาการด้านภาษาไทยอ่อนมาก เท่ากับ ป.1 ภาคเช้าก็ถูกส่งมาเรียนภาษาไทยกับกลุ่ม 1 เรียนไปได้ 2 เดือน เขามีความพร้อม สามารถเรียนรู้ได้ดีกว่าเดิม สูงกว่าตัวจริงของ ป.1 เดือนที่ 3 ดช. ก. ก็ต้องได้รับการพิจารณาไปเรียนกลุ่ม 2 อีก 3 เดือนต่อมา เขาอาจจะมีความพร้อมมากขึ้นเท่ากับ ชั้นป. 3 เขาก็ต้องได้รับการพิจารณาให้ไปเรียนในกลุ่มที่ 3 ตามบัญชีรายชื่อเด็กที่ทำเป็นหลักฐานการเรียนไว้

การสอนรูปแบบนี้สามารถแก้ปัญหาการอ่านได้ดีมาก โดยไม่ต้องสอนซ่อมเสริม ไม่ต้องให้เด็กสอบตกซ้ำชั้น เพราะบัญชีรายชื่อเด็กไม่ได้ย้าย ย้ายแต่ตัวคนมาเรียนในบางวิชา บางชั่วโมงเท่านั้น ส่วนรูปแบบการสอนภาคบ่าย ไม่ควรจัดกลุ่มตามศักยภาพ แต่ควรละศักยภาพกัน ให้คนเรียนเก่งกับคนเรียนอ่อนหรือเด็กพิเศษได้เรียนรู้ร่วมกัน โดยบูรณาการวิชาอื่น ๆ ในกลุ่มสาระที่เหลือจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น วิถีชีวิตของชุมชน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันทั้งคนเรียนเก่งและคนเรียนอ่อน เสริมสร้างการเรียนรู้ทักษะชีวิต ทักษะทางสังคม การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมที่มีความแตกต่างกัน แต่อยู่ร่วมกันได้อย่างเห็นคุณค่าของกันและกัน เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ และเป็นสังคมที่พึ่งพาอาศัยกันได้ รู้จักเอื้อเฟื้อแบ่งปันกัน สังคมจึงจะน่าอยู่

รูปแบบการสอนนี้ผมได้ทดลองสอน 2 ปีการศึกษา พบว่าปัญหาเด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้หมดไปจากโรงเรียน ก่อนทดลองโครงการนี้ มีเด็กอ่านไม่ได้ถึงร้อยละ 52 เกินครึ่งของเด็กทั้งหมด แต่หลังจากทดลองใช้ เด็กจะสนุกสนานมาก ขยันมาเรียนหนังสือ เด็กที่ถูกคัดกลุ่มมาเรียนกับรุ่นน้อง เพียงไม่กี่เดือนก็ปรับฐานความรู้ใหม่ เขาจะเรียนรู้ได้เร็วกว่าเด็กรุ่นน้องที่เรียนในห้องเดียวกันไม่กี่เดือนเขาก็จะเลื่อนกลุ่มไปเรียนในกลุ่มที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่เดียวกันเด็กที่เรียนเก่ง ก็จะได้รับส่งเสริมไปเรียนในกลุ่มที่สูงกว่าชั้นปกติที่เขาเรียนอยู่ เขาจะภาคภูมิใจมาก ผู้ปกครองก็ชอบ ครูก็ชอบเพราะไม่เหนื่อย โดยเฉพาะภาคบ่ายรวมเด็ก 2 ชั้นมาเรียนร่วมกัน เด็ก 6 ชั้นใช้ครูสอนเพียง 3 คน ครูที่เหลือก็มีเวลาว่างทำงานอื่น ๆ บ้าง แต่คุณภาพเด็กดีกว่าเดิม ทั้งสภาพการอ่านออกเขียนได้ ทักษะการคิด การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเพื่อน พี่และน้อง ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันลดลงจนแทบจะไม่ปรากฏให้เห็น

รูปแบบการสอนภาคเช้า จะเน้นการพัฒนาทักษะพื้นฐาน(ด้านภาษาและด้านการคิดคำนวณ) จึงควรจัดกลุ่มเด็กตามศักยภาพ เด็กจะเรียนรู้ได้ดี ส่วนรูปแบบการสอนภาคบ่าย จะเน้นทักษะด้านสังคม จึงต้องบูรณาการทั้งเนื้อหาวิชาที่สอน และบูรณาการคนที่ต่างศักยภาพกัน รู้จักที่จะเรียนรู้ร่วมกัน พึ่งพาอาศัยกันได้ เพื่อให้เป็นคนดีและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในช่วงเวลาแห่งการปฏิรูปการศึกษารอบที่ 2 นี้ อยากนำเสนอรูปแบบการสอนนี้ให้โรงเรียนอื่น ๆ ไปลองทำดู อาจจะเห็นสิ่งแปลกใหม่เกิดขึ้นในแวดวงการศึกษาของเรา

การขยายผลจากงานวิจัยสู่โรงเรียนอื่น

การอบรมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้โรงเรียนในตำบลโนนสัง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

การใช้เทคนิค AIC ระดมสมองจากทุกคนในโรงเรียน วิเคราะห์สถานภาพสถานศึกษา เพื่อวางแผนพัฒนาอย่างมีกลยุทธ์

จัดอบรมเรื่องการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ให้แก่กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนตำบลโนนสัง
อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

พัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
ครูเข้าอบรม 65 คน

รายงานผลการวิจัยสู่สาธารณะของกลุ่มโรงเรียนเครือข่าย
จัดที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี หลังจากรายงานความก้าวหน้าโครงการครั้งที่ 2

ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย รอง ผอ. สกว. และอาจารย์กาญจนา ทองทั่ว
นักวิชาการเครือข่าย มปอ. ร่วมวิพากษ์งานวิจัยและให้ข้อเสนอแนะ

ดร.อมรวิชัย นาครทรรพ นักวิชาการด้านการศึกษา ร่วมวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะ

ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักวิชาการในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี
และศรีสะเกษมาร่วมงานการเปิดเวทีรายงานผลการวิจัย

การรายงานผลการวิจัยสู่สาธารณะ
ทุกพื้นที่ที่จะจัดกิจกรรมรายงานให้โรงเรียนและหน่วยงานอื่น ๆ มาร่วมงาน

การจัดงานทุกพื้นที่จะมีบุคคลหลายฝ่ายมาร่วมงาน
โดยเฉพาะทีมนักวิชาการหนุนเสริม ผู้บริหารการศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ทีมวิจัยจากทุกโรงเรียนเครือข่ายและผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทั่วไป

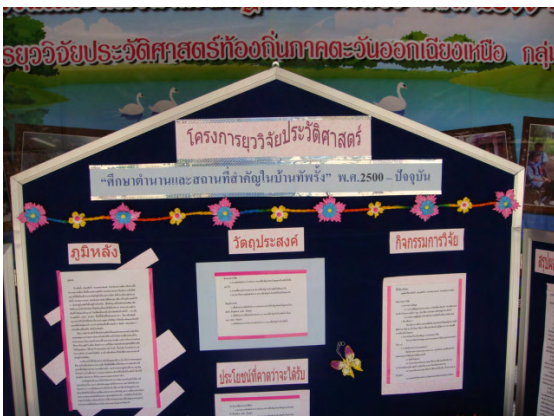
งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2552 จัดที่จังหวัดอุบลราชธานี

โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวิจัยได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
น่านวัฒนธรรมดีเด่นมานำเสนอ

นักเรียนจากโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวิจัยที่มีศักยภาพดีเด่นในด้านต่าง ๆ
ได้เข้าแข่งขันได้รับรางวัลเหรียญทองหลายรายการ

เผยแพร่งานวิจัยให้โรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดศรีสะเกษ

โรงเรียนบ้านหนองหวายได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนขนาดเล็ก(สอนคณะชั้น)

ปีการศึกษา 2551-2553 ตั้งแต่เริ่มโครงการวิจัยนี้ ผู้บริหารโรงเรียนและครู
ได้รับเชิญเป็นวิทยากรจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามศักยภาพของบุคคล

ดร.พิสิษฐ์ วรอุไร นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
สนใจโครงการวิจัยของกลุ่มเครือข่าย ได้ออกเยี่ยมโรงเรียนในโครงการฯ

